

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SIĞINMACI VE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ
ÇOCUKLARA YÖNELİK UYUM POLİTİKALARI:
SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLAR ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Tülay KALAV

Enstitü Anabilim Dalı: ÇALIŞMA EKONOMİSİ ve ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ
Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL POLİTİKA

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Elif YÜKSEL OKTAY

KASIM 2019

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİĞİNMACI VE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ
ÇOCUKLARA YÖNELİK UYUM POLİTİKALARI: SUÇA
SÜRÜKLENEN ÇOCUKLAR ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜLAY KALAV (147205026)

Enstitü Anabilim Dalı: ÇALIŞMA EKONOMİSİ ve ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ
Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL POLİTİKA

Bu tez .../.../2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

	Adı SOYADI	Kanaati			İmza
Jüri Başkanı (Danışman)	Prof.Dr.Elif YÜKSEL OKTAY	☒ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Prof.Dr.Yusuf Alper	☒ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Prof.Dr.Ersin Kavi	☒ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS YAZILIM RAPORU
BEYAN BELGESİ

Tez Başlığı: Sığınmacı ve Geçici Koruma Kapsamındaki Çocuklara Yönelik Uyum Politikaları: Suça Sürüklenen Çocuklar Örneği

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın toplam 113 sayfalık kısmına ilişkin aşağıda belirtilen filtremeler uygulanarak alınmış olan ve 15/11/2019 tarihinde aşağıda ismi yazılı araştırma görevlisi tarafından şahsıma iletilen ithenticate intihal tespit programı raporuna göre tezimin benzerlik oranı % 24'dir.

Uygulanan filtremeler:

1. Kaynakça hariç,
2. Alıntılar dâhil,
3. 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı SOYADI: Tülay KALAV

Öğrenci Numarası: 147205026

Ana Bilim Dalı: Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri

Programı Sosyal Politika Bilim Dalı

Türü : () Proje (x) Yüksek Lisans Tezi () Doktora Tezi

Taramayı Yapan Arş. Gör.

Ar. Gör. Hasan ÇÖLGEÇEN

Danışman

Prof. Dr. Elif YÜKSEL OKTAY

ÖNSÖZ

Günümüzde dünya devletlerinin en önemli konularından biri göç olgusudur. Türkiye, son yıllarda gerçekleşen kitlesel göçünde etkisi ile 4 milyonu aşan sığınmacı ve geçici koruma altındaki kişiye ev sahipliği yapmak suretiyle dünyada en fazla sığınmacı ve en fazla çocuk sığınmacı bulunduran ülke konumundadır.

“Sığınmacı ve Geçici Koruma Kapsamındaki Çocuklara Yönelik Uyum Politikaları: Suça Sürüklenen Çocuklar Örneği” isimli tez çalışmamızda Türkiye’de sığınmacı ve geçici koruma altındaki çocuklarda suça sürüklenme olgusu istatistiki veriler yardımıyla ortaya konularak, çalışmamıza konu olan çocuklara Türkiye’de uygulanan uyum politikaları değerlendirilmektedir.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında büyük pay sahibi olan ve desteklerini benden esirgemeyen aileme ve değerli danışmanım Prof. Dr. Elif YÜKSEL OKTAY’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tülay KALAV, Kasım 2019

İÇİNDEKİLER

BEYAN	i
ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
LIST OF ACRONYMS (KISALTMALAR LİSTESİ).....	v
TABLolar LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
ÖZET	ix
SUMMARY	x
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	3
1.1. Göç ve Uluslararası Göç Kavramı.....	3
1.2. Göç Kavramı Perspektifinde “Çocuk”.....	8
1.3. Suç Kavramı ve Çocuk Suçluluğu.....	10
1.4. Çocukların Suça Sürüklenme Nedenleri.....	11
1.5. Sosyal Politika Bağlamında Çocuk Suçluluğu ve Uyum Politikaları	15
İKİNCİ BÖLÜM	20
DÜNYADA ve TÜRKİYE’DE ULUSLARARASI GÖÇ VE SUÇ OLGUSU.....	20
2.1. Dünyada Uluslararası Göç ve Suç Olgusu.....	20
2.1.1. Uluslararası Göç ve Suç İlişkisi.....	20
2.1.2. Uluslararası Göç ve Suça Sürüklenen Çocuklar	24
2.2. Türkiye’de Uluslararası Göç ve Suç Olgusu.....	29
2.2.1. Genel Olarak Uluslararası Göçe İlişkin Mevcut Durum.....	29
2.2.2. Uluslararası Göç ve Suça Sürüklenen Çocuklar	37
2.2.3. Sığınmacıların Yaşadıkları Problemler ve Onlara Yönelik Uyum Politikaları	47
2.2.3.1. Sığınmacıların Yaşadıkları Problemler	47
2.2.3.2. Sığınmacılara Yönelik Uyum Politikaları.....	49
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	80
TÜRKİYE’DE SİĞINMACI VE GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ SUÇA SÜRÜKLENMİŞ ÇOCUKLARA YÖNELİK UYUM POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	80
3.1. Araştırmanın Konusu.....	80
3.2. Araştırmanın Amacı ve Sorusu	80
3.3. Araştırmanın Yöntemi ve Sınırlılıkları.....	80
3.4. Araştırmaya Ait Bulguların Yorumlanması ve Genel Değerlendirme	81
3.4.1.Tanımlayıcı ve Demografik Bulgular	81
3.4.2. Ekonomik ve Sosyal Bulgular	85
3.4.3. Yoksulluk	86
3.4.4. Dil Bariyeri ve Eğitim.....	87
3.4.5. Sağlık Sorunları	88
3.4.6. Toplumsal Dışlanma ve Uyum Sorunu	88
3.4.7. Çocuk İşçiliği Sorunu.....	89
3.4.8. Vatansızlık ve İkamet Alamama Sorunu.....	90

GENEL BİR DEĞERLENDİRME	91
SONUÇ	100
KAYNAKÇA.....	103
EKLER.....	111
EK 1: 2008-2017 Yılları Arasında Suça Sürüklenme Sebebi ile Güvenlik Birimlerine Gelen T.C. Uyruklu, Yabancı Uyruklu ve Uyuşu Bilinmeyen Çocukların TÜİK Verileri	111
EK 2: 2008-2017 Yılları Arasında Suça Sürüklenme Sebebi ile Güvenlik Birimlerine Gelen Yabancı Uyruklu ve Uyuşu Bilinmeyen Çocukların TÜİK Verileri	112
EK 3: 2008-2017 Yılları Arasında Suça Sürüklenme Sebebi ile Güvenlik Birimlerine Gelen T.C. Uyruklu Çocukların TÜİK Verileri	113
ÖZGEÇMİŞ	114

LIST OF ACRONYMS (KISALTMALAR LİSTESİ)

ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AFKEN	: Afet Geçici Kent Yönetim Sistemi
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK	
(UNHCR)	: Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği
CEDAW	: Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi
CİSST	: Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CRC	: Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
ÇHAS	: Çocuk Hakları Avrupa Sözleşmesi
ÇHDS	: Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
DAFI	: UNHCR'nın Dünya Geneline Sunduğu Burs Programı
ECHO	: Avrupa Sivil Koruma ve İnsani Yardım İşlemleri
GEM	: Geçici Eğitim Merkezi
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
IOM	: Birleşmiş Milletler Uluslararası Göç Örgütü
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
SSÇ	: Suça Sürüklenen Çocuk
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
SUY	: Sosyal Uyum Yardım Programı
ŞEY	: Şartlı Eğitim Yardımı
ŞNT	: Şartlı Nakit Transferi Programı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
WFP	: Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Örgütü
YOBİS	: Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi
YTB	: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Uluslararası Hukuk Belgelerinin Göçmen Çocuklara Sağladığı Koruma	24
Tablo 2. 2018 Yılında İkamet İzni Alan İlk 5 Ülke Vatandaşları	32
Tablo 3. 2018 Yılında Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin İlk 5 Ülke Vatandaşları	33
Tablo 4. Yıllara Göre Yakalanan İnsan Ticareti Mağdur Sayısı	34
Tablo 5. Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Yaşlarına Göre Dağılımı ...	35
Tablo 6. 2015-2019 Yılları Arasında Geçici Koruma Altında Bulunan Suriyelilerin Oransal Tablosu	35
Tablo 7. 2019 Yılı İtibariyle Türkiye’de Bulunan Suriyeli Çocukların Yaş Dağılımları.	37
Tablo 8. Göç Sürecinde Çocukların Konumlarına ve Yasal Durumlarına Dair Tipoloji.	39
Tablo 9. Türkiye’deki Çocuk Nüfusu (2007-2018)	41
Tablo 10. Türkiye’de Bulunan Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Yaşlara göre Dağılımı	41
Tablo 11. 2007-2017 Yılları Arasındaki T.C. ve Yabancı Uyruklu Tüm Yaş Gruplarındaki Hükümlü ve Tutuklu Sayıları.	42
Tablo 12. 2007-2016 Yılları Arasında Suç Türüne Göre Çocuk Ceza İnfaz Kurumuna ve Eğitimevine Giren Tüm Hükümlü Çocuklar	43
Tablo 13. TÜİK Verilerine Göre 2011-2017 Yılları Arasında Tüm Suç Türlerine Göre Suça Sürüklenme Sebebi İle Güvenlik Birimlerine Gelen Getirilen Çocuklar	44
Tablo 14. TÜİK Verilerine Göre 2011-2017 Yılları Arasında Pasaport Kanununa Muhalefet Suçu Sebebi İle Güvenlik Birimlerine Gelen Getirilen Çocuklar ..	44
Tablo 15. TÜİK verilerine göre 2011-2017 yılları arasında Suça Sürüklenme Sebebi ile Güvenlik Birimlerine Gelen Getirilen Çocuklar (Pasaport Kanununa Muhalefet Suçu Sebebi İle Güvenlik Birimlerine Gelen Getirilen Çocuklar Hariç)	45
Tablo 16. 2008-2017 Yılları Arasında T.C. Uyruklu Çocukların Suça Sürüklenme Nedeni İle Güvenlik Birimine Gelme Nedenlerinin İlk 5 Sebebi	46
Tablo 17. 2008-2017 Yılları Arasında Yabancı Uyruklu Çocukların Suça Sürüklenme Nedeni İle Güvenlik Birimine Gelme Nedenlerinin İlk 5 Sebebi	46
Tablo 18. Türkiye’de Geçici Eğitim Merkezlerinin İllere Göre Dağılımı	57
Tablo 19. GEM’lerde Görev Alan Öğretmen ve Diğer Personel Sayısı (2019)	58
Tablo 20. Ülkelere Göre Sığınmacıların Sağlık Hizmetlerinden Yararlanma Sayıları....	62
Tablo 21. Uluslararası Çalışma Örgütü’nün Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi Konusunda Yaptığı Resmi Düzenlemeler	74
Tablo 22. 2017 Yılı İtibariyle 81 İlde Güvenlik Birimlerine Suça Sürüklenme Nedeni İle Gelen veya Getirilen Çocuk Sayısı	82
Tablo 23. Güvenlik Birimine Suça Sürüklenme Nedeni İle Gelen T.C. Uyruklu ve Yabancı Uyruklu Çocuklar	83
Tablo 24. Güvenlik Birimine Pasaport Kanununa Muhalefet Suçu Nedeni İle Gelen T.C. Uyruklu ve Yabancı Uyruklu Çocuklar	83

Tablo 25. Güvenlik Birimine Suça Sürüklenme Nedeni İle Gelen T.C. Uyruklu ve Yabancı Uyruklu Çocuklar (Pasaport Suçu Nedeni ile Gelenler Hariç).....	84
Tablo 26. T.C. Uyruklu Çocukların Suça Sürüklenme Oranları (Pasaport Kanununa Muhalefet Suçu Hariç)	84
Tablo 27. Yıllara Göre Geçici Koruma Altındaki Çocuk Sayısı ve Yabancı Uyruklu Suça Sürüklenen Çocuk Sayılarının Yüzdelik Oranda Karşılaştırılması	85

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. 2000-2017 Yılları Arasında Dünyada Uluslararası Göçmene Ev Sahipliği Yapan İlk 20 ülke (milyon kişi)	21
Şekil 2. 2005-2019 Yılları Arasında İkamet İzni ile Türkiye’de Bulunan Yabancılar	31
Şekil 3. 2005-2019 Yılları Arasında Yakalanan Düzensiz Göçmenler	32
Şekil 4. 2010-2018 Yılları Arasında Uluslararası Koruma Başvurusu Yapan Yabancılar	33
Şekil 5. 2011-2019 Yılları Arasında Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Sayısı	35

ÖZET

Tezin Başlığı: SİĞINMACI VE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ ÇOCUKLARA YÖNELİK UYUM POLİTİKALARI: SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLAR ÖRNEĞİ

Tezin Yazarı: Tülay KALAV **Danışman:** Prof. Dr. Elif YÜKSEL OKTAY

Kabul Tarihi: ../../.... **Sayfa Sayısı:** . (ön kısım) + (tez) + (ekler)

Anabilim Dalı: Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri **Bilim Dalı:** Sosyal Politika

Türkiye bulunduğu jeopolitik konum ve tarihsel mirası nedeni ile uluslararası göç konusu ile her zaman karşı karşıya kalmaktadır. 2011 yılından itibaren Suriye’de yaşanan olaylar nedeni ile Türkiye’ye hızlı bir kitlesel göç gerçekleşmiştir. Savaş ve can güvenliği gibi mecburi sebeplerle uluslararası göçe mecbur kalan sığınmacılar, tüm yaşam tecrübelerini geride bırakarak, çoğunlukla travmatik olaylar yaşamak sureti ile göç ederler. Göçten önce, göç esnasında ve sonrasında yaşanan olaylar, bu kişilerin tüm yaşamlarını da etkilemektedir. Çocuklar göçün en büyük mağdurlarıdır. Göç süreciyle beslenme, barınma, sağlık, eğitim gibi temel ihtiyaçlardan mahrum kalan uluslararası göçe konu olan çocuk, yaşadığı travmalara, çocukluk çağının sebep olduğu savunmasızlığı da eklenince çok yönlü bir dezavantajlılık ve mağduriyet içerisine girmektedir. Uluslararası göçe konu olan çocuğun birçok hukuki statüsü olmakla birlikte, ülkemizin yapmış olduğu hukuki düzenlemeler bağlamında Türkiye’de sığınmacı ve geçici koruma altındaki çocukların varlığından söz etmekteyiz. Sığınmacı ve geçici koruma altındaki çocukların göç sürecinde yaşadığı aile kayıpları, yoksulluk, yoksunluk, istismar, travmalar, toplumsal dışlanma, ayrımcılık, çocuk işçiliği, eğitimden mahrum kalma gibi birbirinden acı tecrübelerin bir çocuğun kaldırması oldukça zordur. Nasıl ki savaşlar, şiddet, mecburi göç gibi yaşanan tüm olumsuzlukların gerçekleşmesinde çocuk edilgen ise, çocuğun suç ile tanışması da, çocuğun iradesinin dışında kalan etkenlerden ve gelişimsel döneminin etkisinden kaynaklanmaktadır. Bu doğrultuda “Sığınmacı ve Geçici Koruma Kapsamındaki Çocuklara Yönelik Uyum Politikaları: Suça Sürüklenen Çocuklar Örneği” isimli tez çalışmamızda bu çocukların suça sürüklenme nedenleri, oranları ve uygulanan uyum politikalarının Türkiye perspektifinde incelemesi yapılmıştır. Sığınmacı ve geçici koruma altındaki çocukların geçmiş yıllardaki verilerine ve Adalet Bakanlığı bünyesinde tutuklu ve hükümlü suça sürüklenen çocukların profillerine ulaşmakta bir takım zorluklar yaşanmıştır. Bu çalışma TÜİK, GİGM ve STK’ların yayınlamış olduğu veriler, ulusal ve uluslararası literatür incelemesi ile yapılmıştır. Yapılan çalışmada, son yıllarda sığınmacı çocuk sayısındaki hızlı artış ile yabancı uyruklu çocukların suç oranlarının artış hızının aynı olmadığı görülmüştür. Suça sürüklenme oranları da T.C. uyruklu çocukların oranlarına kıyaslandığında daha yüksek değildir. Ancak bu durum çocukların dil eğitimi, okullaşma, sağlık, barınma ve ev sahibi ülke ile toplumsal uyum yönünden eksiklerin giderilmemesi halinde gelecek yaşamlarında Türkiye için ucuz işgücü, kayıp kuşak veya suça eğilim içerisinde olmayacakları anlamına gelmemektedir. Göçmen olmanın suçlu olma anlamına gelmediği, ancak göç gibi travmatik konuların iyi yönetilmediği takdirde istenmeyen sonuçlar doğurabileceği gerçekliktir. Her geçen gün artan uluslararası göç nedeni ile ortaya çıkan sorunların, tüm dünyanın sorunu olduğu, sorunları sadece göçmen üzerinden çözmeye çalışmanın yetersiz olduğu görülmüştür. Uluslararası göç ile ortaya çıkan sorunların çözümü; kamu kurumlarının, özel kurumların, üniversitelerin, ev sahibi halkın ve uluslararası tüm tarafların çözüme dahil olması ile mümkün olabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası göç, Sığınmacı, Geçici koruma altındaki çocuklar, Suç, Uyum.

SUMMARY

Title of The Thesis: COHESION POLICIES FOR ASYLUM SEEKERS AND CHILDREN UNDER TEMPORARY PROTECTION: THE CASE OF CHILDREN WHO ARE DRAGGED INTO CRIME	
Author of The Thesis: Tülay KALAV	Advisor: Prof. Dr. Elif YÜKSEL OKTAY
Date of Acceptance: ../../....	Number of Pages: (front part) + (thesis) + (appendices)
Department: Labor Economics and Industrial Relations Field: Social Policy	
Turkey is always faced with the issue of international migration because of its geopolitical position and historical heritage. Due to the events in Syria since 2011 there has been a rapid mass migration to Turkey. Asylum seekers who are forced to international migration due to imperative reasons such as war and safety of life, leave their entire life experience behind and often migrate experiencing traumatic events. The events that happened before, during and after migration also affect the whole lives of these people. Children are the biggest victims of migration. The child who is subject to international migration deprived of basic needs such as nutrition, housing, health and education through the migration process, enters into a multifaceted disadvantage and victimization when the traumas he or she experiences are added to the vulnerability caused by childhood. Although there are many legal status of the child subject to international migration, we are referring to the existence of asylum seekers and children under temporary protection in Turkey in the context of the legal arrangements carried out by our country. The painful experiences of asylum seekers and children under temporary protection, such as family losses, poverty, deprivation, abuse, traumas, ostracisation, discrimination, child labour, deprivation of education, are very difficult for a child to endure. Just as the child is passive in the occurrence of all negative events such as wars, violence and forced migration, the child's acquaintance with crime is also resulting from the factors outside the child's will and the influence of his/her developmental period. Accordingly, in our thesis titled "Cohesion Policies For Asylum Seekers and Children Under Temporary Protection: The Case of Children Who Are Dragged Into Crime", the reasons for these children to drag into crime, its rates and applied cohesion policies are examined from the perspective of Turkey. There have been a number of difficulties in accessing data on asylum seekers and children under temporary protection over the past years and profiles of detainee and convict children who are dragged into crime within the Ministry of Justice. This study was conducted with national and international literature review of data published by TurkStat, DGMM, NGOs. In the study conducted, it was found that the rapid increase in the number of asylum-seeking children in recent years is not the same as the increase in crime rates for foreign children. Rates of being dragged into crime are also not higher compared to the proportion of Turkish national children. However, this does not mean that children will not be subject to cheap labour for Turkey, lost generation or criminal tendencies in their future lives if their deficiencies in terms of language education, schooling, health, housing and social cohesion with the host country are not addressed. It is the reality that being an immigrant does not mean being a criminal, but that traumatic issues such as immigration can create undesired results if they are not well managed. It has been seen that the problems that arise due to international migration increasing day by day are the problems of the whole world and that it is insufficient to try to solve the problems only over immigrants. The solution of the problems arising from international migration will be possible by the participation of public institutions, private institutions, universities, host people and all international parties in the solution.	
Key Words: International migration, Asylum seeker, Children under temporary protection, Crime, Cohesion.	

GİRİŞ

Göç insanların çeşitli sebeplerle yaşadıkları ve vatandaşı oldukları ülkeden ayrılıp, ayrılış nedenlerinin daha iyi koşullar altında düzenleneceğini düşündükleri ülkelerde yerleşme ve yaşama süreci olarak tanımlanmaktadır (Baştürk, 2014:345). Bauman'a göre ise uluslararası göç olgusu "gelecek vaat etmeyen, verimsizleştirilmiş topraklardan fırsat bolluğu içindeki hayal diyarına" şeklinde tanımlanmaktadır (2016: 12). Göç, mekânsal değişiklikten öte göç eden kişinin büyük gruba ait olma duygusunu yitirdiği yeni bir kültürel gruba dâhil olma ve bunun belirsizliği ile kimi zaman da beliren yalnızlığın beraberinde oluşan stres ve ruhsal olarak zor bir süreci ve göç alan yerde yaşayanlar içinde farklı sorunlar barındıran sosyolojik bir durumu ifade etmektedir (Karasu, 2018:58).

Uluslararası göçü yaşayan çocuklar ise birçok sorun, hak ve statü kaybı, çeşitli sorunsallar ile karşılaşmaktadır. Çocukların yüksek yararını gözetmek üzere kurgulanması gereken prosedürlerde de birçok sıkıntı yaşanmaktadır. Bu doğrultuda düzensiz göç sürecinin en büyük mağdurları hiç şüphesiz çocuklar olmaktadır. Bu süreç içerisinde göçmen çocuklar; beslenme, barınma ve eğitim gibi temel birçok ihtiyacını giderememektedir. Çocukluk çağının vermiş olduğu savunmasızlığın üzerine göçmenliğin ağır yükü de eklenince, göçmen çocuklar daha fazla hak ihlaline ve istismara açık bir pozisyona düşmektedir. Ayrıca, göçmenliğin getirdiği ağır sosyoekonomik koşullardan dolayı göçmen çocuklar çoğunlukla ailelerinin geçim sorununa da çalışarak ortak olmaktadır. Dolayısıyla, göç süreciyle birlikte çocuklarda yetersiz beslenme, eğitim, barınma, sağlık gibi temel eksikliklere ek olarak çocuk işçiliği, iş kazaları, şiddete yönelim, sokak yaşamı ve suça karışım gibi sorunlar ortaya çıkabilmektedir (Özservet ve Sirkeci, 2016:1-4).

Çocuk suçluluğu, ergin olmayan kişilerin kanunlara karşı çıkmaları veya suça teşkil eden bir eylemi işlemiş olmaları "çocuğun ceza kanunlarında suç sayılan bir fiili işlemesi sonucunda yargı organlarının önüne getirilmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Ayrıca, çocuğun sosyal ve hukuk normlarına uyum göstermede yaşadığı zorluklar ve normal dışı davranışlar, sağlıksız ortamlara yönelmesine ve yaşamının daha ilk dönemlerinde suça karışmasına neden olabilmektedir (Bülbül ve Doğan, 2016: 32). Çocuğun suç ile tanışmasında ve kanunlarla ihtilafa düşmesinde çocuğun dışında kalan sosyoekonomik ve gelişimsel dönem koşullarına dikkat çekilmekte ve söz konusu sosyal sorunun içerisinde yer alan çocuğu edilgen bir yerde konumlandırmaktadır. Bu doğrultuda suç ve çocuk kavramlarının sosyal sorun niteliği taşıdığını ve çeşitli etkenlerin bir araya gelerek suç olgusunu doğurduğunu ifade etmek mümkündür (Buran ve Çalık Var, 2019:152).

Göçmen ve çocuk olmak çift yönlü dezavantajı da beraberinde getirmektedir. Başka bir ülkeye göç eden çocuklar, içinde bulundukları olumsuz duruma ek olarak; göç süreci sonrası sarsıntılar, toplumsal dışlanma, aile bireylerinin kaybı, yoksulluk ve yoksunluk, çocuk işçiliği, eğitim ve öğretimden mahrum kalmak, ayrımcılık ve dışlanma gibi çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Uluslararası göç ile gelen kişilerin ülke içerisinde bir göçmen sorunu şekline dönüşmemeleri için toplumdaki tüm paydaşların seferber

olması gerekmektedir. Devletin ve uluslararası kuruluşların vereceği desteğin toplumda tam karşılığının oluşabilmesi için tüm tarafların işbirliği içerisinde olması zaruridir. Kamu kurumlarının ve özel kurumların, sivil toplum kuruluşlarının, yerel yönetimlerin, eğitim kurumlarının ve halkın paydaş olarak hareket etmesi ile daha hızlı bir uyum süreci sağlanabilecektir.

Bu kapsamda, Sığınmacı ve Geçici Koruma Kapsamındaki ocuklara Yönelik Uyum Politikaları: Suça Sürüklenen ocuklar rneği isimli tez alışmamızda Türkiye’de sığınmacı ve geçici koruma altındaki çocuklarda suça sürüklenme olgusu istatistiki veriler yardımıyla ortaya konularak, bu çocukların suça sürüklenmemesi için Türkiye’de uygulanan politikalar değerlendirilmiştir.

Çalışmamızın inceleme alanı Türkiye’dir. Türkiye’de yaşayan sığınmacı ve geçici koruma altındaki çocukları suça iten nedenlerin araştırılması ve söz konusu çocuklar hakkında demografik, ekonomik ve sosyal çıkarımların derinlemesine yapılabilmesi açısından ceza infaz kurumlarında bulunan suça sürüklenmiş çocuklarla görüşmeler yapılması amaçlanmış fakat görüşmeler gerçekleştirilememiştir. Ayrıca, Kamu kurumlarının yabancı uyruklu çocuklara ve suç profillerine yönelik ayrıntılı verileri paylaşmamaları nedeniyle çalışmamız, TK, T.C. G İdaresi Genel Müdürlüğü, T.C. İçişleri Bakanlığı ve suça sürüklenen çocuklar konusunda çalışan sivil toplum kuruluşlarının yayınlamış oldukları verilerden yararlanılarak tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Göç ve Uluslararası Göç Kavramı

Türk Dil Kurumunun (TDK) tanımı ile göç, "Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret" olarak tanımlanmıştır. (www.tdk.org.tr, 2018; Erişim Tarihi: 4 Mayıs 2019). Yeni bir ikamete sahip olmak ile sonuçlanacak şekilde insanların ülkenin bir bölgesinden başka bir bölgesine geçici veya daimi olarak göç etmesi durumunda iç göçten, göç ile uluslararası bir sınır geçildiğinde ise uluslararası göç olgusundan bahsedilmektedir (Perruchoud, 2009:59).

Bilim insanları dünyada ilk göçün 50.000 veya 60.000 yıl önce gerçekleştiğini düşünmektedir. İnsanlık tarihi kadar eski olan göç eylemi değişen dünyada farklı sebepler ile uluslararası göç olarak devam etmektedir. Kişinin yaşadığı ülkede güvende olmaması, siyasi, ekonomik, askeri, ekolojik, ailevi birçok nedenle göç eden insanlar bir ülkeden bir başka ülkeye yapılan bu göç yasal yol ile gerçekleşirse düzenli göç, yasa dışı yollarla gerçekleşirse düzensiz göç olarak adlandırılmaktadır (Oktay ve Es, 2005:384).

Göç, mekânsal değişiklikten öte göç eden kişinin büyük gruba ait olma duygusunu yitirdiği yeni bir kültürel gruba dâhil olma ve bunun belirsizliği ile kimi zaman da beliren yalnızlığın beraberinde oluşan stres ve ruhsal olarak zor bir süreci ve göç alan yerde yaşayanlar içinde farklı sorunlar barındıran sosyolojik bir durumu ifade etmektedir (Karasu, 2018:58). Küreselleşme ile beraber sermayenin hareketliliği aynı zamanda uluslararası göç hareketliliğini de arttırmıştır. Göç edenler, sermaye hareketliliği dolayısıyla ekonomik nedenlerin yanı sıra savaşlar, ayrımcılık, insan hakları ihlalleri gibi birçok nedenden dolayı ulus ötesi göçlere mecbur kalmaktadır. (Yüksel Oktay ve Es, 2015:383).

Uluslararası göçü tanımlamak için kullanılan birçok kavram endüstri devrimine ilişkin düşünce kalıplarına ve Avrupa'dan Amerika kıtasına yapılan göçü tanımlama çabaları olarak görülmektedir. Ancak, göç sürekli devrim içinde olan karmaşık bir olgu olduğu bilinmektedir (Öner, 2016: 13). "Göç, modern insanlık tarihinin en hüzünlü ancak en belirleyici hikâyelerinden biriydi. Kaçınılamaz ve önlenemezdi, çünkü sadece bir yere değil bir umuda yolculuktu."(Arıboğan, 2017: 66).

Göçün tarihine bakıldığında, 15.yy'da başlayan sömürgecilik öncesi ve sonrası dönemi birbirinden ayırmak gerekmektedir. Sömürgecilik dönemi olan 15-19.yy arasında batı ülkelerinin işgücü ihtiyacını karşılamak için Afrika kıtasından insanlar göçe mecbur ettirilmiştir. 19.yy'da köleliğin sonlanması ile ihtiyaç 'geçici kölelik' şeklinde olan görünürde sözleşmeli gibi olan işçiler ile karşılanmıştır. I. Dünya Savaşı'na kadar geçen sürede milyonlarca Hintli ve Çinli maden, tarla gibi yerlerde çalıştırılmak üzere göç ettirilmiştir (Öktem, 2018: 9). I. Dünya Savaşı'nın ardından imparatorlukların dağılması ve çoğunlukla ulus devlet kurma isteği nedeni ile etnik nüfus hareketliliğini amaçlayan ve Yunan, Polonya, Yahudi, Macar, Bulgar, Sırp ve Türkleri içeren göçler olmuştur. II.

Dünya Savaşı'nın ardından ise sömürgecinin bitmesi ile Asya, Ortadoğu ve Afrika'da bağımsız devlet kurma istekleri etnik göçlere sebep olmuştur. Batı ülkelerinde savaş sebebi ile ciddi işgücü kaybı yaşanmış, bu eksikliği karşılamak için doğu ve güneyden çok sayıda göç aldığı bilinmektedir (Öktem, 2018: 9).

Göç hareketlerinin çeşitlerine baktığımızda, mekânsal ve nedensel olarak farklı gruplandığı görülmektedir. Aynı ülke içinde olması halinde iç göç, başka ülkeye yönelik olması durumunda dış göç olarak tanımlanmaktadır. Bunun yanı sıra göçe sebep olan etkenler açısından bakıldığında savaşlar, iç karışıklıklar, baskılar, afetler, sağlık, eğitim veya ekonomik sebepler olarak çeşitlendirmek mümkündür. Göç olgusuna ilişkin bir diğer ayrım zorunlu veya iradi göç olarak değerlendirilmektedir. Yine ekonomik sebeplerle yapılan göçlerde 'işgücü göçü' veya 'beyin göçü' gibi ayrı başlıklar altında incelenmektedir. Geleneksel göç teorileri açısından göçün nedenleri incelendiğinde, itme ve çekme faktörü olarak ifade edilen ve göçmenlerin göç ettikleri ülkelerin sebep olduğu itici faktörler ve göç edilecek ülkenin kendi özellikleri nedeni ile çekici faktörleri barındırmasına bağlı olarak ayırmak mümkündür (Öktem, 2018: 11-17).

Baştürk'e göre ise uluslararası göç; insanların değişken sebeplerle yaşadıkları ve vatandaşı oldukları ülkeden ayrılıp, ayrılış nedenlerinin daha iyi koşullar altında düzenleneceğini düşündükleri ülkelerde yerleşme ve yaşama süreci olarak tanımlanabilmektedir. Çağın iyileştirdiği sosyoekonomik koşullar neticesinde günümüzde göç etmek, ülkelerarası etkileşimin ve mekânsal algıların değişmesi nedeniyle oldukça kolay koşullarda gerçekleşebilmektedir (Baştürk, 2014:345). Günümüzde ise uluslararası göç kavramı, bireylerin yaşadıkları topraklar üzerindeki ekonomik kaygıların oluşturduğu temel nedenlerden ziyade savaş, terör ve vb. bireylerin can ve mal güvenliğini tehdit eden sorunlar nedeniyle oldukça fazlalaşmaktadır. Z.Bauman uluslararası göçü ekonomik nedenler perspektifinde; "Gelecek vaat etmeyen, verimsizleştirilmiş topraklardan fırsat bolluğu içindeki hayal diyarına" şeklinde tanımlamaktadır (Bauman, 2016:12). Ayrıca, uluslararası göçün en önemli iki dinamosunun küreselleşme ve artan eşitsizlikler olduğunu belirtmektedir. Collier'den aktaran Bauman'a göre; " İlk gerçek şu ki yoksul ülkelerle zengin olanlar arasındaki gelir farkı inanılmaz derecede yüksek ve küresel büyüme süreci daha on yıllar boyunca bu farkın bu şekilde kalmasını sağlayacak. İkincisi, göç bu farkı anlamlı bir ölçüde daraltmayacak; çünkü destek mekanizmaları çok zayıf. Üçüncüsü, göç devam ettikçe, birkaç on yıl boyunca diasporalar birikmeye devam edecek. Böylece, mültecilerin artışı kolaylaştırıldıkça, gelir farkı sürecektir. Bu, yoksul ülkelerden zenginlere göçün artmaya başlayacağı anlamına geliyor. Öngörülebilir gelecekte uluslararası göç bir dengeye kavuşmayacak: Büyük ölçekte bir dengesizliğin başlangıcını gözlemliyoruz." (2016:13). Ülkeler arasında artan ekonomik eşitsizlikler, savaşlar ve terörizm; yoksul ülkelerden gelişmiş ülkelere olan insan akımını arttırdığı gibi eşitsizliğin körüklemiş olduğu toplumlarda bu durum öç alma ve şiddet eylemlerine de dönüşebilmektedir. Öyle ki, Firebaugh'dan aktaran Bauman'a göre; "gelişmiş ve yoksul ülkeler arasındaki mesafe gittikçe daralıyor. Fakat pek de uzak olmayan bir zamanda, sınır bozucu toplumsal eşitsizliklerden kalıcı olarak kurtulmuş gibi görünen Avrupa ülkelerinde on dokuzuncu yüzyılın başlarında yaşanan, sahip olanlar ile olmayanlar

arasındaki mesafenin sınırsız şekilde açıldığı bu durum, öç almak üzere geri geliyor.” (Bauman, 2014: 69).

Göç; zaman, mekân, neden ve sonuç unsurları ile durağan bir olgu olmaktan ziyade bir süreci ifade etmektedir. Farklı bilimsel disiplinler göç ile ilgili konulara farklı bakış açısı ile değinirler (İçduygu ve Sirkeci, 1999:249). Uluslararası koruma, bir göç olayı olmakla birlikte, taşıdığı özel nedenlerden dolayı diğer göç hareketlerinden ayrı olarak ele alınan bir insan hareketliliği olayıdır. Sosyal ve siyasal olguların etkisi ile ortaya çıkan ve dini, ahlaki, sosyal, ekonomik ve insani boyutu olan uluslararası koruma konsepti, geçmiş dönemlerde olduğu gibi, bugün de dünya ve insanlık için önemini korumaktadır (www.goc.gov.tr,2013: Erişim Tarihi: 25 Nisan 2019).

Her ne kadar tüm yer değiştiren insanlar için göçmen ifadesi kullanılsada aslında her bir göç hareketinin ve göçmenlerin kendine özgü hak ve sorumlulukları barındıran farklı statüleri vardır. Çalışmamızın bundan sonraki bölümünde bu statülere değinilecektir. Bu bağlamda göçmen kavramı; 5543 sayılı İskân Kanunu, madde.3’e göre Göçmen; Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye’ye gelip bu Kanun gereğince kabul olunan kişilerdir (<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/09/20060926-1.htm> Erişim Tarihi:01.05.2019). Günümüzde göçmenleri, mülteci ve sığınmacılardan ayıran en önemli özellik ise bu kimselerin ülkelerinden siyasi nedenlerle değil, sırf ekonomik sebeplerle ve daha iyi bir yaşam sürme umuduyla ayrılmış olmalarıdır (Yüksel Oktay ve Es, 2015:385).

• *Sığınmacı Statüsü*

Latince kökenli olan sığınma kelimesi Türkçe ifade ile kişi dokunulmazlığı kelimesinden gelmektedir. Göç olgusu, bireysel ihtiyaç ve toplumsal gereksinimlere dayanırken sığınma olgusu ise savaş, iç karışıklık, siyasi sebepler gibi zorlayıcı etmenlere dayanmaktadır. Sığınmacı, uluslararası hukuk alanında mülteci başvurusunu yapmış ancak henüz mülteci hukuki statüsünü alamamış kişidir. Ancak Türk hukukunda kavram 1951 Sözleşmesine konulan coğrafi çekince nedeni ile farklı bir boyut almıştır. 6458 sayılı YUKK kanun ile sığınmacı kavramı yerini şartlı mülteci statüsüne bırakmış, sığınmacı kelimesi statü olarak çıkartılmıştır. İltica kavramı ile sıklıkla beraber kullanılan, aralarında fark olup olmadığı tartışılan sığınmacı kavramı ile iltica kavramının birbiri yerine kullanılmasında sakınca bulunmamaktadır (Öktem, 2018:13-32).

Kendi ülkesinin ona tarafsız davranmadığını düşünen kişinin, ülkesini terk edip başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunduğu, talebi ilgili ülke tarafından soruşturma aşamasında olan kişiye sığınmacı, talebi kabul edilen kişiye mülteci denir. Sığınmacılar, vatandaşı olduğu ülkeye güvenlik sebebi ile dönememektir ve sığınmacı olduğu ülkede vatandaşı olduğu ülkenin diplomatik korumasından yararlanamamaktır. Kimi zamanda bu kişiler vatansız olabilmektedir (Yüksel Oktay ve Es, 2015:343-383).

Sığınma talebinde bulunan ve pek çok zorluk çekmiş kişilerin gözetimine alınması ve hapsedilmeleri kabul edilemez. Hapsedilenler çocuk, yalnız kadın veya işkence kurbanları gibi tıbbi veya psikolojik ihtiyaçları olan kişiler olabilme ihtimallerinin

oldukça yüksek olduğu düşünüldüğünde durum özellikle istenmeyen bir hal almaktadır (www.unhcr.org.tr, Erişim Tarihi: 7 Mayıs 2019).

● *Mülteci Statüsü*

Mülteci en genel anlamıyla katlanılamayacak koşullardan veya kişisel durumlardan kaçmak isteyen kişi olarak tanımlanabilir. Kimin mülteci olacağı ile ilgili tanımlamayı mevzuat çerçevesinde devletlerce yapılmış, her kapsam belirleyici mevzuat çalışması da aynı zamanda mülteci tanımına kısıt koymaktadır (Öktem, 2018:21). 6458 sayılı YUKK madde 61'e göre 'Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilmektedir'

Mülteci, BMMYK'nın tüzüğündeki kıstaslara uygun olan ve Yüksek Komiserlik tarafından sağlanan Birleşmiş Milletler korumasından yararlanmaya hak kazanan kişidir. Türk hukukunda mülteci ile ilgili tanımlamalar; 1934'de mülga iskân kanunu, coğrafi çekince ile 1951 sözleşmesi ve 1967 Protokolüne taraflık, 1994'de mülga yönetmelik, 2014'de Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununu ile yapılmıştır. Mülteci statüsüne coğrafi çekince konulmasının iki sebebinden bahsedilebilir. Birincisi Ortadoğu ve Asya'da yaşanan krizler sonucu coğrafi yakınlık nedeni ile ülkenin mülteci akınına uğrama riski, ikincisi batılı ülkelerin Türkiye'yi tampon bölge olarak kullanma riskidir. Mülteci "refugee" kelimesinin karşılığı olarak kullanılmakta, sığınmacı ise "asylum seeker" kelimelerinin karşılığı olarak kullanılmaktadır. Görüldüğü üzere aynı manada olmayıp, sığınmacılık fiili bir durumdur ve bir müddet barınma anlamındadır, mültecilik ise geçici korunma sağlanmış hukuki bir statüdür (Yüksel Oktay ve Es, 2015:386).

● *Şartlı Mülteci Statüsü*

6458 sayılı YUKK madde 62'ye göre "Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye'de kalmasına izin verilir." Türk hukukunda Avrupa ülkesi dışından olan, vatansız veya vatandaş olduğu ülkeye korku nedeni ile dönemeyen kişilere verilebilecek bir statüdür (Yüksel Oktay ve Es, 2015: 387). Uluslararası koruma çeşitlerinden biri olan sığınmacı kavramı yerini 6458 sayılı YUKK kanun ile şartlı mülteci statüsüne bırakmıştır. Şartlı mültecilikte kişi üçüncü bir ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye'de kalmasına

izin veriler. Bu özelliği ile de mültecilikten ayrılan kısımdır. 1951 sözleşmesi ve 1967 Protokolüne konulan coğrafi çekince olduğu sürece mülteci-şartlı mülteci ayrımı yapılmaya devam edecektir (Öktem, 2018:33).

• *Geçici Koruma Statüsü*

YUKK Kanununda belirtilen esaslara göre; Uluslararası Göç Hukuku'nun yeni kavramlarından olmakla birlikte, herhangi bir uluslararası sözleşmede tanımı yapılmamıştır. Geçici Koruma Statüsü ile ani gelişen, acil ve kitlesel akınlar ile koruma ihtiyacı olan kitlelerin kişisel ve uluslararası haklarının korunabilmesi amaçlanmaktadır. Geçici koruma, Avrupa'da ilk olarak 1990'larda eski Yugoslavya'da başlayan çatışma ile tartışılmaya başlamış, ardından Bosna Hersek'in bağımsızlığını ilanı ile Hırvat ve Boşnak nüfusunun göçü, Birinci Körfez savaşında Irak ve Bulgaristan'dan gelen kitlesel nüfus hareketleri ile başlayan ve 2011 Suriye krizi ile oluşan kitlesel sığınma ve geçici koruma kavramı dünyada ve Türkiye'de gündeme geldi. (Öktem, 2018: 40). Menşe ülkesine dönemeyen ve sığınmacı statüsü alamayan kişilere acil ve geçici koruma sağlamak amacıyla uygulanan bir istisnai prosedür olarak belirtilmektedir. (Uluslararası Göç Örgütü, 2009:19).

Gündelik dilde göçmen dediğimizde Türk ve Müslüman olan, Misafir; Türk olmayan ama Müslüman olan, Yabancı; Gayrimüslim olanlar için kullanılmaktadır (Özer, 2015: 41). Misafirperverlik söylemi iltifat mahiyetinde olması açısından olumlu iken, geçicilik vasfı nedeniyle olumsuz bir durum oluşturmaktadır. (Yıldırım ve Yurtdaş, 2015: 40).

• *Vatansızlık*

Vatandaşlık, birey ile devlet arasında yasal bir bağıdır ve insan haklarından etkin bir şekilde yararlanabilmeye ilişkin bir önkoşuldur. Vatansızlık ise bir bireyin herhangi bir ülke vatandaşı olmamasıdır. Vatansızlık ve mültecilik aynı anda yaşanabilmekle birlikte farklı iki statüdürler (www.unhcr.org/tr, Erişim Tarihi: 1 Temmuz 2019).

Vatansız kişiler vatandaşlığın getirdiği haklardan, devletin sağladığı diplomatik korumadan, ikamet edilen devlette kalma hakkından ve seyahat etmesi halinde ülkeye dönüş hakkından mahrum kişiler olarak belirtilmektedir. (Uluslararası Göç Örgütü, 2009: 62).

• *İkincil Koruma*

6458 sayılı YUKK madde 63'e göre 'Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

- a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,
- b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,
- c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu

tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilmektedir. Uluslararası hukuktan doğan ve tamamlayıcı koruma olan ikincil koruma statüsünün ortaya çıkış nedeni, “geri gönderme yasağı” nedeni ile anlaşma yapan ülke bir mülteciyi ırkı, dini, vatandaşlığı, siyasi fikirleri nedeni ile hayat ve hürriyetinin tehdit edildiği ülkeye sınır dışı edememesinden doğmaktadır (www.mevzuat.gov.tr, 2013; Erişim Tarihi: 20 Eylül 2019).

1.2. Göç Kavramı Perspektifinde “Çocuk”

Çocuk ilgili hukuk sisteminde reşit olma yaşı daha küçük belirlenmemişse 18 yaşın altındaki kişidir (Uluslararası Göç Örgütü, 2009: 9). Çocuk tanımının yapılmasında kimi toplumlarda yaş faktörünün dikkate alındığı, kimi toplumlarda ise yasal, biyolojik ve geleneksel ölçütlerin kullanıldığı görülmektedir (Balo, 2015: 34). BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (CRC) uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken reşit olma durumu hariç, 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılır. Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) m.3’e göre Çocuk daha erken yaşta ergin olsa dahi, 18 yaşını doldurmamış kişi olarak belirtilmektedir.

Çocuk doğanın bir armağanıdır; çocuk imgesi insan tarafından oluşturulur. Çocuk tüm zamanlarda farklı imgelere sahiptir. Örneğin çocuk; sömürgecilik zamanlarında, ticari kazanç olarak görülmekteydi. Kölelerin çocukları bu imgenin en uç örneklerini oluşturmaktaydı. Endüstri devrimiyle birlikte, özellikle göçmenlerin ve yoksulların çocukları, ucuz fabrika işçileri olarak görülmeye başlandı. Bunu izleyen sosyal reform hareketi, çocuk imgesini ucuz fabrika işçiliğinden, fabrika işinde çalışan çırak imgesine dönüştürmüştü. Çocuklar düşünce olarak yetişkinlerden çok farklıdırlar, ancak duygusal açıdan yetişkinlere benzerdiler. Çocuk bilişsel bir yabancı olduğu kadar aynı zamanda duygusal bir vatandaşdır. Bu nedenle çocuklara, yetişkinlere nasıl davranıyorsak aynı iyi davranışlarla yaklaşmalıyız. Küçük çocukların kavramları yetişkinlerin anladığı gibi anlamadıklarını bilmek ve söylemek zorunda olunan her şeyi anlayacakları beklentisi içinde olunmamalıdır. Bu sebeple sosyal bilimciler bilimsel bilinç kadar ahlak sahibi de olmalı, araştırdıkları çocukların ve gençlerin yaşam koşulları hakkında kaygı duymalıdırlar (Elkind, 1999: 15-100).

Tarihsel ve toplumsal koşulların bir ürünü olan çocuğun gelişiminde ekonomi, eğitim, savaş gibi yerel ve uluslararası olayların etkilerini değerlendirmek bir zorunluluk olmuştur (Onur, 2005: 6). Çocukların korunmalarına yönelik ilk uluslararası bildirge olan Cenevre Çocuk hakları Bildirgesi 1924 yılında imzalanmıştır. İkinci Dünya savaşının ardından yaşananlar çocukların yeteri kadar korunmadığını göstermiş, çocukların ihtiyaç ve haklarının temini için Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi 1959 yılında imzalanmıştır. Bu iki bildirmede iyi niyet temennileri olmaktan öteye geçememiştir. 1989 yılında hemen hemen bütün ülkelerin onayı ile Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi imzalanmıştır. Bu sözleşmeye göre daha erken reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılmaktadır. Ancak bu metinler bağlayıcı değil iç hukuk normu şeklindedir (Kurt, 2016: 105).

Uluslararası göçü yaşayan çocuklar birçok sorun, hak, statü ve sorunsallar ile karşı karşıya gelmektedirler. Göçmen yetişkinlere uygulanan tüm kural ve kaideler çocuklara uygulanmamaktadır. Çocukların yüksek yararını gözetmek üzere kurgulanması gereken prosedürlerde de birçok sıkıntıda doğal olarak yaşanmaktadır. Düzensiz göç sürecinin en büyük mağdurları hiç şüphesiz çocuklar olmaktadır. Bu süreç içerisinde göçmen çocuklar; beslenme, barınma ve eğitim gibi temel birçok ihtiyacını giderememektedir. Çocukluk çağının vermiş olduğu savunmasızlığın üzerine göçmenliğin ağır yükü de eklenince; göçmen çocuklar daha fazla hak ihlaline ve istismara açık bir pozisyona düşmektedir. Bu doğrultuda çocukların en temel hakkı olan oyun oynama hakkından bile mahrum kaldıklarını söylemek mümkündür. Ayrıca, göçmenliğin getirdiği ağır sosyoekonomik koşullardan dolayı göçmen çocuklar çoğunlukla ailelerin geçim sorununa da çalışarak ortak olmaktadır. Göçmenlik koşullarının çocukları, çocuk işçiliğine sürüklediğini de söylemek mümkündür. Dolayısıyla, çalışan çocuklar yetersiz beslenme, çeşitli iş kazaları, şiddete yönelim, sokak yaşamı ve suça karışım gibi sorunlarla da karşılaşmaktadır (Özservet ve Sirkeci, 2016: 1-4).

Göç konusunda çocukların kırılganlıkları ve istismara açık durumları genellikle göçün zorlu doğası gereği olarak yorumlansada farklı bir açıdan değerlendirildiğinde çocuklar, göç eyleminin sebebi olarak da yorumlanabilmektedir. Öyle ki çocuklarına daha iyi bir gelecek sağlamak adına gelişmiş ülkelerin yolunu tutan yetişkinlerin durumu bu duruma iyi bir örnektir. Göç ve çocuk konusunda bir başka yorum ise göçmen çocukların göç edilen ülkelerdeki kimlik oluşumuna dair duyulan kaygılardır. Göçmen ailenin taşıdığı kaygılara ek olarak göç edilen toplum içinde de göçmen çocukların varlığı kaygı ve endişe yaratmaktadır. Öyle ki çocuk işçiliği, cinsel istismar, insan kaçakçılığı ve fuhuş sektöründe çalıştırılma gibi nedenlerle çocuk sömürü ve istismarı toplumu kaygılandıran konular olarak önem arz etmektedir (Uysal, 2016:102-103).

Türkiye’de bir kampta yapılan çalışmada Suriyeli göçmen çocukların %45’inde travma sonrası stres bozukluğu, %44’ünde depresyon belirtileri, %33’ünde somatik şikâyetler olduğu saptanmıştır. 3000 göçmen çocukta yapılan bir diğer çalışmada yine travma sonrası stres bozukluğu belirtileri tespit edilmiş olup, gerekli profesyonel destek sağlanmadığı takdirde bu belirtilen çocukların ruhsal gelişiminde olumsuz etkiler bırakacağı gözlenmiştir. Çatışma ortamı ve beraberinde yaşanan göç sonucunda ruhsal olarak hassas olan çocuk, içerisinde olduğu öfke halini çatışmaya sebep olanlara yansıtmaktan farklı olarak kendisini yeterince koruyamadığı düşüncesi ile aile ve çevresine karşıda yöneltebilir (Kızmaz, 2018:417).

Refakatsiz çocuklar, Uluslararası göç esnasında reşit olmayan aynı zamanda anne, baba, vasi, kanunen veya geleneklere göre onlardan sorumlu yetişkinlerin refakat etmediği çocuklardır. Refakatsiz sığınmacı çocuklar için vasilik ve yasal temsilcilik sisteminin Türkiye’de mevcut olmaması, aile refakatinden yoksun mülteci çocuklara yönelik hizmetlerde sorunlar yaşatmaktadır (ASPB, 2013). Çocuk konusunda çalışan ulusal uluslararası birçok kuruluş vardır. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), BM çocuk hakları sözleşmesine göre çocuk haklarının uygulanmasını destekleme konusunda uzmanlaşmış Birleşmiş Milletler kurumudur. Kurumun

finansmanının üçte ikisi hükümetlerden, kalanıysa UNICEF Milli Komiteleri tarafından özel gruplardan ve bireylerden toplanmaktadır (www.unicef.org.tr). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) 1950’den beri mülteciler, zorla yerinden edilmiş topluluklar ve vatansız kişilerin hayatlarını kurtarmaya, haklarını korumaya ve onlar için daha iyi bir gelecek inşa edilmesine yönelik çabalayan küresel bir kuruluştur. (www.unhcr.org.tr, 2019; Erişim Tarihi 16 Temmuz 2019).

AFAD sürdürülebilir kalkınmayı esas alan risk odaklı, etkin, etkili ve güvenilir hizmet sunan uluslararası düzeyde model alınabilecek yönlendirici ve koordinatör bir kurum olarak çalışmaktadır. Sığınmacılara yönelik eğitim ve sağlık hizmetlerinin sağlanmasında önemli görevleri olan AFAD koordinasyonunda sığınmacılara sağlık hizmetleri ile ilaçlar ücretsiz sunulmakta, çocukların okulla buluşturulması yönünde çalışmalar sürdürülmektedir. Bu güne kadar Suriye ve Iraklı sığınmacılar için 953.466 ameliyat, 1.143.393 yatan hasta ve 25.919.750 poliklinik hizmeti verilmiştir. Türkiye 2016 yılında milli gelirinin %0.75’ini insani yardım için ayırarak, 2018 yılında da 8,07 milyar ABD doları insani yardım yaparak “Dünyanın en cömert ülkesi” olmuştur. Afetlerde sağlanan geçici barınma hizmeti AKFEN ile 2015 yılında BM tarafından en iyi kamu hizmeti ödülünü almıştır (www.afad.gov.tr, 2019; Erişim Tarihi: 16 Temmuz 2019).

1.3. Suç Kavramı ve Çocuk Suçluluğu

İnsan, kendine kural koyan, normlar, ölçütler, yaratan tek canlıdır. Kurallar koyar, soydaşlarıyla ortak davranış biçimleri oluşturur, ortak simgeler, değerler yaratır. Onları adet, töre, gelenek, ahlak, din, hukuk vb. kurumlar olarak kuşaktan kuşağa aktarır sürekliliklerini sağlar (Yavuzer, 2013: 16).

Suç kavramı özellikle Ceza Hukuku’nun tanımladığı gibi “yasanın cezalandırdığı hareket” olarak ele alınamayacak kadar karmaşık ve çok yönlüdür. Suçluluk psikolojik, sosyolojik, ekonomik, hukuksal ve bütünsel yaklaşımlar olarak ele alınmalıdır (Yavuzer, 2013: 25). Suç kavramı aynı zamanda istenmeyeninin damgalanma ile kontrol edilmesinin meşru hale getirilmesidir (Ögel, 2014:10). Platon, suçu ruhun bir tür hastalığı olarak tanımlamıştır ve suçlunun iyi edilmesini öngörmüştür. Aristoteles ise toplum düşmanı olarak kabul eder ve onların acımasızca cezalandırılmasını savunur. Hipokrat toplumsal koşulların yanı sıra beden yapısıyla suç arasında ilişki kurmuştur. Burt ise suçu yalnızca bir belirti olduğunu, kökeninin zihin ve ruhsal bir sorun olduğunu öne sürmüştür (Yavuzer, 2013: 24). Etiketleme teorisine göre suç işlemenin değişik bir motivasyondan kaynaklanması veya suçluların kendine has özellikleri olan farklı bir türü oluşturmaları gibi bir durum söz konusu değildir. Aksine suç olağan, doğal ve yaygın bir aktivite olup herhangi bir günlük aktiviteden daha karmaşık bir açıklama gerektirmemektedir. (Ögel, 2014:12).

Çocuk suçluluğu, ergin olmayan kişilerin kanunlara karşı çıkmaları veya suçu teşkil eden bir eylemi işlemiş olmaları, çocuğun ceza kanunlarında suç sayılan bir fiili işlemesi sonucunda yargı organlarının önüne getirilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Bülbül ve Doğan, 2016: 31).

Suçlu bir bireyle, suçlu olmayan birey arasındaki en belirgin fark, suçlu olmayan bireyin “suçluluk dürtülerini” kontrol edebilmesi ve toplumsal açıdan zararsız bazı faaliyetlerle onlara çıkış yolları aramasıdır. Bireyin bunu başarabilmesi büyük ölçüde sağlıklı bir toplumsallaşma sürecinden geçmesine bağlıdır.(Yavuzer, 2013: 19). Göçün tek başına suçluluğu arttırdığı söylenemez ancak çok sayıdaki olumlu veya olumsuz değişkenin varlığına bağlı olarak göçmenlerde suçluluk oranının artabildiği veya azalabildiği gözlenmiştir. Göçmenlerin yaş ve cinsiyet farkına göre bireysel faktörlerinin, kültürel uyum sorunlarının, ekonomik ve istihdama yönelik sorunların, ev sahibi ülkenin göçmenlere karşı izlediği politika ve tutumların, göç sürecinde yaşadığı sorunların, göçmenlerin etnik ve ırksal yapısının, göçün yoğunlaştığı yerleşim bölgelerinin yapısının suçluluk oranını arttırıcı etki yapabildiği görülmektedir (Kızmaz, 2018: 408).

Çocuğun sosyal ve hukuk normlarına uyum göstermede yaşadığı zorluklar, normal dışı davranışlar ile sağlıksız ortamlara yönelmesine ve yaşamının daha ilk dönemlerinde suça karışmasına neden olabilmektedir (Bülbül ve Doğan, 2016: 32).

Çocuğun, toplumun ve suçtan zarar gören kişinin korunması için başka bir tedbir alınamıyorsa çocukların tutuklanmasına karar verilmelidir. Tutuklama, bir cezalandırma aracı olarak değil de koruma tedbiri olarak ele alınmalıdır. Tutuklu mahpus çocukların istatistikleri değerlendirildiğinde söz konusu çocukların yarısından çoğunun tutuklu olması, çocukların henüz hükmen suç işlediğine karar verilmeden cezalandırılmaya başlandığına işaret etmektedir (Şekerci, 2018: 18-19).

Şiddet karşı tarafa zarar verici bir davranış olduğu kadar bu eylemi gerçekleştiren bunalımlı bir kişinin kendi ruh dünyasına da tahribat veren bir sapma türüdür. Çocukluk yıllarında görülen şiddet ergenlik ve gençlik yıllarında suç teşkil edebilecek şekillere dönüşebilmektedir. Yapılan çalışmalar şiddetin oluşumunda şahsi sebepler, aile, akran grupları, toplum, medya ve okul etkileri görülmektedir. Fiziki cezaya maruz kalan veya ihmal edilen çocukların sosyal sapma göstermeleri kaçınılmazdır. Yoksulluk ve şiddet arasındaki ilişki karmaş olmakla birlikte suç ve şiddet olaylarının genellikle yoksul çevrelerde daha sık yaşandığı görülmektedir. Çocukluk döneminde öğrenilen şiddetin akranların yoğun olduğu okullarda görülmemesi düşünülemez (Seyyar, 2010: 19).

1.4. Çocukların Suça Sürüklenme Nedenleri

Çocukla çalışmak yetişkinlerle çalışmanın minyatür boyutlara indirilmesi değildir, niteliksel olarak farklıdır (Elkind, 1999: 12). Çocuğu biçimlendiren toplumsal yapı olduğuna göre çocuk suçluluğu olgusunun toplumsal yansıma olduğu sonucu ile suçlu çocuk yoktur, suça itilen, sürüklenen çocuk vardır. Ç.K.K. m. 3’e göre Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğu, Suça sürüklenen çocuk denilmektedir. Ceza muhakemesinin nasıl yapılacağına ve sürece katılan kişilerin hak, yetki ve yükümlülüklerini düzenleyen CMK m.2’ye göre sürece dâhil olan kişilerde tanımlanmıştır. Soruşturma, suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evredir. Kovuşturma, mahkemenin iddianamenin kabulüne karar vermesinden davanın sona erdiği vakte kadar geçen evreyi, Şüpheli kişi,

soruşturma evresinde suç şüphesi altında olan kişidir. Sanık ise kovuşturmanın başlamasından hükmün kesinleşmesine kadar sürede suç şüphesi altında bulunan kişi olarak tanımlanır.

Gerek Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde ve gerek suça itilen çocukların korunmasına yönelik Birleşmiş Milletler bildirilerinde “çocuğun yüksek yararının korunması” anlayışı ön plana çıkmıştır. Çocuğun yüksek yararının korunmasından; onun sağlıklı bir kimlik geliştirebilmesi ve çevreyle olumlu ilişkiler kurabilmesi için mutluluk, sevgi ve anlayışı temsil eden bir aile ortamının yanı sıra barış, hoşgörü, özgürlük, eşitlik, kardeşlik ve dayanışma ruhuyla dolu bir sosyal çevre içerisinde yetişmesi amacına yönelik her türlü çabanın sarf edilmesi ve gerekli tedbirlerin alınması kast edilmektedir. Bu nedenle, ulusal ve uluslararası hukukta çocuk adına alınan kararların onun yüksek yararının korunmasına hizmet etmesi gereğinden hareket edilmektedir. Türkiye’de 2005 yılında kabul edilen Çocuk Koruma Kanunu’na göre çocuklar, korunma ihtiyacı olan ve suça sürüklenen çocuklar olarak iki kısımda ele alınmış ve kanunla çocukların korunması için her türlü tedbirin alınması çocuğun yüksek yararına bağlı olacağı karara bağlanmıştır (Danış ve Şahbikan, 2014: 7).

Çocuklarda suç kavramı çocuk ve gençlerin davranışlarını tanımladığı kadar yetişkinlerin algılarıyla da ilgili olarak oluşturulmuştur. Politik, sosyal ve hukuki müdahalelere bağlı olarak çocuklarda suç kavramı ile ilgili tanımlar ve yaptırımlar tanımlanmaktadır. Bu nedenle çocuk ve gençlerde suç olgusu sürekli yenilenmekte ve yeniden tanımlanmaktadır (Ögel, 2014: 4).

Çocuk hukukunu politika ve hukuk gündemine taşıyan etkenler arasında 20 Kasım 1989’da New York’ta BM Genel Kurulunda kabul edilen Çocuk Haklarına Dair Sözleşme çocuk hukukunda uluslararası standartları tespit eden bir sözleşme olduğu bilinmektedir. Sözleşme, 27.01.1995 günlü Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Çocuk Hakları Avrupa Sözleşmesi (ÇHAS), Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’ye taraf devletlerin yasal, idari ve sözleşme ile tanınan diğer hakları uygulamaya geçirilmesi sebebiyle 1996 tarihinde Strasburg’da imzalanmıştır. Türkiye’de 01.02.2001 tarihinde 24305 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu antlaşmalar salt bir iyi niyet bildirisi değil, devletleri bağlayıp yüküm altına sokan bir hukuksal bağittir. 1982 Anayasasının 90. maddesine göre, usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir (Balo, 2015: 65).

Çocuklar, hangi kurallara neden uyulacağını yeterince algılayamazlar, çünkü henüz a-sosyaldirler, toplumsallaşma süreci tamamlanmamıştır. Çoğunlukla yetişkinler, onlara uyulacak kuralları nedenleriyle anlatmazlar. Ergenlik dönemindeyse, suça yönelten etkenler, hızlı bir bedensel ve ruhsal değişimden, kalıtsal nedenlerden, zekâ potansiyelinin sınırlılığından kaynaklandığı gibi, çocukluk evresine dek uzanan yanlış eğilim ve yetersiz sevgi kökenlide olabilir. Tüm bunların yanı sıra savaşın getirdiği yıkım, değişen değer yargıları, ahlak kurallarının yarattığı karmaşa, hızlı ve düzensiz kentleşme, sanayileşme, göçler, ekonomik bunalımlar gibi sosyo-ekonomik kaynaklı nedenler de ergeni suça iten etkenler arasında sayılabilir (Yavuzer, 2013: 30).

Çocuk suçluluğu derinlemesine incelendiğinde sorunun salt hukuksal bir problem olmadığı görülecektir. Hukuksal boyutun yanında psiko-pedagojik ve sosyal bir olgu olduğu açıkça görülür. Bu dönemde işlenen suç, yetişkin dönemde işlenen suçtan ayıran en büyük özellik, kişiliğin oluşma aşamasını içeriyor olmasıdır. Yeterince olgunlaşmamanın sonucu olarak çocuk belirgin bir dengesizlik içindedir. Çocuğun, gerek kendi kişisel durumundan gelen etkenler gerekse çevresel etkenler onun bu uyumsuz davranışı göstermesinde önemli faktörler olarak gözükmektedir. Çocuk suçluluğunun ölçülmesinde suç-çevre, suçluluk trendi, suç-yaş ve suç-eğitim gibi kombinasyonların analiz ve ilişkileri, belirleyici faktörler olduğu bilinmektedir (Işıksaç, 1999:16).

Yavuzer'e göre; çocuk suçluluğunu yetişkin suçluluğundan ayıran en önemli özellik, bu dönemin gelişim psikolojisinde problemlili ya da geçiş evresi olarak adlandırılan bir döneme rastlamasıdır (Yavuzer, 1994:33). Türk Hukuk Sisteminde Ceza Kanunu'na bakıldığında; 18 yaşına kadar verilecek olan cezalar şu şekildedir: 12 yaşının sonuna kadar suç işleyen kişinin cezai sorumluluğu bulunmamaktadır. Ancak kişi en az bir yıl hapis cezası gerektiren bir suç işlemişse tedbir uygulanır. Yaşları 12 ile 15 arasında olan çocuklar, kısmi olarak cezai ehliyete sahiptir. Suçlu yaptığı fiilin bilincinde ve sonuçlarını kavrayabilecek durumda ise ceza, belirli oranda indirim uygulanarak verilmektedir. Aksi halde ceza verilmemektedir. Yaşları 15 ile 18 arasındaki çocukların işledikleri suçun bilincinde ve sonuçlarını kavrayabilecek durumda olduğu kabul edildiğinden ceza verilir ancak belirli bir oranda indirim uygulanmaktadır (Doğan, 2007: 3).

Çocuk Suçluluğunda yoksunluğun etkisi üzerine yapılan çalışmalarda görülmüştür ki; aileden ayrılık veya ailenin çeşitli sebepler ile çocuğu reddetmiş olması çocuğun gelişimini yozlaşmış ilişkiler sonucunda olumsuz etkilemektedir. Toplumun bir parçası olan çocuğu tüm risklerden korumak için ailesinin etkin olmadığı durumlarda toplumun ve kurumların koruma ve sahip çıkmak gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Çiftçi, 2009: 54).

Suçlu davranışının ortaya çıkışı ile ilgili çocuk ve ergenlerle yapılan araştırmalarda, kişisel, sosyal ve toplumsal faktörlerin hepsinin bu tür davranışların ve suç işleme eğiliminin oluşumunda etkisi olduğu bulunmuştur. Anti sosyal ve suçla ilgili davranışlar doğum öncesi dönemden başlayarak bütün yaşam süresi boyunca, kişisel, biyolojik, genetik ve çevresel faktörlerin karmaşık etkileşimlerinin sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. En ciddi suçları işleyen mükerrer suçlu çocuk ve ergenlerin hayatlarının her döneminde birçok risk faktörüne maruz kaldıkları bilinmektedir. Ancak her bir risk faktörü problemlili davranışların oluşumunda küçük bir rol oynamaktadır ve risk faktörleri taşıyan bütün çocuk ergenler suç işlememektedir. Yine de çocuk veya ergenin deneyimlediği risk faktörleri arttıkça suç işleme ihtimalinin de arttığı bilinmektedir (Ögel, 2014: 6).

Suç işleme davranışı en yaygın olarak ergenlik öncesi ve erken ergenlik döneminde başlayarak, ergenlik döneminin sonuna doğru en yüksek seviyeye ulaşp, yetişkinliğe geçilmesiyle beraber düşüşe geçmektedir. İngiltere'de yürütölen 'Genç Yaşam Tarzı Araştırması', yaşları 12 ile 30 arasında değışen kişilerin arasından 14-21 yaş arası grubun toplamdaki suçların en büyük yüzdesinden sorumlu olduğunu göstermiştir. Ayrıca en yüksek suç işleme oranları 18 yaş grubu erkeklerde görülürken, kızlarda bu yaş 14

olmuştur. 12-13 yaşları arasında kız ve erkeklerin suç işleme oranlarında bir fark görülmemiştir. Fakat 14 yaşından sonra erkeklerin suç işleme oranı giderek artmakta ve 17 yaşında kızların üç katına ulaşmaktadır. 21 yaşından itibaren ise hem kızların hem de erkeklerin suç işleme oranları gözle görülür şekilde düşmektedir. Çeşitli araştırmalar çocuklukta görülen anti sosyal davranışların, şiddetinin ilk suç işleme yaşı bakımından belirleyici olduğunu göstermektedir. 13 yaş öncesinde başlayan suç işleme davranışı daha sonra mükerrer, şiddet içeren ciddi suçlara karışma olasılığını 2 ile 3 kat arasında arttırmaktadır. Ayrıca çocuk suçluların, daha geç yaşta suça karışan ergenlere göre daha uzun bir suç yaşıantısı olduğu saptanmıştır. Eğitim düzeyi arttıkça suç işleme ve tutuklanma ihtimalinin belirgin bir şekilde azaldığı görülmektedir. Bu durum yaptırımlardaki herhangi bir değişimden değil, eğitim durumunun suça ilgili davranışları doğrudan etkilemesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca okuldan uzaklaştırılmış olmak, geçerli bir sebep olmadan sürekli devamsızlık yapmak ve düşük akademik başarının da suç işleme ihtimalini arttırdığı görülmüştür. Sutherland'ın ayrımsal bağlantı teorisi (1970) suç işlemenin kişilikten veya çevresel faktörlerden değil öğrenmeden kaynaklanan bir davranış olduğunu iddia etmektedir. Herhangi bir davranış gibi suça ilgili davranışlar da diğer kişilerle olan ilişkilerimiz ve maruz kaldığımız davranışların sıklığı ile yoğunluğuna bağlı olarak öğrenilebilmektedir. Suça ilgili davranışların en çok öğrenildiği ortamlar yakın ilişki kurduğumuz gruplardır ve bu tür davranışlar öğrenildiğinde suçun nasıl işleneceği ile ilgili yöntemler, suç işleme ile ilgili motivasyonlar ve davranışı anlamlandırma biçimlerini de içermektedir (Ögel, 2014:6).

Pozitivist yaklaşım ve suç istatistikleri ile yapılan araştırmalar sonucu evrensel kriminolojik bulgular olarak şu sonuçlar ortaya koyulmuştur: Suç işleyenler büyük oranda erkektir, çoğunlukla 15-25 yaş arasında, bekâr ve göç etmiş veya göç edilen bölgelerde yaşayan kimselerdir. Suçların büyük bir kısmı kentsel bölgelerde yaşayan kimseler tarafından işlenmektedir. Okullarına düzenli bir şekilde devam eden genç/çocukların suç işleme ihtimali diğerlerine göre daha düşüktür. Okulda akademik başarısı düşük olan çocukların suça ilgili davranışlar sergileme ihtimali daha yüksektir. Yakın aile ilişkileri olan genç/çocukların suç işleme ihtimali daha düşüktür. Suç işlemiş kişilerle arkadaşlık kuran genç/çocukların, kendileri suç işleme ihtimalleri de artmaktadır. Ekonomik olarak en düşük sınıfta yer almak her türlü suçu işleme ihtimalini arttırmaktadır.(Beyaz yaka suçları bu sınıflandırmanın dışında tutulmaktadır.) İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bütün dünyada suç oranları artış göstermiştir (Ögel, 2014:9). Çocuk suçluluğunun önlenmesine yönelik çeşitli sistem düzeylerde müdahaleler şu şekilde belirtilmektedir; mikro düzeyde; çocuğu ve aileyi, mezzo düzeyde; kurum, kuruluş ve organizasyonlar ile formel grupları, makro düzeyde ise; yasa, politika, sosyal çevre ve toplumu kapsamaktadır (Danış, 2005: 353).

1.5. Sosyal Politika Bağlamında Çocuk Suçluluğu ve Uyum Politikaları

Sosyal politika, bazı sosyal bilimciler tarafından, tüm zamanları kapsayacak şekilde geçerli bir tanımının yapılabilmesinin zor olduğu ifade edilmektedir. Zorluklarından birinin konunun dinamik bir süreç olmasıdır (Taşçı, 2009: 181). Sosyal politika, bir arada yaşayabilmenin yalnız ahlaki boyutunu kurmakla kalmaz, toplumu bir arada tutan veya bütünleştiren bir harç görevi görmektedir (Koray, 2006: 25).

Dar anlamda sosyal politika, işçi sınıfına ve onun çok temel sorunlarına yönelik sınırlı bir politika iken geniş anlamda ise devletin eşitlik ve adalet sağlama yükümlülüğüdür (Koray, 2006: 27-29). Geniş anlamda sosyal politika, ekonomik olayların sonuçlarının, toplum yaşamı üzerindeki bütün etkilerini kendisine konu almaktadır (Taşçı, 2009: 182). Çalışma ilişkilerinden kaynaklı dar anlamda sosyal politika yakın tarihli olmasına karşın, geniş anlamdaki sosyal politika, insanlık tarihi kadar eski olup, işçi ve işveren sınıfı ve bunlar dışındaki tüm sosyal sınıflar ve problemleriyle ilgilenmektedir (Aydın, 2008: 26). İnsanlığın başlangıcından bugüne sosyal politikanın değişim süreci incelendiğinde yardım ve hizmete ihtiyaç duyan kişilere yardım uzun süre gönüllü organizasyonlar, dini kurumlar ile hümanist ve hayırsever duygular ile üretilmekteydi. Ancak Avrupa’da endüstri devriminden sonra yaşanan sefaletle mücadelenin devlet tarafından sistemli sosyal politika üretmek ile mücadelenin mümkün olduğu görüldü (Aydın, 2008: 27).

Göç olgusunun özünü oluşturan bir yerden bir yere hareket eylemi göçü; sosyal, ekonomik, kültürel, siyasi, coğrafi ve birçok disiplinler açısından ele alınmaya gerekli kılınmaktadır. Bununla birlikte göçün sebep ve sonuç olma özelliği de sosyal politika alanının da çalışma sahasına girmektedir (Taşçı, 2009:177). Sosyal politikalar sosyal denge için başvurulması zorunlu önlemleri içerir. Toplumda dengeyi etkileyen en belirgin konu gelir dağılımındaki dengesizliktir. Zorunlu göç ile çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalınmaktadır. Geçim zorluğu çekilmesi de bunlardan bir tanesidir. Çoğunlukla göçmenler gittikleri ülkede STK’ların desteği ile başlayan mücadeleleri, iş arama ve kendi gelirini sağlama mücadelesi ile devam etmektedir (Işıklı, 2018: 35).

Suç ve suçluluk, insanlık tarihinin başlangıcından bu yana mevcudiyetini koruyan olgulardır. Her türlü toplumsal yapıda suçlunun olmama durumundan söz edilemez. Gerek insanlık tarihinin başlangıcından bu yana gereksede günümüzde yalnızca yetişkin insanların değil çocuk olarak kabul edilen kişilerin de suç işleme potansiyeline sahip olduğu ve suç işledikleri bilinmektedir. Özellikle insan gelişiminin önemli bir evresi olarak kabul edilen ergenlik çağı, kendine özgü bir takım biyo-psişik sıkıntılara da neden olmaktadır. Biyo-psişik sıkıntılara ek olarak aile içi sorunlar, eğitim döneminde yaşanan olumsuzluklar, göç, kentsel uyumsuzluk, ekonomik sorunlar vb. nedenlerin bir ya da daha fazlasının bir araya gelmesi pek çok çocukta suça yönelik davranışların ortaya çıkmasını kolaylaştırabilmektedir. Bu doğrultuda çocuk suçluluğunun altında yatan nedenler kadar bu duruma sebebiyet veren toplumsal nedenlerin tespit edilmesi de büyük önem taşımaktadır (Avcı, 2010: 49-50).

Sosyal politika açısından çocuk suçluluğunun altında yatan en önemli sebepleri olarak; çocukların ailelerinden en az bir kişi kaybetmiş olmaları, refakatsiz olmaları, ebeveynlerin sosyal ve ekonomik yetersizlikleri, çocukların eğitim hayatından kopmuş

olmaları, sokak yaşamına maruz kalmış olmaları ve ağır işlerde çalıştırılmaları şeklinde belirtmek mümkündür. Bu durumu Türkiye’de 2012 yılından bu yana yaşamını sürdüren Suriyeli çocuklar üzerinden değerlendirmek gerekirse; 2019 yılı itibariyle ülkede 1 milyona yakın eğitim çağında olan Suriyeli çocuk bulunmaktadır. Söz konusu çocukların barınma başta olmak üzere beslenme, eğitim ve sağlık gibi temel ihtiyaçlara olan gereksinimleri ortadadır. Ayrıca, göç sonucu toplumsal ve ekonomik yapıdaki değişimler de göçmen çocukları sokak yaşamına ve suç kökenli eylemlere yöneltebilmektedir. Öyle ki göç sonucu azalan istihdamın, kent yaşamında artan kira fiyatlarının nedeni olarak genelde göçmenler suçlanmaktadır. Aile içindeki sosyal ekonomik yetersizlikleri nedeniyle göçmen çocuklar, eğitim yaşamından koparak trikotaj atölyeleri, tekstil fabrikaları, ayakkabı imalat atölyeleri, kuru meyve fabrikaları, araba tamirhaneleri, mevsimlik tarım işleri ve sokaklarda kâğıt toplama, kâğıt mendil satıcılığı gibi işlerde çalıştırılabilmektedir. Dolayısıyla söz konusu çocukların günlük 12-14 saat civarı ortalama ücretlerin altında, ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırıldıkları ifade edilmektedir. Sosyal yaşamdan soyutlanan ve ağır travmalara maruz kalan bu çocukların suç temalı eylemlere yönelme olasılıkları oldukça yüksektir (Akpınar, 2017: 16-29).

1990 yılında Türkiye tarafından imzalanıp 1995 yılında yürürlüğe giren BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989)’sinin 1. Maddesine göre çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç 18 yaşından küçük her insan çocuk sayılmaktadır. Bu sözleşme ile tüm çocukların insan haklarını koruma altına alma, geliştirme konusunda bireylere ve devletlere çeşitli sorumluluklar getirmektedir. Dolayısıyla, çocuğun korunması konusu bir yandan sosyal politika problemi olurken bir yandan da adli bir vaka olarak ceza hukuku konuları kapsamındadır (Solak ve Kurt, 2019: 633).

Kunt (2003)’den aktaran Buran ve Çalık Var’a göre; çocuğun suç ile tanışmasında ve kanunlarla ihtilafa düşmesinde çocuğun dışında kalan sosyoekonomik ve gelişimsel dönem koşullarına dikkat çekmekte, söz konusu sosyal sorunun içerisinde yer alan çocuğu edilgen bir yerde konumlandırmaktadır. Bu doğrultuda suç ve çocuk kavramlarının sosyal sorun niteliği taşıdığını ve çeşitli etkenlerin bir araya gelerek suç olgusunu doğurduğunu ifade etmek mümkündür (Buran&Çalık Var, 2019: 152).

Sutherland’dan aktaran Avcı’ya göre; suçlu davranışın diğer insanlarla girilen yoğun etkileşim sonucu diğer tüm öğrenmeler gibi öğrenildiğini söylemektedir. Toplumun normlarındaki zafiyetler buna olanak tanıdığına ise suçlu ya da sapkın davranışların ortaya çıkması da o derece kolaylaşmaktadır. Buna göre;

- Ebeveyn yoksulluğu: duygusal gelişim bozuklukları, uyumsuzluk ve norm dışı davranışlar.
- Tek ebeveyn: madde bağımlılığı, çeteleşme faaliyetlerine katılma.
- Parçalanmış aile, boşanmalar, ölüm: aşırı düzeyde alkol kullanımı.
- Zayıf anne- baba gözetimi, yanlış ya da sert anne-baba disiplini, anne babanın çocuğu reddi, çocuğun faaliyetlerine düşük anne-baba katılımı, anti sosyal anne-babalar ve geniş aile ilgisiz ortamı.
- Ekonomik yetersizlikler: aşağılık duygusuna sahip güçsüz, güvensiz kişilik.

- Büyük kentlerde yaşam şartlarının kötüleşmesi, toplumsal ilişkilerin bozulması.
- Düşük zekâ düzeyi, yetersiz çocuk eğitimi, babadan gelen suçluluk gibi nedenler çocuk suçluluğunun en temel sebepleri arasında yer almaktadır (Avcı, 2010: 50-55).

Çocukların yasalarla çelişen davranışlar sergilemesinin korunma ihtiyaçları ile oldukça bağlantılı bir ilişkisi vardır. Türkiye’de koruma ve bakıma muhtaç çocuklara yönelik sunulan sosyal hizmet disiplinine önemli bir bakış açısı kazandıran 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda “suça sürüklenen çocuk” tanımlanmaktadır. Kanunda yer alan tanıma göre; kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk, suça sürüklenen çocuk olarak tanımlanmaktadır. Çocukların suç olgusu ile hiç tanışmamaları gerçeği düşünüldüğünde çocukları bu tür vakalardan uzaklaştırmada öncelik olarak onları suça sürükleyen nedenlerin belirlenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda bir çocuğun suça sürüklenmesinde kişisel ya da kalıtsal faktörlerin yanı sıra içinde bulunulan ailenin ve sosyal çevrenin belirgin rol oynadığını ifade etmek mümkündür. Bu doğrultuda çocuğun sosyoekonomik çevresi ile bütün olarak ele alınarak değerlendirilmesi gerektiği gibi sırf çocuk olma özelliğinden dolayı içinde bulunduğu faaliyete cezai sorumluluk yüklenememekte bunun yerine öncelikle çocuğun korunması gerekmektedir. Ulusal kanunda çocuk suçluluğu olarak ifade edilen olgu batı literatüründe, 11-18 yaş aralığındaki çocukları içerirken reşit olmayanın suçluluğu anlamına gelmektedir. Türkiye’de ise işlenen suçlara ceza yasasında, cezai ehliyetine sahip olma yaş sınırı 12’dir. 12 yaş altındaki çocuklara cezai yaptırım uygulanmamakla birlikte 12-18 yaş aralığındaki çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanmaktadır. Çocuk Eğitim Evi’nde tutuklu veya hükümlü olmasını gerektirmeyen hallerde ve söz konusu çocukların suça sürüklenmesine neden olabilecek bir ihtimalin veya istismarın olduğunun tespit edildiği durumlarda ise söz konusu çocuklar 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ilgili hükümlerince koruma ve bakım altına alınarak haklarında Çocuk Koruma Kanunu kapsamında koruyucu, destekleyici ve önleyici tedbir kararları verilebilmekte, bu yolla çocuklar yaş durum ve cinsiyetlerine uygun kuruluşlara yönlendirilerek topluma yeniden kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda uzun yıllar boyunca Türkiye’de suça sürüklenen ve suç mağduru olan koruma ve bakım altında bulunan çocuklara hizmet sunan “Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri“ 2015 yılında hizmet dönüşümüne uğramış daha kapsamlı ve sistematik, çocuk odaklı hizmet veren “Çocuk Destek Merkezleri“ olarak tek çatı altında birleştirilmiştir (Buran ve Çalık Var, 2019:150-154).

Çocuklar için koruyucu ve suçtan alıkoyucu ortamın (Bellamy, 2005: 6) den aktaran Uğurlu ve Gülsen’e göre bir takım temel öğeleri bulunmaktadır;

- Toplumu oluşturan ailelerin ve kurumların çocuğa bakış açısı ve koruma kapasitesi,
- Hükümetin bu konudaki kararlılığı,
- Yasalar ve uygulamalar,
- Tutum ve adetler,
- Sivil toplum ve medyayı da kapsayan açık tartışma ortamı,
- Çocukların yaşam becerileri, bilgileri ve katılımları,
- Temel hizmetler,

- İstismara maruz kalan çocuklara yönelik hizmetler,
- Sömürü ve istismar durumları için uygun izleme, açık rapor ve denetleme mekanizmalarıdır (2014:3).

Çocuk suçluluğu konusunda risk altında bulunan çocukların öncelikle sokak yaşamına düştükleri, sonraki aşamada ise cezai sorumluluk yaşıyla birlikte ıslahevi ya da cezaevlerine düştükleri belirtilmektedir. Bu doğrultuda risk grubunda bulunan çocukların sokak yaşamına alışmalarını engellemek adına okulda tutulabilmelerini sağlamak, bu konuda atılabilecek en önemli adımlardan birini oluşturmaktadır. Ceza hukuku tedbirlerindeki yetersizlik ya da boşluklar suç işlemeye eğilimli olan çocuk ve gençleri daha fazla suça yönlendirirken, aile içi şiddet, medyada şiddet içerikli öğelerle sıkça karşılaşma ve toplumsal şiddet olaylarına maruz kalma çocuk ve gençlerin suça sürüklenmesini kolaylaştıran etkenler olarak görülmektedir. Bu doğrultuda çocuk suçluluğu türleri sekiz başlık altında toplanarak incelenmektedir; I. Zekâ geriliği veya gelişimindeki gerilik nedeniyle görülen suçluluk, II. Sosyal eğitimden ve kültürden yoksun olma nedeniyle görülen suçluluk, III. Ergenlik çağına hızlı bedensel, zihinsel gelişim sürecinde olmaları nedeniyle oluşan suçluluk, IV. Bozuk aile düzeninin neden olduğu suçluluk, V. Fizyolojik hastalık koşullarının neden olduğu suçluluk, VI. Yoksulluğun neden olduğu suçluluk, VII. Nörotik kişilik bozukluğuna bağlı, bilinçsiz olarak yapılan davranışların neden olduğu suçluluk, VIII. Anti sosyal ve ahlaki açıdan yozlaşmış kişilerin neden olduğu suçluluk şeklinde özetlenmektedir (Zengin ve Kesgin; 2013: 15-18).

Çocuklar arasında suç işleme oranlarının düşük eğitim düzeyine sahip çocuklar arasında daha fazla gerçekleştiği tespit edilmiştir. Okul çağına olup eğitim yaşamına devam edemeyen çocuklar suç işleme potansiyeline daha yatkın bulunmaktadırlar. Bu açıdan değerlendirildiğinde okuryazar olmayan çocukların çevreye uyum sağlamaları güç olduğundan dolayı suç işleme eğilimi olan arkadaş gruplarında yer alma olasılıkları da oldukça yüksek düzeyde olmaktadır. Çocuk suçluluğunun nedenlerinin doğru bir şekilde tespiti, alternatif çözüm yollarının değerlendirilmesi başarı olasılığı yüksek ve uygulanabilir çözüm yollarının uygulanması ile en aza indirilebilir. Öncelikle sorunlu aile yapısı ve kötü çevre koşullarında yaşayan çocukların risk altında olduklarını belirtmek gerekmektedir. Bu bağlamda, risk altında bulunan çocuklara asgari düzeyde sağlık, sosyal yaşam ve eğitim ihtiyaçlarının karşılanması konusunda merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin işbirlikçi çalışmaları önem arz etmektedir. Yerel yönetim birimleri aracılığıyla cinsel istismara ve şiddete maruz kalmış, ailesinde suç işlemiş kişiler bulunan ve göçe maruz kalmış yoksul ailelerin çocuklarının suç işlemesi muhtemel olduğundan belirtilen birimler aracılığıyla bu çocuklara psikolojik destek amaçlı düzenli ziyaretlerin yapılması önem arz etmektedir (Çopur, Ulutaşdemir ve Balsak; 2015: 122-123).

Kantzara toplumsal uyumu, toplumu bir arada tutan bir yapışkan, eğitimi de yapıyı sağlamlaştıran çimento olarak tanımlamaktadır. Toplumsal uyum sosyal ilişkiler, ait olma hissi ve ortak akli ifade ettiği için toplumsal bir harmoniyi ifade eder. Göç ile gelen yabancıların uyum ve temel ihtiyaçlarını karşılamada en önemli konulardan biri ev sahibi ülkenin dilini öğrenmektir. Türkçe'yi öğrenmeleri halinde haklarını daha kolay

öğrenebilecekleri gibi, iş yaşamına daha etkin katılım ve diğer eğitim imkânlarından da faydalanabileceklerdir (Duman; 2019: 345)

YUKK 96. Maddesi ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne yüklenen uyum çalışmaları kapsamında ülkenin ekonomik ve mali imkânları ölçüsünde, yabancı ile başvuru sahibinin veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerin, toplumla olan karşılıklı uyumlarını kolaylaştırmak, yeniden yerleştirildikleri ülkede veya geri döndüklerinde ülkelerinde sosyal hayatın tüm alanlarında üçüncü kişilerin aracılığı olmadan bağımsız hareket edebilmelerini kolaylaştıracak bilgi ve beceriler kazandırma amaçlanmaktadır. Bu amaca ulaşmak için yapılacak uyum faaliyetlerinde kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların öneri ve katkılarından da faydalanılmaktadır. Ülkenin siyasi yapısı, dili, hukuki sistemi, kültürü ve tarihi ile hak ve yükümlülüklerinin temel düzeyde anlatıldığı kurslar, kamusal ve özel mal ve hizmetlerden yararlanma, eğitime ve ekonomik faaliyetlere erişim, sosyal ve kültürel iletişim, temel sağlık hizmeti alma gibi konularda kurslar, uzaktan eğitim ve benzeri sistemlerle tanıtım ve bilgilendirme etkinlikleri Genel Müdürlükçe yapılabilmektedir (<https://www.goc.gov.tr/uyum-hakkinda>, Erişim Tarihi: 24 Temmuz 2019).

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYADA ve TÜRKİYE’DE ULUSLARARASI GÖÇ VE SUÇ OLGUSU

2.1. Dünyada Uluslararası Göç ve Suç Olgusu

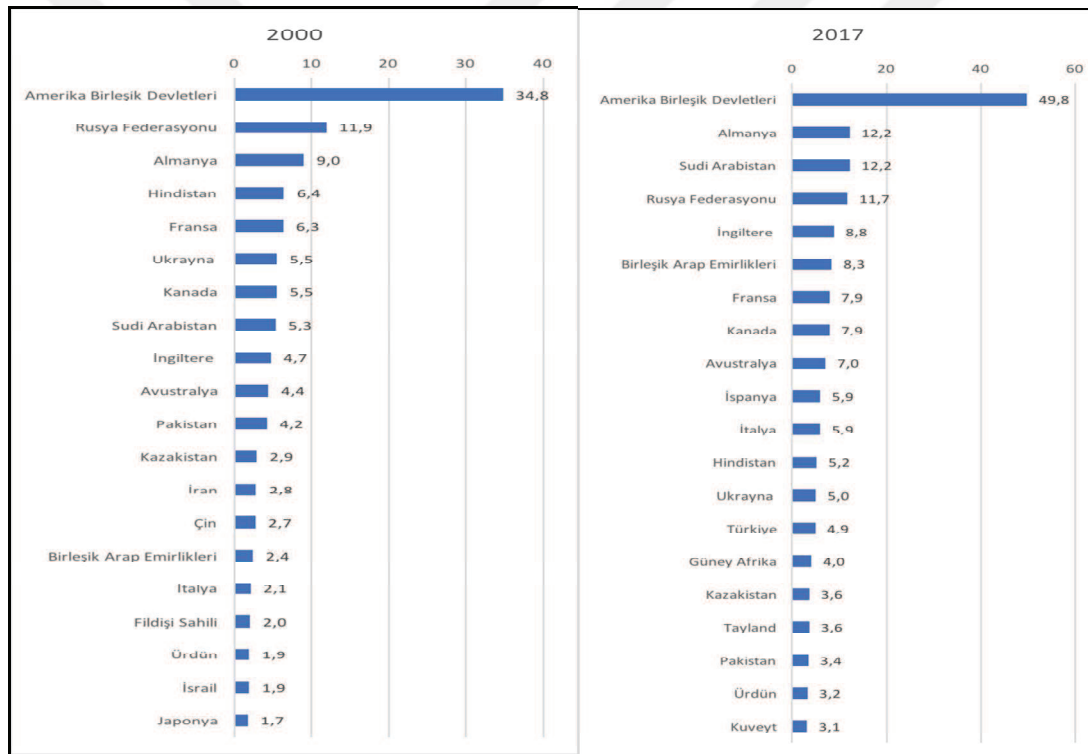
2.1.1. Uluslararası Göç ve Suç İlişkisi

Son yıllarda göç hareketleri, günümüz kapitalizminin ve emperyalizmin işleyişi ile biçimlenen, bu nedenle de ulusal, bölgesel sınırları aşan küresel bir sistem sorunudur. Bu perspektifte değerlendirildiğinde küreselleşme söyleminin şekillendirdiği dünyayı, çelişkilerini ve sorunlarını anlamak göç ve göçmenlik olgusunu anlamayı gerektirmektedir. Göç dalgalarının tarihçesi incelendiğinde göç olgusunu, kapitalizmin ve emperyalizmin oluşum ve gelişim tarihinden ayrı düşünölemeyeceği ve kapitalizmin, özellikle de emperyalizmin oluşumu ve gelişim seyrine bağılı olarak biçimlendiği görölmektedir. Göçmenlerin belirli zamanlarda misafir olarak kabul edilmesi, belirli dönemlerde ise geriye dönüşlerinin teşvik edilmeye çalışılması ve son olarak belirli dönemlerde de tamamıyla duvarlarının yükseltilmesi göç alan ölkenin ekonomi politiğıyle ilgili olabileceğı gibi göç veren ölkelerin ve dolayısıyla küresel bütünün iş bölümüyle ilgili de olabilmektedir. Dolayısıyla göçmen politikalarının bu karmaşık ilişkiler bağlamında şekillendiğini söylemek mümkündür. Özellikle sığınmacılar ve mülteciler olmak üzere onlar sadece ölkelerin ekonomi politiğıne göre bir pazarlık konusu olan ve bu pazarlığın gelişmiş ölkelerin ihtiyaç duyduğu emeğe ve niteliklere göre kararlaştırdığı “yersiz yurtsuzlar” olarak tanımlamak mümkündür. Bu doğrultuda göç olgusu ve göçmen krizi gibi kavramlar tartışılırken ilgili kavramlar üzerinden göçmenlerin kriz yaratmadığı, aksine ekonomik, politik kökenli krizlerin göçmenleri yarattığını ifade etmek mümkündür (Erbaş, 2019: 261-263).

Göç, savaş ve barış, sosyo- kültürel, ekonomik ve kentleşme gibi birçok toplumsal olguyu içinde barındıran bir kavramdır. Bu özelliğı nedeniyle göçün yönetilmesi ihtiyacı doğmuştur. Bu bağlamda ölkelerin göçün yönetilmesi ile ilgili politikalar oluşturması yasal ve kurumsal çerçevelerce düzenlemeler yaparak göçün sosyal ve kültürel yaşam, istihdam ve konut gibi toplumsal yapıyı etkileyen faktörler üzerindeki olumsuz etkisinin en aza indirilmesi amaçlanmaktadır. Günümüzde özellikle uluslararası kapsamda göç hareketleri incelendiğinde; ölkelerin göçmenlere yönelik takındığı tutum, hukuksal açıdan göçmenlere gereken özenin gösterilmemesi ve bu politik tavrın ulusal kamu düzeni olarak yansıtılması, uluslararası açıdan göçmen sorununun çözümünü zorlaştırmaktadır. Ölkelerin göç politikalarını oluşturmalarında ve yönetmelerinde sosyal beşeri yapının en önemli noktasını uyum aşaması oluşturmaktadır. Bu bağlamda göç hareketine toplumun bakış açısı, göçmen bireylerin karşılaştıkları negatif sorunları ölkelerin göç yasa ve uygulama prosedürlerinin topluma yansıtılmasını güçleştirmektedir. Bu bağlamda Suriye iç savaşının akabinde gelişen göç hareketinde Suriyeli göçmenlerin sosyal anlaşma,

kültürel etkileşim ve uyum konularında en çok Türkiye’de uyum sağladıklarını söylemek mümkündür (Günay, Atılgan ve Serin; 2017: 49-52).

Dünyada insanlık tarihi kadar eski olan göç olgusunun suç ile ilgisinin araştırılması, son yüz yılda önem kazanmıştır (Killias, 2011:50). Artan dünya nüfusu ve kıt olan kaynakların paylaşımına bağlı çatışmalar, günden güne artan oranda insan topluluklarının daha iyi koşullarda yaşam için başka ülkelere hareketini zorunlu kılmaktadır. Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan 2017 tarihli Uluslararası Göç Raporuna göre; 2017 yılında dünyada ortalama 258 Milyon göçmen mevcuttur. Şekil 1’de karşılaştırmalı olarak 2000 ve 2017 yılları arasındaki göç değişimi gösterilmektedir. 2017 yılında dünyadaki tüm uluslararası göçmenlerin %50’den fazlası 10 ülkede yaşamaktadır. En fazla uluslararası göçmen yaklaşık 49,8 milyon kişi (%19) ile ABD’de yaşamaktadır. 2000 yılında Türkiye barındırdığı göçmen sayısına göre yapılan sıralamada ilk 20 ülke arasında dahi yok iken, 2017 yılında 4,9 milyon uluslararası göçmen barındırarak 14. Sırada yer almıştır. (www.unhcr.org, 2018; Erişim Tarihi: 20 Haziran 2019).

Şekil 1. 2000-2017 Yılları Arasında Dünyada Uluslararası Göçmene Ev Sahipliği Yapan ilk 20 Ülke (milyon kişi)

Kaynak: www.unhcr.org, (2018; Erişim Tarihi: 25 Temmuz 2019).

Göç konusuna olumlu yada olumsuz bakan tüm tarafların hemfikir oldukları bir konu var ki oda göç olgusunun 21. Yüzyılda insanları diğer sosyal olaylardan daha fazla etkileyecek olmasıdır (Martinez, Ramiro ve Lee, 2000: 30). Göç edilen bölgede yaşayan ev sahibi topluluklar tarafından, toplumda meydana gelen olumsuz olaylardan dolayı; göçmen gruplar günah keçisi olarak gösterilmektedirler (Chen ve Zhong, 2013). Mears’a göre bu ve buna benzer şekilde hemen hemen tüm toplumlar da görülen; “ortada bir suç varsa mutlaka sonradan gelenler tarafından işlenmiştir “ gibi tarihsel ön yargılara bağlı olarak suç kavramının göç olgusuyla birlikte dile getirilmesi; dünyada bu konuda yapılan

bilimsel çalışmaların ve deneysel araştırmaların çoğalmasını sağlamıştır. Yapılan çok sayıda araştırma göçmenlerin çocuklarının ev sahibi topluluk üyelerinin çocuklarına göre daha az suça meyilli olduğunu göstermiştir.

Amerika Birleşik Devletleri açısından göç olgusu incelendiğinde; 2017 Yılı itibariyle ABD’de yaşayan 44,4 milyon kişi ABD’de doğmamıştır. Bu konuda ABD birinci sıradadır. (Pew, 2018). Van Vechten’e göre Dünyadaki en önemli göç hareketlerine sahne olan ve göçmenler tarafından kurulmuş bir devlet diyebileceğimiz Amerika Birleşik Devletlerinde Suç ve Göç ilişkisi; Amerika’nın göç tarihi kadar eskiye dayanmaktadır. Zira herkesin malumu olduğu üzere Amerikan yerlileri ilk gelen göçmenleri topraklarını çalmakla suçlamışlardır (1941). Laughin’e göre bu duruma bağlı olarak Amerika Birleşik Devletlerinde göç ve suç ilişkisi oldukça çok incelenmiştir. Yıllar içerisinde durmaksızın devam eden ve birçok göçmen jenerasyonunu birlikte bulunduran Amerika Birleşik Devletleri adeta bir laboratuvar mahiyetindedir. İlk dönemlerde daha çok neslin ve genetik sıhhatin korunması çerçevesinde göç olgusuna bakılmış, özellikle mafya yapılanmasına bağlı genç suçluların göçmenler tarafından teşkil ettirildiği düşünülmüş, ancak bunlar herhangi bir bilimsel araştırmaya dayandırılmamıştır. Maalesef deneysel bulgu içermemesine rağmen ABD’nin 1920’li yıllarda yapılan göç kanunlarına yön veren araştırmalar bunlardır. Sellin tarafından 1938 yılında yapılan araştırmalarda suç olgusunun göç olgusundan daha fazla çevresel koşullara bağlı olarak geliştiği teorik çerçevede belirttiğimiz üzere tespit edilmiştir (Sellin 1938:42). Ancak Flagg’e göre, Gallup araştırma şirketi tarafından yapılan bir araştırmada ABD’de yaşayan halkın neredeyse yarısı göçmenlerin suç olgusunu daha kötü hale getirdiğini düşünmektedir (2018). Bu durum ilk dönem yapılan çalışmaların toplumun önyargısını oluşturan nedenlerden biri olarak görülebilir. 20. Yüzyılın başlarında Avrupa’da yaşanan göç dalgasını 1.dalga olarak ifade edersek 2.dalga göç 20. Yüzyılın sonunda ve 21. Yüzyılın başında yaşanan göç dalgasıdır. Söz konusu göç dalgasında ağırlıklı olarak Latin Amerika ve Asya’dan göç yaşanmıştır. 1965 ten sonra yaşanan bu göç dalgasında ABD’ye gelenlerin %51.7 si Latin Amerika’dan % 26,4 ü Asya’dan gelmiştir (Gibson ve Jung, 2006).Zhou ve Bankstone’a göre İki göç dalgasıyla birlikte gelenler karşılaştırıldığında gelen kitlelerde farklılıklar arz etmektedir. Bu grup yoksul olmasına karşın gerek eğitim gerekse topluma uyum konusunda daha pozitif bir görünümde. Sampson’a göre bu durum daha çok Güney Amerika’dan gelen göçmenlerde belirgin bir hal almış olup buna bağlı olarak bu paradoksa Latin Paradoksu adı verilmiştir.

ABD’de yapılan önemli araştırmalardan biri de Marshall Projesi olarak adlandırılan araştırma projesidir. ABD’nin önde gelen 4 Üniversitesinin Robert Adelman Üniversitesi liderliğinde gerçekleştirdiği proje 1980 yılından 2016 yılına kadar bir süreyi kapsamakta ve ABD’deki 200 metropol bölgesinde yaşayan göçmen grupları ile ilgili değerlendirmeler yapılmaktadır. Araştırmanın sonuçları son derece çarpıcıdır: Araştırmanın toplam %70’lik kısmına tekabül eden 137 metropol bölgesinde 1980 ile 2016 yılları arasında göçmen nüfus artmasına rağmen suç oranı ya sabit kalmış ya da düşmüştür. Özellikle göçmen nüfusun ciddi oranda arttığı 10 bölgenin tamamında suç oranının 2016’ya göre en düşük seviyelere gerilediği görülmüştür. En çarpıcı örneklerden biri ise California’nın Orange County Bölgesinde göçmen nüfusu 2 katına çıkmasına

rağmen suç oranları %50 oranında düşmüştür. Çok geniş kapsamlı yapılan bu çalışma, sadece göç olgusunun suçu arttırmadığını göstermekle kalmamış; aynı zamanda göçmen toplulukların yerleştikleri bölgelerde bulunan komşularına sosyal ve ekonomik olarak bir yenilenme sağlamakta olduğunu göstermiştir (Flagg, 2018). Özellikle çocuklar üzerinde yapılan suça eğilim ve madde kullanımı konusundaki birçok güncel araştırmalarda göçmen çocukların yerleşik çocuklar ile karşılaştırıldığında belirgin bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. 2018 yılında çocuklar ile ilgili erken çocukluk çalışması verileri derlenmek suretiyle yapılan çalışmada göçmen çocukların, yerlilere göre daha az dışlayıcı davranışlarda bulunduğu gözlemlenmiştir (Kremer , Sutton ve Kremer , 2018:45).

Avrupa ülkelerinde ise göç olgusunun daha farklı geliştiğini görüyoruz. Sömürge döneminden itibaren Avrupa ülkelerine göç sürekli halde artış göstermişti. Günümüzde az gelişmiş bölgelerden gelişmiş Avrupa ülkelerine doğru yaşam kalitesinin arttırılmasına veya zorlayıcı koşullara bağlı olarak göç hareketleri devam etmektedir. Göçün suç ile olan ilişkisinin özellikle çocuklar ve gençler bağlamında Avrupa’da çok çalışılan konulardan biri olduğu bilinmektedir. Bu çalışmalardan bir kaçına örnek verecek olursak; İspanya da 2008 yılında yapılan bir araştırma; İspanya’ya Latin Amerika’dan göçen gençlerin madde kullanımı konusundaki eğilimi üzerinedir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre madde kullanımına eğilim ve madde kullanımı konusunda göçmen çocuklar ile yerliler arasında belirgin bir fark olmadığıdır. Bu konuda Bauer’in göçmen tanımlaması oldukça gerçekçidir; “Özgürlük için yollara düşen bu insanlar ömürlerinde özgürlükten bu denli yoksun olmamışlardı mutlaka”. Özellikle Avrupa sınırlarında göçmen ölümünün sürekli artması oldukça endişe verici bir boyuta bürünmektedir. Avrupalı politikacılar için sınırın en güvencesiz bölümü sığınmacılar için en güvenceli bölümüdür. Avrupa’nın dış sınırlarında donanım arttıkça, sınırlar geçilmez hal aldıkça şebekeler sığınmacıları daha tehlikeli güzergâhlara yönlendirir. Sığınmacıların ölümü ile sonuçlanan her trajedi Avrupalılar için sınırları daha güvenli hale getirmeye vesile olur. Güya ölümleri engellemek için alınır bu önlemler. Ama her yeni önlem daha çok ölüme neden olur (Bauer, 2018: 40-78). Arıboğan’a göre “ABD başkanı Donald Trump “önce Amerika” söylemiyle esasında bir ideolojiyi savunmuyor, ideolojik bir kalıbı Amerikalıları duvarın arkasında yaşamaya ikna etmekte kullanıyordu. Putin’in, “ülke dışında yaşayan Rusların korunması” politikası etnik bir bağlılığı değil, politik bir yayılma arayışını meşrulaştırmak adına uygulamaya konulmuştu. Avrupa’daki faşizm ve popülist siyasetler etnik köklere ya da kültüre bağlılıktan değil işini, aşını, güvenliğini kaybetme telaşından güçleniyordu. Duvarlar, bu manada aslında tehlikeli olarak addedilen ötekine karşı değil, küreselleşme sürecinde zedelenen ortak toplumsal siyasal kimliğin yeniden yeşertilebilmesi adına da yükseltilmekteydi” (2017: 42).

Bugün ABD’ye yapılan göçlere baktığımızda küresel güç olmayı başaran en büyük şirketler göçmen çocuklarının kurduğu e-bay, Oracle, Yahoo, Intel, Amazon.com, Google, Tesla Motors ve Space X, Apple gibi şirketlerdir. Ebay şirketinin kurucusu Pierre Omidyar ve Oracle’ın kurucusu Bob Milner İran asıllıdır ve 1970’li yıllarda İran’dan ABD’ye göç etmişlerdir. Yahoo’nun kurucusu Jerry Yang Tayvan’dan, Intel’in kurucusu Andrew Grow Macaristan’dan, Amazon’un kurucusu Bezos Küba’dan, Google’ın

kurucularından biri olan Sergey Brin Rusya'dan, Tesla Motors ve Space X'in kurucusu Elon Musk Güney Afrika'dan ve Apple'ın kurucusu Steve Jobs ise Suriyeli bir göçmen ailenin çocuğu idi. ABD, bugün ne kadar mültecileri ülkelerinde istemesede Suriyeli bir göçmen babanın çocuğu olan Steve Jobs'ın kurduğu Apple şirketinin değeri yaklaşık 750 milyar dolara yani kendi ülkesi olan Suriye'nin ve Türkiye'nin de içinde bulunduğu 183 ülkenin yıllık milli gelirinden daha yüksek bir miktara karşılık gelmektedir (Ünsal, 2019: 65).

2.1.2. Uluslararası Göç ve Suça Sürüklenen Çocuklar

Küreselleşme olgusuyla birlikte gelişen ulaşım ve iletişim alanındaki ilerlemeler göçmenlerin dolaşım ve bilgi akışını kolaylaştırırken yine belirtilen süreç içerisinde geri kalmış ülkelerin sosyoekonomik açıdan daha da yoksullaşması dünya çapında göçmen sayısının artmasında en önemli etkenlerden biridir. Özellikle günümüzde yoğun olarak yaşanan “düzensiz göçün” bu açıdan tanımlanamamasının nedeni ise göç eden kişi veya kitlelerin her an değişebilmesi ve bundan dolayı bireylerin kim oldukları ne zaman nasıl ne yönde hareket edeceklerinin kestirilememesidir. Bu doğrultuda kanun dışı koşullarda bir yerden başka bir yere ulaştırılmanın da insan kaçakçılığı, insan ticareti, fiziksel ve psikolojik anlamda sömürülme, kandırılma, baskı ve şiddet gibi insanlık dışı vakalara çoğunlukla neden olduğu belirtilmektedir. Bu yönden değerlendirildiğinde göç sürecinin en hassas ve kırılgan noktasını göçmen çocukların oluşturulduğunu ifade etmek mümkündür.

Tablo 1. Uluslararası Hukuk Belgelerinin Göçmen Çocuklara Sağladığı Koruma

Uluslararası Hukuk Belgesi	Göçmen Çocuklara Getirdiği Haklar
İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 1948	• Yaşama hakkı (3) • İnsan hakları, insan onuru temel ilkesi (1) • Ayrımcılık yasağı: ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet ayrımcılığının önlenmesi (2) • Kölelik, işkence ve insanlık dışı muamelenin yasaklanması (4,5) • Hareket özgürlüğü (13) • Zulüm altında başka ülkelere sığınma hakkı (14)
İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 1948	• Sığınma hakkı • Geri göndermeme ilkesi (33) • Mültecilere eğitim hakkı (22) • Cezalandırma yasağı (31)
Eğitimde Ayrımcılığa Karşı Sözleşme (1960)	• Eğitimde her türlü ayrımcılığın önlenmesi (1,3) • Eğitimde fırsat eşitliği (4) • Vatandaşlara sağlanan eğitimin aynısının sağlanması (3)
Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi (1966)	• Kölelik ve köle ticaretinin yasaklanması (8) • Zorla çalıştırma yasağı (8) • Keyfi gözetimin yasaklanması (9) • Seyahat özgürlüğü (12) • Yabancıların sınır dışı edilmelerine karşı usuli güvenceler (13) • Küçüklerin yargılanmasında küçüklerin yaşlarını ve rehabilitasyonlarını ilerletme gereğini göz önünde tutacak bir yargılama usulünün izlenmesi (14) • Toplanma ve örgütlenme özgürlüğü (21, 22) • ırk, renk, cinsiyet, dil, din, ulusal veya toplumsal köken, mülkiyet, doğum ayrımı yapılmadan her çocuğun küçük olma statülerinin gerektirdiği koruma tedbirlerinden yararlanma hakkı (24)

Tablo 1'in devamıdır.

Birleşmiş Milletler Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (1966)	• Bütün çocuklar ve gençlerin, • yararına, hiçbir ayırım gözetilmeksizin, özel koruma ve yardım tedbirleri alınması • ekonomik ve sosyal sömürden korunması • tehlikeli işlerde çalıştırılmaması • ücretli çalışmalarına resmi yaş sınırı olması (10)
Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (CEDAW)	• Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, Kadın ve kız çocuğu ticaretinin ortadan kaldırılması (6)Eğitim alanında cinsiyetler arası eşitliğin sağlanması (10)Zorla evlendirmenin ve çocuk evliliklerinin yasaklanması (16) • Minimum evlenme yaşı tespiti (16)
B.M. Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme	Tüm göçmen işçiler ve aile fertleri için: • Özgürlük ve kişi güvenliği hakkı (16) • Hürriyetlerinden mahrum kalan göçmen işçiler ve aile fertlerine temel insan haysiyeti ve kültürel kimlikleri bakımından saygılı ve insanca muamele (17) • İkamet ve çalışma ile ilgili düzensizliklerden bağımsız olarak okul öncesi kamu eğitim kurumlarına ve okullarına giriş hakkı(30). • Göçmen işçilerin aile birliğinin korunması (44)
Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	• Minimum evlenme yaşı - çocuk evliliklerinin yasaklanması (12) • Protokol 1 Eğitim hakkının sağlanması (2) • Protokol 4 yabancıların kitlesel biçimde sınır dışı edilmesinin yasaklanması (4)
Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı	• 1951 sözleşmesi ve 1967 Protokolü çerçevesinde iltica hakkı (18) • BM çocuk haklarının bir kere daha güvenceye alınması (24)
Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol	• İnsan ticaretinin suç ilan edilmesi • Çocukların insan ticaretine maruz kalmasını Yasaklar
Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve Cinsel İstismardan Korunması Sözleşmesi (T.C. bu protokolü imzalamış ancak onaylamamıştır.)	• Cinsel sömürü ve istismara maruz kalan tüm çocukların haklarının korunması (1,2) • Bu çocuklarla ilgilenen personelin bilinçlendirilmesi ve eğitilmesi (5)
ILO Sözleşme No. 130 Tıbbi Bakım ve Hastalık Yardımları Sözleşmesi	• Asgari çalışma yaşının en çok 15 olması • Çocuk işçiliğini ortadan kaldırılması
ILO Sözleşme No.182 Çocuk İşçiliğinin en Kötü Biçimlerinin Ortadan Kaldırılması için Yasaklama ve Acil Eylem Sözleşmesi	• Çocuk alım satımı, zorla çalıştırmanın yasaklanması • Çocukların fuhuş ve pornografide, uyuşturucu madde piyasasında kullanımını içeren en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliği tanımı getirir ve yasaklar (3) • Çocukları, sağlık, güvenlik ve ahlaki açıdan tehdit eden çalışma biçimlerinin ortadan kaldırılması

Kaynak: Atasü Topçuoğlu (2013:14).

Göç ve suça ilişkin olarak yapılan akademik çalışmalarda birçok kuramdan söz edilebilir. Göç ve Suç arasında pozitif ilişki tanımlayan kuramlardan biri olan, Sosyal Düzensizlik Kuramına göre, Geleneksel sosyal denetimin zayıflaması, yoksulluk, yoğun göç alan yerlerde olumsuzluklar barındırmaktadır. Bu nedenle göçün, suç ve şiddet eylemleri üzerinde etkili olduğunu savunmaktadır. Kültürel Çatışma Kuramında ise göçmenlerin sahip olduğu kültürel kodlar ve yaşam tarzları, ev sahibi toplumla çatıştığı zaman, ortaya çıkan durum sapkın veya suçlu olarak adlandırılmaktadır. Gerilim Kuramında ise Merton alt sınıf üyelerinin meşru amaçlarına yasal olarak ulaşması daha fazla engellendiği için meşru olmayan yollara başvurduğunu dolayısı ile göçmenlerin dezavantajlı ve riskli olduklarını belirtmektedir. Tüm bu kuramların açıklamalarına rağmen varsayımların her zaman kuramları doğrulamadığı da görülmüştür (Kızmaz, 2018: 396). Bu kuramlar, göçmenlerin göç ettikleri ülkelerde kültürel uyum, dışlanma ve bütünleşme sorunlarına ilişkin yaşadıkları veya deneyimledikleri yaşam biçimi ile suç davranışı arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır.

İlk kuşak göçmenlerde suç oranının düşük düzeyde gerçekleşmiş olması, göç etmiş bireylerin düşük suçluluk eğilimi ile sonuçlanan ekonomik temelli bir tercih yaptıkları şeklinde bir yaklaşımın geliştirilmesine yol açtığını ifade eden kuramlarda mevcuttur. Kendini seçme teorisine göre, kendi ülkelerini terk etmek zorunda kalanlar gittikleri ülkede ekonomik fırsatlar için sıkı çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Bu nedenle uzun dönemli gelişmelere duydukları ilgiden dolayı göçmenler gittikleri ülkelerde, başarıları hukuk sistemi ile belaya sokacak davranışlardan kaçınma eğilimi sergilemektedirler. Bu durum da göçmenlerdeki suçluluk oranının düşük düzeyde gerçekleşmesini sağlamaktadır. Kültürlenme veya kültürel asimilasyon kuramında ise; diğer kültürlerle olan temasın bir sonucu olarak ortaya çıkan tutum ve /veya davranış değişikliklerini ifade etmektedir. Göçmenlerin özellikle misafir ülkenin dil ve mesleki becerilerini edinme anlamındaki kültürel uyum kabiliyetlerinin varlığı, onların suçtan uzak kalmalarında koruyucu bir işlev görürken; boşanma, tek ebeveynlik, evlilik dışı doğumlar, uyuşturucu kullanma gibi sorun teşkil edebilecek yaşam tarzları etrafında yaşanan kültürlenme de onların suç eğilimini kazanmalarında etkili olabilmektedir. Parçalı veya Bölümlenmiş Asimilasyon kuramında ise değişmekte olan ABD ekonomisine ve işgücü piyasasına, çoğunlukla Asya ve Latin Amerika'dan gelen son göçmenlerin deneyimlerinin nasıl etkilediğine odaklanarak geliştirilmiştir. Portes ve Zhou (1993) 'e göre yeni göçmenler ve onların çocukları, uyum sağladıkları ABD nüfusunun özelliklerine dayalı olarak farklı adaptasyon süreçlerini deneyimlemektedirler. Benzer etnik gruplardan oluşan toplulukların kültürel değerleri yaşatmaları, çocuklar üzerinde ebeveynin otoritesini güçlendirmeleri ve sosyal sermayeyi arttırmaları yönünde gerçekleştirecekleri bir çabanın göçmenlerde kriminal eğilimin oluşmasını engelleyeceği veya onları suçtan alıkoyacağını söylemek mümkündür. İthalat Yaklaşımında ise doğrudan göç ve suç arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır. Bu yaklaşım, bazı bireylerin suç eylemini gerçekleştirmek için başka ülkelere göç ettiklerini ileri sürerek göçün temelinde suç eyleminin gerçekleştirilmesi gibi bir amacın var olduğunu ileri sürmektedir (Kızmaz, 2018:574-576). Suç olgusunu açıklayan çok sayıda kuram bulunmaktadır. Bu kuramların sayılarının çok olmasının nedeni değişkenlerin sayısının çokluğundandır. Suç işleyen bireylerin özellikleri, suç

türlerinin çokluğu, suç ile ilintili faktörlerin çokluğu suç olgusunun çok yönlü tanımlanmasını gerektirmiştir (Cömert ve Sevim,2017: 32).

Çocuk suçluluğunu sosyal bir sorun olarak tanımlayan sosyolojik suç teorilerine göre, çocuk ne iyi ne kötü karaktere sahip olmayan bireydir ve henüz kişilik gelişimini tamamlamayan çocuğun suça sürüklenme sebebi iletişim içinde olduğu sosyal çevre ve ailedir. Suç faktörünün temelleri kalıtsal, biyolojik, fizyolojik ve toplumsal etkenler olarak sıralanmaktadır. Çocuğun suçlu olarak doğduğu veya alt sınıfa ait bir olgu olarak görülen suçun bu çocuklara yapılandırıldığı veya öğrenilmiş çaresizlik duygusu ile suça itildiği de görülmektedir (Cömert ve Sevim,2017: 29). Çocuk bağımlılıktan bağımsızlığa, tutarsızlıktan tutarlılığa ve çevreye göre şekil alma süreci yaşamaktadır. Genç toplumsal kuralları kendine göre yenileme hatta kurallara karşı koyma eğilimindedir. Çocuk suçluluğu diğer suçlar gibi bir suç olmakla birlikte burada kaygıya sebep olan büyüdükçe daha ciddi sorunları beraberinde getireceği ihtimalidir (Cömert ve Sevim,2017: 30).

Shaw ve Mckay Sosyal organizasyonsuzluk kuramında kültürel karmaşıklık, yoksulluk, sanayileşme, kentleşme, sosyal denetimsizlik, sosyal hareketlilik ve toplumsal çözümler, toplumsal değerlere bağlılığı azaltarak suç sayısını artırdığını ifade ederler. Merton tarafından geliştirilen Gerilim Kuramında, suçun kaynağını sosyal yapılar içinde arayan Merton özellikle alt sınıfa mensup bireyler, sahip olmak istedikleri yaşam şekline kavuşabilmek için kurallar ile karşı karşıya gelmektedirler. Bu gerilim beraberinde suçu da getirmektedir der. Cohen'in Alt Kültür Kuramında, daha çok alt sınıfta olan çocuk ve gençlerin içine düştükleri aşağılık duygusunun sonucunda bu duyguya mahkûm eden topluma karşı beslenen düşmanlık duygusu ve gerilimdir. Bu çocuklar kendileri ile aynı duyguları yaşayan gençler ile bir araya gelerek çete gibi yapılanmalar kurmak, kanundışı faaliyetler ile gönüllü olarak olmasa da intikam duydukları toplumun kendilerine saygı duymasını sağlamayı amaçlamaktadırlar. Sutherland Sosyal Öğrenme Kuramında suçlu davranışın içinde bulunduğu toplumsal yapı içerisinde öğrenilen bir olgu olarak tanımlanmaktadır. Hirschi'ye göre Sosyal Kontrol Teorisinde insanların ailelerine, okula, dinlerine ve sosyal çevrelerine olan bağ ne kadar güçlü ise kontrol mekanizmaları da o kadar sağlam olur ve düşük öz kontrole sahip bireylerin suç işleme olasılığı da o kadar düşecektir. Damgalanma kuramında ise daha çok suç teorisi değil, suçlama teorisidir. Toplum tarafında kötü olarak damgalanan bireyler dışlanmışlık hissine kapılırlar ve suçlu gruplar ile iletişim kurmalarına sebep olur (Cömert ve Sevim,2017: 29-40).

Türkiye, yaklaşık 3,4 milyon Suriyeliyi entegre etmek için önemli çalışmalar yapmış ve hala bu uyum çalışmalarına devam etmekte olup, aynı zamanda bu kadar çok mülteci barındırırken beklenenden çok daha az toplumsal tepki oluşmuştur (ICC, 2018: 23). Toplumsal tepkinin geçmiş dünya örneklerine bakıldığında nispeten az olması ve bu kadar büyük bir kitlesel akının mukim ülke tarafından bu oranda kabulü birçok kuramın teorilerini geçersiz hale getirmiştir. Türkiye özelinde yaşanan bu kitlesel akın sonrasında yaşananların biricikliği göz önüne alınarak yeni bir göç kuramının ortaya çıkabilme olasılığı kuvvetle muhtemeldir. BM'nin raporuna göre Dünyada her dakika 20 kişi mülteci olmaktadır. 2016 yılında en 5,5 milyon kişi ile Suriye, 2,5 milyon kişi ile Afganistan, 1,4 milyon kişi ile Sudan en fazla mültecinin akının olduğu ilk üç ülke

olmuşlardır. Türkiye 2,9 milyon, Pakistan 1,4 milyon, Lübnan 1 milyon mülteci kabulü ile en fazla mülteci kabul eden ilk üç ülke olmuşlardır. Tüm bu mültecilerin yarısı çocuklardan oluştuğu gibi, görüldüğü üzere en çok mülteci kabulü yapan ülkeler gelişmekte olan ülkelere ibarettir (Işıklı, 2018: 32).

Göçün suç ile olan ilişkisinin özellikle çocuklar ve gençler bağlamında Avrupa’da çok çalışılan konulardan olduğu kesindir. Bunlardan bir kaçına örnek verecek olursak; İspanya’da 2008 yılında yapılan bir araştırma; İspanya’ya Latin Amerika’dan göçen gençlerin madde kullanımı konusundaki eğilimi üzerinedir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre madde kullanımına eğilim konusunda göçmen çocuklar ile yerliler arasında belirgin bir fark saptanmamıştır. Yine İsveç’te, göçmen ve yerli çocukların suça eğilimi üzerine yapılan bir araştırmada her ne kadar göçmen çocuklarda suça eğilimin yerlilere göre daha fazla olduğu sonucuna varılsa da bu durumun göçmenlikten daha çok sosyoekonomik koşullardan kaynaklandığı anlaşılmıştır (Hällsten, Szulkin ve Sarnecki, 2013).

Enzman vd. yapmış olduğu çocuk suçluluğu konusunda önemli araştırmalardan biride 31 ülke ve 63 şehirde 43.968 çocuğun beyanına dayalı olarak toplanan veriler ışığında yapılan geniş kapsamlı “Avrupa ve Ötesinde Beyana Dayalı Çocuk Suçluluğu” araştırmasıdır. Polis verilerinden derlenmek suretiyle yapılan araştırmanın sonuçları son derece çarpıcıdır. Araştırma sonucunda çocukların suça eğilimini belirleyen faktörlerin her şeyden çok yaşam tarzı, sosyoekonomik koşullar, sosyal kontrol ve sosyal bağlılık olduğu kanaatine varılmıştır. Yaklaşık 2,5 milyon olan Almanya’daki Türk nüfusunu üç kuşak oluşturmaktadır. 1960’larda giden ilk kuşak işçi grubu, çoğunlukla 1970’lerden sonra aile birleşimi kapsamında gidenlerden oluşan ikinci kuşak ve kimlik ile ilgili en büyük kaygının yaşandığı ve çoğunlukla orada doğmuş üçüncü kuşak ise ilk gelenlerin torunlarıdır. Günümüzde Almanya’da yaşayan Türk çocuğu ve genci nüfusu yaklaşık 800.000 civarındadır (Başkurt, 2009: 85-86).

Lübnan’da iç savaşın çıkmasında dahi sorumlu tutulan Filistinli mülteciler ile yapılan araştırmada görülmektedir ki; yabancı statüsünde olmaları beraberinde, sağlık, sosyal, mülkiyet gibi birçok haktan faydalanamadıkları, sistematik bir ayrımcılığa maruz kaldıkları ve hasta, fakir, kirli bir öteki konumunda olduklarıdır (Yıldırım ve Yurtdaş, 2015). Brüksel Molenbeek, Belçika’dan IŞİD’e katılan 553 kişiden 472’si bu bölgeden gitmesi, Paris saldırılarını gerçekleştiren bu bölgede büyümüştür. Bölgenin teröre olan insan kaynağı yanında diğer bir özelliği ise ikinci nesil, iyi eğitim almamış, toplumdan dışlanan, aile baskısı altında, işsizlik ve uyuşturucunun yaygın olmasıyla beraber radikalizm etkisinde kalan gençler dikkat çekmektedir (Karasu, 2018: 67). Bazı uluslararası çalışmalar göstermiştir ki; göçmenlerin suça katılım düzeylerinin ev sahibi ülkenin göçmenlere karşı nasıl bir politika izlediği ve ev sahibi ülkenin göçmenleri kabul etme şekline göre farklılık gösterdiği (Kızmaz, 2018: 406). 2007 yılında Lynch ve Simon’un yaptığı araştırmada göç hacminin yüksek, göç bariyerlerinin az olduğu Kanada, ABD gibi ülkeleri göçmen ülkeler, göçmenliği teşvik etmeyen Japonya, Almanya, Fransa gibi ülkeler göçmeni olmayan ülke olarak tanımlamıştır. Bu tanımlamanın ardından yerli halk ile göçmen halkın suçluluk düzeyleri kıyaslanmıştır. Göçmen ülkelerin daha fazla göç almasına karşın göçmenlere karşı tutum ve politikalarının daha bütünlüklü olması

nedeni ile suçluluk oranının göçmen olmayan ülkelere göre daha düşük olduğu görülmüştür (Kızmaz, 2018: 431). Çocuklar suç örgütlerine katılımlarının neye mal olabileceğini kestiremeyecek yaşadılar. (Erkmen, 2019;Erişim Tarihi: 18 Ekim 2019).

Çocuğun öncelikli yararının gözetilmesi ve yetişkinlere uygulanan ceza adalet sisteminden farklı olarak çocuklarda nihai hedefin cezalandırmak değil, rehabilite etmek olduğudur. Avrupa’da birçok uygulamada soruşturma ve kovuşturma konusunda olan çocuk sorunlarının çocuk arabuluculuğu veya uzlaşma gibi yöntemler ile çözümlendiği görülmektedir (ASPB,2013).

2.2. Türkiye’de Uluslararası Göç ve Suç Olgusu

2.2.1. Genel Olarak Uluslararası Göçe İlişkin Mevcut Durum

Türkiye, gelişmekte olan ekonomisi ile dünyada göç yollarının en önemli kesişme noktalarından birindedir. Göç; daima uygarlıkların belirleyici dinamiklerinden biri olması ve insan gücünün etkisini kurumsal altyapı ve güncel ihtiyaçların politikalştırılması ile yeni fırsatların oluşmasına ve ülkeye değer katmış sonuçlara varılmasını sağlayabilir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2014: 15). Göç ve göçmenlik Türk kültürünün en önemli belirleyenlerinden biridir. Toplumumuz göçebeliği, bu çağa özgü; endüstrileşmenin doğal sonucu olarak görmek bir yana kültürel alışkanlıkların bileşkesi olarak yaşar (Kahraman, Dürüst ve Yılmaz, 2016: 5).

Osmanlıda 19.yüzyılın başlarında savaşlar nedeni ile büyük nüfus kaybı ve toprak kaybı yaşanıyor olmasına rağmen,1880’lerde nüfus 1850’lere göre %40 arttığı görülmektedir. Bu artışın sebebi göçlerdir. Bugün Türkiye nüfusunun %30-35’i göçmen soydan oluşmaktadır (Erdoğan ve Kaya, 2015: 38). Türkiye zengin bir göç tarihine sahiptir.1940’lardan bu güne köyden kente iç göç, ikinci dünya savaşından önce ülkeyi terk eden azınlıklar, 1960-1970’lerde Avrupa’ya giden Türk işçilerinin dış göçü, 1980 ve 1990 yıllarında artan düzensiz göçmen ve sığınmacı, aile birleşmesi şeklinde gerçekleşen dış göç olayına karşın son yirmi yılda göç alan ülke şekline dönmüştür. Tüm bunların yanı sıra dış göçe yeni bir göç türü olarak katılan kitlesel göçünde yaşandığı görülmektedir. 1989 yılında Bulgaristan’ın çöküşünden hemen önce gelen Bulgar vatandaşlarının ve 1991 yılında Irak’tan kaçanların Türkiye sınırı kitlesel akınlarına ilave olarak 2011 yılından beri Suriye’den kitlesel göç ile devam etmektedir. Tüm bu kitlesel akınlarda kamusal kabulde farklılıklar olduğunu görmekteyiz. Burada da göç ve sığınma politikasının etkili olduğunu görmekteyiz. Bulgaristan’dan göçenlerin Türk soylu olmasından ötürü vatandaşlık hakları hızlıca verildi, Irak’tan göçenler için güvenli bölge uygulaması, Suriye’den gelenler için ise açık kapı politikası ve geçici koruma statüsü verildi (Erdoğan ve Kaya, 2015: 297).

15. ve 16. yüzyılda temelleri atılan Osmanlı medeniyeti göçler ile hayata geçirdiği kozmopolit toplum yapısı bugünkü Türkiye’nin etnik, kültürel ve toplumsal psikolojik temellerini attığı gibi eski medeniyet ve kültürlerin devamını sağlamaktadır. Anadolu toprakları gerek iklim ve jeopolitik konumu gerekse ekonomik, sosyal ve kültürel kimliğinden dolayı göç alan bir yer konumunda olmuştur (Işıklı, 2018). Türkmenlerin

Anadolu'ya göçlerinin Malazgirt Savaş'ından başladığı görüşü doğru değildir. Doğu Anadolu'daki yaylalar Türkmenlerin aradığı güven ve otlak ihtiyacını karşılıyordu ve Alparslan'ın babası Çağrı Bey, Horasan Meliki idi ve 1020'lerde Bizans'a akınlar düzenlemek sureti ile Türkmenlerin Doğu Anadolu yaylalarına yerleşmelerini sağlamıştır. Osmanlı göç ile kurulmuş, göç ile dağılmıştır. Türkiye göçler sayesinde kurulmuş, değişmiş ve bugün milli devlet haline gelmiştir (Erdoğan ve Kaya, 2015: 25-39).

Türkiye coğrafyası sebebiyle birçok kitlesel göç hareketinin geçiş ve toplanma noktası olmasına rağmen, bugüne kadar genellikle ülkeye yönelik göç hareketlerine karşı gelişen durumları dönemsel olarak değerlendirerek düzenlemeler yaptığı görülmektedir (Güneş, 2015: 2). Romanlara karşı Avrupa'da yapılan baskıcı ve dışlayıcı tutumun Osmanlı'da yapılmadığı görülmektedir. Avrupa'da romanlara karşı yapılan toplumsal olarak suçlu damgası daha sonra resmi hallere getirilmiştir. Ancak yapılan suçlu tasviri Osmanlı, Bizans ve Selçuklu'da rastlanmamaktadır. Yahudilere karşı da din ve vicdan özgürlüğü tanıyan Selçukluların ardından, Osmanlı İmparatorluğu da Yahudilere kucak açmıştır. Bir tarafta Sicilya'dan, Balkanlar'dan, Rusya'dan, Yunanistan'dan kovulan Yahudilere topraklarını açan Osmanlı varken bir diğer tarafta Yahudi avına çıkan, kovma fermanı yayınlayan Avrupa vardı. İstanbul'un fethindeki işbirlikleri nedeni ile de Fatih çeşitli Yahudi cemaatlerine davette bulunmuştu. Davet edilen Yahudi göçmenlere yapılan iftira ve dışlama gibi uygulamaların olmaması için de, zamanın padişahları ferman yayınlamıştı. Osmanlı'nın gerileme döneminin başlangıcı olan Karlofça anlaşması ile kaybedilen topraklardan Müslümanlar ile birlikte Yahudilerde zulüm görmüş ve göçe zorlanmıştı. Gelen göçmenler tarım arazilerinin verimli kullanılması, nüfus azalmasının önüne geçilmesi ve sahip oldukları zanaatlar doğrultusunda bir zenginlik olarak değerlendirilmiştir (Erdoğan, 2015: 54-55). Görüldüğü üzere tarihimiz, geleneklerimiz ve topraklarımızın mayası hoşgörü ve göç ile yoğrulmuştur. Gerçekleşen göçlerle göçmenler toplumun bir parçası olarak görülmüş, ülke için katkı sağlayacak bireyler olarak topluma kazanılması amaçlanmış tüm bunlar yapılırken de George Bush'un söylediği üzere; o tarihlerde dinsel hoşgörünün ender olduğu bir Avrupa var iken Osmanlı elini uzatmıştır. Yine stratejik ve ekonomik olarak Kırım'ın 1783 yılında Rusya'nın ilhak etmesinden sonra Kırım Tatarlarının ve sonrasında Nogayların Osmanlı topraklarına yoğun göçü başlamıştır. Yaklaşık İki yüzyıl süren bu göç hareketi neticesinde 1,8 milyon kişinin göç ettiği tahmin edilmektedir. Göçün zorlu sürecinde yaşamını yitiren göçmenlerin varlığının yanı sıra yerleştikleri alanda yapmış oldukları yeni tarımsal teknikler ile Eskişehir, Konya ve Ankara gibi şehirlerin gelişmelerini sağladıkları görülmüştür (Erdoğan ve Kaya, 2015: 128-131).

20.yüzyılın başlarında Anadolu ve Trakya'dan göç eden Hristiyan nüfusun ekonomideki iktisadi unsurlarını ikame edebilecek emek ve girişim kaynağı olarak, 1920'lerde Rumeli'den Türkiye'ye gelen göçleri görmekteyiz (Erdoğan ve Kaya, 2015: 216).

1960'lı yıllar Türkiye'den Avrupa'ya işgücü göçüne sahne olundu. Almanya endüstrisindeki hızlı gelişimi nedeni ile işçiye ihtiyaç duydu. İspanya, İtalya, Türkiye ve Fas'tan işçi alımı yaptı. Türkiye'nin vatandaşlarını Avrupa'ya yollamalarının sebepleri; Ülkedeki işsizlik, yurtdışından gelecek döviz ve Avrupa'da çalışırken edindikleri bilgi ve

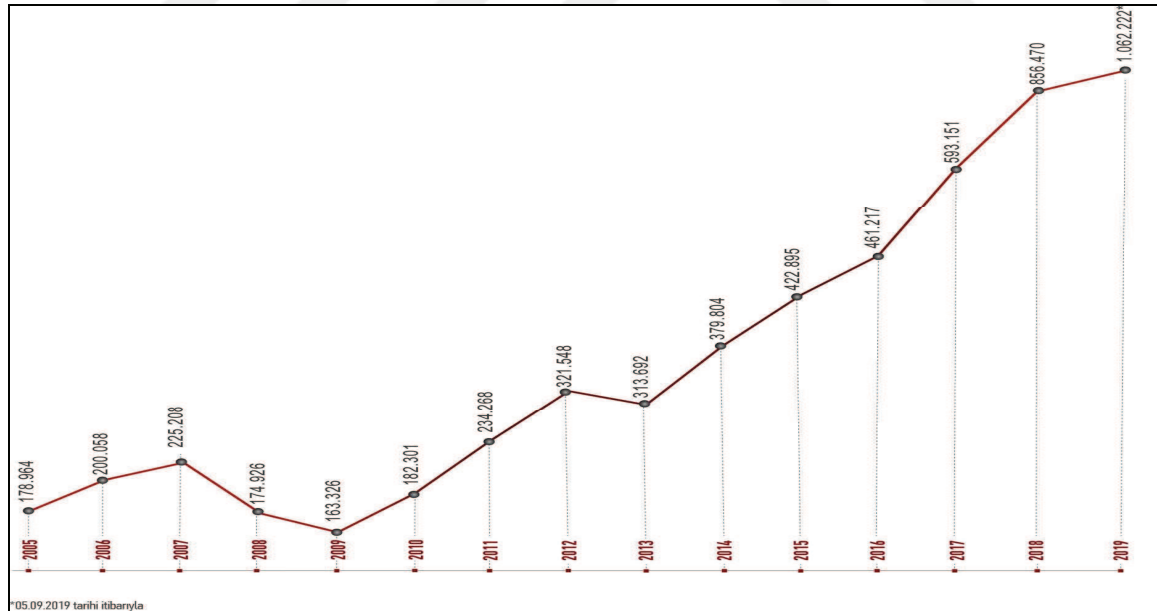
deneyimi Türk sanayine aktaracaklarına olan inançtı. 1961-1973 yılları arasında Almanya'ya yaklaşık 850.000 orta eğitim seviyesinde orta yaş grubunda olan erkek işgücü gönderildi. Erkek işçi hareketinin göçe dönüşmemesi için iki ülke arasında yapılan anlaşmada çalışma izinlerinin en fazla iki yıl olacağı, aile birleşimine izin vermeme ve misafir işçi statüsünde şeklinde maddeler konulmuştur. Tahminen ailelerinden 8-10 yıl kopuk olan Türkler, 1974'den sonra Türkiye'den Almanya'ya yoğun bir aile birleşimi göçü gerçekleşti (Başkurt, 2009: 82).

2000'li yıllar Türkiye'de göç paradigmasının sorunsal olması yönündeki politikası değişmeye başlamış, fırsat penceresi olarak anlamlandırılmış ve buna uygun yasal düzenlemelerde yapılmıştır (Erdoğan ve Kaya, 2015: 234).

Günümüze geldiğimizde 2011 yılından sonra artan kitlesel göçünde ihtiyacı arttırması ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Göçe konu olan kişilerin gruplandırarak, istatistiki olarak verileri konsolide etmektedir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü göç verilerini, İkamet izni ile Türkiye'de bulunan yabancılar, düzensiz göçmenler, uluslararası koruma kapsamındaki yabancılar, geçici koruma altındaki Suriyeliler, insan ticareti mağdurları olarak belirli aralıklarla beyan etmektedir.

●İkamet izni alan yabancılar;

İkamet izinleri kısa dönem, aile ikamet izni, öğrenci ikamet izni, çalışma izni ve diğer türlere göre ayrılmaktadır.

Şekil 2. 2005-2019 Yılları Arasında İkamet İzni İle Türkiye’de Bulunan Yabancılar

Kaynak: www.goc.gov.tr (2019; Erişim Tarihi: 5 Eylül 2019).

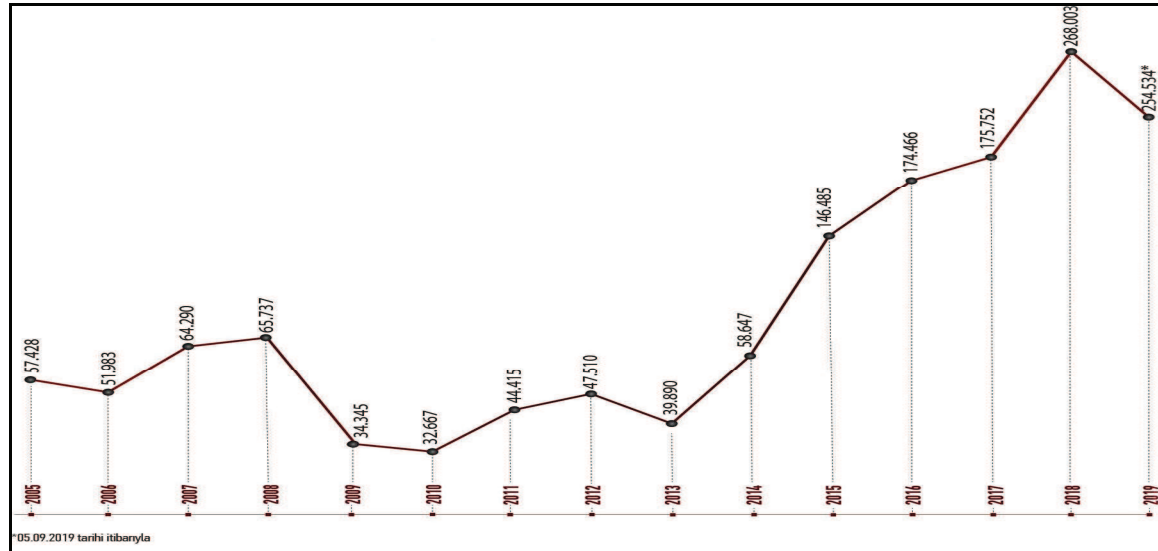
Tablo 2. 2018 Yılında İkamet İzni Alan İlk 5 Ülke Vatandaşları

Ülke	Kişi
Irak	104.444
Suriye	99.643
Türkmenistan	67.522
Azerbaycan	44.313
İran	39.283

Kaynak: www.goc.gov.tr (2019; Erişim Tarihi: 17 Kasım 2019).

• *Düzensiz Göçmenler*

Türkiye, hem göç alan hem de göç veren bir ülke konumundadır. Aldığı göçlerin önemli bir kısmını düzensiz göçler oluşturmaktadır. Düzensiz göç kavramını kaynak ülke, transit geçiş noktasındaki ülke ve hedef ülke bağlamında ayrı bir şekilde değerlendirmek mümkündür. Düzensiz göç kavramı ile hedef ülkeler için ülkelere yasa dışı yollardan gelen veya yasal yollarla gelip yasal çıkış süreleri içerisinde çıkmayan kişileri kapsarken kaynak ülke için ülkesini terk ederken gerekli prosedürlere uymayarak ülke sınırlarını geçen kişileri kapsamaktadır. Kavram, transit ülkeler bağlamında değerlendirildiğinde ise kaynak ülkelerden hedef ülkeye ulaşmak için yasal ya da yasal olmayan yollarla ülkeye girip bu ülkeyi bir geçiş ülkesi olarak kullanıp ülkeyi terk eden kişileri ifade etmektedir. Türkiye’de düzensiz göç konusuna ilişkin faaliyetler; Göç İdaresi Genel Müdürlüğü koordinesinde, Kara Kuvvetleri Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve ilgili kurumlar ile iş birliği halinde yürütülmektedir. (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2016:56-58).

Şekil 3. 2005-2019 Yılları Arasında Yakalanan Düzensiz Göçmenler

Kaynak: www.goc.gov.tr (Erişim Tarihi: 05 Eylül 2019).

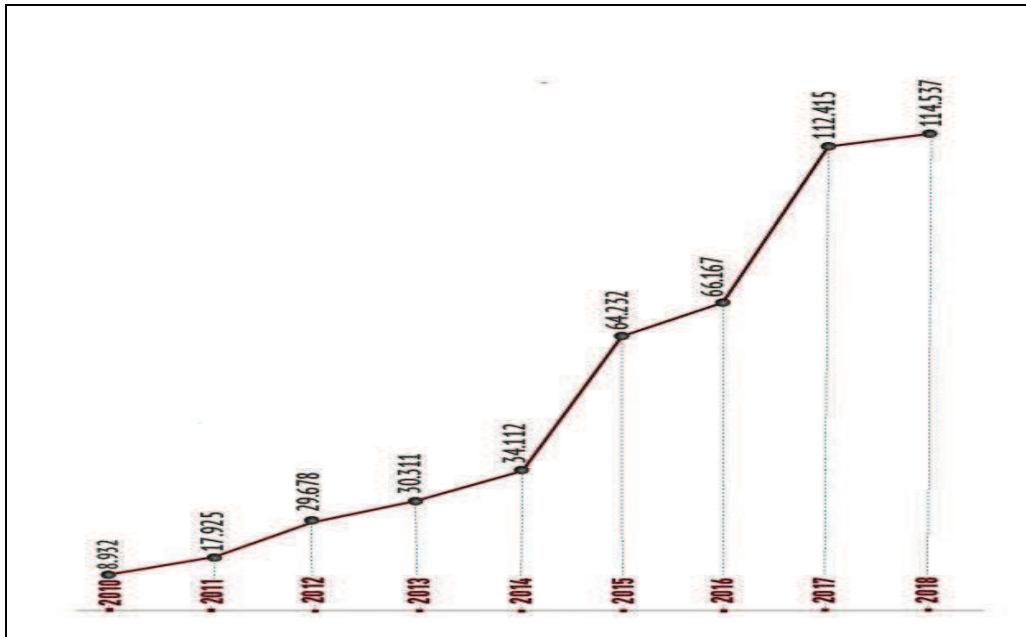
Tablo 3. 2018 Yılında Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin İlk 5 Ülke Vatandaşları

Ülke	Kişi
Afganistan	100.841
Pakistan	50.438
Suriye	34.053
Irak	17.629
Filistin	10.545

Kaynak: www.goc.gov.tr (Erişim Tarihi: 05 Eylül 2019).

Artan düzensiz göçe yönelik oluşturulmuş olan stratejiler ise şu şekildedir; Menşe, transit ve hedef ülkelerin ortak bir zeminde buluşarak gerekli hukuksal reformlar düzenlenmesi, Devletin bu alanda doğrudan ya da dolaylı olarak ilgili tüm birimleri ile ulusal ve uluslararası tüm kuruluşlarla koordinasyonunun sağlanması, sınır güvenliğini arttırıcı tüm tedbirlerin alınması, çalışma alanında gerekli düzenlemelerin yapılması ve yasa dışı istihdamın asgari düzeye çekilmesi, göçmenlerin statü edinmesi sürecinin hızlanması, göçmen kaçakçılığı gibi organize suçlarla mücadele tedbirlerinin güçlendirilmesi, düzensiz göçmenleri taşıyanlara yönelik güçlü yaptırımların belirlenmesi, menşe ülkelerin göç verme nedenlerinin araştırılarak bu sebeplerin ortadan kalkmasına yönelik projelerin geliştirilmesi olarak sıralanabilir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2016: 56-58). Türkiye’de yabancı uyruklular düzenli göç kapsamında vize ve ikamet izni almış olanlar, vatansızlar, düzensiz göç kapsamında yasa dışı kalanlar, uluslararası koruma kapsamında olan yabancılar, şartlı mülteciler ve ikincil koruma statüsünde olanlar, geçici koruma altındaki Suriyeliler ve insan ticareti mağduru olanlar olarak belirtilmektedir. 2016 yılı itibariyle

- **Uluslararası Koruma Başvurusu Yapanlar;**

Şekil 4. 2010-2018 Yılları Arasında Uluslararası Koruma Başvurusu Yapan Yabancılar

Kaynak: www.goc.gov.tr (2019; Erişim Tarihi: 17 Kasım 2019).

Uluslararası koruma statüsüne sahip kişiler karşılıklılık şartından muaf tutulmaktadır. Geçici koruma kimlik belgesi ile eğitim imkânlarına, sosyal yardımlara ve sağlık hizmetlerine erişebilmektedirler. Bu kişiler başvuruları alındıktan 6 ay sonra çalışma iznine başvurabilirler. Mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma olarak farklı türleri bulunmaktadır.

• *İnsan Ticareti Mağdurları*

İnsan ticareti kuvvet kullanarak zorlama, kaçırma, çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması şeklinde ifade edilmektedir.

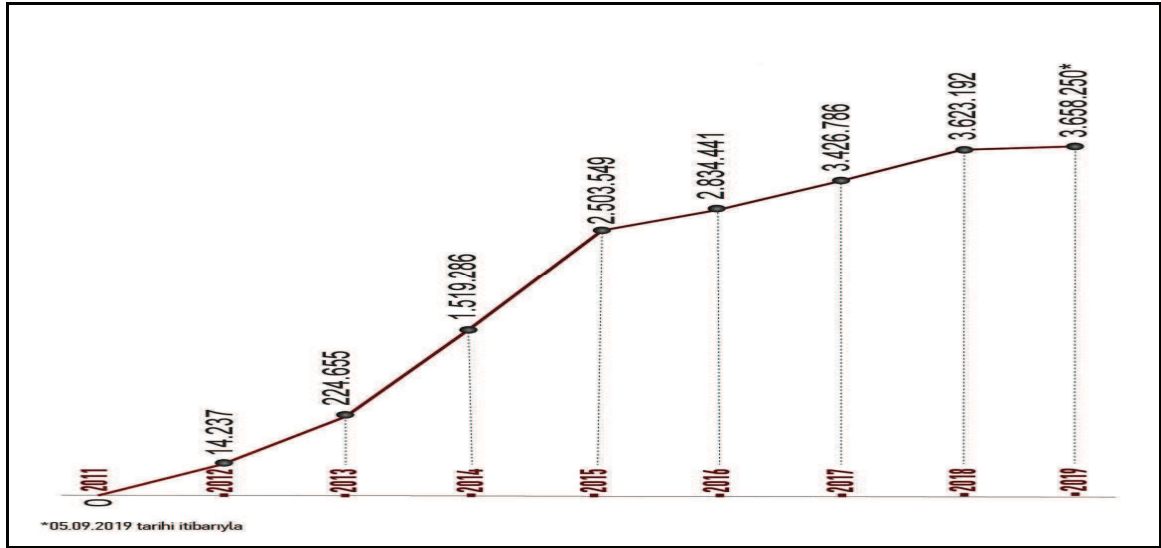
Tablo 4. Yıllara Göre Yakalanan İnsan Ticareti Mağdur Sayısı

Yıl	Mağdur Sayısı
2010	58
2011	82
2012	55
2013	21
2014	50
2015	108
2016	181
2017	303
2018	134

Kaynak: www.goc.gov.tr (2019; Erişim Tarihi: 17 Kasım 2019).

• *Geçici koruma altındaki Suriyeliler*

2011 yılında Suriye Derra'da başlayan halk ayaklanması Suriye'de iç savaşa dönüşmesine sebep olmuştur. Türkiye her ne kadar göç kültürü ile yoğrulmuş bir medeniyet olsa da bu göç farklı bir dalgadır, Türk kökenli olmamalarına bağlı olarak, sorun iskân kanunu ile çözümlenebilecek durumda değildir. Suriye'de yaşanan çatışmaların geçici olduğunu düşünen Türkiye, gelenleri ilk zamanlarda misafir olarak nitelendirdi. Sığınmacıların sayısının hızla artması ve iç savaşa dönen çatışmaların uzun süreli olduğunun görülmesi uluslararası alanda da kabul görececek hukuki bir statü belirlenmesi maksadı ile “Geçici Koruma Altındaki Kimseler” olarak nitelendirdi. Bu tanımlamayı da 04.04.2013 tarihinde 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu çıkarmak sureti ile yapmıştır (Karasu, 2018: 56).

Şekil 5. 2011-2019 Yılları Arasında Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Sayısı

Kaynak: www.goc.gov.tr (2019; Erişim Tarihi: 05 Eylül 2019).

Tablo 5. Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Yaşlarına Göre Dağılımı

YAŞ	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
0-4					310.230	321.460	514.317	588.999	550.495
5-9					357.387	411.046	466.120	478.475	495.233
10-14					268.015	308.862	349.994	369.582	385.104
15-19					284.688	308.974	292.248	290.576	274.456
20-24					295.877	349.064	513.868	546.404	551.843
25-29					241.016	274.353	326.164	339.140	352.771
30-34					201.728	233.456	268.687	283.811	294.105
35-39					149.717	170.272	192.448	203.779	214.627
40-44					108.347	127.139	141.851	145.360	149.094
45-49					86.365	97.257	108.005	111.358	114.546
50-54					69.045	80.012	882.66	912.28	92.789
55-59					47.640	54.927	599.73	623.18	66.342
60-64					33.592	38.781	420.76	455.35	46.788
65					49.902	58.838	627.69	666.27	70.057
TOPLAM	252	14.237	224.655	1.519.286	2.503.549	2.834.441	3.426.786	3.623.192	3.658.250

Kaynak: www.goc.gov.tr (2019; Erişim Tarihi: 19 Eylül 2019).

Tablo 5’de GİGM resmi sayfasından ve mail yoluyla alınan bilgiler doğrultusunda Türkiye’de geçici koruma altında bulunan Suriyeli yabancıların yıllara ve yaşlarına göre dağılımları verilmektedir. Boş olan sütunların sebebi ilgili yıllarda yaş aralık bilgilerine ulaşamadığını gösterir.

Tablo 6. 2015-2019 Yılları Arasında Geçici Koruma Altında Bulunan Suriyelilerin Oransal Tablosu

	0-9 YAŞ	TOPLAM İÇİNDEKİ ORAN (%)	10-19 YAŞ	TOPLAM İÇİNDEKİ ORAN (%)	0-19 YAŞ	TOPLAM İÇİNDEKİ ORAN (%)	TOPLAM
2015	667.617	26,7	552.703	22,1	1.220.320	48,7	2.503.549
2016	732.506	25,8	617.836	21,8	1.350.342	47,6	2.834.441
2017	980.437	28,6	642.242	18,7	1.622.679	47,4	3.426.786
2018	1.067.474	29,5	660.158	18,2	1.727.632	47,7	3.623.192
2019	1.045.728	28,6	659.560	18,0	1.705.288	46,6	3.658.250

Kaynak: www.goc.gov.tr (2019; Erişim Tarihi: 19 Eylül 2019).

Tablo 6’da Geçici koruma altındaki çocuk nüfusunu 0-9 ve 10-19 yaş gruplarına göre ayırıp, tüm yaş gruplarına göre oranları görmekteyiz. Yeni doğanlar ile birlikte 0-9 yaş aralığındaki Suriyeli çocuk sayısının bir milyonu aştığını görmekteyiz. Geçici koruma altındaki Suriyelilerin yaklaşık 1/3’ü olan 0-9 yaş aralığındaki çocukların temel eğitim, sağlık ve beslenme ihtiyaçlarını göz ardı etmemek gerekmektedir. Bu çocukların eğitimlerini sağlayacak gerekli alt yapının hazırlanması sadece Türkiye için değil tüm dünyanın göz önünde bulundurması gerekmektedir. 0-19 yaş aralığında bulunan çocukların ise sayıca değerlerinin her geçen yıl arttığı aşîkârdır. Yaklaşık %47 olan oranın göz ardı edilemeyecek bir değerdir. 2015 yılından önceki çocuk sayılarına ulaşamadığından Tablo 5’de sayılar verilememiştir. 2011 yılında çocuk olarak ülkemize gelen 10-11 yaş ve altındaki çocuklar, çocukluklarını yaşayamadan sayılar ve tablolarda çoktan yetişkin sütununda yerlerini aldılar. 2015 yılı için baktığımızda 10-19 yaş arası 552.703 çocuk, 2019’da artık çocuk olarak değerlendirilememektedir. Çocuğun yüksek yararı kısmı artık bitmiş olup, artık insan hakları kapsamında bazı haklarına ulaşmaya çalışacaklardır.

İnat’a göre (2017) Suriye’deki iç savaşın bilançosunu ve Türkiye başta olmak üzere mültecilere kapılarını açan ülkelerin insani değerleri çerçevesinde değerlendirmek gerekirse; “Suriye iç savaşının kaybedeni Suriye halkıdır, onlarla birlikte Orta Doğu’nun diğer halkları ve bütün insanlıktır. Bu savaşın bir an önce sona erdirilmesi için elinden geleni yapmayanlar, ülkelere sığınan mültecileri hor görenler, bu savaş sırasında yapılan kimyasal silah saldırılarını, atılan varil bombalarını şehirlerin abluka altına alınıp yerle bir edilmesini görmezden gelenler, diğer örgütlerin infazlarını destekleyenler veya bunları engellemek için çaba sarf etmeyenler Suriye iç savaşının asıl kaybedeni ve suçlularıdır. Çaresiz durumdaki mülteciler üzerinden daha çok para kazanmak için onlara sahte can yelekleri satıp boğulmalarına neden olanlar, ülkelerindeki mülteci düşmanlarının siyasi yükselişlerinden korkup mültecilere kapılarını kapatanlar, krizi fırsata çevirmeye çalışıp mültecileri çok düşük ücretlerle çalıştıranlar ve mülteci meselesini iç siyaset malzemesi yapmaya çalışanlar da Suriye iç savaşının kaybedenleridir. Buna karşılık kapısını zor durumdaki mültecilere açanlar, onların zor zamanlarını fırsata dönüştürmek yerine onlara yardım gayesiyle yaklaşanlar “Suriye sınavının” kazananlarıdır.

Türkiye’de Aralık 2017 itibariyle 3,4 milyon kayıtlı Suriyeli mülteci, 300-400 bin civarı kayıtsız Suriyeli mülteci, 450 binden fazla Suriyeli olmayan (Irak, Afganistan, İran gibi) mülteci bulunmaktadır (ICC, 2018:1). Görüldüğü üzere Türkiye’de 2017 itibariyle 4,5 milyon sığınmacı ve geçici koruma altındaki Suriyeli bulunmaktadır.

Birçok bilim insanının göç konusunda yaptığı çalışmalara dayanarak göçü tamamen engellemenin imkânsız olduğu söylenebilir. Öyle ki korunaklı Avrupa’da mültecilere yönelik ne kadar dikenli teller çekilirse çekilsin ya da duvarlar örülürse örülsün çaresiz insanlar bir şekilde sınırsal engelleri aşmanın bir yolunu bulacaktır. Dolayısıyla, insan ticareti, yasa dışı işler ve resmi belgesi bulunmayan çocuklardan oluşan büyük bir yeraltı dünyası yaratmaktansa göçü yasallaştırmak ve çaresiz insanların mağduriyetlerini gidermenin daha kolay olduğu anlaşılmaktadır (Harari, 2018:138).

Büyük göç hareketlerinin içinde mültecilerin korunabilmesi için ülkelerin göç ve iltica yönetimi alanlarında yapısal sistemler oluşturmaları gerekmektedir. Ayrıca, insan kaçakçılığı ile etkin mücadele, düzensiz göç ve iltica ile ilgili analitik veri oluşturarak dünya ile paylaşma, düzensiz ve ikincil hareketlilikle mücadele için uluslararası sistem tarafından birincil ülkelerin yükünün adil paylaşılması, uluslararası korumaya ihtiyacı olmayan kişilerin geri gönderim şartlarının iyileştirilmesi gibi konuların da krizlerin etkilerinin azaltılması için takibi şarttır. İnsani değerler ölçüsünde artan göç ve ilticaya hazırlıklı olma konusunda en temel ihtiyaç küresel ölçekte kapsayıcı bir yaklaşımdır (Kınık, 2018: 35-38).

2.2.2. Uluslararası Göç ve Suça Sürüklenen Çocuklar

Polat'tan aktaran Taşkın'a göre; özellikle ergenlik döneminde yaşadığı hızlı ve sıkıntılı gelişim nedeniyle, dünyayı algılayışı ve olayı değerlendirişi yetişkinlerden farklı olan çocukların, çevresinde kendisine yardımcı olarak kişi ya da kurumları bulamadığında, bazen topluma zarar verici düzeyde norm dışı davranışlar sergileyebileceklerini belirtmektedir (2018:18). Suça sürüklenmiş çocuklarda post travmatik stres bozukluğunun yanı sıra ayrıca daha yüksek oranda depresyon, anksiyete, öfke, aile ilişkilerinde endişe ve dikkat sorunları görüldüğü belirtilmektedir. Suça sürüklenmiş 869 çocuğun katılımı ile yapılan bir araştırmada, suça sürüklenmiş çocukların yarısına yakın bir kısmının psikolojik stres, %36,8'inin uyku bozukluğu ve %34,7'sinin depresyon problemi yaşadığı belirlenmiştir (Arabacı ve Taş, 2017: 112).

Tablo 7'de 2019 yılı itibariyle Türkiye'de bulunan Suriyeli çocukların yaş dağılımları verilmiştir. Türkiye'de yaşayan yaklaşık 1,7 milyon Suriyeli çocuk doğru koşullarda gelecek adına yönlendirilememesi halinde önemli bir risk unsuruna dönüşebileceklerdir.

Tablo 7. 2019 Yılı İtibariyle Türkiye'de Bulunan Suriyeli Çocukların Yaş Dağılımları

YAŞ	Çağ Nüfusu
0-4	499.329
5-9	504.443
10-14	389.992
15-18	273.164
Genel Toplam	1.666.928

Kaynak: Emin (2019:64).

Yapılan araştırmalara göre; yetersiz beslenme, yoksulluk, yoksunluk gibi etmenler göçmen aileler ve çocuklarını suça iten önemli nedenler arasında yer almaktadır (AFAD, 2017: 96-98). Türkiye'nin sığınmacılara yönelik insani yaklaşım ve cömert yardımlarına rağmen kitlesel göçün getirdiği yoğun nüfusun temel ihtiyaçlarını karşılamak bir hayli zorlaşmakta ve çoğunlukla kamplar dışında ikamet eden göçmenlerin geçim sıkıntıları ve yetersiz beslenme sorunları artabilmektedir. Yetersiz beslenme, yoksulluk, yoksunluk gibi problemlerin toplum içinde çocuk işçiliği, kayıt dışı çalışma ve suç eğilimi gibi toplumun huzurunu bozan ve emek piyasasının dengesini değiştiren bir görünüme bürünebileceği öngörülmektedir. Dolayısıyla, Türkiye'de bulunan sığınmacı çocuklar nezdinde durum değerlendirildiğinde beslenme, konut, eğitim, sağlık, sosyal yaşam gibi temel gereksinimlerin yeterince karşılanamaması suça teşvik edebilmektedir.

Bal'dan aktaran Taşkın'a göre; "Suç azaltılabilir, fakat hiçbir zaman ortadan kaldırılamaz. Suçu önlemek için kullanılan aşırı önlemler ve uygulamalar (baskılar, şiddet) yeni tür suçların oluşumuna neden olmaktadır." Suça sürüklenen çocukların cezaevlerine kapatılması yerine iyileştirme çalışmalarına odaklanılması ve onları suça iten nedenlerin ortadan kaldırılması önem taşımaktadır. Suç olgusuyla toplumdan soyutlanan ve bedene çektirilen cezanın ardından tekrar topluma salıverilen çocukların uyumu buna bağlı olarak güçleşmektedir (Taşkın, 2018: 18-20).

Göçmen olmak, suçlu olmak anlamına gelmemektedir. Çoğu zaman göçmenlerin yaşam şartları ve imkânsızlıklar suçla anılmalarına neden olmaktadır. Toplumda oluşan bu kanaate rağmen yabancıların adli olaylara karışma ve suç oranı 2011-2014 arasında % 0,3'dür. 2017 yılında Başbakanın açıkladığı oran ise % 1.3'dür. Suriyelilerin top yekûn suç işleyen bir topluluk olmamakla birlikte, işsizlik, mali sıkıntılar, kolay para kazanma ve tüketim toplumu gerekleri suç eğilimini arttırmaktadır. Ancak asıl endişe edilmesi gerekenler genç sığınmacılardır (Karasu, 2018: 58-65). Suç oranının düşük olmasında en önemli etken, suç işleyen göçmenlere TCK hükümlerinin uygulanması ve sınır dışı edilmeleridir. Suriyeli sığınmacılar özelinde baktığımızda sorunlardan en fazla etkilenen grubun çocuklar olduğu bir kez daha görülmüştür. Aile bütçesine katkı sağlamak için çalıştırılmaları ve eğitimden mahrum bırakılmaları, cinsel istismara maruz kalmaları ve sağlıklı bir çocukluk dönemi geçirememeleri nedeni ile gelecekte kriminal tepkiler verme ihtimalleri artmaktadır (Kızmaz, 2018:402-412).

Göçmenler kriminal bir toplum olarak tanımlanmakta olup, bu olumsuz önyargılı tutum, kimi zaman göçmenlere yönelik şiddet eylemlerine de sebep olmaktadır. İçişleri Bakanlığı'nın açıklamış olduğu verilere göre göçmenlerin suç oranının düşük olduğu görülmekte birlikte, göçmen ve suç üzerine deneye dayalı çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Savaştan kaçan göçmenlerin ilk yıllarda geldikleri ülkede hayatta kalabilme ve sığınabildikleri için beklentileri çok yüksek değildir. Aynı zamanda aile bireylerini güçlüklerden koruma ve sınır dışı edilme veya kamplara gönderilme kaygısı nedeni ile kriminal eğilimlerde olmadıkları görülmektedir. Ancak sonraki kuşaklarda; eğitim eksikliği, sosyal dışlanmışlık, uyum sorunları, travmatik olayların devamı, istismara açık olmak, enformel sermaye ve sosyal denetim kurumlarının zayıflaması ve gelecekte sorunlu kuşakların inşa edilmesi durumunda suç eğiliminin artacağı öngörülebilir (Kızmaz, 2018: 418-423).

Refakatsiz çocuk mülteciler, Türkiye'de geçirdikleri süre boyunca Türkiye'de diğer çocuklar ile aynı kanunlarına tabidirler. Bu sebeple Türkiye Cumhuriyeti refakatsiz çocuk mültecilere asgari olarak, vatandaş çocuklara sağladığı ölçüde bir bakım sunma zorunluluğu altındadır. Söz konusu zorunluluklar, gerek uluslararası hukuk ve standart düzeylerde gerekse Türkiye'deki mevcut iç hukuk ve çeşitli düzenlemelerde belirtilmiştir (Helsinki, 2010:14). Osmanlı'dan günümüze göçmen çocuklara yönelik düzenlemeleri içeren temel kamu politikası metinleri şu şekilde sıralamak mümkündür; 1913 tarihli İskân-ı Muhacirin Nizamnamesi, 1934 tarihli İskân Kanunu, Mültecilerin Durumuna İlişkin Sözleşme (1951) ve Protokolleri (1967), Çocuk Hakları Bildirisi (1959), Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989) ve İki İhtiyari Protokolü (2000), Sınır Aşan Örgütlü Suçlara

Karşı BM Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol (2000), Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme (1999), 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunudur.

Ele alınan kanun, sözleşme ve protokollerden de anlaşılacağı üzere çocuklar, göç sürecinin en edilgen parametresi ve çoğunlukla kendi iradeleri dışında davranmaya mecbur kalan aktörleri olması yönüyle ayrıca değerlendirilmeyi hak etmektedirler (Kesgin, 2017: 78-79). Bu doğrultuda güncel sözleşme ve kanun gücündeki esaslara dayanarak göçmen çocukların, göç süreçlerinde konumlarına ve yasal durumlarına yönelik tipoloji aşağıda bulunan tablo 8’de verilmektedir.

Tablo 8. Göç Sürecinde Çocukların Konumlarına ve Yasal Durumlarına Dair Tipoloji

Düzensiz Göçte Çocuk Göçmenlerin Konumları	Giriş	Oturma	Çalışma	Çocuk Hakları Açısından Başlıca Riskler
Kendi başına ve göçmen kaçakçılığı ile gelenler	Yasadışı	Yasadışı	Yasadışı	Sağlık, beslenme ve diğer gelişim hakları risk altında
İnsan ticareti yoluyla ülkeye gelenler; Zorla çalıştırılanlar Cinsel sömürüye ya da organ ticaretine maruz kalanlar Yasadışı evlat edinme	Yasadışı	Yasadışı	Yasadışı	Ağır insan hakları ihlali ve istismar
Göçmen kaçakçılığı ya da insan ticareti yoluyla ülkeden transit geçenler	Yasadışı	Yasadışı	Yok	Yaşama ve gelişme hakları ağır ihlal riski altında
Kaçak çalışan göçmen çocuklar (ulusal yasalara bağlı olarak değişir: İki önemli kriter çalışma yaşı ve işin niteliğidir.)	Yasal (ör. Turist vizesi ile giriş)	Yasal	Yasadışı	Çocuk işçiliği sorunu ve hak ihlalleri
Kaçak çalışan göçmen ailelerin çocukları	Yasal (ör. Turist vizesi ile giriş)	Yasadışı	Yasadışı	Çocuk işçiliği sorunu, eğitime erişememe, sağlıksız barınma
Sığınmacı ve sığınma başvurusundaki ailelerin çocukları	Ceza vermeme ilkesi	Yasal	Yasadışı	Gelişim hakkı risk altında
Mültecilik başvurusu reddedilenlerin ve kalmaya devam eden ailelerin çocukları	Yasadışı	Yasadışı	Yasadışı	Sağlık, beslenme, gelişme hakları risk altında
Düzensiz göçmenlerin varış ülkesinde doğmuş kayıt-dışı çocukları	Yok	Yasadışı	Yasadışı	Ana çocuk sağlığı, bebek ölümleri, yaşam hakları risk altında
Ülkeye yasal olarak gelip yasal statü dâhilinde yaşarken gelmiş oldukları ülkedeki yönetsel ya da politik değişiklikler yüzünden statü. kaybeden ailelerin çocukları	Yasal	Belirsiz	Yasadışı	Sağlık, eğitim, beslenme, gelişme hakları risk altında
Yerleşik göçmen ailelerin çocukları (Genelgeler ya da iskânli kabul gelenler)	Yasal	Yasal	Yasadışı	Ayrımcılığa uğramama, eğitim ve sosyal hizmetlere erişim

Kaynak: Atasü Topçuoğlu (2013:7).

1990 yılında Türkiye tarafından da imzalanıp 1995 yılında yürürlüğe giren BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989)’nin 1. Maddesine göre çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç 18 yaşından küçük her insan çocuk sayılmaktadır. Bu sözleşme ile tüm çocukların insan haklarını koruma altına alma,

geliştirme konusunda bireylere ve devletlere çeşitli sorumluluklar getirmektedir. Dolayısıyla, çocuğun korunması konusu bir yandan sosyal politika problemi olurken bir yandan da adli bir vaka olarak ceza hukuku konuları kapsamındadır(Solak ve Kurt, 2019: 633).

Afet ve Acil Durum yönetimi Başkanlığı'nın yayımladığı verilere göre; Suriye iç savaşı ve kitlesel göç ile birlikte dünyada en fazla mülteciyi topraklarında barındıran ülke Türkiye'dir. AFAD verileri dikkate alındığında ise mülteciler arasında çocuk ve genç nüfus dikkat çekici bir çoğunlukta bulunmaktadır. Bu doğrultuda Türkiye topraklarında bulunan 3,6 milyon mültecinin ortalama %46'lık bir kısmını 18 yaş altı nüfus oluşturmaktadır. Düzensiz göç içerisinde yer almak çocukların; sağlık, barınma, eğitim vb. temel hizmetler gibi vatandaş olan çocuklara sağlanan birçok haktan yararlanamamalarına ve korunaksız halleriyle hak ihlallerine çok açık bir hale gelmelerine neden olmaktadır. Göçmen gruplar arasında çocuklar en kırılgan noktayı oluşturmaktadır. Özellikle refakatsiz göçmen çocuklar, kendilerini koruyacak ve gözütecek bir yetişkinin refakati olmaksızın sığınma arayan kişilerdir. Bu doğrultuda refakatsiz çocukların korunmaya muhtaç çocuklar olduğunun kabulü 2828 sayılı SHÇEK kanun hükümleriyle sağlanmıştır. 12 yaşından küçük çocuklar çocuk yuvalarına yerleştirilirken 12 yaşın üzerinde olanlar çocuk yurtlarına yerleştirilmektedirler. Mülteci ve sığınmacı çocuklar, göç ettikleri yerlerde uyumu sağlayamamaları halinde farklı istismar hallerini içeren risklere ve suç eğilimlerine yönelmeleri büyük olasılık taşımaktadır. Göçmen çocukların suç ve suça yönelik davranışlar sergilemelerinin başlıca nedenleri olarak; psikolojik endişe, eğitim hayatından kopuş, çocuk işçiliği, cinsel sömürü, aile içi şiddet, refakatsiz çocuk, evsizlik ve çocuk evliliği gibi nedenler yer almaktadır. Türkiye'nin, Suriyeli çocukların karşılaştıkları riskleri en aza indirmek için eğitim, sağlık, istihdam, barınma, vb. temel hizmetler konusunda ciddi oranda önemli uygulamaları bulunmasına rağmen ülkedeki göçmen çocuk sayısının sayıca fazla olması, uygulamaların yeterlilik limitlerini zorlamakta ve söz konusu çocukları suç ve suç işleme gibi çeşitli risklerle karşı karşıya kalmalarına neden olabilmektedir. Bu doğrultuda Türkiye, dünyada hem en yüksek sayıda mülteciye hem de en yüksek sayıda çocuk mülteciye ev sahipliği yaptığı göz önünde bulundurulacak olursa uygulanan ve geliştirilen politikalar temelinde “çocuğun en yüksek yararı “ ilkesinin göz önünde bulundurulma zorunluluğu bir kez daha ön plana çıkmaktadır (Kahraman, 2018: 211-231).

Türkiye'ye göç eden çocukların bu süreçte yaşadıkları sorunları ve ihtiyaçları, göç öncesi dönem, göç yolculuğu ve geçiş-varış noktaları olarak değerlendirebiliriz. Göç öncesi süreçte; Şiddet, silahlı çatışma, yoğun toplumsal baskı ve kötü beslenme, yolculuk sırasında; temel ihtiyaçlardan mahrum kalma, istismar, ebeveyn kaybı, geçiş bölgeleri ve varış noktalarında temel ihtiyaçlardan mahrum kalma, dil problemi, çocuk işçiliği, psikolojik sorunlar gibi birçok sorun yaşayabilmekteler. Yine bu süreçte çocuklar, Psiko-sosyal destek, hukuki destek, dil öğrenimi desteği, eğitime erişim desteği, sağlık hizmetlerine erişim gibi desteklere ihtiyaç duymaktadırlar (Topçuoğlu, 2013: 58-59).

Türkiye'de suça sürüklenen mülteci ve sığınmacı çocuklar konusunun son kitlesel Suriyeli göçleriyle birlikte ciddiyetinin arttığını ifade etmek mümkündür. Uluslararası ve

ulusal hukuki yaptırımlar çerçevesinde durum incelendiğinde; mülteci ve sığınmacı çocukların eğitim ve sağlık hizmetlerinden ülke vatandaşı çocukları ile aynı haklara sahip oldukları görülmektedir. Bununla birlikte üniversite harçları ve ilköğretime katıldıkları takdirde ödenen bir katkı parası şeklinde yurtdışı fonları ile sağlanan birtakım destekleyici yardımları da görmekteyiz. Bazı kamu kurumlarının ve STK'ların gönüllü veya proje temelli çalışmaları da olmaktadır. Göçmen çocuk konusu ulusal çocuk politikası ve göç politikasının kesiştiği bir noktada ele alınmaktadır (Bulut, 2015: 99).

Tablo 9. Türkiye'deki Çocuk Nüfusu (2007-2018)

Yıllar	0-19 Yaş Nüfusu	Toplam Nüfus	Toplam Nüfus / 0-19 Yaş Nüfus (%)
2007	24.799.424	70.586.256	35,1
2008	24.973.691	71.517.100	34,9
2009	25.093.954	72.561.312	34,6
2010	25.155.889	73.722.988	34,1
2011	25.204.158	74.724.269	33,7
2012	25.262.731	75.627.384	33,4
2013	25.327.536	76.667.864	33,0
2014	25.381.351	77.695.904	32,7
2015	25.471.720	78.741.053	32,3
2016	25.549.101	79.814.871	32,0
2017	25.560.075	80.810.525	31,6
2018	25.608.596	82.003.882	31,2

Kaynak: TÜİK (2018 <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> , Erişim Tarihi: 20 Temmuz 2019).

Tablo 9'da 2007 ve 2018 yılları arasında Türkiye'nin Toplam nüfusu ve 0-19 yaş nüfusu belirtilmektedir. Görüldüğü üzere 2007 yılında %35,1 olan 0-19 yaş nüfusu, 2018 yılında %31,2'ye gerilemiştir.

Tablo 10. Türkiye'de Bulunan Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Yaşlara Göre Dağılımı

Yıllar	0-19 Nüfus	Toplam Nüfus	Toplam İçindeki Oran (%)
2015	1.220.320	2.503.549	48,7
2016	1.350.342	2.834.441	47,6
2017	1.622.679	3.426.786	47,4
2018	1.727.632	3.623.192	47,7
2019	1.705.288	3.658.250	46,6

Kaynak: www.goc.gov.tr (2019; Erişim Tarihi: 19 Eylül 2019).

Tablo 10'da son yıllarda Türkiye'de önemi giderek artmakta olan toplam geçici koruma altındaki çocuk sayıları ve toplam geçici koruma altındaki Suriyeli sayıları verilmektedir. Görüldüğü üzere tüm geçici koruma altındaki Suriyeliler arasında çocukların oranı, %46 civarındadır.

Türkiye'de bulunan Suriyelilerin yaklaşık üçte ikisi 0-24 yaş aralığındadır. Bu bağlamda mevcut göçmen çocuk popülasyonunun sosyal ekonomik nedenler sebebiyle suça yönelik eğilimlerinin önüne geçebilmek adına başta Suriyeliler olmak üzere göçmen çocuklara yönelik bir eğitim sisteminin kurgulanması mecburiyet gerektirmektedir. Bu doğrultuda göçmen çocuklara yönelik eğitim süreçleri iyi yönetilemediği takdirde, bu sorunun Türkiye açısından geleceğe yönelik toplumsal ve ekonomik sorunlar yaratma

potansiyelinin oldukça yüksek olduğu ifade edilmektedir (Yıldırım, 2018:137-138). Çocukları okul ortamında tutabilmek, onları kontrol altında tutabilmenin en etkin yolu olarak belirtilirken göçmen çocukların göç ettikleri ülkelerde eğitim sistemine kanallı olamamaları ve yoksulluk faktörüyle birlikte gelen başıboşluk hali, söz konusu çocukları çoğunlukla sokak yaşamına itmektedir. Sokak çocukları, farklı sebeplerle yaşam standartlarının altında geçirdikleri çocukluk sürecinin akabinde suça sürüklenme riski olan bireylerdir. Sokaklarda yaşayan çocuklar, sokak yaşamını genellikle hem bir çalışma hem de uyuşturucu madde kullanma ve satma, hırsızlık, gasp ve cinayet benzeri suçları işleme, belirli taciz yöntemleriyle topluma rahatsızlık verme gibi rahat davranabilecekleri bir alan hem de yaşamlarını sürdürdükleri evleri olarak kullanmaktadırlar. Suça sürüklenen sokak çocuklarının suça karışmalarını önlemek, eğitimi ve yeniden topluma kazandırılması için sabır ve maddi olanaklara gereksinim duyulmaktadır (Bülbül ve Doğan, 2016: 35-36).

Sığınmacıların büyük çoğunluğu çocuk, genç ve kadınlardan oluşmaktadır. Bu insanlar bir şiddet ortamından geliyor olmaları, uzun süren bir savaş nedeni ile eğitim alamamaları, mesleklerinin olmaması ve iş bulma konusunda yaşadıkları zorluklar, kimi zaman emeklerinin sömürülmesi veya toplumsal dışlanma ile karşılaşmaları ve sonucunda hayal kırıklığı, öfke ve savaş sonrası strese dayalı travmalar neticesinde suça sürüklenme veya radikal ideolojilerin etki alanına girme riskleri yüksek görülebilmektedir. Müslüman üst kimliğine sahip olmakla birlikte, Suriyeliler ile Türkler arasında algı, davranış ve düşünüş bakımından büyük farklar bulunmaktadır. Bu toplumsal farklılıklara bireylerin iş ve aş kaygıları da eklenince toplum nezdinde Suriyeliler bir sorun kaynağı olarak algılanmaktadır. Kuşkusuz bu bakış açısı hem iki topluluk arasında gerilimi ve çatışma riskini artırmakta hemde uyum sürecini zorlaştırmaktadır. Suriyeliler Türkiye’de topyekûn suç işleyen bir topluluk olmamakla birlikte, giderek daha fazla suça yönelme ihtimalleri de çoğalmaktadır. Artan işsizlik ve mali sıkıntılar, Türkiye’deki yaşam biçiminin cazibesi, tüketim toplumunun getirdiği harcama güdüsü, kolay para kazanma isteği ile birleşince Suriyeli sığınmacılarda suç eğilimi giderek artabilir. Ancak suç konusunda asıl endişe edilmesi gerekenler genç sığınmacılardır (Karasu,2018: 12- 15).

Tablo 11. 2007-2017 Yılları Arasındaki T.C. ve Yabancı Uyruklu Tüm Yaş Gruplarındaki Hükümlü ve Tutuklu Sayıları

	Toplam	T.C.	Oran (%)	Yabancı	Oran (%)
2007	90.732	89.640	98,80	1.092	1,20
2008	103.435	102.040	98,65	1.395	1,35
2009	115.920	114.059	98,39	1.861	1,61
2010	120.194	118.078	98,24	2.116	1,76
2011	128.253	126.008	98,25	2.245	1,75
2012	136.629	134.415	98,38	2.214	1,62
2013	144.098	141.604	98,27	2.494	1,73
2014	158.690	155.781	98,17	2.909	1,83
2015	177.262	173.440	97,84	3.822	2,16
2016	200.727	196.285	97,79	4.442	2,21
2017	232.340	225.777	97,18	6.563	2,82

Kaynak: TÜİK (2018; Erişim Tarihi: 1 Temmuz 2019).

Tablo 11’de Adalet Bakanlığı’na bağlı il ve ilçelerdeki tüm ceza infaz kurumları ve eğitimevleri giren tüm yaş gruplarındaki hükümlü ve tutukluların sayısını görmekteyiz. Hükümlü; Mahkeme tarafından, işlediği bir suçtan dolayı hürriyeti bağlayıcı ceza olarak ceza infaz kurumuna giren kimsedir. Tutuklu; Hakkında ceza davası açılıp, özgürlüğü mahkeme kararı ile elinden alınarak tutukevine konulan kişidir. Yabancı uyruklu tutuklu ve hükümlü sayısına baktığımızda; 2011 yılında toplam sayı içerisinde 2.245 ile %1,75 olmuştur. Bu oran 2014 yılına kadar %1,83 seviyesine gelmiştir.2017 yılına gelindiğinde 6.563 kişi ile %2,82 olmuştur.

Tablo 12. 2007-2016 Yılları Arasında Suç Türüne Göre Çocuk Ceza İnfaz Kurumuna ve Eğitimevine Giren Tüm Hükümlü Çocuklar

Suç türü	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Toplam	236	429	652	476	434	182	274	455	483	514
Öldürme	21	39	34	22	50	11	18	23	27	12
Hırsızlık	47	121	194	160	154	71	118	212	251	256
Irza geçmek	30	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Fiili livata	5	28	-	-	-	-	-	-	-	-
Cinsel suçlar	-	-	42	20	9	5	22	40	31	72
Yaralama	14	9	13	17	10	4	7	17	7	4
Yağma	100	171	271	162	127	70	71	99	93	90
Diğer	19	54	98	95	76	21	38	64	74	80
Toplam (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Öldürme	8,9	9,1	5,2	4,6	11,7	6,0	6,6	5,1	5,6	2,3
Hırsızlık	19,9	28,2	29,8	33,6	36,2	39,0	43,1	46,6	52,0	49,8
Irza geçmek	12,7	1,6	-	-	-	-	-	-	-	-
Fiili livata	2,1	6,5	-	-	-	-	-	-	-	-
Cinsel suçlar	-	-	6,4	4,2	2,1	2,7	8,0	8,8	6,4	14,0
Yaralama	5,9	2,1	2,0	3,6	2,3	2,2	2,6	3,7	1,4	0,8
Yağma	42,4	39,9	41,6	34,0	29,8	38,5	25,9	21,8	19,3	17,5
Diğer	8,1	12,6	15,0	20,0	17,9	11,5	13,9	14,1	15,3	15,6

Kaynak: TÜİK (2018; Erişim Tarihi: 1 Temmuz 2019).

Tablo 12’de tüm hüküm almış çocukların yıllara göre sayıları ve oranları bulunmaktadır. Uyruklarına göre bir ayırım kaynakta verilmemiştir. Ancak buradan şunu görmekteyiz; Suça sürüklenme sebebi ile emniyet birimlerine gelen, tutuklanan çocukların sayısına kıyasla hüküm almış çocuk sayıları oldukça düşüktür.

TÜİK verilerinden alınan bilgilere göre; suça sürüklenen çocuk, kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk kastedilmektedir. Güvenlik birimi, Jandarma Genel Komutanlığı’na ve Emniyet Genel Müdürlüğü’ne bağlı olarak çalışan çocuk şube müdürlükleri, büro amirlikler, polis merkezleri ve jandarma çocuk ve kadın kısım amirlikleri, jandarma karakolları, jandarma asayiş timleri kastedilmektedir. Yabancı uyruklu sayısına TÜİK verilerinde vatansız olarak gösterilen sayılarda ilave edilmiştir.

Tablo 13. TÜİK Verilerine Göre 2011-2017 Yılları Arasında Tüm Suç Türlerine Göre Suça Sürüklenme Sebebi İle Güvenlik Birimlerine Gelen Getirilen Çocuklar

Yıllar	Toplam S.S.Ç.	TC	Oran (%)	Yabancı	Oran (%)
2008	62.430	61.737	98,9	693	1,1
2009	68.344	68.117	99,7	227	0,3
2010	83.393	83.108	99,7	285	0,3
2011	84.916	84.691	99,7	225	0,3
2012	100.831	100.505	99,7	326	0,3
2013	115.439	114.687	99,4	752	0,7
2014	117.486	113.723	96,8	3.763	3,2
2015	118.245	108.587	91,8	9.658	8,2
2016	108.675	95.985	88,3	12.690	11,7
2017	107.984	98.621	91,3	9.363	8,7

Kaynak: TÜİK (2018; Erişim Tarihi: 1 Temmuz 2019).

Tablo 13’de suça sürüklenme nedeni ile güvenlik birimlerine gelen tüm T.C. ve yabancı uyruklu çocukların yıllara göre sayıları bulunmaktadır. Toplam suça sürüklenen çocuk sayısı, uyruklarına göre oranlanmıştır. Tabloya bakıldığında yabancı uyruklu çocukların suç oranı ve sayıları 2014 ve 2017 yılları arasında hızlı bir artış göstermektedir. Ancak suç türüne göre yapılan incelemede ilgili yıllar arasında Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere Pasaport kanununa muhalefet suçu nedeni ile güvenlik birimlerine gelen çocuk sayısının yine 2014 ve 2017 yılları arasında hızlı bir şekilde arttığı görülmektedir. Yabancı uyruklu çocukların suç nedenleri arasında Pasaport Kanununa Muhalefet suçunun T.C. uyruklu çocuklara kıyasla fazla olması, başka bir ülkeye göç eden bir topluluğunun Pasaport Kanunu ile Muhalefete düşmesi, doğal olarak mukim halktan daha fazla olacaktır. Bir eylemin suç olması kanunlar tarafından belirlenmesi nedeni ile TÜİK’in verdiği resmi veriler içerisinde olması doğaldır. Ancak bu çalışmada konu disiplinler arası çalışıldığı için verileri göç ve çocuk gerçekliği içerisinde değerlendirip analiz edilecektir. Bu sebeple Pasaport Kanununa Muhalefet suçuna ilişkin veriler bundan sonraki değerlendirmelerde çalışma kapsamının dışında tutulacaktır.

Tablo 14. TÜİK Verilerine Göre 2011-2017 Yılları Arasında Pasaport Kanununa Muhalefet Suçu Sebebi İle Güvenlik Birimlerine Gelen Getirilen Çocuklar

Yıllar	Toplam S.S.Ç.	TC	Oran (%)	Yabancı***	Oran (%)
2008	46	12	26,1	34	73,9
2009	87	7	8,0	80	92,0
2010	71	13	18,3	58	81,7
2011	99	16	16,2	83	83,8
2012	96	5	5,2	91	94,8
2013	148	21	14,2	127	85,8
2014	2.697	36	1,3	2.661	98,7
2015	8.000	60	0,8	7.940	99,3
2016	10.851	48	0,4	10.803	99,6
2017	7.076	109	1,5	6.967	98,5

Kaynak: TÜİK (2018; Erişim Tarihi: 3 Temmuz 2019).

Tablo 15. TÜİK Verilerine Göre 2011-2017 Yılları Arasında Suça Sürüklenme Sebebi İle Güvenlik Birimlerine Gelen Getirilen Çocuklar (Pasaport Kanununa Muhalefet Suçu Sebebi ile Güvenlik Birimlerine Gelen Getirilen Çocuklar Hariç)

Yıllar	Toplam S.S.Ç.	TC	Oran (%)	Yabancı***	Oran (%)
2008	62.384	61.725	98,9	659	1,1
2009	68.257	68.110	99,8	147	0,2
2010	83.322	83.095	99,7	227	0,3
2011	84.817	84.675	99,8	142	0,2
2012	100.735	100.500	99,8	235	0,2
2013	115.291	114.666	99,5	625	0,5
2014	114.789	113.687	99,0	1.102	1,0
2015	110.245	108.527	98,4	1.718	1,6
2016	97.824	95.937	98,1	1.887	1,9
2017	100.908	98.512	97,6	2.396	2,4

Kaynak: TÜİK (2018; Erişim Tarihi: 3 Temmuz 2019).

Pasaport kanununa muhalefet suçu sebebi ile güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukları inceleme tablolarından çıkarttığımız takdirde Tablo 15'deki sonuçlar ile karşılaşılmaktadır. 2008 tarihinde 61.725 T.C. uyruklu çocuk suça sürüklenme nedeni ile gelmişken, 2017 tarihinde 98.512 çocuk gelmiştir. 2008 tarihinde 659 yabancı uyruklu çocuk suça sürüklenme nedeni ile gelmişken, 2017 tarihinde 2.396 çocuk gelmiştir.

Dünyada devletler dışı silahlı aktörlerin %40'ı çocukları radikalleştirme ve terör örgütüne dâhil etme çabası içinde olmaktadırlar. Çocukları terör başta olmak üzere suça yönelik kirli oluşumlara dâhil etmek istemlerinde birçok teknik neden bulunmaktadır. Çocukları terör örgütlerine dâhil etmek yetişkinleri dâhil etmeye kıyasla ekonomik olarak daha ucuzdur. Gelişme çağında olmaları dolayısıyla radikalleşme iknası daha kolay olmaktadır. Çocuklar propaganda malzemesi olarak kullanıldıklarında dünyada daha çok dikkat çekmektedirler. Çocukların da örgüte katılmalarında belli motivasyonları bulunmaktadır. Ekseriyetle ekonomik yoksunluklar nedeni ile toplumun diğer kesimlerinden ayrıştırılmış çocuklar oldukları görülmektedir. Aileye maddi destek sağlamak, çocuğun ailesi için kendini feda etme duygusu, kahramanlık duygusu, sosyal çevrenin etkisi ile özendirilmek, din temelli motivasyonlara rastlanmaktadır. Çocukların suç örgütlerine katılması, sosyal çevre veya sosyal medya üzerinden çocukları zorla kaçırmak sureti ile ya da neye katıldığını biliyor ama sonucunu öngöremediği bilinçli katılım ile gerçekleşmektedir (Erkmen, 2019; Erişim Tarihi: 18 Ekim 2019).

Tablo 16. 2008-2017 Yılları Arasında T.C. Uyruklu Çocukların Suça Sürüklenme Nedeni İle Güvenlik Birimine Gelme Nedenlerinin İlk 5 Sebebi

2008		2009		2010		2011		2012	
Yaralama	19.614	Yaralama	25.153	Yaralama ve	30.133	Yaralama	32.296	Yaralama	38.971
Hırsızlık	17.761	Hırsızlık	17.845	Hırsızlık ve	21.834	Hırsızlık	24.584	Hırsızlık	28.470
Diğer	7.338	Diğer	6.800	Diğer	7.476	Diğer	5.043	Uyuşturucu Md.	5.804
Mala Zarar Verme	2.551	Uyuşturucu Md.	2.955	Uyuşturucu Md.	5.547	Uyuşturucu Md.	4.387	Diğer ve	5.540
Tehdit	1.842	Mala Zarar Verme	2.801	Mala Zarar Verme	2.915	Mala Zarar Verme	3.460	Mala Zarar Verme	3.647
2013		2014		2015		2016		2017	
Yaralama ve	42.372	Hırsızlık	30.239	Yaralama	42.093	Yaralama	38.746	Yaralama	36.512
Hırsızlık ve	32.887	Uyuşturucu Md.	8.827	Hırsızlık	28.608	Hırsızlık	24.566	Hırsızlık	26.029
Uyuşturucu Md.	10.483	Tehdit ve	4.381	Uyuşturucu Md.	6.908	Uyuşturucu Md.	5.928	Uyuşturucu Md.	6.640
Mala Zarar Verme	4.252	Mala Zarar Verme	4.190	Tehdit ve	4.364	Cinsel Suçlar ve	3.685	Mala Zarar Verme	4.130
Tehdit	4.010	Cinsel Suçlar	3.197	Mala Zarar Verme	4.054	Mala Zarar Verme	3.678	Hakaret	3.879

Kaynak: TÜİK (2018; Erişim Tarihi: 1 Temmuz 2019).

Tablo 16’da yer alan tabloda suça sürüklenen T.C. uyruklu çocuklar ve en çok güvenlik birimine geldikleri suç türleri verilmektedir. Yaralama, hırsızlık, mala zarar verme, uyuşturucu, tehdit ve diğer başlıkları altında ilk sıralamalar olmuştur. Burada dikkat çeken husus son yıllarda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak suç nedeninin artmış olduğudur.

Tablo 17. 2008-2017 Yılları Arasında Yabancı Uyruklu Çocukların Suça Sürüklenme Nedeni İle Güvenlik Birimine Gelme Nedenlerinin İlk 5 Sebebi

2008		2009		2010		2011		2012	
Diğer	293	Pasprt Kan.Muh.	80	Diğer	117	Pasprt Kan.Muh.	83	Pasprt Kan.Muh.	91
Hırsızlık	123	Diğer	70	Pasprt Kan.Muh.	58	Diğer	35	Yaralama	77
Yaralama	112	Yaralama	29	Yaralama	47	Yaralama	35	Sahtecilik	44
Pasprt Kan.Muh.	34	Hırsızlık	24	Hırsızlık	23	Sahtecilik ve	32	Hırsızlık	36
Cinsel Suçlar	22	Sahtecilik	7	Sahtecilik	14	Hırsızlık	20	Diğer	35
Mala Zarar Verm	21	Mala Zarar Verme	4	Cinsel Suçlar	8	Yağma (Gasp)	4	Mala Zarar Verme	7
2013		2014		2015		2016		2017	
Yaralama	168	Pasprt Kan.Muh.	2.661	Pasprt Kan.Muh.	7.940	Pasprt Kan.Muh.	10.803	Pasprt Kan.Muh.	6.967
Sahtecilik	156	Yaralama	301	Hırsızlık	427	Hırsızlık	550	Hırsızlık	744
Hırsızlık	151	Sahtecilik	297	Yaralama	420	Yaralama	490	Yaralama	648
Pasprt Kan.Muh.	127	Hırsızlık	259	Sahtecilik	395	Sahtecilik	216	Sahtecilik	226
Cinsel Suçlar	26	Cinsel Suçlar	38	Diğer	83	Diğer	145	Cinsel Suçlar	142
Diğer	21	Uyuşturucu Md.	28	Cinsel Suçlar	62	Cinsel Suçlar	90	Mala Zarar Verme	81

Kaynak: TÜİK (2018; Erişim Tarihi: 2 Temmuz 2019).

Tablo 17’de yabancı uyruklu çocukların suça sürüklenme sebeplerine baktığımızda daha önce belirttiğimiz gibi pasaport kanununa muhalefet suçu özellikle son yıllarda ilkler arasındadır. Hırsızlık, yaralama, sahtecilik, mala zarar verme, cinsel suçlar, uyuşturucu ve diğer suçlarda ilkler arasında görülmektedir. Pasaport kanununa muhalefet suçunu daha öncede bahsettiğimiz gibi göç esnasında yaşanmasının olağanlığı nedeni ile inceleme dışında tutmaktayız. Cinsel suçlarda ise yabancı uyruklu özellikle Suriye gibi halkların geleneklerine bakıldığında erken yaşlarda evliliğin doğal karşılanması ancak mukim ülke kanunlarına göre de suç sayılmış olması nedeni suç kapsamına girmektedir. Geleneksel ve kültürel farklılıklardan dolayı da suça sürüklenme konusu olmaktadır. Diğer suç nedenlerine baktığımızda Türkiye uyruklu çocuklarla benzer özelliklere sahip olduğunu yoksulluk temelli suçları görmekteyiz. Daha çok hırsızlık, sahtecilik ve yaralama gibi suçları görmekteyiz.

Türkiye, günümüzde genç nüfusun fazlalığını ülkenin kalkınması açısından avantajlı bir durum olarak görürken, bu etkenin zaman içerisinde tersine döneceği durumunu da göz önünde bulundurmak zorunluluğundadır. Akılcı ve ülkenin gelecek bekasına hizmet edecek yöntemlerle ve somut verilerle desteklenmiş göç politikaları bu doğrultuda önemli bir işlev görme potansiyeline sahiptir. Özellikle sığınmacı çocuklar ve ebeveynlerine yönelik göç politikası Türkiye'nin kültürünü şekillendirdiği gibi ekonomisini de şekillendirecektir (Yılmaz, 2015: 484).

2.2.3. Sığınmacıların Yaşadıkları Problemler ve Onlara Yönelik Uyum Politikaları

2.2.3.1. Sığınmacıların Yaşadıkları Problemler

Göçmenlerin birçoğu yurtlarını, evlerini plansız bir şekilde terk etmek zorunda kaldıklarından dolayı geride bıraktıkları ortamı sahip oldukları mal, statü vs. kazanımları biranda yitirmeleri nedeniyle fiziki ve psikolojik anlamda çöküntü yaşamaları yüksek bir ihtimaldir. Dünyanın her yerinde olduğu gibi göçmenliğin doğurduğu olumsuz koşullar Türkiye'de de yaşanmaktadır. Göçmen grupların yaşadıkları başlıca sorunları şu şekilde sıralamak mümkündür; barınma, beslenme, eğitim, resmi kayıt altına alınma, iş hayatı, ayrımcılık ve ötekileştirme, psikososyal durum olarak ifade edilebilir. Türkiye'de bulunan 3.6 milyon Suriyeli sığınmacının 300 bine yakını kamplarda hayatlarını sürdürmeye çalışırken kalan kısmı ise Türkiye'nin her bir iline yayılmış bulunmaktadır. Çoğunluğu şehirlerin kenar mahallelerinde, yaşam sürdürmenin zor olduğu kalitesiz evlerde, bir kısmı mevsimlik tarım işçisi olarak geçici barınaklarda kalırken, Avrupa'ya göç etmeye çalışan diğer bir kısım ise park ve açık alanlarda kalarak yaşama tutunmaya çalışmaktadır. Kötü barınma şartlarının ve ekonomik zorlukların etkisiyle göçmenlerin genellikle yetersiz beslendiği, büyük çoğunluğun üç öğün yemek yemediği ve ayrıca çocuk göçmenlerde ciddi beslenme bozukluklarının olduğu edinilen bulgular arasında yer almaktadır. Göçün beraberinde getirdiği en büyük problemlerden biri de eğitim faaliyetlerinin aksamasıdır. Dil problemi, müfredat farklılıkları gibi nedenlerle göçmen çocuklar akranlarıyla eğitim alma imkânı bulamamaktadır. Yakalanma ya da sınır dışı edilme korkusu ile resmi kayıt altına alınmamak da oluşabilecek problemlere karşı göçmenleri savunmasız bırakmaktadır. İstihdam konusunda ağır ve tehlikeli işlerde iş güvenceleri olmadan ucuz işgücü olarak çoğunlukla yer almaktadırlar. Göçmenler, genel anlamda dezavantajlı bir profilde yer almaktadırlar. Fakat çocuklar, kadınlar ve yaşlılar çok daha belirsiz koşullara açıktırlar. Özellikle iç savaş nedeniyle eşlerini kaybetmiş Suriyeli kadınların istismara açık koşullarda yaşadıkları bilinmektedir. İstihdam, dil ve kültürel farklılıklar göçmenleri yaşadıkları toplum içerisinde ayrımcılık ve ötekileştirme süreçleri içerisinde bırakabilmektedir. Ayrıca, göç koşullarının oluşturduğu travma, yoksulluk, uyum problemleri ve yabancılık hissi göçmenler üzerinde çeşitli psikolojik problemlere de yol açabilmektedir (Atak, 2018:40-41).

Yapılan araştırmada Türk toplumuna Suriyeliler ile huzur içinde yaşayacaklarına dair inançları sorulduğunda %75 gibi ciddi bir oran huzur içinde yaşanamayacağını söylemiştir. Yine yapılan anket sonuçları göstermiştir ki son bir yılda herhangi bir yardım alan Suriyeli oranı %30'dur. Bu durum çalıştıklarını hatta düşük ücretten dolayı ailede

birden fazla kişinin çalıştığını göstermektedir. Suriyelilerin %54,6'sı Türklerin Suriyelileri sömürdüğünü düşünmektedir. Bu konu ilerde gerginliklere sebep olabilecektir (Erdoğan,2017:27).

Son yıllarda Türkiye'ye giriş yapan Suriyelilerin sayıca çokluğu, kalıcı olma durumları ve kültür farklılıkları nedeni ile toplumda bir takım riskler olabileceği konusunda kaygı oluşmuştur. Terör, toplumsal uyumsuzluk, asayiş suçları, suç korkusu, kayıp nesil tehlikesi, sınır ihlalleri, insan ticareti ve sağlık nedeni ile olabilecek tehlikeler vardır (Karasu,2018:59). Suriyeli mültecinin tehdit olduğuna dair toplumdaki algıya karşın 2014 yılında Emniyet Genel Müdürlüğünden alınan bilgiye göre suç teşkil edecek olaylara karışma oranı binde otuz yani tehdit olacak nitelikte olmadığı yönünde idi. Buna karşın suç işledikleri takdirde haber yapılırken özneyi Suriyeli mülteci olarak sunmak haberin öneminden ziyade suçu işleyen kişinin etnik kökenine dikkat çekmekte ve onların suç işleme oranlarının yüksek olduğu gibi bir algı oluşturmaktadır. Bu maksatlı haber sunuşlarını cinsiyet ayrımcılığı yapılırken de görmekteyiz (Yıldırım ve Yurtdaş,2015). Göçmenler de bazen güvenlik sorunlarına sebep olmakla birlikte, göçmen olmak suçlu olmak değildir. Göçmenlerin yaşadığı zorluklar, dil bilmemeleri, yetersiz eğitim gibi sebepler onların yabancılaşmasına, davranışlarında sapmaya ve suça neden olmaktadır (Karasu,2018:58). Göç olgusunun tek başına suç oranları üzerinde etkili olduğunu söylemek mümkün değildir. Yapılan çalışmalar ve göçmenlerin ülkemizde işledikleri suç oranlarının düşüklüğü bunu ortaya koymaktadır. Etki birçok değişken ile olmaktadır (Kızmaz, 2018: 404).

Sığınmacılar ile ilgili halkın yaşadığı çeşitli güvenlik kaygıları vardır. Sığınmacılar içerisinde terör örgütü üyelerinin olma ihtimali ve saldırılara sebebiyet vermeleri, örgütlenerek kendi adalet ve güvenlik sistemlerini kurmak sureti ile halkı rahatsız edebilecek olmalarıdır (Orhan ve Gündoğar, 2015: 20). Kenar mahallelerde yaşayan sığınmacıların özellikle gençlerinin eğitim almamaları, geçim sıkıntısı, dışlanmışlık hissi nedeni ile gelecekte ciddi suç potansiyeli taşıdıkları düşünülmektedir (Orhan ve Gündoğar, 2015:20). Çok sayıda sığınmacı barındıran Şanlıurfa ilinde toplumsal gerginliğin çok olmamasında iki neden dikkat çekmektedir. Sığınmacılar ile yerel halk arasındaki akrabalık ilişkileri ve kültürel yakınlık ile sivil toplum kuruluşlarının etkin görev alarak kanaat önderleri ile sığınmacıları uyum ve suça karışmama konusunda yönlendirmesidir. Yaptıkları bir hatanın tüm Suriyelilere mal edileceği gerçekliğinin de farkındadırlar (Orhan ve Gündoğar, 2015: 23).

Yerel halkta Suriyelilerin suç işlediklerinde herhangi bir yaptırıma maruz kalmadıkları yönünde bir algısı vardır. Bu durum güvenlik kaygısı oluşturmaktadır (Orsam ve Gündoğar,2015: 34). Yabancıların geldikleri ülkelerde işledikleri suçlardan dolayı ülkelerine geri yollanmasına iade, göç ettikleri ülke de ülke kurallarına uymamaları nedeni ile geri gönderilmeleri de sınır dışı olarak ifade edilmektedir (Işıklı,2018:). Göçmenler Türkiye'de işledikleri suçlardan dolayı sınır dışı edilme, yargılanma ve tutuklanma ile karşı karşıya kalmaktadırlar.

2.2.3.2. Sığınmacılara Yönelik Uyum Politikaları

Dünyadaki güncel diğer göç örnekleri incelendiğinde ev sahibi ülkenin göçmenlere yönelik gerçekleştirdiği uyum politikaları değişkenlik göstermektedir. Ev sahibi ülkenin göçmenlere bakışı; uygulanacak sosyal uyum programlarına yön vermektedir. Göçmenlerin içerisinde bulundukları mağdurluk durumunu ve ev sahibi toplumunda yaşayabilecekleri zorlukları göz önüne aldığımızda; barınma, beslenme, sağlık, eğitim, uyum, dil öğrenme, çalışma ve meslek edinme gibi birçok alanda sosyal politika üretmeye ihtiyaç olduğu çok net bir şekilde anlaşılmaktadır. Bu politikaların belirlenmesinde ev sahibi ülkenin koşulları, göçmenlerin sosyo-ekonomik durumu ve göçün nedenleri gibi değişkenlerinde önemi vardır. Uygulanacak sosyal politikaların ne olacağının önemli olduğu kadar, politikanın zamanlaması da etkinliği açısından önemlidir. Örneğin Almanya'ya giden Türk İşçileri iki ülke tarafından uzun bir süre ihmal edildiği, onlara sadece işgücü olarak bakıldığı, insan olarak istek ve ihtiyaçları geçici ve misafir kavramları altında unutulduğu bilinmektedir. Ancak, yabancıların geri dönmeyecekleri kesinleştikten sonra yapılan politikalar müzminleşen problemleri çözmede artık yetersiz kaldığı da bilinmektedir. Dolayısıyla, uyum ve eğitim eksikliği, din, dil ve kültür konularında yaşanan sorunlar, işsizlik, gettolaşma, dışlanma, ötekileştirme, çeşitli etnik gruplara dâhil olma riskleri gibi birçok olumsuz sonuç ortaya çıkmıştır. İki toplumda da sorunlar çoktan baş göstermiş, yabancı düşmanlığı başlamış ve konu siyasete alet ediliyor olmuştur (Başkurt, 2009: 94). Türkiye'de başta Suriyeliler olmak üzere çeşitli göçmen ve mülteci grupları ile ilgili yapılması gereken politikalar temel ihtiyaçları karşılamaktan öteye geçmiş, sosyal, siyasal, ekonomik uyum ve güvenlik meselesine dönüşmüş, ilgili kurumlar da bu yönde çalışmalarını yürütmeye evrilmiştir (Orhan ve Gündoğar, 2015: 34).

Çocuklar, eğitim, sağlık, konut, çevre, çocuk bakımı, sosyal hizmetler, sosyal güvenlik gibi refah hizmetlerinin ana alıcısı konumundadır. Günümüzde geleneksel refah devleti anlayışından uzaklaşıp, sosyal ve insani sermayeye dayalı yatırımı esas alan “sosyal yatırım devleti” kavramından bahsedilmektedir. Bu doğrultuda çocuklara geleceğin yetişkinleri, ekonomik başarının merkezi ve geleceğin çalışanları olarak bakılmaktadır (Kavi ve Yıldırım, 2018: 6)

Türkiye'de göçmenlere yönelik oluşturulan politikaların düzenleme ve uygulanması temel olarak uluslararası anlaşmaların onaylanmasına dayanmaktadır. Bu bağlamda, son yıllarda artan ulusal ve uluslararası düzeydeki göçmenlik sorunuyla birlikte Türkiye, bu konuda mülteciler ve sığınmacılar hususunda kilit rolde yer almaktadır. 2011 yılından bu yana özellikle Suriye iç savaşıyla birlikte Türkiye'nin önemli ölçüde düzensiz göç aldığı belirtilmektedir. Bu durumun dil, kültür ve yaşam tarzı farklılıklarına bağlı olarak toplumsal yaşam adına çok farklı sorunları beraberinde getirdiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda toplumsal uyumun güçleşmesine paralel olarak; yerel halk arasında çok eşlilik ve boşanmalar, çocuk işçiliği, kayıt dışı çalışma, etnik ve mezhepsel kutuplaşmalar, nüfus artışı, çarpık kentleşme, eğitim imkânlarının azalması ve son olarak uzun vadede suç oranlarının artışı gibi önemli toplumsal problemlerin artışı kaçınılmaz görülmektedir. Mülteci ve sığınmacılar konusunda, onların yaşamsal ihtiyaçlarının giderilmesi ve can güvenliklerinin sağlanması önem teşkil etmektedir. Türkiye, bu konuda özellikle kadın ve

çocuk mültecilere yönelik hassasiyet dolu yaklaşımı ve göçmenlere yönelik geliştirilen ve uygulanan sosyal politikalar nedeniyle Dünyada önemli bir noktada bulunmaktadır (Çelen, 2017: 321-324).

2011 yılından itibaren Suriye’deki iç savaş nedeniyle yoğunluğu artan Suriyeli göçüne karşılık ilk aşamada sadece sınır illeri ve kamplarda yardım ve güvenlik tedbirleri alınsa da göçmen sayısının artmasıyla birlikte yaşam alanlarının kamp dışı ve sınır illeri dışına taşdığı görülmektedir. Suriye’de iç savaşın halen devam etmesi ve Avrupa ülkelerinin göç konusunda takındıkları katı tavır nedeniyle Türkiye’de uzun yıllar kalma eğilimleri artış göstermektedir. Bu bağlamda hem Türk toplumu hem de Suriyelilerin yaşamlarını güçleştirmemek adına sosyal uyum politikalarının düzenlenmesi ve aktif bir şekilde uygulanması büyük önem taşımaktadır. 2013 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) çerçevesinde yapılan düzenlemelerin yanı sıra kanun kapsamında yeni bir Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurularak kurumsal yapı oluşturma çalışmaları hız kazanmıştır. 6458 sayılı kanunla yasal olarak ilk kez “uyum” kavramına değinilirken kanunun 96. Maddesinde ise koruma altındaki kişilerin toplumla olan karşılıklı uyumlarını kolaylaştırmak için kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, uluslararası kuruluşlar ve üniversitelerin de öneri ve katkıları ile toplumsal uyum faaliyetlerinin planlanacağı hükme bağlanmıştır. Buna ek olarak yine aynı kanun ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kapsamında Uyum ve İletişim Daire Başkanlığı kurulmuştur (Yıldırımalp, İslamoğlu ve İyem; 2017: 109-110).

Hızla artan kitlesel göç ile birlikte uyum politikalarının önemi giderek artmaktadır. Nitekim Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün de konuyu hem literatür açısından hem de politik açıdan kavrama ve saha çalışmaları ile reaksiyon gösterme çalışmaları devam etmektedir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 96. Maddesi ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’ne uyum çalışmaları konusunda çeşitli görevler yüklenmiştir. Bu doğrultuda kanunda ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün çalışmalarında öngörülen uyum kavramı ile ne asimilasyon ne de entegrasyon hedeflenmektedir. Göçmenle toplumun gönüllülük temelinde birbirlerini anlamalarıyla ortaya çıkan harmonizasyon hedeflenmektedir (www.goc.gov.tr, 2019; Erişim Tarihi: 13 Eylül 2019).

Harmonizasyon kelimesi İngilizce “harmonize” kelimesinin Türkçe’ye uyarlanmış hali olup uyum sağlamak anlamına gelmektedir. Türkiye’nin çok kültürlü bir yapıda olduğu bilinmektedir. Çok kültürlülük veya kültürel mozaik modelde farklılıklara saygı ile grupların birbirlerini anlaması ve etkileşime girmesi esastır. Dolayısıyla bu noktada önemli olan; gruplar içindeki kimlik farklılıklarının yaşatılmasına imkân veren “uyum”dan söz edilmesidir. Bu bağlamda uyumun göç eden kitlenin göç edilen topraklardaki toplumlar içerisinde ekonomik dışlanmaya uğratılmadan kendi kültürünü yeniden üretir pozisyonda kalabilmesi şeklinde ifade edilmektedir. Bu açıdan uyum, entegrasyon ve harmonizasyon gibi kelimelerin aynı anlama geldiğini söylemek mümkündür. Bu doğrultuda uyum ve harmonizasyon ifadeleriyle Türkiye’de bulunan Suriyeli göçmenlerin asimilasyonu değil aksine Türk toplumunun çok kültürlü yapısı

içerisinde Suriyelilerin kendi kültürlerini yaşatması ve üretebilir pozisyonda kalmaları arzulanmaktadır (Bostan, 2018: 52-53).

Ortak değer ve vatandaşlık kültürü, sosyal düzen ve kontrol, sosyal bağlılık ve gelir düzeyi farklılıkları, sosyal kanallar ve sosyal sermaye, bölgesel kimlik ve aidiyet gibi unsurlar üzerinden tanımlanmaya çalışılan sosyal uyum kavramının fonksiyonu içeriği dolayısıyla taşıdığı esnekliğin tanımlamayı güçleştirdiği bilinmektedir. Bu bağlamda uyum sürecinin birden fazla parametrenin gözetildiği ve ayrıca birden fazla kurum, kuruluşla birlikte dinamik bir şekilde yürütülmesi gereken bütüncül bir bakış açısı gerektirdiği bilinmektedir. Bu doğrultuda kapsamlı bir uyum sürecinin gerçekleştirilebilmesi adına; Sosyal ve ekonomik yapıdaki düzenlemelerin, sağlık ve eğitim başta olmak üzere çeşitli temel hizmetlerin, istihdam olanaklarının arttırılmasının, Sağlıklı barınma olanaklarının oluşturulmasının büyük önem taşıdığı anlaşılmaktadır (Yıldırım alp, İslamoğlu ve İyem; 2017: 112-120).

Göçmenler açısından ev sahibi toplumun dil tarih ve önemli kurumları hakkında temel bilgiye sahip olma toplumsal uyum bakımından olmazsa olmaz bir şart olarak ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda Berry'den aktaran Emin'e göre; ev sahibi toplumun ulusal dilinin öğrenilmesi uyum sürecinin temel yapı taşı oluşturmaktadır. Toplumsal uyum tartışmaları her ne kadar göçmenleri hedef tema olarak belirlese de uyum süreci ev sahibi toplum, önemli kurum ve kuruluşlar ve son olarak göçmenlerin katıldığı güçlü bir ağı gerektirmektedir (Emin, 2019: 50).

Küresel anlamda siyasi otoriteler, Suriyeli sığınmacılar için külfet paylaşımını komşu ülkeler ile yeterince gerçekleştirmemiştir. BM'nin ev sahipliği yapan ülkelerin desteklenmesi ile ilgili planı da yerine getirmediği bilinmektedir. Türkiye için talep edilen 890 milyon doların,%37'si yani 331 milyonu bu program dâhilinde verilmiştir. AB'nin 19 ülkesinde toplamda 43.795 sığınmacı olduğu bilinmektedir. Küçük bir yardım yaparak sığınmacılar kökenli problemlerden kaçmaya çalışma ve görmezden gelme politikaları günümüzde halen geçerliliğini sürdürmektedir. Tüm bunlara ilave olarak 2016 yılında AB ile yapılan geri kabul anlaşmasına göre Türkiye sınırlarının güçlendirilmesi ve geçişlerin engellenmesi ile konunun dışsallaşması ve Suriyeli olmayanların alınmaması amaçlandığı bilinmektedir. Bunun karşılığında 6 milyar Euro, T.C. vatandaşlarına vize serbestisi ve AB müzakerelerinde başlıkların açılması hususunda uzlaşmaya varılmıştır. Geçen bu zaman diliminde AB vaatlerini tam olarak yerine getirilmediği bilinmektedir. Avrupa ve yakın Doğu ülkeleri, Türkiye başta olmak üzere mülteci akınına uğrayan ülkelerin sorunlarını paylaşmak yerine ev sahibi ülkeleri de Suriye'deki gibi kaotik bir ortama dönüştürme çabasında oldukları açık bir şekilde anlaşılmaktadır (Güneş, 2015: 50). Türkiye halkının Suriyelilere karşı sosyal mesafesi ile ilgili yapılan çalışmada %63 oranında yerel halk uzak görmekte,% 17 ne yakın ne uzak, %20 'si yakın görmektedir. Bu durum'' birlikte ama kerhen yaşam'' şeklinin ispatı niteliğindedir. Bu durum farklı siyasi görüşte olanlarında aynı düşüncede birleştiklerini göstermektedir. Buna karşın Suriyeliler Türklerle aralarına sosyal mesafe koymamaktadırlar. (Erdoğan, 2017: 12-21).

Uluslararası alanda mültecilerin ve sığınmacıların hukuki konumu üç temel belge tarafından belirlenmektedir: 1951 Cenevre Sözleşmesi, 1967 Protokolü ve Birleşmiş

Milletler Mülteci Yüksek Komiserliğinin (BMMYK) Tüzüğüdür. Uluslararası korumaya ihtiyaç duyan mülteci ve sığınmacıların sorunları üç farklı yöntemle kalıcı olarak çözülmeye çalışılmaktadır. Birinci yöntem, kaynak ülkedeki tehlikeleri ortadan kaldırarak mültecileri ülkelere geri göndermek, ikinci yöntem Mültecilerin bulundukları ülkelere uyumları sağlanarak yaşamlarını sürdürmelerini sağlamak, üçüncü yöntem ise kaynak ülkelerinden ve göç ettikleri ülkelere üçüncü bir ülkeye yerleştirilmesidir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2014: 17).

Ülke nüfusunun %4,5'una denk gelen, 3,3 milyon Suriyeliler ile birlikte diğer ülkelerden 462 bin civarı sığınmacı ile toplamda 3,7 milyon civarı sığınmacı bulunmaktadır. Sığınmacıların geçicilik üzerine kurulu politikalar ile yönetilmesi, kapsamlı ve stratejik göç yönetimi yapılmaması sonucunda ciddi sorunlar çıkması, toplumsal fedakârlığın çökmesi ve ırkçılığın zemin bulması riskini barındırmaktadır (Erdoğan, 2017: 6).

Toplum içerisinde gizlenmeye çalışan ve yabancı konumunda bulunan sığınmacılara, temel ihtiyaç duydukları hizmetlerin bir bütün halinde sunulduğu mekânların sağlanması erişilebilirliği arttıracaktır. Toplum merkezleri, sığınmacılara ve yerel halka meslek edindirme kurslarından kültürel etkinliklere kadar birçok olanak sağladığı için yerel halk ve sığınmacılar arasındaki dengeyi sağlamak ve uyumu kolaylaştırmak adına önem taşımaktadır. Bu doğrultuda sığınmacıların uyum problemini aşmak adına toplum merkezlerinin kilit öneme sahip olduğunu ifade etmek mümkündür. Buna ek olarak; sığınmacıların ev sahibi ülkede kalış sürelerinin uzaması sosyal ve ekonomik nedenlerden dolayı sığınmacılar ve ev sahibi toplum arasında gerginlikler artabilmektedir. Dolayısıyla, topluluklar arasında olumlu ilişkilerin hoşgörü dâhilinde devam etmesini teşvik etmek adına sosyal uyumu pekiştirici projelere yatırım yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda bu amaca katkı sağlayan toplum merkezleri sayısının ve niteliklerinin artırılması ve ayrıca bu merkezler arasındaki koordinasyonun sağlanması oldukça önem taşımaktadır. Ayrıca, toplum merkezlerinin kurulmasına ve çalışanların koordinasyon sağlanmasına yönelik yasal güvencenin sağlanması da önem arz etmektedir. Bu doğrultuda toplum merkezlerinin yapılandırılması aşamasında ön plana çıkan hususlar şu şekilde belirtilmektedir; ev sahibi illerdeki sığınmacı nüfus yoğunluğuna göre temel toplum merkezlerinin temel olarak belirlenmesi, ev sahibi şehrin sakinleri ve sığınmacıların birlikte faydalanabilecekleri imkânların sunulması, temel olarak sığınmacıların sağlık ve danışma hizmetlerinden faydalanabilecekleri birimlerin oluşturulması, (aşı, anne çocuk sağlığı, beslenme, hijyen eğitimi vb.) koruyucu sağlık hizmetlerinin sağlanması, oluşturulan ekipler tarafından bölgesel saha çalışmaları yapılması, taleplere ve toplanan verilere yönelik hizmetler ve eğitimlerin belirlenmesi, özellikle çocuklar, gençler ve kadınlara yönelik faaliyetler yapılması, merkez yöneticisi ile birlikte genellikle eğitim programları ve uzman personel için hizmet içi eğitimler planlanıp düzenlenmesi, hizmet alanlar içerisinde yeterli olanların, hizmet veren sınıf içerisinde dahil olabileceği mekanizmaların oluşturulması, verilen eğitimler ve kursların çeşitlendirilmesi, sığınmacıların kendi kültürlerini tanıtabilecekleri ortamların sağlanması, şeklinde ifade edilmektedir (Bülbül ve Kasapoğlu, 2018: 9-13).

● Eğitim Politikaları

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda belirtildiği üzere ülke sınırları içerisindeki her bir çocuğun kanunda belirtildiği şekliyle korunma hakkı bulunmaktadır. Bu düzenlemelere ek olarak 2014/21 sayılı Yabancılarla yönelik eğitim ve öğretim hizmetleri genelgesi ile göçmen çocukların eğitim olanaklarına erişilebilirliği konusunda çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Türkiye’de hem yerel öğrencilerin hem de mülteci çocukların ihtiyaçlarına cevap verebilecek ve onlara nitelikli eğitim olanakları sunacak bütünleştirici eğitim sistemine yalnızca yeni kanun ve yönetmelikler yoluyla ulaşmak oldukça zor görünmektedir (Sakız, 2016: 66-68).

Uyum politikalarının belki de mihenk taşıını oluşturan eğitim konusu, Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de sayıca çoğalmasıyla birlikte önemli bir tartışma konusu haline gelmiştir. Bu doğrultuda yabancıların eğitimi konusunda ilk adımın 23 Eylül 2014 tarihinde Suriyeli mültecilerin eğitimi konusunda atılmıştır. Bu doğrultuda yönerge ile geçici koruma altındaki Suriyeliler için 2016 yılına kadar süren ikili eğitim ayağı (Geçici Eğitim Merkezleri ve Devlet Okulları) olmak üzere bir de üniversite öncesi eğitim sistemi oluşturulmuştur. 2016 yılında Milli Eğitim Bakanlığı bu ikili eğitim ayağına aşamalı olarak son vermeye ve öğrencileri Türk okullarına yönlendirmeye başlamıştır (Şimşek, 2019:179).

Türkiye’de yabancı çocukların eğitim sorununun yönetimi açısından Milli Eğitim Bakanlığı’nca Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne bağlı göç ve acil durum Eğitim Daire Başkanlığı oluşturulmuştur. Türkiye’de günümüz itibarıyla nüfusu 4 milyona ulaşan Suriyeli göçmenden yaklaşık olarak 1.047.536’sı okul çağındaki (5-17) yaş aralığındaki çocuklardan oluşmaktadır. 2017-2018 eğitim ve öğretim yılında resmi okula kayıtlı 475.152 geçici koruma altındaki Suriyeli ve 54.601 Iraklı olmak üzere 529.753 geçici eğitim merkezlerinde 108.604, açık okullarda ise 16.718 olmak üzere toplam 655.075 çocuk (322,525 kız, 332,550 erkek) eğitim görmektedir. Okul çağındaki çocukların %62,53’ü eğitim almaktadır. Suriyelilerin uyum sürecini kolaylaştıracak en etkin çözümlerden birisi de öncelikli olarak lise ve ortaokul olmak üzere tüm Suriyeli çocukların okula gitme oranının daha da artırılması gerekliliğidir (Bostan, 2018: 58).

MEB, geçici koruma altında bulunan eğitim öğretim döneminde olup eğitim almayan çocukların, nitelikli bir şekilde eğitim öğretim hizmetlerinden faydalananarak hızlı bir şekilde toplumsal hayata uyum sağlayabilmelerini amaçlamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığınca, yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla gelecek planlaması yapılmıştır. Bu planlama ile öncelikle dil becerilerinin artırılması ve dil öğretimi, öğrencilerin okula uyumu, yeni okulların inşası ve öğretmen kapasitesinin düzenlenmesi gibi başlıca konuları içermektedir. Bu doğrultuda öncelikle örgün eğitim kapsamında Türk öğrencilerin eğitim öğretimini sürdürdüğü okullara kayıt edilmişler ve ayrıca Suriyeli öğrencilerin nitelikli eğitim alabilmeleri ve eğitim hayatına uyumda güçlük yaşamamaları için bu okullarda görev yapan öğretmenlerin, çok kültürlü eğitim ilkelerini içeren “Kapsayıcı eğitim” sistemi hakkında bilgi ve becerilerinin artırılması ve geliştirilmesi amaçlanmaktadır. “UNESCO tarafından öğrenenlerin farklı gereksinimlerine, onların eğitime, kültüre ve topluma katılımını artırarak ve eğitim

sisteminin içindeki ayrımcılığı azaltarak cevap verme süreci olarak tarif edilen kapsayıcı eğitim anlayışı; farklı ırk, inanç, etnik yapı ve sosyal gruplardan gelen öğrenciler için eşit eğitim fırsatları oluşturma, okul ortamını yeniden yapılandırma, başkalarına saygı, farklı düşünce ve yaşam biçimlerine duyarlı olmayı amaçlayan bir eğitim yaklaşımıdır. Bu eğitim anlayışı özel gereksinimi ve engelli olsun ya da olmasın, sosyal kültürel, eğitimsel, yaşamsal aktivite ve fırsatlara tüm toplum üyeleri ile eşit düzeyde erişimde güçlük yaşayan bütün çocukları kapsamakta ve bu çocukların diğer akranlarıyla birlikte eğitim alma hakkını vurgulamaktadır (Aktekin, 2017: 5-7).

2011 yılından beri yaklaşık olarak 4 milyon Suriyeli mültecinin Türkiye'ye göç ettiği bilinmektedir. Bu bağlamda Türkiye sınırları içerisinde uluslararası koruma altına alınan Suriyeli göçmenlerin topluma entegre olma, istihdam edilme ve barınma gibi temel yaşam faaliyetlerinin Türkiye'nin göç politikalarını doğrudan etkilediği belirtilmektedir. Ayrıca, bu kitlesel göç hareketinde Türkiye'nin insani değerleri bir hayli önemseyerek muhtaçlık kriterine vicdani yönden yaklaştığı çok net bir şekilde anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, Suriyeli göçmenler hem ihtiyaç duyulan kaynak bakımından hem de ülke sınırları içinde yaratmış olduğu ekonomik, sağlık ve güvenlik gibi tehditler bakımından büyük ölçekli sorunlar doğurmaktadır. Büyük bir insani felaketi önlemek adına Türkiye'nin göç yönetimi konusunda sağlam temellere dayanan kamu politikalarına büyük kaynaklar ayırarak göçe karşı açık kapı politikasını uygulamaktadır. Eğitim konusunda Türkiye Cumhuriyeti büyük bir sorumluluk altına girerek göçmenlere; çocuklar ve aileleri kayıt altına alındıktan sonra eğitim olanakları sunmakta ve olabildiğince engelsiz bir yol sağlamaktadır. Bu doğrultuda yapılan çalışmalar kapsamında MEB, Suriyeli çocuklara yönelik 2012 yılında Arapça müfredat ile eğitimler vermeye başlamıştır. Ayrıca, Suriyeli vatandaşlar arasından çocuklara eğitim vermek isteyen kişilerin eğitimcilik şartlarına uygunluğu incelenerek görevlendirmeleri yapılmış, Türkçe öğrenmek isteyen Suriyeliler için ise tesis imkânları kapsamında Türkçe ve meslek eğitim kursları verilmeye başlanmıştır. Bu bağlamda Suriyeli çocukların eğitim ihtiyaçlarının karşılanması konusunda çalışmalara başlanmıştır. Bu yönde Türkiye Cumhuriyetinin göçmenlerin toplumda entegrasyonunu arttırmaya yönelik bir strateji izlediğini söylemek mümkündür (Günay, Atılgan ve Serin; 2017: 53-55).

Yabancı çocukların ayrımcılığa uğrama şekilleri kategorize edildiğinde; ırk, etnik köken ve sosyo-ekonomik farklılıkların neden olduğu ayrımcılığın daha fazla meydana geldiği görülmekle birlikte engellilik, cinsiyet ve dini inanç ayrımcılığının da oldukça fazla yaşandığı görülmektedir. Yabancı çocukların göç ettikleri ülkelerde ayrımcılığa uğradığı en önemli alanlardan biri de okullardır. Bu bağlamda, eğitimsel anlamda yabancı çocukların entegrasyonunun sağlanması aynı zamanda söz konusu kitlenin ülkenin gelecek planları açısından pozitif yönde kazanılması anlamına da gelmektedir (Öztürk, Cengiz, Köksal ve İrez, 2017: 20-28).

Sakız'a göre; farklı kişisel ve eğitsel ihtiyaçları olan çocukların birlikte eğitilebilmesi için özellikle okul içinde farklı pedagojik yöntemlerin kullanılması gerekmektedir. Dolayısıyla, ana dili farklı olan öğrencilerin göç ettikleri yerlerde bulunan öğrencilerle birlikte bir eğitim hayatı sürdürebilmeleri için destekleyici dil dersleri, farklı donanımda

öğretmenlerin görevlendirilmesi ya da mevcut öğretmenlerin yeterliliklerinin artırılması gerekmektedir. Ayrıca, okullar sadece çocukların eğitim aldıkları fiziksel ortamlar değil aynı zamanda sosyalleşme, uyum sağlama ve bütünleşme ve güvenlik gibi ihtiyaçlarının giderildiği ortamlardır. Sakız'ın göçmen çocuklar ile ilgili gerçekleştirdiği araştırmanın sonuçlarına göre; dışlandıkları gerekçesiyle göçmen çocuklar, yaşitlarıyla birlikte eğitim almak istemiyor, okul yöneticileri de bütünsel uyumu bozdukları gerekçesiyle göçmen çocukların okullarında yer almasına sıcak bakmıyor. Genel anlamda eğitimcilerin mesleki yetersizlikleri nedeniyle göçmen çocuklar yeterli eğitimsel uyumu yakalayamıyor, okul yöneticileri ve eğitimciler, mevcut eğitim müfredatını göçmen çocukların dil yetersizliklerini ve beceri eksiklerini giderecek düzeyde olmadığını düşünüyor. Bir yandan da eğitimlere göre Türk ve göçmen çocukların aynı sınıflarda eğitim alması, başarılı Türk öğrencilerin performansını da olumsuz yönde etkilemektedir. Okulların, eğitim sisteminin, fiziksel kaynakların ve insan kaynağının yeterli düzeyde olmaması nedeniyle farklı öğrenme imkânları, dil eğitimi desteği ve pedagojik çeşitliliğin artırılması gerekliliği önem taşımaktadır (2016:70-78).

Yabancı uyruklu çocukların karşılaştığı temel sorunlara baktığımızda; eğitim, sağlık, beslenme, barınma, uyum, kamuoyu, uluslararası kuruluşlar olduğunu görmekteyiz. Belirtildiği üzere eğitim, yabancı çocukların topluma uyumunu kolaylaştıran en temel kriter olarak önem taşımakta ayrıca çocukların suça olan eğilimlerini ve suç işleme potansiyellerini önleme konusunda çocuklar üzerinde en önemli kontrol aracıdır (Öztürk, Cengiz, Köksal ve İrez, 2017:20-28).

Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Türk Kızılayı ve UNICEF işbirliği ile “Türkiye’deki Şartlı Eğitim Yardımı Programının Suriyelilere ve Diğer Mülteci Çocuklara Yaygınlaştırılması Programı” ile birlikte Milli Eğitim Bakanlığı, öncelikle Suriyeli ve Iraklı olmak üzere kitlesel göçe maruz kalmış çocukların eğitimini yalnızca temel bir hak olarak değil, aynı zamanda onların yaşadıkları zorlu dönemi atlatalmaları ve kendi geleceklerini inşa edebilmeleri açısından hayati öneme sahip bir konu olarak değerlendirilmektedir (meb.gov.tr, 2017; Erişim Tarihi: 16 Eylül 2019).

“Bir ülkedeki eğitimsizliğin dünyanın farklı bir köşesinde de sorunlar doğurabileceği” felsefesinden yola çıkılarak oluşturulmuş projede, kitlesel göçe maruz kalmış çocukların kayıp nesil olarak kalmamaları ve geleceğin suç aktörleri olmamaları amaçlanmaktadır. Şartlı eğitim yardımı programı ile Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kızılay, UNICEF, Avrupa Komisyonu İnsani Yardım ve Sivil Koruma Ofisi-ECHO, Norveç ve ABD proje aktörü olmuştur. Programda 17.532 anaokulu, 313.138 ilkokul, 143.259 ortaokul, 39.816 lise olmak üzere toplam 517.877 çocuk için Kızılay kartlarına aylık maddi destek aktarılması sureti ile destekten faydalandırılmıştır (www.unicef.org, 2019; Erişim Tarihi: 26 Eylül 2019.).

Eğitim imkânlarına sahip olmayan Suriyeli çocukların suç örgütlerince kullanılması ya da kendi içinde çeteleşmesi kaçınılmaz bir durumdur (Karasu, 2018: 59). Sığınmacıların suça yönelmelerine sebep olan itici güçlerden biri eğitim eksikliğidir. Okul çağındaki çocukların okullaşmaması ve yeterince eğitim almamaları ileriki yaşlarında mesleki yeterliliğe sahip olamamasına aynı zamanda okulda olmadıkları zamanda sokakta

korunmasız olmaları kriminal eğilim içerisine girmelerine sebep olmaktadır.(Kızmaz, 2018: 421). Türkiye’de yaşayan Suriyeli sığınmacı çocukların eğitimi için elektronik sistem üzerinden kayıt olmasını sağlayan Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi (YÖBİS) kurulmuştur. Kampta yaşayan çocuklar eğitimlerini kamplarda almakta ve okullaşma oranı %92, kampı dışında yaşayan çocuklarda %56’dır (Karasu, 2018: 56).

AB ve UNICEF, Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yaparak Mart 2017’de mülteci çocukların okula devamını teşvik etmek maksadı ile “Eğitim için Şartlı Nakit Transferi Programını (ŞNT)” başlattı (ICC, 2018: 20).

Türkiye’de ilkökul düzeyindeki sığınmacı çocukların eğitime katılımlarının daha çok olduğu, lise düzeyindeki gençlerin eğitime erişimin daha az olduğu görülmektedir. Lise çağındaki çocukların eğitime katılımlarının düşük olmasının sebepleri; eğitimde yaşadıkları boşluk, ekonomik sebepler, göç esnasında yaşadıkları zaman kaybı nedeni ile yaşlarının ilerlemesi ve dil sorunları olarak görülmektedir. Geçici Eğitim Merkezlerinde (GEM) ise tüm öğrencilerin %39’u eğitim görmektedir. GEM’ler önce Libya müfredatı sonra Suriye müfredatını uygulamış ve STK’ların güdümünde yol almış, sonrasında MEB koordinasyonuna geçmiş ve Eylül 2014 tarihinde yayınlanan “Yabancılar için Eğitim-Öğretim Hizmetleri” başlıklı genelge ve sonrasındaki düzenlemeler ile Türkiye’ye dağılmış tüm Suriyeli çocukların eğitiminin devlet okullarında Türkçe müfredata göre yapılmasına karar verilmiştir. GEM’ler artık devlet okullarına geçişte bir oryantasyon merkezi olarak değerlendirilmektedir. Göçmenlerin eğitiminde önemli bir faktörde öğretmenlerdir. GEM’de ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlere yönelik MEB, UNICEF ve akademisyenlerin işbirliği ile 21 ilde 20.500 Suriyeli öğretmene eğitici eğitimi verildi. Göçmen çocukların eğitime erişimleri henüz tam olarak sağlanamamıştır. Bu nedenle çeşitli politikalar yapılmaktadır. Göçmen çocukların eğitime erişimdeki yaşadıkları diğer engeller ise; okullarda eğitim alma haklarını bilmemeleri, dil bilmemeleri, anne veya babasını veya her ikisini de kaybetmiş çocukların eğitimleri ile yeterince ilgilenen ebeveynlerinin olmaması, kamplar veya ülke içinde yer değiştirmeleri, sosyoekonomik olarak düşük olan bölgelerde yaşamaları gibi sebeplerdir (Coşkun ve Emin, 2018: 1-15).

Tablo 18’de, Milli Eğitim Bakanlığı’nın, Geçici Koruma Kapsamı Altındaki öğrencilerin eğitim hizmetleri bünyesinde oluşturulan geçici eğitim merkezlerinin 2018 yılı itibarıyla illere göre dağılımı verilmektedir. Ekim 2018 itibarıyla 224 GEM faaliyetlerine devam etmektedir. Ayrıca GEM’lerin kurulduğu illerde, Suriyeli sığınmacıların çoğunlukla yaşamlarını sürdürdüğü iller olduğu ifade edilmektedir.

Tablo 18. Türkiye’de Geçici Eğitim Merkezlerinin İllere Göre Dağılımı

İL	GEM
HATAY	63
GAZİANTEP	49
ŞANLIURFA	29
ADANA	21
KİLİS	21
İSTANBUL	16
ANKARA	5
İZMİR	3
KONYA	3
OSMANİYE	3
DİYARBAKIR	2
KAYSERİ	2
ADIYAMAN	1
ANTALYA	1
BATMAN	1
SAKARYA	1
SİİRT	1
MALATYA	1
MARDİN	1

Kaynak: hbogm.meb.gov.tr (2018; Erişim Tarihi: 2 Ekim 2019).

BM Mülteci örgütü (UNHCR) , Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) ile yaptığı işbirliği aracılığıyla, lise mezunu öğrencilere üniversitelere bağlı özel dil eğitim enstitülerinin verdiği, yoğunlaştırılmış Türkçe dil programlarına katılma fırsatı sunarak üniversite programlarına kabul için gereken yeterlilik düzeyine ulaşmaları sağlanmaktadır. 2018 yılında 4000 öğrenci bu programlardan yararlanmıştır. Mülteci öğrencilere Türk üniversitelerinde öğretim görmeleri için tam burslar da verilmektedir. Programın başladığı 2014 yılından beri verilen toplam 800 burs ile en büyük DAFI programı (UNHCR’nin dünya genelinde sunduğu burs programı) Türkiye’de yapılmıştır. Suriye dışındaki ülkelerden gelen mültecilerin üniversitelere yabancı öğrenci eğitim harcı ödemeleri gerektiği için, UNHCR lisans ve lisansüstü programlara kabul edilen veya hâlihazırda üniversite programlarına kayıtlı olan mülteci öğrenciler için bir nakit hibe programı kapsamında da 300’den fazla mülteci öğrenci bu programdan yararlanmıştır (www.unhcr.org/tr/egitim,2019; erişim tarihi:27.07.2019).

Sığınmacı çocukların topluma uyumunu kolaylaştıran ya da zorlaştıran en önemli etkenlere baktığımızda; öncelikli olarak dil engeli, Suriyeli öğrencilerin okulla ilişkisi, ebeveynlerinin profili, rehberlik ve psikolojik destek alma durumları, ebeveynlerin gelir düzeyleri olduğunu görmekteyiz. Bu doğrultuda göçmen öğrencilerin dil eğitiminde başarı sağlamaları uyumu kolaylaştırırken, başarısız olmaları içine kapanık, saldırgan bir tutum takınmalarına neden olabilmektedir. MEB yetkilileriyle yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen bulgulara göre; 1 milyonun üzerinde eğitim çağında Suriyeli çocuğun Türkiye topraklarında yaşadığı varsayıldığında söz konusu çocuklara eğitim verebilecek öğretmen açığının olduğu çok net bir şekilde ifade edilebilir. Bu doğrultuda Türkçe dil bilgisi alanında lisans eğitimi alan adaylara yabancı çocuklara Türkçe eğitiminin nasıl verileceğine dair her hangi bir eğitim verilmediği tespit edilmiştir. Yine

edinilen diğer bulgulara göre; yakınlarını kaybetmiş çocuklardaki travma olasılıkları, yerli öğretmenlerin ve velilerin sığınmacı çocuklara “öteki” düzeyindeki bakışı, okul idarecilerinin sığınmacı çocukların sorumluluğunu almaktan kaçınmak istemeleri, sığınmacı çocukların sık sık ikamet değiştirmeleri ve sosyo-ekonomik düzeyleri, Türkçe bilmedikleri için ilkokul bir ya da ikinci sınıfa kaydedilen çocukların yaşlıları ile birlikte sosyalleşememeleri gibi başlıca sebepler başta Suriyeliler olmak üzere sığınmacı çocukların toplumsal uyum problemini arttırmaktadır. Bu doğrultuda MEB yetkililerinden alınan istatistiki veriler değerlendirildiğinde ise; 2019 yılı verilerine göre Türkiye’de kamp içi ve kamp dışı olmak üzere geçici eğitim merkezlerinde eğitim alan toplam 77.971 Suriyeli öğrenci bulunmaktadır. Kamp içinde bulunanların sayısı 20.965 ile %22’lik bir kısım olurken kamp dışı geçici eğitim merkezlerinde yer alan öğrencilerin toplam sayısı ise 75.876 ile %78’lik bir kısmını oluşturmaktadır. Yine 2018 ve 2019 yılı verileri dikkate alınarak oluşturulan sonuçlara göre geçici eğitim merkezlerindeki öğrencilerin kademelerine göre dağılımları şu şekildedir; okul öncesi eğitim %1, ilkokul %55, ortaokul %31 ve orta öğretim %13 olarak açıklanmaktadır. Devlet okullarındaki Suriyeli öğrencilerin kademelerine göre dağılımları ise şu şekilde açıklanmaktadır; okul öncesi %6, ilkokul %60, ortaokul %27 ve son olarak ortaöğretim ise %27 olarak açıklanmaktadır (Emin, 2019; 60-90).

İstatistikler dikkate alındığında Türkiye’de eğitim alan ilkokul çağındaki Suriyeli sığınmacı çocukların diğer eğitim kademelerine göre sayıca bu kadar fazla olmalarının başlıca iki nedeni bulunmaktadır; birincisi 2011 yılından bu yana kitlesel göçün sürekli olarak artması ve Türkiye topraklarında yaklaşık olarak 400 bin Suriyeli bebeğin doğması ve bu çocukların ilkokul çağında bulunmasıdır. İkincisi ise ileri yaşıta olmalarına rağmen Türkçe okuma yazma bilmeyen Suriyeli sığınmacı çocukların Türkçe öğrenmelerini kolaylaştırmak adına ilkokul birinci ve ikinci sınıfa kayıt edilmeleri olarak ifade edilebilir.

Tablo 19. GEM’lerde Görev Alan Öğretmen ve Diğer Personel Sayısı (2019)

Personel	Sayı
Yerel Öğretmenler	5.959
Suriyeli Öğretmenler	12.594
Diğer Personel	52
Toplam	19.189

Kaynak: Emin (2019: 78).

İstatistiklerden çıkarılan bir diğer önemli sonuç ise her ne kadar devlet okullarında ve geçici eğitim merkezlerinde Suriyeli çocuklara eğitim personeli sağlanmaya çalışılsada eğitim veren personelin sığınmacı çocuklarla genel anlamda nasıl iletişim kuracağını bilememesi ve bu çocuklara Türkçe öğretilmesi konusunda lisans yıllarında herhangi bir eğitim verilmemesi gibi başlıca etkenler sığınmacı çocukların dil engelini arttırmaktadır.

Dil probleminin topluma uyum konusunda en önemli engellerden biri olduğuna vurgu yapılarak Türkçe öğretim modülleri hazırlanmıştır. Ayrıca, 06-12 yaş grubuna yönelik özel bir Türkçe öğretim modülü hazırlanarak bu yaş grubunun okullardaki dil engelini

aşmaları amaçlanmıştır. Bu yaş grubuna hazırlanan Türkçe öğretim modülü sayesinde Halk Eğitim Merkezleri aracılığıyla bu yaş kategorisindeki her bir yaş grubuna özel dersler verilmektedir. 2014 ve 2018 yılları arasında çoğunluğu Suriyeli olmak üzere yabancı uyruklu çocuk ve yetişkinlere verilen Türkçe kurslarına katılan kursiyer sayıları 6-12 yaş aralığında 14.315, 13-17 yaş aralığında 3.132, yetişkinler grubunda ise 119.533 yabancıya Türkçe kursu verilmiştir (hbogm.meb.gov.tr, 2018; Erişim Tarihi: 2 Ekim 2019).

2016 yılında MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'ne bağlı "Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı" kurulmuştur. 2017 itibarıyla 400 bin okullaşamayan Suriyeli çocuk, yaşları dolayısı ile istatistiklere artık dâhil olmayanları ilave edersek bu sayı 800 bin civarını bulur. 2016-2017 öğretim yılında 14.740 Suriyeli üniversite öğrencisi, 2017-2018 öğretim yılında 19.650 Suriyeli üniversite öğrencisi ya yatay geçiş ile ya da yabancı öğrenci sınavı ile kayıt yaptırmıştır. Türkiye'de sığınmacıların yükseköğretim kurumlarında eğitim almaları birçok açıdan çok önemli olmakla birlikte, toplumsal yanlış algılar ve stratejiyi iyi yönetememe riski altında uzun vadede uyum politikalarının asli unsuru olabilecek nitelikli gençlerin ülkede kalmalarını teşvik etmek gerekmektedir(Erdoğan, 2017: 10).

● Sağlık Politikaları

Suriye iç savaşı sonrası gelişen kitlesel göç sebebiyle ortaya çıkan sağlık sorunlarının bertaraf edilmesi amacıyla 09.09.2013 tarih ve 12816 sayılı 2018/8 genelge yayımlanmış ve bunun sonucunda Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacıların tüm sağlık giderleri ücretsiz hale getirilmiştir. 12.10.2015 tarih ve 2015/18 sayılı Geçici Koruma Altındaki Yabancılarla ilişkin sağlık hizmetlerinin yürütülmesi konulu genelge ile 15.10.2015 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere geçici koruma altındaki yabancılara verilecek sağlık hizmetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi için bu hizmetlerin koordinasyonu Sağlık Bakanlığı işbirliğinde AFAD'a verilmiştir. Geçici koruma kapsamında bulunan yabancıların karşılanabilen tedavilerinde yürürlüğe giren "Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı ile Sağlık Bakanlığı" arasında götürü bedel üzerinden Sağlık Hizmeti Alım Protokolü hükümleri doğrultusunda verilecek olup; tedavi giderleri protokolde belirlenen götürü bedel üzerinden AFAD tarafından afet ve acil durum faaliyetleri ödeneğinden Sağlık Bakanlığına ödenerek aktarma suretiyle karşılanmaktadır. Sığınmacıların karşılanan ilaç giderlerinin Sağlık uygulama tebliğine uygun bir şekilde karşılanması için düzenlenen elektronik/manuel reçeteler sosyal güvenlik kurumu ile anlaşması bulunan eczanelerce kabul edilerek SGK bilgi işlem sistemine (MEDULA) kaydedilmektedir (Koç, 2018: 65-66).

Suriyeli sığınmacılar, Geçici Koruma Kimlik Belgesi olmasa dahi acil hal kapsamındaki hizmetlerden faydalanabilmektedirler. Acil hal durumunda olmayan Suriyelilerin geçici koruma kimlik belgesi alması için Göç İdaresi İl Müdürlüğü'ne yönlendirilmektedir. Geçici Koruma Kimlik Belgelerini aldıktan sonra acil hal kapsamı dışındaki sağlık hizmetlerini sağlık kuruluşlarına doğrudan başvurarak veya randevu alarak sağlık hizmetlerinden faydalanabilirler. Geçici koruma altındaki ve kayıt işlemlerini tamamlayan tüm Suriyeli sığınmacıların, Sağlık Bakanlığı'na bağlı kuruluşlar tarafından

sunulan tıbbi destek ve hizmetlerden ücretsiz yararlanmaya hakları vardır. İlgili sağlık kuruluşlarından alınan sevkler ve acil durumlar dışında özel sağlık kuruluşlarından ücretsiz hizmet sağlanamamaktadır. Bazı illerde ise Arapça dil desteği sunan göçmen sağlığı merkezleri bulunmaktadır. Tedavi ücretleri Sağlık Uygulama Tebliği uyarınca belirlenen kısıtlamalara göre genel sağlık faydalanıcıları için AFAD tarafından karşılanmaktadır. Herhangi bir şiddet eylemine maruz kalındığı takdirde ise ASPİM, ŞÖNİM (Şiddet önleme ve izleme merkezleri) polis, jandarma ve il göç idaresi müdürlüklerine başvuru yapabilmektedirler. Ayrıca sığınma evlerinin hizmetlerinden faydalanabilmektedirler. 99 kimlik numarası ile başlayan kimliklere sahip olan Suriyeliler, Türk makamları tarafından sunulan yardımların neredeyse tamamından faydalanabilirler. Türkiye’de Suriyeli sığınmacılara yönelik uygulanan sağlık politikalarının kronolojik sıralaması ise şu şekildedir;

19.02.2011 AFAD Yönetmeliği, 04.04.2013 Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 22.10.2014 Geçici Koruma Yönetmeliği, 25.03.2015 Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar, 01.07.2015 AFAD ve Sağlık Bakanlığı Protokolü, 03.09.2015 Göçmen Sağlığı Merkezleri / Birimlerine dair Yönerge, 12.10.2015 AFAD-Suriyeli Misafirlerin Sağlık ve Diğer Hizmetleri Hakkında Genelge, 04.11.2015 Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetine Dair Esaslarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Esaslar, 01.01.2016 AFAD ve Sağlık Bakanlığı Protokolü (Gültaş ve Balçık, 2018:196-198).

Herhangi bir kamp tarafından kayıt altına alınmamış geçici koruma altındaki Suriyeli misafirlerin İl Emniyet Müdürlüğü tarafından kayıt altına alınması, koruyucu sağlık hizmetlerinin ve 1.basamak sağlık hizmetlerinin il valiliği tarafından karşılanması, bu hizmetin sunumunda takibin yapılması ve koordinasyonun AFAD ile sağlanması için 08.09.2013 tarihli Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı tarafından genelge yayınlanmıştır (www.afad.gov.tr, 2019; Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2019). Suriyeliler ile yapılan bir araştırmada Suriyeliler devletin kendilerine sağlık hizmetinden faydalanma hakkı verdiklerini ancak, kimi zaman hastane personeli ve halk tarafından kötü muameleye maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir (Erdoğan ve Kaya, 2015: 328).

Suriye’de iç savaşın başlamasından yani 29.04.2011 tarihinden bu yana yaklaşık olarak 4 milyona yakın Suriyeli Türkiye’de misafir edilmeye başlanmıştır. Türkiye, dünyada en çok Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapmakla beraber bu sayı Suriye nüfusunun yedide birini oluşturmaktadır. Türkiye’de geçici koruma altına alınan yabancılara verilen sağlık hizmetleri Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan 04.11.2015 tarihli ve 9648 sayılı Bakanlık makam onayı ile yürürlüğe konulan “Geçici Koruma Altına Alınanlara verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar” çerçevesinde şekillendirilmiştir. Geçici koruma altına alınan sığınmacılara sağlanan hizmetler; ayaktan tanı ve tedavi hizmetleri, bağışıklama hizmetleri, bulaşıcı hastalık ve salgın ile mücadele hizmetleri, tüberküloz hizmetleri, çevre sağlığı hizmetleri, kadın ve üreme sağlığı hizmetleri, çocuk ve ergen sağlığı hizmetleri şeklinde belirtilmektedir. Türkiye’de geçici koruma statüsü ile bulunan Suriyelilerin sağlık hizmetleri, Sağlık Bakanlığı’nca birinci, ikinci ve üçüncü basamak sağlık tesislerinde verilmektedir. Göç sağlığı hizmetlerinin Bakanlık adına

koordinasyonunu sağlamak üzere, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü'ne bağlı olan "Göç Sağlığı Daire Başkanlığı" kurulmuştur. Özellikle Genel Sağlık hizmetlerinin Geçici Kimlik numarası alma şartına bağlanması, Suriyelilerin biyometrik kayıt altına alınması sürecini hızlandırmıştır. Hastanelerin yükünü azaltmak, hizmete erişimi arttırmak için Suriyeli nüfusun çok olduğu şehirlerde içerisinde dâhiliye, çocuk, kadın doğum, diş hekimliği ve psiko-sosyal destek hizmetleri ile görüntüleme ve laboratuvar hizmetlerinin verildiği güçlendirilmiş Göçmen Sağlığı Merkezleri oluşturulmuştur. Halen 103 yerleşkede oluşturulan 103 göçmen sağlığı merkezi hizmet vermektedir. Göçmen sağlığı merkezlerinde 275'i doktor olmak üzere 680 Suriyeli sağlık personeli istihdam edilmektedir. Türkiye genelinde ise 2017 yılı sonu itibariyle Suriyelilerin tedavileri kapsamında yaklaşık 32 milyon poliklinik hizmeti verilmiş, 1 milyon 300 bin yatan hasta tedavi edilmiş, 1 milyon 100 bin ameliyat gerçekleştirilmiştir. 2017 yılı Eylül sonu itibariyle Türkiye'de 276.158 Suriyeli bebek doğmuştur. Suriyelilerin yoğun bulunduğu şehirlerde kapı kapı gezilerek, diğer şehirlerde de kayıtlar üzerinden tek tek taranarak 0-5 yaş grubundaki sığınmacı tüm çocuklardan aşısız bulunanlara; KKK, Beşli Karma, Hep B aşısı uygulanmaktadır. Suriyelilere sağlık hizmetleri sunumunda önemli bir başarı yakalanmıştır. Ancak, Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin nüfus hareketleri bireylerin koruyucu sağlık durumlarını takip açısından çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Temel sağlık hizmetlerinin kayıt olunan illerde verilmesi, koruyucu sağlık hizmetlerine muhatap kesimin takibini kolaylaştırmaktadır. Suriyeli nüfus hareketliliğinin devam etmesi, ülkelerin savaş ortamı nedeniyle yeterli sağlık hizmeti alamamalarından kaynaklanan sağlık riskleri, engelli ve dezavantajlı kişilerin özellikli hizmetlere ihtiyaç duymaları, yoğun göçmen sayısının oluşturduğu hizmet sunumu üzerindeki baskılar gibi nedenlerden dolayı hem Suriyelilerin hem de göçten etkilenen şehirlerdeki vatandaşların sağlığına yönelik ilave tedbirler alınmıştır (www.tbmm.gov.tr, 2018;Erişim Tarihi:11 Kasım 2019).

Geçici koruma yönetmeliğinin 27. Maddesi uyarınca tüm Suriyeli mültecilere kamp içinde ve dışında tıbbi tedaviye ücretsiz erişim sağlanmakla birlikte, temel acil sağlık hizmetleri ve tedavi ilaçları için hasta katkı payı alınmamaktadır (Duygu, 2018: 15-19).

Göçmenler ağır göç şartlarında birçok rahatsızlıklarla da mücadele etmektedirler, Çocuklar ve gençler özellikle psikolojik rahatsızlıklar yaşamaktadırlar. Sağlık hizmetlerinden ücretsiz faydalanma imkânlarına sahip olmalarına karşın, dil bilmemeleri, sağlık çalışanlarının tutum ve davranışları gibi sebeplerden dolayı bu hizmeti alırken birçok sıkıntı ile karşılaşabilmektedirler (Işıklı, 2018: 36). Mülteci ve sığınmacılara yönelik sağlık sigortasından yararlanmada yasal düzenlemelerdeki farklılıklardan dolayı uluslararası göç edenlerin arasında yararlanmada eşitlik söz konusu değildir. Türkiye'de genel sağlık sigortasından yararlanabilmek için öncelik genel sağlık sigortası kapsamına girmek prim, sevk zinciri, kimlik belgesinin ibrası, katılım paylarının ödenmesi gibi bazı temel hususları yerine getirmeye bağlıdır. Geçici Korunma statüsü verilen sığınmacıların temel ve acil sağlık hizmetleri kapsamındaki tedavi ve ilaçlardan hasta katılım payı alınmamakta ve sunulan sağlık hizmeti bedeli AFAD tarafından karşılanmaktadır.

Tablo 20. Ülkelere Göre Sığınmacıların Sağlık Hizmetlerinden Yararlanma Sayıları

	SIĞINMACI SAYISI	1. BASAMAK SAĞLIK HİZMETLERİ	2. VE 3. BASAMAK SAĞLIK HİZMETLERİ
LÜBNAN	1.001.051	1.062.401	52.587
ÜRDÜN	655.588	78.533	29.181
IRAK	244.605	155.631	8.626
MISIR	126.027		3.459
KUZEY AF.	30.104		
DİĞER	246.592		

Kaynak: Gültaş ve Balçık (2018:196-198).

Göçmenlerin göç güzergâhları üzerinde karşılaşmış oldukları şiddet, yaralanmalar, yol şartlarının oluşturduğu olumsuz durumlar ve kazalar göçmenlerin sağlığını olumsuz düzeyde etkilemektedir. Beslenme, barınma, su, hijyen, güvenlik gibi konuların yanı sıra aşağıdaki sağlık sorunları da göçmenlerde sıklıkla karşılaşılan sağlık problemlerini oluşturmaktadır; Fiziksel şiddet ve buna bağlı yaralanmalar, Cinsel istismar, beslenme bozuklukları, çocuklarda büyüme ve gelişme geriliği, anemi, ishal, kızamık, sıtma, solunum yolu enfeksiyonu gibi başlıca hastalıklar, HIV/AIDS gibi cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar, üreme sağlığı ve aile planlamasının aksaması ile yüksek doğurganlık düzeyi, yetersiz doğum öncesi bakım ve beraberinde yükselen düşük oranları ve ayrıca çocuk ölümlerinde artış görülmektedir. Göçün travmatik etkisi ile depresyon, kaygı bozukluğu, uyku problemleri, post travmatik stres bozukluğu gibi ruhsal problemler sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Genellikle kötü koşullarda yaşamlarını sürdürdükleri için tüberküloz, bit, uyuz, solunum yolu enfeksiyonları, cilt enfeksiyonları gibi çeşitli bulaşıcı hastalıklara yakalanma riskleri oldukça yüksek olduğu bilinmektedir (Atak, 2018: 41-43).

● İstihdam Politikaları

“Emek piyasalarının tanımlanmasında ve niteliğinin oluşmasında temel değişken olan nüfus aynı zamanda bir ülkede milli gelirin oluşumunda ve bölüşümünde temel değişkendir. İşgücü arzının artması nüfus artışına bağlıdır. Nüfus ve nüfus artış oranı işgücünde uzun dönemli eğilimi belirleyen faktörlerden biridir. Kitlesele güç ile gelen nüfus içinde çalışma çağında olan ve olmayanların dağılımı hem işgücü hem bağımlılık oranı bakımından etkide bulunmaktadır” (Canbey Özgüler, 2018: 83). Göçmenlerin, göç ettikleri ülkelerdeki istihdam şekilleri onların göç ediş biçimleri, nedenleri ve vasıf düzeylerine göre değişiklik göstermektedir. Göç edilen ülkenin çalışma koşulları ve mevzuatına uygun vasıflara sahip olan göçmenlerin istihdam standartları, farklı konumdaki göçmenlere oranla görece daha olumludur. Buna ek olarak göçmenlerin geldikleri ülkelere hukuka aykırı şekilde giriş yapmaları durumunda vasıf yönünden oldukça iyi pozisyonda olsalar bile genellikle göçtükleri ülkede yerli halkın çalışmak istemediği, nitelik ve vasıf yönünden ikincil ve üçüncü konumda olan işlerde çalıştıkları bilinmektedir. Bu tür işlerin ise genellikle tehlikeli, can güvenliği olmayan taşeron, düşük ücretli ve kayıt dışı işler olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda göçmenlerin çalışma hayatında da korunması açısından uluslararası birçok örgüt tarafından yasal sözleşme ve programlar oluşturulmuştur. BM anlaşmasının amaç ve ilkeler başlıklı 1. Bölümünde

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 13/1 ayrıca 23. Maddeleri, 28.07.1951 tarihli imzalanan Mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin 1967 protokolü, 06.06.1960 tarihinde yürürlüğe giren Vatansızların statüsüne dair sözleşme, 18.11.1990 tarihli tüm göçmen işçilerin ve ailelerinin haklarının korunmasına dair sözleşme uluslararası hukukta önemli yer tutmaktadır. Ayrıca, Dünya Çalışma Örgütü (ILO)'nun önem taşıyan belgeleri arasında; 05.06.1926 tarihinde kabul edilen göçmen taşıyan gemilerin denetlenmesi hakkında 21 sayılı sözleşme, 22.06.1935 tarihinde kabul edilen göçmenlerin emeklilik hakkının korunması hakkında 48 sayılı sözleşme, 01.07.1949 tarihinde kabul edilen, 97 sayılı istihdam amacıyla göç hakkında sözleşme, 86 sayılı iş için göç tavsiye kararı, 24.06.1975 tarihinde kabul edilen, 143 sayılı kötü koşullarda göç ve göçmen işçilere fırsat ve muamele eşitliğinin sağlanması sözleşmesi, 151 sayılı tavsiye kararı ve 22.06.1962 tarihinde kabul edilen sosyal politika hakkında 117 sayılı sözleşmenin 3. Bölümünde bulunmaktadır. Bu sözleşmeden 97 sayılı sözleşme ile 143 sayılı sözleşme göçmen işçilere yardım, bilgi, koruma ve muamele eşitliği tanımak amacıyla kabul edilmiştir (Tokol, 2016:188-199).

Bir yandan tüm sınırlamalara ve yükseltelen duvarlara rağmen göç eylemi artarken bir yandan da ırkçılık hareketleri yükselmektedir. Uzun yıllar boyunca göçmenlere uygulanmaya çalışılan çok kültürlülük ve entegrasyon politikaları ekonomiyi dışlayan bir şekilde yansıtılıp uygulandığından ırkçılık hareketlerini arttıran bir boyuta taşınmıştır. Bu doğrultuda göçmenleri neyin beklediğini, göç edilen ülkenin sosyo-ekonomik ve yapısal özelliklerine göre değiştiğini söylemek mümkündür. Dolayısıyla, istihdamın büyük bir sorun olarak görüldüğü dönemlerde göçmenlerin düşman olarak görülmesi bir tesadüf değildir (Erbaş, 2019: 306-307).

Göç eden işgücünün göçmenliğin doğası gereği genellikle düşük nitelikli ve vasıf gerektirmeyen işlerde çalışmaları mevcut şehirlerdeki kentsel yoksulluk boyutunu da arttırmaktadır. Öyle ki göçmenlerin tetiklediği kentsel yoksulluk seviyesinin artması aynı zamanda mevcut şehir veya bölgelerde yaşamın, konut, temel ihtiyaçların ve göçmen sağlığının kalitesizleşmesi anlamına gelmektedir. Bu bağlamda kontrolsüz bir şekilde göçmenlerin istihdamı ve kentsel yoksulluk arasında paralel bir ilişkinin varlığından söz etmek mümkündür. Ayrıca, göçmenlerin genel itibarıyla nitelik gerektirmeyen işlere talip olması kentsel gelir dağılımı konusunda da olumsuzluklar oluşturmaktadır. Öyle ki mevcut kentlerde düşük nitelikli işlerde çalışarak geçimlerini idame ettiren yerli halkın sahip oldukları işler adına avantajlı konumlarını yitirmelerine neden olabilmektedir. Bu durum toplumda gruplar arasında ekonomik farklılıkların giderek artmasına sebep olabilmekte ayrıca yerli işgücünü daha düşük ücretle çalıştırabilmek adına işverenlerin lehine önemli bir avantaj sağlamaktadır (Yüksel, 2014: 117-118).

29.05.2009 tarih ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununa göre “yabancı” olarak tanımlanan geniş bir kitlenin varlığından söz etmek mümkündür. 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkametleri ve Seyahatleri hakkında kanun ile bağımlı ve bağımsız statüdeki yabancıların Türkiye’de çalışmalarını düzenleyen 27.02.2003 tarih ve 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun (YÇİHK) Türkiye’de yabancılarla ilgili önemli yasal düzenlemeler arasındadır. Yabancıların Türkiye’de istihdam edilmesi ikili

ülke veya çok taraflı sözleşmelerde aksi bir durum oluşmadığı sürece çalışma izni elde etme şartlarına bağlanmıştır. YÇİHK'e göre çalışma izin durumu süreli veya süresiz yâda bağımsız çalışma izni şeklinde üç şekilde belirtilmektedir. Buna ek olarak kanunda belirtilen izin durumuna ek olarak istisnai durumların uygulandığı çalışma izin maddeleri mevcuttur. Bu bağlamda Çalışma İzinleri Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından verilmekte ya da uzatılmaktadır. Ayrıca, belirtilen kanunun uygulama yönetmeliği bölümünde yer alan 55. Maddede yabancıların hangi durumda ne kadar süre ile çalışabilecekleri ve hangi meslekleri idame ettiremeyecekleri belirtilmiştir. Buna ek olarak yine YÇİHK'da belirtilen usul ve esaslara göre yabancı işçilerin kayıt dışı bir şekilde çalıştırılmalarını önlemek amacıyla kayıt dışı çalışmanın tespit edilmesi halinde işverene idari para cezası uygulanması yer almaktadır. Yapılan çalışmalara rağmen Türkiye'de yabancıların çalıştırılmasına yönelik yapılan çalışmaların yeterli düzeyde olmadığı anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda halen Türkiye toprakları üzerinde bulunan kaçak göçmen işçi sayısı hakkında net bilgi elde edilememektedir (Tokol, 2016:190).

İnsan hakları evrensel beyannamesinde çalışma bir insan hakkı olduğu belirtilmektedir. Sığınmacılara çalışma hakkı verilmediği takdirde insan haklarına aykırı hareket etmekle birlikte çalışmayan sığınmacının yasal olmayan yollara başvurmak, kayıt dışı çalışmak, emek sömürsüne maruz kalmak hatta göç ettiği ülkeye karşı olumsuz duygular beslemesine de sebep olabilmektedir (Yüksel Oktay ve Es, 2015: 399).

Suriyeli sığınmacı akınının ekonomik etkileri risk ve fırsatları içerisinde barındırmaktadır. Yerel halkın iş kayıplarına sebep olduklarına söylemlerine karşın iş dünyasından yerel halkın çalışmak istemedikleri alanlarda istihdam edilen göçmenlerin işgücü açığını kapattığını ve halkın iş fırsatlarını engellediği yönündeki görüşün gerçeklik değil algı olduğu görülmektedir. Özellikle sınır illerinde yatırımın arttırdığını dile getirmektedir. Tüm dünyadan Suriyelilere ve Suriye'ye yapılan yardımların yerel firmalardan temini fırsat oluşturmuş ve ihracatı arttırmıştır. Gaziantep'in Suriye'ye ihracatı 2011'de 133 milyon dolar iken, 2013 yılında 278 milyon dolar olmuştur. Gaziantep sanayi Odası verilerine göre Suriye'den Kıbrıs Rum Kesimi bankaları üzerinden 25 milyar dolar Avrupa'ya gitmiştir. Yani Suriyeli sermayesinden yeterince faydalanılamamasına rağmen, Ortadoğu piyasasını bilen ve aynı dili konuşan Suriyeli yatırımcılar ile bu bölge ile ticari ilişkiler artmıştır. Küçük işletmeler ile üretim ve ticaret yolunu seçenlerin sayısı oldukça fazla ancak kaçak olma durumları rahatsızlık vermektedir (Orhan ve Gündoğar, 2015: 8).

Lordoğlu ve Aslan'ın Suriyeli sığınmacılara yönelik Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa, Mardin, Kilis şehirleri başta olmak üzere gerçekleştirmiş oldukları alan araştırmasının sonuçlarına göre; gelir düzeyi yüksek olan Suriyelilerin Türkiye'den ayrılma ve batı ülkelerine yerleşme planları ağırlıktayken gelir düzeyleri düşük olan Suriyelilerin ise Türkiye'de kalma planlarının ağırlıkta olduğu ve Suriye'deki yakınlarıyla bağlantılarının devam ettiği tespit edilmiştir. Buna ek olarak Suriyeli sığınmacıların Türkiye emek piyasasında genel olarak bağımlılık ilişkisine dayalı çalışan olarak yer aldıkları ve başta tarım, inşaat, ticaret, sanayi sektörleri olmak üzere kayıt dışı çalışma ve ücret ilişkisine dayalı bir şekilde yer aldıkları bilinmektedir. Dolayısıyla, bağımlı çalışma ilişkisinin doğurduğu en

önemli sorunlardan biri, göçmenlerin yerli işçilere göre yaklaşık %50 daha düşük ücretle çalıştırılması olarak belirtilmektedir. Ayrıca ücret temelli sorunların yarattığı diğer bir algı da düşük ücrete ek olarak göçmenlerin hak ettikleri iş karşılığının dahi verilmek istenmemesi şeklinde ifade edilmektedir. Buna ek olarak özellikle vasıf gerektirmeyen tarım ve inşaat sektörlerini kapsayan işlerde ucuz işgücü olarak Suriyeli göçmenlerin tercih edilmesi, yerli çalışanlar ve Suriyeli göçmenler arasındaki gerginlik ve düşmanlık hissini arttırmaktadır. Bu doğrultuda yapılan alan araştırmaları ve istatistiki veriler çok açık bir şekilde göstermektedir ki Suriyeli göçmenler, istihdam piyasasında homojen bir grup olarak yer almamaktadır. Yani, eğitimsiz, vasıfsız işlere talip olan göçmenler olduğu gibi kalifiye eleman statüsünde yer alan göçmenler de bulunmaktadır. Bu doğrultuda, Suriyeli göçmenleri işgücü piyasasında her işi yapabilecek ucuz işgücü olarak görmek istihdam piyasasının yapı ve dengesini de bozacaktır. Dolayısıyla, Suriyeli göçmenlerin uyum sorununu azaltmak ve emek piyasasına olası olumsuz etkilerini azaltmak adına istihdam piyasasındaki varlıklarını hak temelli ve sosyal güvenlik esasları temelinde ele almak oldukça faydalı olacaktır (Lordoğlu ve Aslan, 2016:798-807).

“Emek göçü ile kitlesel göç sonuçları bakımından benzer özellikler taşımakla birlikte kitlesel göç, göçmen olan ülkeyi “hazırlıksız yakalayan” bir durum yaratabilmektedir. Bu yönüyle de ekonomik amaçlı göç eden kişilerin oluşturduğu emek göçünün yarattığı sonuçlardan daha karmaşık ve acil karar verilmesi gereken acil durumlar ortaya çıkmaktadır. Türkiye’de kayıtlı işsiz sayısı kadar geçici koruma altında bulunan Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır. Bu veriler, emek piyasalarını köklü bir biçimde dönüştürme potansiyeli taşımaktadır.” (Canbey Özgüler, 2018:90).

● Sosyal Yardımlar

Türkiye’nin ev sahipliği yaptığı göçmen gruplara birçok alanda hizmet sunduğu bilinmektedir. Özellikle sayıları 4 milyona yaklaşan Suriyeli sığınmacılara yönelik tüm imkânlar seferber edildiği belirtilmektedir. AFAD koordinasyonunda; ilgili bakanlıklar ve ilgili valilikler ile Genelkurmay Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Gümrük Müsteşarlığı ve Kızılay’ın ortak çalışmalar yürüttüğü bilinmektedir. Geçici koruma altında bulunan sığınmacıların barındırıldığı geçici merkezlerde; barınma, beslenme, sağlık, eğitim, ibadet, güvenlik, sosyal aktiviteler, haberleşme, tercümanlık, bankacılık ve diğer hizmetler sağlanmaktadır (Atak, 2018: 39-44).

Türkiye’de bulunan sığınmacılar, Türkiye’ye yerleştikten kısa bir sonra gıda, barınma, giyim gibi temel ihtiyaçlarını kendi imkânları ile temin etmeye çalışmışlar fakat Türkiye’de kalış sürecinin uzaması ve birikimlerinin tükenmesi sonrası çeşitli kuruluşlardan yardım alarak yaşamlarını devam ettirmişlerdir. Bu süreçte ulusal ve uluslararası birçok kuruluşun yardımlarının yanı sıra çeşitli ulusal sivil toplum kuruluşları ve hayırsever vatandaşlar da Suriyeli sığınmacılara yardım eli uzatmışlardır. Sürecin devamında ise büyük bölümü kentlere dağılan Suriyeli sığınmacıların gıda, giyim gibi temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için “Yabancılarla Yönelik Sosyal Uyum Yardımı” programı hayata geçirilmiş olup Suriyeli sığınmacılar bu programa başvurularını 81 il ve ilçelerinde bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları üzerinden gerçekleştirebilmektedirler. Yine başvuruda bulunup programdan yararlanıp

yararlanamayacağını öğrenebilmek için bakanlığın resmi Sosyal Yardım Bilgi Sistemi olan SOYBİS üzerinden hak sahiplerini öğrenebilmektedirler. Bu doğrultuda Suriyeli sığınmacılar hak sahibi olmalarından yardım ödemelerine kadar tüm resmi işlemleri elektronik ortamda hızlı bir şekilde gerçekleştirebilmektedirler. Sosyal uyum yardımına hak kazanan Suriyeli sığınmacılar için verilen destek ödemeleri Türk Kızılay'ının tedarik etmiş olduğu Kızılay kart ile 2017 yılı Ocak ayından itibaren sağlanmaktadır (Duruel, 2017: 40-41).

SUY, Türkiye'de Uluslararası Koruma veya Geçici Koruma altında yaşayan ve yardıma ihtiyacı olup kamp dışında yaşayan tüm yabancı uyruklu kişilere nakit yardımı sağlamak için tasarlanmıştır. Gıda, barınma, giyim gibi temel ihtiyaçların onurlu bir şekilde karşılanmasına olanak veren şartsız bir nakit yardımı olan SUY, Kızılay kart aracılığı ile yürütülmektedir. Kızılay kart SUY programından yararlanabilecek olan hak sahiplerinin özellikleri şu şekilde belirtilmektedir; Tek başına olan kimsesi olmayan 18-59 yaş arası kadınlar, tek başına olan kimsesi olmayan 60 yaş ve üzeri yaşlılar, 18 yaşın altında en az bir çocuğu olan yalnız anne veya yalnız babalar, engel düzeyi %40 ya da üzerinde bir ya da daha fazla engelli bireyi olan aileler (engel durumu yetkili devlet hastanesinden alınacak engelli raporu ile belgelenmelidir), dörtten fazla çocuğu olan aileler, çok sayıda belli kritere sahip bakmakla yükümlü olunan bireyi olan ailelerdir (multeciler.org.tr, 2019; Erişim Tarihi: 12 Ekim 2019).

26 Haziran 2019 tarihinde Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan açıklamaya göre SUY (Sosyal Uyum Yardımı) alan kişi sayısı 1 milyon 696 bin 555 kişi olarak açıklanmıştır. Her ay ihtiyaç sahiplerinin Kızılay kart hesaplarına kişi başı 120.-TL olmak üzere toplamda 225 milyon 641 bin TL ihtiyaç sahiplerine aktarılmaktadır. Kızılay kart, Halk Bankası'na ait bir bankamatik kartı olup ihtiyaç sahiplerinin temel ihtiyaçlarını karşılamak adına Pos cihazlarında da kullanılabilmektedir. SUY desteğinin finansörleri ise; Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı (WFP), Türk Kızılay'ı, çeşitli Avrupa Birliği ülkeleri ve Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'dır (multeciler.org.tr, 2019; Erişim Tarihi: 12 Ekim 2019).

Kızılay kart ile yapılan nakdi yardımlar Suriyeli sığınmacıların yaklaşık %30'una verilirken, %70'i istihdam yoluyla hayatlarını devam ettirmektedirler. Ayrıca, nakdi yardımların süreç bakımından sınırsız bir şekilde devam etmesi sığınmacıları tembelliğe alıştırabildiği gibi halka yönelik bilgi ve iletişim eksiklikleri nedeniyle yerli halk ve sığınmacılar arasındaki haksızlık, huzursuzluk duygularını körükleyebilmektedir. Bu nedenle bu tür yardımlar yapılırken yardım miktarı ve kaynağı gibi resmi verilerin çeşitli resmi platformlar aracılığıyla halka aktarılması önem arz etmektedir (Duruel, 2017: 41).

AFAD'ın 2017 yılında; Adana, Adıyaman, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Mardin, Şanlıurfa, gibi iller başta olmak üzere gerçekleştirmiş olduğu alan araştırmasına göre kamp içi ve kamp dışında yaşayan Suriyeli misafirlerin herhangi bir sivil toplum kuruluşundan ayni/nakdi yardım alıp almadıklarına dair değerlendirmeler yapılmıştır. Bu doğrultuda kamp içinde bulunan kadınların %30,3'u, kamp dışında bulunan kadınların ise %31,2'si herhangi bir sivil toplum kuruluşundan ayni ve nakdi yardım aldıklarını belirtmişlerdir. Herhangi bir devlet kurumundan ayni ve nakdi yardım

alanlarda ise kamp içindeki kadınların %44,70'i, kamp dışındaki kadınların ise %22,40'ı evet yanıtını vermişlerdir. Herhangi bir sivil toplum kuruluşundan ayni ve nakdi yardım alan erkeklerin %38,50'si yardım aldıklarını belirtmişlerdir. Bir devlet kurumundan ayni ve nakdi yardım alan erkeklerin durumu ise; kamp içinde yer alanların %42,70'i kamp dışında yer alanların ise %28,60'ı ise destek yardımlar aldıklarını belirtmişlerdir (AFAD, 2017: 80-81).

● Kültür, Sanat ve Spor Politikaları

İnsanlar dünyaya geldikleri andan itibaren toplumda nasıl davranmaları gerektiğini toplumsallaşarak öğrenirler. Göç toplumsallaşma süreçlerini kesintiye uğratır. Eski toplumunda bildiği her şey geçerliliğini yitirir. Göçmen, bir çocuk gibi hayata katılmak için gereken toplumsal bilgileri yeniden tecrübe eder, yeniden sosyalleşir. Fiziki olarak ülkesinden uzak kalan göçmen zihin dünyası olarak ülkesinde kalmaya devam eder. Göçün yönü ister gelişmiş ister gelişmemiş ülkeye doğru olsun ilk kuşaklarda ne orada ne burada olamama hissini doğurmaktadır. Dünyadaki göçmen stokunun büyük çoğunluğuna gelişmiş ülkeler ev sahipliği yaparken, düzensiz göçmenlerin yani mültecilerin büyük çoğunluğu gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerdedir. 47 milyon göçmen sayısı ile dünyanın en fazla göçmen barındıran ülkesi ABD iken, en fazla mülteci barındıran ülkesi Türkiye'dir. Göçmen ve ev sahibi toplumların barış ve huzur içinde birlikte yaşayabilmeleri modern dünyanın çözmesi gereken önemli problemlerden biridir (Adıgüzel, 2010: 22)

Göçmenlerin kent alanlarında yaşama isteği ile beraber birçok sorunda beraberinde gelmektedir. Kentleşme süreçleri ve göç süresinde yaşadıkları olumsuzlukları ortadan kaldırmak için kurumlar birçok çözüm önerileri sunmaktadır. Özellikle mülteci çocukların yaşadıkları psikolojik travmaları atlatmaları için çocukların farklı kültürdeki çocuklar ile kaynaşması için oyun, sanat, müzik terapisi ile psiko-sosyal destek sağlanmalıdır. Dünya sağlık örgütü 5-17 yaş aralığındaki bireylerin günde en az 60 dakika fiziksel aktivitede bulunmalarının gerektiğini söylemektedir. Oyun ise çocuklar için eğlenmenin yanında fiziksel, zihinsel, duygusal ve yetenek becerilerini geliştirmeye, yetişkinler ile rahat iletişim kurmalarını sağlar. Yapılan çalışmalar neticesinde 1999 depremi sonrası çadır kentlerde çocuklara yönelik yapılan spor etkinlikleri ile psikolojik travmaların etkilerinin azaldığı görülmüştür. Zachary'nin çalışmasında kasırga felaketinden sonra çocuklara ve gençlere fiziksel aktivite ve spor etkinlikleri ile travmatik olaylarla başa çıkmalarının daha kolay olduğunu tespit etmiştir. Afet ve göç gibi durumlarda fiziksel aktivite ve spor faaliyetlerinin oluşabilecek psikolojik sorunları önleme ve gidermede etkili olduğu görülmüştür (Atalı, 2018: 4533)

Ülkelerin umudu olan genç nüfus aynı zamanda çeşitli toplumsal sorunları da barındırır. Genç bir nüfusa sahip olmanın kalkınan bir ekonomi için fırsat olduğu düşünülebilir. Yüksek kalkınma hızında genç nüfusunda önemi vardır. Sahip olunan genç nüfusa yeterli sosyal olanaklar sunulduğunda ve sosyal içermeyi sağlayan politika hazırlandığında sosyo-ekonomik gelişmeyi hızlandırabilir. Sosyal korumada çok önemlidir. Ancak Türkiye'de Sosyal koruma 18 yaşa kadar olan çocuk ve gençleri kapsamaktadır. Gençlik dönemi biyolojik olmasada sosyolojik olarak uzamaktadır. Hızla değişen dünyada;

gençlik kavramının kültürel, sosyolojik ve ekonomik boyutları da farklılaşmaktadır. Nüfus bilimciler, ekonomik ve sosyo-kültürel faktörler nedeniyle, gençlerin formel eğitimi tamamlama, işe başlama, aile kurma gibi yaşam dönemeçlerine daha geç girdiklerini ifade etmektedirler. Avrupa Konseyi'nce gerçekleştirilen çalışmada görülmüştür ki gençliğe yapılacak çalışmaları sorun odaklı bir yaklaşım ile değil fırsat odaklı bir yaklaşımla değerlendirilmelidir. Gençlerin katılımı ile kararlaştırılmalıdır. Ülkede bulunan gençlere yapılacak çalışmaları belirlemeden önce genç tanımını yapmak gerekmektedir. Gençliğin tam tanımı verilememektedir. Dünyada da ülkelere göre farklı tanımları vardır. Gençliğe bakış açısı öncelikle Anayasa ile şekillenmektedir. Anayasanın 58. Maddesi; “Devlet, gençleri alkol düşüklüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır” der. 2005 yılında yasalanan çocuk koruma kanunu da oldukça önemlidir. Sonuç olarak; gençlik çalışmalarında sadece risk altındaki gençlere odaklanarak, onları etiketlemek yerine gençleri çözümün bir parçası ve toplumun başarısına sağlanabilecek önemli bir katkı olarak görülmelidir (Acar, 2008: 10-18)

Birleşik krallıkta mülteci ve sığınmacıların sosyal içerilme politikalarında sporun etkisi üzerine yapılan çalışmada sığınmacı ve mültecilerin kendi öz saygı ve özgüvenlerini inşa etme, yerel nüfus ve farklı etnik kökündeki sığınmacılar ile bariyerleri yıkmaya ve ilişki geliştirme fırsatı elde ettikleri görülmüştür. Sığınma sürecinin psikolojik mahkûmiyet olarak tanımlandığı raporda sporun sosyal içerme açısından önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Spor aktiviteleri ile sosyal bütünleşmeye teşvik edilme, damgalanma ile başa çıkma, sosyal izolasyonla mücadele, suç ve suça yönelik sorunların azalmasını sağladığı görülmüştür. Eğitim sistemlerinin içerisine spor faaliyetlerinin eklenmesi ile dayanışma, diğer insanlara saygı, kültürler arası anlayış, ayrımcılık ile mücadele gibi birçok nihai sonuca ulaşıldığı görülmüştür. (Atalı, 2018:454).

Dünyanın farklı bölgelerinde sığınmacı ve mülteci gençlere yönelik birçok spor aktivitesi yapılmaktadır. Avustralya Futbol Federasyonu CEO'su David Gallop bir mülteci ülkemize geldiğinde onlar için tek tanıdık şey futbol olabilir ve evrensel olarak sevilen anlaşılabilen tek spor demidir. İtalya'da sığınmacı ve mültecilerin entegrasyonu için kurulmuş Liberi Nantes kulübünün kurucusu Urbina'ya göre futbol oynarken kim olduğunuz, nereden geldiğinize, hikâyenize bakılmıyor. Sadece ortada top var ve düşünmeye ihtiyacınız yok. İletişim kurmanın basit yolu demidir. Ürdün'de 2013 yılından beri düzenlenen umut ve barış adlı proje ile çocukların oyun ve eğlence ile uyumları amaçlanmıştır. Yine Ürdün'de Azrag ve Zaatari kamplarında İngiltere ligindeki antrenörler ile kız ve erkek çocuklara yönelik futbol ligi kurulmuş çocukların yetenek ve özgüvenleri üzerinde çalışılmış, Irbid şehrinde FIFA ile Suriyeli çocuklar için futbol turnuvaları ve atölyeler düzenlenmiştir. Litvanya mülteci kabul merkezinde Kızılhaç, UEFA ve diğer sponsorlar ile depresyonla mücadele eden sığınmacılar ile çalışılmıştır. Barselona'da çoğunluğu Kuzey Afrikalı göçmen kitlesi ile futbol turnuvaları yapılmıştır. Avustralya'da çoğunlukla mülteci yerleşiminin olduğu bölgede sosyal uyumu geliştirmek için futbolu kullanan programlar geliştirilmiştir. Yine Darwin'de sınır tanımayan futbol projesi ile göçmenlerin entegrasyonu amaçlanmıştır. Avustralya'da Somalililer ile yapılan bir diğer çalışmada kabile bağlarının katı olduğu Somali toplumunda futbol takımları ile

kendi üyeleri arasında uyumun artması ve kabile gerginliklerinin azaldığı görülmüştür. Buradan hareketle ülkemizde de alevi, Sünni, yezidi, Türk, Kürt, Türkmen, Arap gibi farklı etnik, dini, kültürel kökenlere sahip sığınmacı ve mülteciler arasında uyum sağlanabilir. Avrupa Komisyonu spor birimi tarafından finanse edilen spor içerme ağı projesi ile spor yoluyla içerme ve entegrasyona yönelik sorunları ele almak amaçlanmıştır. Oxford Üniversitesi mülteci çalışmaları merkezi tarafından oluşturulan futbol takımının yaptığı çalışmalar, futbol ile İngilizce ve İskoç kültürünü öğrenmelerine, depresyon gibi ruhsal temelli sorunları aşmaya yardımcı olduğunu göstermiştir. Uyum çalışmalarının bir diğer paydaşı olan yerli halk açısından bakıldığında da spor ile vakit geçirerek, kişisel olarak tanıyarak önyargılarının kalktığı tespit edilmiştir. Mülteci ve sığınmacılar ilk geldiklerinde sağlık, barınma ve güvenlik gibi ihtiyaçların karşılanmasını beklemektedirler. Ancak spor fırsatlarına ulaşma talepleri ve faydası yadsınmaz (Kavi ve Yıldırım, 2018; 17).

Ülkede 0-19 yaş aralığındaki nüfusa bakıldığında; TÜİK verilerine göre 2018 yılında ortalama 82 milyon nüfusun 25,5 milyonu, GİM’ne göre ortalama tüm geçici koruma altındaki ve sığınmacıların sayısı 4 milyon olup 1,7 milyonu 0-19 yaş aralığındadır. Görüldüğü üzere toplam ülke nüfusunun üçte biri 0-19 yaş grubundan oluşmaktadır. Çocuk ve genç nüfusunun toplam nüfusa oransal olarak fazlalığı yapılması gereken sosyal politikaların önemini arttırmaktadır. Uyum politikaları açısından da bakıldığında; hem ev sahibi ülke çocuklarının hem de göç ile gelen toplumun çocuklarının özellikle paydaş olmaları sağlanmalıdır. Çocuk nüfusunun oransal çokluğu yapılacak politikaların hassaslığı ve kıymeti açısından önemli olmakla birlikte; yaşlanan ülkelerin durumu ve nüfus azlığı nedeni ile toplumsal hareketsizliğine çare arayan ülkelerin sorunları ile kıyaslandığında ülkede bulunan genç nüfus doğru ve etkin değerlendirildiğinde olumlu bir kaynak olabilecektir.

GİM’nün verilerine göre 2019 yılında 0-4 yaş aralığında yaklaşık 500 bin, 4-9 yaş aralığında yine yaklaşık 500 bin geçici koruma altındaki Suriyeli çocuk bulunmaktadır. Diğer uyruklardan sığınmacı olarak gelen çocuklarda verilere eklendiğinde bu yaş grubundaki çocuk sayısı artacaktır. UNICEF’in yapmış olduğu araştırmaya göre 0-6 yaş dönemindeki erken çocukluk eğitimi ile çocukların eğitim ve öğrenme kapasitesinin temeli atılmakta, geleceğin yurttaşlarının yetileri artmakta, iş gücü talebinin temel gereksinimi olan yaşam boyu eğitime yatkın bireyler oluşturmakta, yoksulluğu ve dezavantajı nesilden nesile aktaran döngüyü kırmak için çocuklara fırsatlar sunmaktadır. Bu dönemde aile ve toplum ortak hareket etmelidir. Yapılan araştırmalar göstermektedir erken çocukluk eğitiminden en çok göçmen ve düşük gelirli ailelerden gelen çocuklar fayda sağlamaktadır. Eşit fırsatlar için en önemli bir adım olan erken çocukluk eğitimi ile çocuklar potansiyellerini tam gerçekleştirmelerini sağlamak, okul terklerinin, yoksulluk risklerinin ve sosyal dışlanmanın azaltılmasına katkı sağlamaktadır. Yapılan araştırmalara göre; yoksulluğun zayıf eğitim çıktıları ile ilişkisi vardır. Üç yaşındaki çocuklar arasında yapılan kıyasta bile varlıklı ve yoksul çocuklar arasında farklar olduğu görülmüştür. Önlem alınmadığında farklar 5 yaşından sonra daha fazla artmaktadır. Erken çocukluk eğitimi ile çocukların bilişsel ve dilsel gelişimlerine katkı sağlanmaktadır. ABD’de yapılan çalışmalarda erken çocukluk eğitimlerinin suç üzerinde olumlu etkileri

olduğunu, çocukların erken aşamada dil becerilerini geliştirdiğini ve okula hazırlık düzeylerini arttırarak arkadaşları ile eşit düzeyde okula başlamalarını sağladığı görülmüştür. Çocuklara yaşamlarının en başından fırsat eşitliği sağlanması toplumsal eşitliğin sağlanması, yoksullukları azaltmak, fırsatları iyileştirmek, daha sağlıklı ve donanımlı bir nesil oluşturmak arzusu kısa vadeli plan olmakla birlikte uzun vadede, ekonomik büyüme suçun ve eşitsizliğin azaltılması, toplumsal uyumsuzlukların giderilmesi anlamına gelmektedir (UNICEF,2013:11). Görüldüğü üzere temel eğitimin gerekliliği ve öneminden önce çocuğun erken aşamada dil becerisini geliştirmek ve ev sahibi halkın dilini öğrenmesini sağlamak ortaya çıkacak birçok sorunun önlenmesini sağlamaktadır. Göçmen çocukların 0-6 yaş döneminde dil öğrenmelerini de merkeze alan bir anaokulu eğitiminin sağlanması, ilkokuldan önce önemli olan anaokulu eğitiminin göçmen çocuklar için çok daha hayati hatta ilerde suça karşı bile önleyici bir politika olduğu görülmektedir.

Birleşmiş Milletlerin tanımına göre 15-24 yaş grubundaki kişiler gençtir.15 yaş zorunlu eğitimin bittiği, 24 yaş işgücü piyasasına giriş yaşı olarak görülmektedir. Ülkelerin yapacağı gençlik politikalarında hedef alacakları yaş grupları ise değişiklik göstermektedir. Gençlerin kaliteli eğitim almalarına, sosyal hayata uyum sağlamalarına, mesleki yönden ilerlemelerine, kişisel gelişimlerini sağlayıp toplumda saygın ve bağımsız bir fert olmalarına yönelik sunulan tüm tedbir ve hizmetler gençlere yönelik sosyal politika ve sosyal hizmetlerin içine dahil edilmektedir. Kalkınmanın başlıca unsuru olan insanın tüm yönleri ile gelişimini sağlamak için beslenme ve barınma gibi ihtiyaçlarının yanında bedensel ihtiyaçlarının da karşılanması gerekmektedir. Spor faaliyetleri ile bedensel hareketlilik sağlandığı gibi; boş zamanları kaliteli geçirme, yasal olmayan alkol, uyuşturucu ve suça yönelmeme konusunda olumlu etkileri olduğu bilinmektedir. Spor ile gençlerin bir takımın parçası olmayı ve centilmence davranmayı öğretmede katkısı vardır (Kavi ve Yıldırım, 2018;9).

• Ön Yargı, Uyum ve Kimlik Problemleri

Uyum, kontrol ve sahip olma duyguları olmaksızın göçmenlerin büyük çoğunluğunun kaybolmuşluk ve ötekileştirilmişlik hissine sahip olduklarını ifade etmek mümkündür. Bu bağlamda, göçmenlerin yeni katıldıkları toplumla bütünleşmesi oldukça uzun zaman almaktadır. Bu bütünleşme sürecinin kısılması, göç ve uyum politikalarının oluşturulması ve etki düzeylerine bağlıdır (Solak ve Kurt;2019:632).

6458 sayılı YUKK'na göre yabancıların uyum süreçlerine ilişkin iş ve işlemleri yürütmek Göç İdaresi Genel Müdürlüğü görev ve yetki alanına bırakılmıştır. Yabancı toplumla karşılıklı uyuma ilişkin iş ve işlemleri yürütmek üzere Uyum ve İletişim Dairesi Başkanlığı kurulmuştur. "MADDE 96 – (1) Genel Müdürlük, ülkenin ekonomik ve mali imkânları ölçüsünde, yabancı ile başvuru sahibinin veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerin ülkemizde toplumla olan karşılıklı uyumlarını kolaylaştırmak ve ülkemizde, yeniden yerleştirildikleri ülkede veya geri döndüklerinde ülkelerinde sosyal hayatın tüm alanlarında üçüncü kişilerin aracılığı olmadan bağımsız hareket edebilmelerini kolaylaştıracak bilgi ve beceriler kazandırmak amacıyla, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası

kuruluşların öneri ve katkılarından da faydalanarak uyum faaliyetleri planlayabilir.” (www.resmigazete.gov.tr, Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2019).

Göçmenleri hep bir sorun olarak görmek sonunda soruna dönüşmelerine sebep olacaktır. Ancak, toplumsal fırsata nasıl dönüşürler, birlikte yaşama kültürümüzü nasıl zenginleştirirler ve topluma katılımlarını sağlayarak toplumsal faydaya katkı sağlamaları nasıl sağlanır sorularını irdelleyerek bakmak ve kalıcı politikalar üretmek gerekmektedir. (Bulut,2015:110). Suriyeliler ilk başta misafir olarak karşılandı ve yaşadıkları mağduriyetler nedeni ile Türkiye vatandaşları tarafından misafir edildi. Ancak sürenin uzaması, iş hayatındaki rekabet, kültürel farklılık, toplumsal ön yargılar, terör korkusu gibi sebeplerden dolayı toplumun bakış açısında birtakım değişimler meydana gelmiştir (Karaca, 2018: 57).

Suriyeliler ile yapılan bir araştırmada en çok hangi söylemin kendilerini rahatsız ettiklerinin sorulmasında misafirlik kavramı olduğunu belirtmişlerdir. Misafir ev sahibinin kararına göre sınırlandırılmış bir ötekileştirme hissiyatıdır. Almanya’da uzun yıllar yaşayan Türk işçilerinin aynı misafir kavramından dolayı yıllarca ötekileştirmeyi yaşamışlardır (Erdoğan ve Kaya, 2015:328).

Suriyeliler Kürt, Türk ve Türkmen kökenli olma durumlarına göre kendi içlerinde bir ötekileşme içinde oldukları ve farklı alanlarda yaşamlarını sürdükleri görülmüştür (Erdoğan ve Kaya, 2015:329). Almanya’da 1980’lere kadar yabancılara misafir işçi, geri dönmeyen misafirlere zamanla iş arkadaşı denmeye başlandı, kalıcı oldukları kesinleşince göçmen terimi kullanılmaya başlandı. Yıllar geçtikçe Almanya’da yaşayan Türk işçilerine Türkiye’de Almancı, Almanya’da yabancı tanımlaması ile iki ülkeye de küsmelerine sebep olunmuştur (Başkurt, 2009:84). Günümüzde yeni tip ırkçılık söylemi çıkmaktadır. Eski tip ırkçılıkta, bir ırkın diğerine göre biyolojik üstünlüğü ve ırklar arası mesafeden bahsedilirken, modern çağda bu söylem dilinin doğru olmadığı politik olarak ta kabul edildi. 1970’lerden sonra ortaya çıkan modern ırkçılıkta ırkların eşitliğini savunan bir görünüm sergilemekle birlikte, örtük bir biçimde azınlıklara dair negatif düşünme biçimce kendini göstermektedir. Önceleri doğrudan ayrımcılığa maruz kalan öteki, şimdilerde örtük bir dışlanma ile karşı karşıya kalmaktadır. Türkiye’de ucuz işi gücü olarak çalışan “öteki” suçlu iken çalıştıran “yerli” suçlu değil, yüksek kiralarda oturmaya mecbur bırakılan “öteki” suçlu iken “yerli” suçlu değil, ikinci eş olarak alınan kadın “ötekiler” suçlu iken aile birliğini sarsan “yerli” erkek suçlu değildir (Yıldırım ve Yurtdaş, 2015).

1982 yılı Almanya’nın yabancılar politikasının artık Yabancılar Sorunu olarak gördüğü yıllardır (Başkurt, 2009:84). Suriye’den gelenlere Suriye sorunu olarak bakmamak için gerekli politikaların vakitlice yapılması gerekmektedir. Statü arzusu ve kimliğin tanınmaması nedeni ile ayrımcılık algıları oluşmuştur. Kimlik arama arzuları kimi zaman dini, siyasi, etnik örgüt yakınlıklarına ve Türk gettosu denilen bölgelerde yaşama eğilimine sebebiyet vermiştir. Göçmenlik marjinalliği, marjinallik yeni bir alt kültürü ve yeni bir kimlik algısını getirmiştir (Başkurt, 2009:87). Sığınmacılara karşı yapılan ayrımcılık tutumu kimi zaman cinsiyet ve yaş grubu üzerinden yapılmaktadır. Savaşma imkânı olmadığı düşünülen kadınları daha pasif savaşamayacak konumda görmek sureti

ile daha mümkün görmekte iken, korku ve kaygılardan kaçtığını ve ülkesinde kalıp savaşmadığı için haksız görülen erkek sığınmacılar bir tehdit aynı zamanda kabul edilemez görülmektedir (Yıldırım ve Yurtdaş,2015). Suriyeli sığınmacılar vatanlarını kalıp korumadıkları için vatan haini olarak da nitelendirilmektedir (Karasu:2018,63).

Göç sonucunda yaşanan mekânsal değişiklik ile birlikte geride bırakılmak zorunda kalınan kültür, yaşam biçimi, davranış kalıpları ve bunları yeniden kurgulamak zorunda olmak, yalnızlık, travmalar ve tüm bunların ruhsal etkileri de beraberinde gelmektedir. Göç edenin yaşadığı bu zorlukların yanında göç alan yerde yaşayanlarında bu yeni yapılanma ve ötekilerden kaynaklı bir takım kaygılar yaşadığı göz ardı edilemez (Karasu, 2018: 58). Uyum politikaları kalıcılığın kabulü ve başka sığınmacılara teşvik şeklinde yorumlandığından ev sahibi ülkelerin etkin uyum politikaları yapmakta tedirgin olmalarına sebep olmaktadır. Nitekim zengin ülkelerin konuyu dışsallama çabaları ve gerekirse mali destek verelim ama bizden uzak olsun şeklindeki tutumları da bu tedirginliği haklı çıkarmaktadır. Bu gerekçelerden dolayı Türkiye, Lübnan ve Ürdün gibi ülkeler stratejik bir planlama yapmamaktadır. Bunun sonucunda uluslararası kurumlar ile güvenlik kaygısı ile yeterince işbirliği yapılamamaktadır. Güvenilir STK'ların belirlenerek hem kaynak getirmek hem de kapasite artışı sağlamalarına olanak sağlanmalıdır.(Erdoğan,2017:16).

Suriyeli halkına yönelik tepkinin yönlendirilerek kitlesel bir tepkiye dönüştürülmesini önleyici geniş kapsamlı mülteci politikası uygulanır ve uyum süreci başarı ile tamamlanırsa uzun vadede toplumsal zenginliğe ve çok kültürlü yapının gelişmesine katkı sağlanmış olur (Orhan ve Gündoğar, 2015:9). Uyum sorunu yaşayan göçmenler grubundan çocuk göçmenler eğitimden yoksun kalma, dil ve kültür farklılıkları ve arkadaş edinememeden kaynaklı yalnızlık hissi, içlerine kapanma ve sonuç olarak kendi toplumları ile oluşturdukları getto bir yaşam şeklini benimsemelerine sebep olmaktadır. Getto yaşam tarzında ise otorite boşluklarının olduğu, dezavantajlı birçok grubun toplandığı ve dolayısı ile suç oranlarının yüksek olduğu bölgelere dönüşebilmektedir (Işıklı,2018: 36). Okullarda Suriyeli çocuklara karşı yapılan dışlama, dil bilmemesinden kaynaklı sorunlar ve veliler ile iletişim sağlamak için Suriyeli öğretmenler kültürlerarası arabulucu olarak devlet okullarında istihdam edilebilir.(Avrupa Kriz Raporu, 2018:21). Türkiye Mültecilere oryantasyon eğitimi vermemektedir.

Suriyeliler kayıtlı oldukları yerleri terk etmemeleri gerekmesine rağmen tüm Türkiye dağılmış durumdalar. Sosyolojik durum kendi gerçekliğini yaşamakta ve sığınmacılar yeni yaşamlarını kurmaktadır. Son yıllarda milyonlarca sığınmacıya ev sahipliği yapan Türkiye’de yapılan çalışmalar göstermiştir ki, Suriyeliler Türkiye’de kendilerini mutlu ve güvende hissetmektedirler. Ev sahibi toplum da tüm kaygılarına rağmen başka ülkelerin kolay kolay yapamayacağı bir kabul içerisinde. (Erdoğan, 2017:8). Suriyeli sığınmacı akının Türkiye’ye toplumsal, ekonomik, siyasi ve güvenlik ile ilgili etkileri olmaktadır. Suriyelilerin yaşam koşullarının zorluğu, eğitime tam erişim sağlamamaları gibi sebepler aslında suçun ortaya çıkması için uygun bir ortam oluşmakla birlikte oransal olarak az bir asayiş sorunun yaşanması ve yerel halk ile ciddi sıkıntılar yaşamamış olmaları her iki

toplumda bir fren mekanizması geliştirdiğini, sosyal yapının sorunlar ile baş edebildiğini göstermektedir.(Orhan ve Gündoğar,2015:8).

• Çocuk İşçiliği

Günümüzde uluslararası göç literatüründe kitlesel göçün en temel sebeplerinden biri olarak göç veren ülkelerde iç savaşlar ve yaşanan çatışmalar ön plana çıkmaktadır. Bu doğrultuda göç edilen ülkedeki nüfusun yapısı, sağlık ve eğitim hizmetlerinin erişilebilir olması önem taşımaktadır. Buna ek olarak göç hareketi sonucunda göç edilen ülkedeki yerel işsizlikteki artış, istihdam edilebilirlikte farklılaşma ve toplumsal yapıda çeşitli değişiklikler görülmektedir. Bu başkalaşımın gözle görülür halkalarından birini ise çocuk işçiliği oluşturmaktadır. Nüfus artışının hızlı bir şekilde devam etmesi, düzensiz kentleşme, gelir dağılımı adaletsizliğinin artması, istihdam olanaklarının azalması gibi sebepler çocuk emeğinin kullanımını arttıran etmenler olarak ortaya çıkmaktadır (Harunoğulları, 2016: 30-33).

Çocuk emeği tarihinin sanayi devrimi öncesi toplumlara, tarıma dayalı emeğin yoğun olduğu yaşam biçimlerine kadar dayandığı bilinmektedir. Fakat özellikle sanayi devrimi öncesi tarıma dayalı, konargöçer ve avcılık toplayıcılık yaşam biçiminin hakim olduğu dönemlerde çocuk emeğinin ekonomik getiri temelleri üzerinden değil de sosyal ve psikolojik nedenlere bağlı olarak gerçekleştiği ve değerlendirildiği bilinmektedir. İşçi statüsü altında çocuk emeğinin sanayi devrimi ile birlikte literatüre girdiği bilinmektedir. Özellikle Sanayi devrimi döneminde çocukların ağırlıklı olarak iş yaşamında yer almasının birden çok nedeni olmakla birlikte öne çıkan sebeplerinden biri; dönemin ekonomik koşullarının ağırlaşması sonucu işverenlerin çalışan ücretlerini sefalet düzeyine indirgemesi ve bunun sonucunda ise hane halkından birden çok kişinin çalışmak zorunda kalması şeklinde belirtilmektedir. Yine bu dönemde çocuk işçiliğinin ön plana çıktığı iş sahaları olarak tekstil fabrikaları ve kömür madenleri ön plana çıkmaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nun, çocuk işçiliği kavramını; çocukluk çağında çocuğun fiziksel ve zihinsel gelişimine zarar veren ve çocuğun potansiyelini ve onurunu olumsuz etkileyen çalışma” şeklinde tanımlamaktadır. Buna ek olarak çocuk işçiliği ve çalışan çocuk kavramları arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bu doğrultuda çocuk işçi kavramı; “ Bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan yasalarca öngörülmüş belirli bir yaştan altındaki kişi” olarak tanımlanmaktadır. Çalışan çocuk ise; “ücret karşılığında bir işverene bağımlı olarak veya kendi hesabına ya da ücretsiz aile işçisi şeklinde çalışan belirli bir yaştan altındaki kişi” olarak tanımlamak mümkündür (Dursun, 2017:161-162).

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) yaptığı tanıma göre çocuk işçiliği; çocuğun sağlığını, eğitimini, fiziksel ve zihinsel gelişimini engelleyen, yeteneklerinin gelişmesine mani olan, çocuğu potansiyellerinden ve onurundan yoksun bırakan her türlü çalışmadır. ILO'nun 12 Haziran Dünya Çocuk İşçiliği ile Mücadele Günü isim ile yayınladığı raporda “Çocuklar çalışmamalı hayallerinin peşinden koşmalı” sloganı ile günümüzde çocuk işçiliğine dair çeşitli istatistikler yayınlamıştır. Buna göre günümüzde 5-17 yaş aralığındaki çocukların 152 milyonu çocuk işçi olarak belirtilirken 73 milyonu tehlikeli işlerde çalışmaktadır. Çalışan çocukların 108 milyonu tarım sektöründe çalışırken 75 milyonu kendi aileleri için ücretsiz olarak çalışmaktadır. Çocuk işçiliğinin

sınırlandırılmasına yönelik 1999 yılında ILO tarafından 182 nolu “En kötü biçimlerdeki çocuk işçiliğinin yasaklanması ve ortadan kaldırılmasına ilişkin acil eylem sözleşmesi” imzalanmıştır. Günümüzde bu sözleşmeyi imzalamayan birkaç ülke kalmasına rağmen sözleşme genel anlamda evrensel bir boyut taşımaktadır. Ayrıca, dünya genelinde 5-17 yaş aralığındaki çocukların %99’dan fazlası bu sözleşme kapsamında yer almaktadır (www.ilo.org, 2019; Erişim Tarihi:30 Eylül 2019).

Tablo 21. Uluslararası Çalışma Örgütü’nün Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi Konusunda Yaptığı Resmi Düzenlemeler

1992	Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi Uluslararası Programı (IPEC)’in Başlatılması.
1997	I. Çocuk İşçiliği Konferansı, Oslo.
1998	Çalışma Yaşamında Temel İlkeler ve Haklar Bildirgesi
1999	ILO 182’nolu En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi
2008	Adil bir küreselleşme için Sosyal Adalet Bildirgesi
2016	8.7 İttifakı’nın (Alliance 8.7) Hayata Geçirilmesi
2017	IV. Çocuk İşçiliğinin Kalıcı Biçimde Sona Erdirilmesi Küresel Konferansı Buenos Aires
2025	Sıfır Çocuk İşçiliğinin Hedeflenmesi; bu doğrultuda yapılan yasal düzenlemeler; İşgücü piyasaları, Sosyal Koruma ve Eğitim gibi dinamiklerle bu hedefe ulaşılması amaçlanmaktadır.

Kaynak: www.ilo.org, (2019; Erişim Tarihi: 30 Eylül 2019).

Çocukların erken yaşlarda çalışma yaşamına dâhil edilmesi birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Çocuk işçiliğinin önüne geçilebilmesi ya da önemli düzeyde azaltılabilmesi adına çalışan çocukların ailelerinin istihdam ve yaşam standartlarının artırılması bu bağlamda kısa, orta ve uzun dönemde atılacak eylem planları ile uygulamaların sıklaştırılması önem teşkil etmektedir. Türkiye’de başta TÜİK’in yapmış olduğu istatistikler değerlendirildiğinde çocuk işçiliği sorununun ülkenin diğer yapısal problemlerinden bağımsız bir görünümde olmadı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda dengesiz gelir dağılımı, yoksulluk ve yapısal bir görünüme bürünen işsizlik gibi problemlerin çocuk işçiliği sorununun temelinde yattığı anlaşılmaktadır. Çocukların farklı alanlarda çalıştığı ya da çalıştırıldığı bilinmektedir. Bu bağlamda özellikle kırsal alanlarda çocukların ücretsiz aile işçisi veya yevmiyeli şekilde çalıştığı bilinmektedir. Buna ek olarak, sanayi, inşaat ve hizmet gibi sektörlerde de farklı statüler altında çocuk emeğine rastlamak mümkündür. Çocuk emeğinin yaygın olduğu sektörler farklılık gösterse de çalışma koşullarının genellikle sağlıksız, ağır ve can güvenliğinden yoksun olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla bu açıdan değerlendirildiği takdirde, çocuk işçiliğini önleme konusunda atılacak olan adımların sektörel bazda değerlendirilmesi ayrıca önem taşımaktadır. Yine çocuk işçiliğini kontrol altına alma konusunda ILO’nun ilkelerine bağlı olarak oluşturulan iş sağlığı ve güvenliği programlarının güncel şartlara uygun şekilde oluşturulup denetlenmesi önem taşımaktadır (Dursun, 2017:199-203).

Çocukların işgücü piyasasında korunmalarında bulunan temel riskler ise; çocuk emeğinin sömürülmesi, küçük yaşta evlilikler, çeşitli silahlı güçlerin ve terör örgütlerinin çocukları asker olarak kullanması, ailelerin dağılması, ebeveynlerin vefatı nedeniyle çocukların kimlik kaybı yaşaması, ev, okul ve toplumda şiddete maruz kalmaları şeklinde belirtilebilir. Evrensel bir sorun olarak değerlendirilen çocuk işçiliği, çocuğun sadece fiziksel ve ruhsal olarak yıpranmasına neden olmaz aynı zamanda gelecek yaşantısını da olumsuz etkilemektedir. Küresel işgücü piyasasında çocuklar, genellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin tekstil, maden işleri ve hediyelik eşya gibi çok fazla beceri kabiliyeti gerektirmeyen ucuz işgücü kullanılan faaliyet kollarında istihdam edilmektedirler. Bütün yasaklara ve iş anlaşmalarına rağmen uluslararası şirketlerin halen Hindistan, Taylan, Çin ve Kore gibi ülkelerde işverenler aracılığıyla çocuk işgücü kullanmayı tercih ettikleri bilinmektedir. Yine 2012 yılından bu yana iç savaş nedeniyle yerlerinden edilen Suriyeli mülteci çocukların büyük bir kısmının tarım sektörü ve çeşitli tehlikeli işlerde çalıştıkları bilinmektedir. Yapılan araştırmalara göre Suriyeli mülteci çocukların önemli bir kısmı savaş nedeniyle ebeveynlerinden en az birini kaybetmiş refakatsiz çocuklardır. Dolayısıyla, söz konusu kitlenin son derece travmatik bir dönemden geçtiğini belirtmek mümkündür. Ayrıca mevcut çocuk kitlenin dil ve eğitim sorunları giderilmez ise ekonomik sıkıntılar nedeniyle mülteci çocukların 8-10 yaşından itibaren çocuk emeği olarak işgücü piyasasında yer almaları oldukça yüksek bir ihtimal olarak görülmektedir (Harunoğulları, 2016: 36-38).

Geçici koruma sağlanan yabancıların çalışmalarına ilişkin usul ve esaslar, 15.01.2016 tarihinde yayınlanan Geçici Koruma Sağlanan yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik ile belirlenmiştir. Yönetmeliğe göre; Geçici Koruma kayıt tarihinden altı ay sonra çalışma izni almak için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na başvuruda bulunabilir. Mevsimlik tarım ve hayvancılık işlerinde çalışma izni muafiyete tabidir. İzni başvuru işveren tarafından e-Devlet Kapısı üzerinden yapılır. Sağlık ve eğitim meslek mensupları ilgili başkanlıklardan ön izin aldıktan sonra bakanlığa başvuru yapabilir. Başvuru hakkı, yabancıların kalmasına izin verilen illerde olabilir. İstisna durumlar haricinde işyerinde çalışabilecek yabancı sayısı Türk vatandaş sayısının %10'unu geçemez. Asgari ücretin altında ücret verilemez. Diğer konularda 4817 sayılı kanun hükümleri ile Yabancıların Çalışma izni Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği hükümleri geçerlidir (Geçici Koruma Sağlanan, 2016).

2017 sonunda çalışma izni almış Suriyeli sayısı 10 bin ancak, 800 bin ile 1 milyon arası Suriyeli linin kayıt dışı çalıştığı tahmin edilmektedir. (Erdoğan, 2017: 10). Suriyelilerin önemli bir bölümü işsizdir. İşli olanlar ise kayıt dışı, ağır şartlarda, düşük ücretler, hukuki olarak hiçbir destekten yararlanmadan çalışma hayatına devam etmekte. (Karaca, 2018: 57). 2016'dan itibaren çalışma izni veriliyor olmalarına karşın, piyasa koşulları ve izin sürecinin külfetli olması nedeni ile Ocak 2018 itibarıyla 15.000 Suriyeli çalışma izni almıştır (Kriz Grubu Avrupa raporu, 2018:5). Suriyeliler ile yapılan bir araştırmada görülmüştür ki; dilencilik yapan Suriyelilerin eskiden ülkelerinde de aynı işi yaptıklarını ve burada devam ettikleri yönündedir. Bu görüntüden diğer Suriyeliler rahatsız olmaktadır (Erdoğan ve Kaya, 2015:329).

1960’larda Almanya’ya giden Türk işçileri çok ağır şartlarda ve imzaladıkları sözleşmenin aksine zor sektörlerde yani Almanların çalışmak istemedikleri iş alanlarında çalışmışlar, dil bilmemeleri, karşılaştıkları sorunların çözümü için iki ülkenin yeterince çaba sarf etmemesi sonucu oldukça sıkıntı çekmişlerdir. Ancak para kazanmak mecburiyetleri, sözleşmenin iptal edilerek sınır dışı edilme korkuları ve Türklüğün adını kötüye çıkarmama arzuları nedeni ile bu zor dönemlere sabır etmişlerdir (Başkurt, 2009:83).

Suriyelilerin işçi durumlarına İstanbul özelinde baktığımızda, geçmişte iç göç ile köyden gelen yoksul kesimin çalışma şekillerini devir aldıklarını, şartlı uygun olmayan atölyelerde, az maaş ve sosyal güvenlik hizmetlerinden yoksun çalıştıkları görülmektedir. (Zehra, 2015: 40). İşsizliğin suça yönelmede itici bir güç olduğu düşünüldüğünde, Göçmenlerin kendi ülkelerinde yaşadıkları savaş, baskı ve ölüm gibi mağduriyetleri göz önüne aldıklarında, göç ettikleri ülkede geçimlerini sağlayacak bir işte çalışıp hayatlarını devam ettiriyor olmaları suça karşı koruyucu bir faktör olmakla birlikte uyum sürecinde de etkili olacaktır.(Kızmaz, 2018: 420).

Çoğunluğu erkek olmak üzere yaklaşık 750-950 bin arası Suriyelinin çoğunlukla tekstil, inşaat, ayakkabı imalatı, tarım, mobilya ve mevsimlik tarım işçisi olarak kayıt dışı çalıştığı tahmin edilmektedir. (Avrupa Kriz Grubu, 2018:5). Buildings Markets adlı düşünce kuruluşunun 2017 yılında yapmış olduğu bir araştırmaya göre 2011 yılından beri Suriyeliler Türkiye’de 330 milyon dolardan fazla yatırım yapmış, 6000’den fazla kayıtlı şirket kurmuşlardır. 2017 yılı sonunda 8.000 kayıtlı,10.000 civarında da kayıtsız işletme olduğu tahmin edilmektedir. (Avrupa Kriz Grubu, 2018: 19). Göç ile gelen nüfus verimli kullanıldığı takdirde ekonomik gelişmenin lokomotifi haline gelebilmektedir (Işıklı,2018: 38). Türk toplumundaki Türkiye’deki Suriyeliler geçimlerini nasıl sağlıyor sorusu sorulduğunda %86,2’si Türk devletinin yardımı ile yaşadıklarını söylemektedirler. Suriyelilere sorulduğunda çalışarak hayatlarını sürdürdüklerini söylemektedirler. Suriyelilere kendi vergileri ile bakıldığını düşünen Türk toplumunun varlığının yanı sıra Kayıt dışı çalışan yaklaşık 1 milyon Suriyeli sığınmacının olduğu tahmin edilmektedir. Aynı zamanda AB tarafından karşılanan, WFB (BM Dünya Gıda Örgütü) ve Aile ve Sosyal Politikalar bakanlığı, Kızılay’ın saha çalışma işbirliği ile ‘‘yabancılar Yönelik Sosyal Uyum Yardım Programı’’ (SUY) kapsamında kişi bazlı mali destek verilmektedir (Erdoğan,2017: 24). Suriyeli aileler çocuklarını eğitime gönderme yerine para kazanma niyeti ile çalışmaya yönlendirdikleri ve çocuk işçi, ucuz işgücü ve sokaklarda korunmasız bir şekilde çalışmaktadırlar (Orhan ve Gündoğar, 2015:17).

İlköğretim temel kanunu madde 59/1 ‘‘ilköğretim çağında olup da zorunlu temel öğretim kısımlarına devam etmeyenlerin resmi ve özel iş yerinde veya her ne biçimde olursa olsun çalıştırmayı gerektiren başka yerlerde ücretli ve ücretsiz çalıştırılması yasaktır.’’ ILO (...)’ya göre çocuk işçiliği, çocukları çocukluklarını yaşamaktan alıkoyan, potansiyellerini ve saygınlıklarını eksiltten, fiziksel ve zihinsel gelişimlerine zarar verici işlerde istihdam edilmesidir. 4857 sayılı iş kanunu 71.maddesine dayanılarak çıkartılan Çocuk ve Genç işçilerin Çalıştırılması usul ve Esasları hakkındaki yönetmeliğin 4. Maddesine göre; çocuk işçi, 14 yaşını bitirmiş, 15 yaşını doldurmamış ve ilköğretimini tamamlamış, genç

işçi de 15 yaşını tamamlamış, ancak 18 yaşını tamamlamamış kişi olarak tanımlanmaktadır. 2015 yılındaki düzenleme ile 14 yaşını tamamlamamış çocukların gerekli şartların sağlanması sanat, kültür ve reklam faaliyetlerinde çalışabileceklerini hüküm altına almıştır.

4857 sayılı iş kanununa göre 15 yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasaktır. 2004 tarihli çocuk ve genç işçilerin çalıştırılması usul ve esasları hakkında yönetmelik uyarınca eğitimlerine engel olmayacak ve belli koşullar altında çalışma esasları belirtilmiştir. Ancak çalışan çocuğun çoğunlukla eğitimine devam etmediği görülmüştür. Çalışan çocuklar, Kötü beslenme, çeşitli kazalar, şiddet eğilimi, sokak yaşamına veya suça karışma gibi birçok risk altında bulunmaktadır (ASPB, 2013).

Çocuk işçiliğinin sebeplerine bakıldığında yoksulluk alt başlığının altında ebeveynlerin işsizliği, adaletsiz gelir dağılımı, ülke kaynaklarının verimli kullanılamaması, hızlı nüfus artışı, göç, plansız ve çarpık şehirleşme, kayıt dışı ekonomi gibi birçok alt faktör sayılabilir. Yoksul ailelerin eğitimi ek maliyet olarak görmeleri nedeni ile çocukları çalışmaya yöneltmektedir. Özellikle tarım toplumlarında geleneksel aile yapısı ve çocuğu işgücü olarak görmektedir. Mevzuattaki eksiklikler ve iş yeri denetimlerinin etkin yapılmaması da ciddi bir sorundur. 2011 yılında başlayan savaş ve ardından gerçekleşen düzensiz göç ile çok sayıda insan Türkiye sınırlarında koruma altına alınmıştır. Özellikle güney ve doğu bölgelerde maddi yetersizlikten dolayı çocuklar emek piyasalarına yönlendirilmiştir. Eğitimin önce 8 yıl ardından 12 olması ile birlikte Çocuk işçiliğinin önemli oranda azalmış olmasına rağmen, yaşanan düzensiz göç sonrasında küçük ve kayıt dışı işyerlerinde ucuz işçiler sorununun tekrar ortaya çıktığı görülmüştür (www.ailevecalisma.gov.tr, 2017; Erişim Tarihi: 5 Temmuz 2019).

Çocuk haklarına dair sözleşmesinde de vurgulanan, çocuğun gelişimi açısından önemli olan ve çocuk açısından en temel hak olan oyun oynama faaliyeti göçmen çocuklar için yeterince mümkün olmadığı görülmektedir. Büyük çoğunluğunun çalışmakta olduğu veya zor şartlarda kapalı ortamlarda vakit geçirdikleri görülmektedir. (Bulut,2015:100). Çocuk hakları ile ilgili imzalanan uluslararası sözleşmeler ve mevzuata bakıldığında çocuğun ırk, dil, din ve uyruğuna bakılmaksızın koruma altında olduklarını görmekteyiz. Dolayısı ile mülteci ve göçmen çocuklar ile T.C. uyruklu çocuklar aynı haklara sahiptir. Ucuz işgücü veya emeği sömürü şeklinde hiçbir muameleye maruz kalmamalıdır.

2011 yılında Suriyeli kamplarında yapılan çalışmada çocukların%40'ından fazlasının beş ya da daha fazla travmatik olay (Şiddet, aileden birinin kaybı, tanık olmak vb.) yaşamışlar, %35'den fazlası klinik anlamda depresyon içindeydi. Günümüze geldiğimizde Lübnan'da yapılan çalışmada göçmenlerin yarıya yakının ruhsal sağlığı için yardıma ihtiyaç duyduğu görülmüştür. Çocukların sağlıklı birer yetişkin olabilmeleri için en temel ihtiyaçları güven duygusu ve onlara bu güveni verecek yetişkinlerin varlığıdır. Ancak temel ihtiyaçları karşılamaya çalışan, çoğunlukla da ruhsal sorunlara sahip yetişkinler ile yaşayan çocukların bu durumu, yetişkinliğe giden yolda büyük risk altında olduklarını gözler önüne sermektedir. Gerekli tedbirler alınmazsa kayıp kuşak oluşma olasılığı vardır (Özer, 2015: 17).

• Yerleşim Yerleri ve Barınma

Fielden'dan aktaran Bulut'a göre; yerel uyumun kalıcı olabilmesi için 3 gereklilikten bahsetmektedir. İlki, temel haklardan faydalanabilmesi için yasal statüsü olmalı, ikincisi, ekonomik olarak yaşamını sürdürebilmek, üçüncüsü ise toplumun kabulü ve kendisinin uyum gösterme sürecidir. Tüm bunların içerisinde aslında barınmada girmektedir. Temel ihtiyaç olan barınma ihtiyaçlarına karşın göçmenler düşük nitelikli ve birbirlerine yakın oturma şeklinde oluşmuştur. Batı ülkelerinde getto yaşam şeklini engellemek için bir dizi konut politikası geliştirmek zorunda kalmıştır (2015:105). Kamp dışında yaşayan göçmenlerin ekonomik yoksunluktan dolayı şehrin az gelişmiş bölgelerinde yaşadıkları ortadadır. Bu bölgelerde ise sorun potansiyelinin daha yüksek olduğu, bölgedeki yerel halkta da suçluluk oranının yüksek olabileceği, yoksulluk ve denetimin nispeten az olabileceği düşünüldüğünde bu bölgelerde yaşayan göçmenlerin hatta genç göçmenlerin yasa dışı eylemlere dâhil olma ihtimali artmaktadır (Kızmaz,2018,410).

AFAD'ın 2017 yılında yayınlamış olduğu "Türkiye'deki Suriyelilerin Demografik Görünümü Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması" isimli raporda kamp dışında yaşayan Suriyeli sığınmacıların konut koşulları ele alınmıştır. Raporda yer alan istatistiklere göre, erkek sığınmacıların %62'si kadın misafirlerin ise %65'i bir ev veya apartmanda yaşarken erkek sığınmacıların yaklaşık olarak %32'si ve kadın misafirlerin %31'i harabe ve derme çatma evlerde yaşamını sürdürmektedir. Kamp içinde yaşayan Suriyeli misafirlerin yaklaşık %87'si tek ailenin bulunduğu konut biriminde ve yaklaşık %12'side iki ailenin birlikte kaldığı konutlarda yaşamaktadır. Konut birimi başına düşen kişi sayısı değerlendirildiğinde kamplarda yaşayan misafirlerin yaklaşık %54'ünün 1 konut biriminde 4-6 kişinin yaşadığını ifade etmek mümkündür. Konut temel gereksinimi bazında yakıt, gıda malzemesi, mobilya, ev eşyası, giyim vb. temel ihtiyaçların karşılanması konusunda kamp içinde yaşayan Suriyeliler %77,80 ile yeterli yanıtını verirken kamp dışında yer alan Suriyeliler %50,80 ile yeterli yanıtını vermişlerdir. Dolayısıyla kamp içinde yaşayan Suriyelilerin hayat standartlarının kamp dışında bulunanlara göre daha iyi olduğunu söylemek mümkündür. Kamp dışında yaşayan Suriyelilerin %52 ortalama ile 251 ile 500 TL'lik kira bedelli evlerde yaşadıkları, %34,30'unun 501 ile 750 TL'lik kira bedelli evlerde yaşadıkları ifade edilmektedir (AFAD, 2017: 90-96).

• Suça Eğilim

Adalet, insanlığın varlığı ile süregelen, inançlara ve toplumlara göre farklılık göstermesi nedeni ile ortak bir tanımı bulmakta zorluk yaşanan bir gerçeklik olmakla birlikte günümüzde yaşanan birçok savaş ve baskılar adaleti sağlamak iddiası ile beslenmektedir. Yapılan çalışmalar göstermektedir ki, adalet ve şiddet arasında sıkı ama ters bir bağ vardır. Şöyle ki toplumsal adalet anlayışı azalan bireylerde, adaleti kendilerinin sağlama eğilimi oluşmaktadır (Yıldırım ve Yurtdaş,2015: 23).

Göçmenlerin suç yönelimi tetikleyen itici faktörlerin etkisi, suçtan koruyan değişkenlerin etkinliği ölçüsünde değişmektedir (Kızmaz, 2018:420). Sığınmacılar farklı bir ülkeye gelmiştir. Geldikleri ülkede siyasi açıdan iki farklı görüşün oluşmasına sebep olmuşlardır. Siyasi tercihler Suriyelilere karşı daha müsamahalı yaklaşmayı veya tepkili olmaya sebep

olmaktadır. Bu durumda ülke içinde güvenlik açısından birçok sorunlarla karşılaşmaktadır. Sorunlarını çözebilecek kurum ya da kuruluşların az olması ve bu kurumlarda çalışanların ilgisizliği, kötü davranmaları problemlere yol açmaktadır. Suriyelilerin bu durumlara çözüm getirmek için şiddete başvurabilecekleri, birbirlerini örgütlemeyi deneyecekleri düşünülebilir. Eğitim almamış, düşük gelir seviyesine sahip, dışlanmışlık hissi içinde kimlik bunalımı yaşayan gençlerin ileriki dönemde pek çok suçun kaynağını oluşturacağı söylenebilir (Orhan ve Gündoğar, 2015:18-19).

Yerel halktan oluşan gençlik gruplarının, Afgan ve Pakistanlılarda dâhil olmak üzere Suriyeli çalışan mültecilere kimi zaman saldırdığı ve maaş günlerinde paralarını gasp etmeye çalıştığı, ailelerini tehdit ettiği görülmüştür. Yerel halk ile mülteciler arasında sorun yaşandığında, çoğunlukla polise şikâyet etmiyorlar. Çünkü polise güvenmiyor aynı zamanda dil sorunları olduğu içinde iletişim zorluğu çekeceklerinden ve sonuç olarak ta polisin yerel halkı tutacağını düşünüyorlardır (Kriz Raporu Avrupa,2018:12).

Gerek göç-suç ilişkisine odaklanan bazı araştırmaların saptadığı yüksek orandaki göçmen suçluluğu gereksede toplumdaki göçmenlerin suçluluk düzeylerine ilişkin toplumsal algı ve bu algının yarattığı sonuçlar, göçmen karşıtlığını esas alan göç politikalarının oluşumunda etkili olduğu bir gerçektir. Bazı araştırmalar, göç ve suç arasında pozitif bir ilişkiyi doğrulayan sonuçlar saptarken kimi araştırmalar da bu tür bir ilişkinin aksine sonuçlar ortaya koyduğu tespit edilmiştir (Kızmaz,2018:396).

Özgürlüğünden mahrum edilen çocukların depresyon ve anksiyeteden mustarip olma riski yükselir ve bu çocuklar, sıklıkla travma sonrası stres bozukluğuyla uyumlu belirtiler göstermektedirler. Ayrıca, konu hakkında bir dizi çalışmanın ortaya koymuş olduğu üzere çocukların tutulduğu şartlar nasıl olursa olsun hapsedmenin çocukların sağlığı ve gelişimi üzerinde çok derin olumsuz etkileri olduğu ifade edilmektedir (www.penalreform.org, 2016; Erişim Tarihi: 21 Ekim 2019).

Suç olgusuyla tanışmış olan çocukların özellikle tahliye dönemleri sonrasında tekrar suça sürüklenmemeleri için onlara uygun düzenli ve uygun bir çevreye girmeleri önem teşkil etmektedir. Bu doğrultuda her ilin suç istatistikleri dikkate alınarak çocuk suçlu oranları temel alınmalı, suça sürüklenen çocukların rehabilitasyonu ve yeniden topluma kazandırılmaları için profesyonel bakış açısıyla hazırlanmış tahliye sonrası eğitim kurumlarının kurulması önem arz etmektedir. Bu tip gençlik evi, gençlik misafirhanesi niteliği taşıyan kurumların oluşturulabilmesi açısından merkezi yönetim, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği sağlayarak çalışmaları elzemdir (Aydoğan ve Aydoğan; 2004: 4).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE SIĞINMACI VE GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ SUÇA SÜRÜKLENMİŞ ÇOCUKLARA YÖNELİK UYUM POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Araştırmanın Konusu

Türkiye’de bulunan sığınmacı ve geçici koruma altında olanların sayısının giderek artması hem zorunlu göçe mecbur bırakılan misafirler için hem de Türk vatandaşları açısından gün geçtikçe zorlu bir sürece dönüşmektedir. Oluşan bu durumdan en fazla etkilenenlerin başında hiç şüphesiz çocuklar gelmektedir. Dolayısıyla toplumsal açıdan çocukların; eğitsel, sosyo-kültürel ve fiziksel gelişimlerinin sağlanamaması onları topluma entegre olmaktan alıkoymakta ve suç temelli, toplumsal yapıya hasar veren faaliyetlere sürüklemektedir.

Ele alınan bu çalışmada, Türkiye’de sığınmacı ve geçici koruma altındaki çocuklarda suça sürüklenme olgusu ve Türkiye perspektifinde önleyici uyum politikaları değerlendirilecek olup TÜİK verileri başta olmak üzere suça sürüklenmiş sığınmacı ve geçici koruma altındaki çocuklara yönelik elde edilen istatistikler değerlendirilecektir.

3.2. Araştırmanın Amacı ve Sorusu

Çalışmanın başlıca amacı, Türkiye’de yer alan sığınmacı ve geçici koruma altındaki çocukları suça iten nedenlerin araştırılması ve yabancı uyruklu suça sürüklenen çocukların oranlarının, T.C. uyruklu suça sürüklenen çocukların oranlarının ne olduğu araştırılmasıdır.

TÜİK, GİGM ve çeşitli kamu kurumları tarafından konu hakkında yayınlanan veriler ışığında suça sürüklenen çocukların demografik, ekonomik ve sosyal etkiler açısından değerlendirilmesi ve söz konusu çocukları suça iten nedenlerin tespit edilip en aza indirebilecek çözüm yollarının sunulması amaçlanmaktadır.

3.3. Araştırmanın Yöntemi ve Sınırlılıkları

Türkiye’de yer alan sığınmacı ve mülteci çocukları suça iten nedenlerin araştırılması ve söz konusu çocuklar hakkında demografik, ekonomik ve sosyal çıkarımların derinlemesine yapılabilmesi açısından cezaevlerinde bulunan suça sürüklenmiş çocuklarla görüşmeler yapılması amaçlanmış fakat bürokratik engeller sebebiyle gerçekleştirilememiştir. Ayrıca, Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü gibi başlıca kurumların sığınmacı ve geçici koruma altında bulunan çocukların suç profillerine yönelik ayrıntılı verilerin paylaşılmaması, araştırmanın TÜİK, GİGM, T.C. İç işleri Bakanlığı Genel Müdürlüğü ve bazı sivil toplum kuruluşlarının söz konusu çocuklara dair yayınlamış oldukları veriler incelenerek çalışma tamamlanmıştır.

Sığınmacı ve geçici koruma altındaki çocuklara yönelik uyum politikaları bağlamında suça sürüklenen çocukların incelendiği çalışmada örneklem alanı olarak Türkiye geneli seçilmiştir. Bu doğrultuda, konu ile ilgili kitaplar, dergiler, çeşitli istatistiki kaynaklar, kurum kayıtları, resmi rapor ve yazışmalar incelenmiştir.

TÜİK, GİGM, İç İşleri Bakanlığı gibi başlıca kurumlar ve haberler, sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarının verileri, sözel ifadeler, tablolar ve grafikler yardımıyla anlaşılır bir hale getirilerek yorumlanmıştır.

3.4. Araştırmaya Ait Bulguların Yorumlanması ve Genel Değerlendirme

Adalet Bakanlığı verilerine göre; 2018 yılı itibariyle Türkiye’de 385 tane hapisane bulunmaktadır. Faaliyette bulunan hapisanelerin 11 tanesinde sadece çocuklar yer almaktadır. Bunlardan 7 tanesi tutuklu çocukların ve hükümlü olup da “kapalıya iade” disiplin cezası almış çocukların kaldığı Çocuk ve Gençlik Kapalı İnfaz kurumlarıdır. Tutuklu çocuklar ve hükümlü olup da “kapalıya iade” disiplin cezası almış çocuklar buralarda kalmaktadır. 4 tanesi de hükümlü çocukların bulunduğu Çocuk Eğitim Evleridir. Hükümlü çocuklar da bu kurumlarda kalabilmektedir. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarının yer aldığı iller ise şu şekildedir; Ankara (Sincan) Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Diyarbakır Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Hatay Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, İstanbul (Maltepe) Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Kayseri Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Tarsus Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu şeklindedir. Ankara, İstanbul, İzmir ve Elazığ’da da Çocuk Eğitim Evleri bulunmaktadır. Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumları ve Çocuk Eğitim Evlerinde kapasite doluluğu yaşandığında ise çocuklar, yetişkin hapisanelerinin çocuk koğuşlarında kalmaktadırlar. Kız çocukları ise çoğunlukla kadın hapisanelerinin çocuk koğuşlarında kalmaktadırlar (Şekerci, 2018: 16-18).

İstanbul Maltepe Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürünün ifadelerine göre; 12-18 yaş arası 301 çocuk ve genç bulunmaktadır. Çocukların suça sürüklenme sebepleri arasında hırsızlık, gasp ve uyuşturucu ilk sırada yer alırken Pakistan, Afganistan ve Irak gibi yabancı uyruklu çocuk tutuklu ve hükümlüler bulunmaktadır. 33 yabancı uyruklu tutuklu ve hükümlü çocuğun 22’si Suriyeli, beraberinde 7 Afganistan, 1 Irak, 1 İran, 1 Fas ve 1 Tacikistan uyruklu tutuklu ve hükümlü bulunmaktadır. Ceza İnfaz Kurumunda Çocuklar, mesleki ve sosyal eğitimi için bilgisayar, bağlama, cam ve ahşap boyama, diksiyon, berberlik, tekstil, iş ve sosyal hayatta iletişim, basketbol olmak üzere 11 çeşit kurstan yararlanıyor. Söz konusu çocuklar cezaevinden çıktıktan sonra; Denetim Serbestlik Müdürlüğü, Çocuk evleri vasıtasıyla denetim altına alınmaya çalışılmaktadır. Ancak, tahliye olan birçok çocuk çaresizlikten tekrar geri dönmeyi düşünmektedir. Bu doğrultuda sadece kamunun değil özel kesimin de içinde bulunduğu düzenlemeler yapılmalıdır (<http://www.adalet.gen.tr>,2016; Erişim Tarihi: 15 Kasım 2019). Yabancı uyruklu çocukların dil bilmemesi, büyük oranda refakatsiz çocuklar olmaları ve maddi imkânsızlıklar içerisinde oldukları bilinmektedir.

3.4.1. Tanımlayıcı ve Demografik Bulgular

Aşağıdaki bölümde yer alan tablo 22’de 2017 itibariyle 81 ilde güvenlik birimlerine gelen veya getirilen tüm çocukların sayısı verilmektedir. Bu doğrultuda suça sürüklenen çocuk sayıları dikkate alındığında İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirlerde suça sürüklenen çocuk sayısının oldukça yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bilindiği üzere iç ve dış göç süreçlerinde kentlerin artan gecekondulaşma, kentsel hizmetlerin sekteye uğraması,

işsizlik, göç ile gelenlerin toplumsal yapıya entegre olamamaları, şehir kültürüne yabancılaşma ve kültürler arası çatışma gibi problemler yaşanmaktadır. (Akduman, 2007: 3-15). 10 Ekim 2019 tarihi itibarıyla Türkiye’deki kayıtlı Suriyeli sayısı bir önceki aya göre 8 bin 529 artarak, 3 milyon 674 bin 588 kişi olmuştur. Bu kişilerin %46,79’u, 0-18 yaş aralığında yer alırken bu yaş grubu aralığındaki çocukların toplam sayısı 1 milyon 719 bin 533 olarak açıklanmaktadır. Bu doğrultuda Türkiye’de bulunan Suriyelilerin %28,8’i 10 yaşın altındadır. Genç nüfus olarak tanımlanan 15-24 yaş aralığında 829 bin 664 kişi bulunurken, genç nüfusun toplam Suriyeli nüfusa oranı %22,57’dir. 2018 yılı verilerine göre Türkiye nüfusunun yaş ortalaması 31,7 iken Suriyeli sığınmacıların yaş ortalaması 22,1 olarak belirtilmektedir. Buna ek olarak Suriyeli sığınmacılar arasında 10-18 yaş aralığındaki çocukların sayısı ise 660,689 kişi olarak belirtilmektedir. Ayrıca, Göç İdaresinin 10 Ekim 2019 tarihli verilerine göre en çok Suriyeli sığınmacı barındıran şehir 549,477 kişi ile İstanbul olurken belirtilen Suriyeli sığınmacı sayısı şehir nüfusunun %3,65’ine tekabül etmektedir (mülteciler. org.tr, 2019; Erişim Tarihi 1 Kasım 2019).

Tablo 22. 2017 Yılı İtibarıyla 81 İlde Güvenlik Birimlerine Suça Sürüklenme Nedeni ile Gelen veya Getirilen Çocuk Sayısı

	ŞEHİR	SAYI		ŞEHİR	SAYI
1	İstanbul	9.753	42	Çorum	868
2	İzmir	7.948	43	Ordu	865
3	Ankara	4.691	44	Isparta	832
4	Bursa	3.359	45	Batman	823
5	Gaziantep	3.250	46	Kırıkkale	804
6	Antalya	3.019	47	Kahramanmaraş	778
7	Diyarbakır	3.014	48	Siirt	747
8	Hatay	2.943	49	Zonguldak	736
9	Mersin	2.746	50	Iğdır	731
10	Kayseri	2.687	51	Adıyaman	655
11	Şanlıurfa	2.677	52	Hakkâri	639
12	Samsun	2.301	53	Bingöl	627
13	Adana	2.297	54	Nevşehir	594
14	Balıkesir	2.289	55	Niğde	585
15	Aydın	2.127	56	Bitlis	584
16	Manisa	2.064	57	Trabzon	581
17	Eskişehir	1.923	58	Kars	572
18	Konya	1.904	59	Düzce	530
19	Denizli	1.813	60	Aksaray	528
20	Tekirdağ	1.718	61	Yozgat	488
21	Erzurum	1.419	62	Amasya	475
22	Kocaeli	1.383	63	Kastamonu	468
23	Sakarya	1.368	64	Muş	454
24	Sivas	1.309	65	Kırşehir	426
25	Şırnak	1.285	66	Karabük	425
26	Ağrı	1.271	67	Burdur	390

Tablo 22'nin devamıdır.

27	Kırklareli	1.261	68	Bilecik	388
28	Muğla	1.231	69	Giresun	375
29	Van	1.186	70	Çankırı	368
30	Mardin	1.143	71	Bolu	337
31	Çanakkale	1.117	72	Bartın	316
32	Edirne	1.073	73	Yalova	311
33	Malatya	1.062	74	Rize	310
34	Kütahya	1.005	75	Sinop	299
35	Tokat	1.004	76	Kilis	267
36	Afyonkarahisar	996	77	Ardahan	193
37	Erzincan	925	78	Gümüşhane	169
38	Elazığ	918	79	Bayburt	118
39	Osmaniye	916	80	Artvin	107
40	Karaman	872	81	Tunceli	84
41	Uşak	870		TOPLAM	107.984

Kaynak: TÜİK (2018; Erişim Tarihi: 27 Ekim 2019).

Hızlı kentleşmenin beraberinde getirdiği yetersiz imkânlar ve karmaşa suç işlemede etken rol oynayabilmektedir. Ekonomik nedenlere ek olarak göç nedeniyle kültürel farklılıklar, düşmanlık ve gerginlikler meydana gelebilmektedir (Akduman, 2007: 3-15). TÜİK verilerine göre İstanbul ilinde suça sürüklenen çocuk sayıları 2014 yılında 11.417 iken 2015 yılında 12.427'ye yükselmiş, 2016 yılında ise 10,082 olurken 2017 yılında düşüş ivmesi devam ederek 9.753 kişi olarak kayıtlara geçmiştir (TÜİK, 2019; Erişim Tarihi: 29 Ekim 2019).

Tablo 23. Güvenlik Birimine Suça Sürüklenme Nedeni ile Gelen T.C. Uyruklu ve Yabancı Uyruklu Çocuklar

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
T.C.Uyruklu	61.737	68.117	83.108	84.691	100.505	114.687	113.723	108.587	95.985	98.621
Yabancı Uyruklu	693	227	285	225	326	752	3.763	9.658	12.690	9.363
Toplam	62.430	68.344	83.393	84.916	100.831	115.439	117.486	118.245	108.675	107.984

Kaynak: TÜİK (2018; Erişim Tarihi 27 Ekim 2019).

Tablo 24. Güvenlik Birimine Pasaport Kanununa Muhalefet Suçu Nedeni ile Gelen T.C. Uyruklu ve Yabancı Uyruklu Çocuklar

Uyruk	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
T.C.	12	7	13	16	5	21	36	60	48	109
Yabancı	34	80	58	83	91	127	2.661	7.940	10.803	6.967
Toplam	46	87	71	99	96	148	2.697	8.000	10.851	7.076

Kaynak: TÜİK (2018; Erişim Tarihi: 27 Ekim 2019).

Tablo 25. Güvenlik Birimine Suça Sürüklenme Nedeni İle Gelen T.C. Uyruklu ve Yabancı Uyruklu Çocuklar (Pasaport Suçu Nedeni ile Gelenler Hariç)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
TC uyruklu	61.725	68.110	83.095	84.675	100.500	114.666	113.687	108.527	95.937	98.152
Yabancı Uyruklu	659	147	227	142	235	625	1.102	1.718	1.887	2.396
Toplam	62.384	68.257	83.322	84.817	100.735	115.291	114.789	110.245	97.824	100.908

Kaynak: TÜİK (2018;Erişim Tarihi: 27 Ekim 2019).

Türkiye’de yabancı uyruklu çocukların suça sürüklenme konusunda isnat edilen suç türleri incelendiğinde 1.sırada Pasaport Kanununa Muhalefet suçu olduğu görülmektedir. 5682 sayılı Pasaport kanunu Madde:1’e göre Türk vatandaşları ve yabancılar Cumhurbaşkanınca tayin olunan yolcu giriş - çıkış kapılarından Türkiye’ye girip çıkabilirler. Madde2: ‘ye göre Türk vatandaşları ile yabancılar Türkiye’ye girebilmek ve Türkiye’den çıkabilmek için yolcu giriş - çıkış kapılarındaki polis makamlarına usulüne uygun ve muteber pasaport veya pasaport yerine geçerli bir vesika ibraz etmeye mecburdurlar (www.mevzuat.gov.tr, 2019). Bu doğrultuda yabancı uyruklu çocukların sınır kapılarından geçerken kanuna uygun bir şekilde giriş ve çıkış yapamayacakları çok net bir şekilde anlaşılmaktadır. TÜİK verilerinde yabancı uyruklu suça sürüklenen çocukların, işlenen suç türlerine göre değerlendirildiğinde pasaport Kanununa Muhalefet suçu oldukça fazla olduğu için, T.C. uyruklu çocuklar ile yapacağımız kıyasta bu oranların yanıltıcı olacağı nedeniyle yapılacak analizlere Pasaport Kanununa Muhalefet suç sayıları dâhil edilmemiştir.

Tablo 26. T.C. Uyruklu Çocukların Suça Sürüklenme Oranları (Pasaport Kanununa Muhalefet Suçu Hariç)

	0-17 Yaş Arası T.C. Uyruklu Çocuk Nüfusu	T.C. Uyruklu S.S.Ç	Oran
2008	22.497.241	61.725	0,27
2009	22.638.411	68.110	0,30
2010	22.699.503	83.095	0,37
2011	22.709.283	84.675	0,37
2012	22.692.174	100.500	0,44
2013	22.761.702	114.666	0,50
2014	22.838.482	113.687	0,50
2015	22.870.683	108.527	0,47
2016	22.891.140	95.937	0,42
2017	22.883.288	98.512	0,43

Kaynak: TÜİK (2018; Erişim Tarihi: 27 Ekim 2019).

Tablo 26’den anlaşılabacağı üzere Güvenlik Birimlerine suça sürüklenme nedeni ile gelen çocukların (Pasaport kanununa Muhalefet suçu hariç) yıllar içerisindeki sayılarına baktığımızda T.C. Uyruklu çocukların geliş oranı %0,27’den %0,43’e çıkmıştır.

Tablo 27. Yıllara Göre Geçici Koruma Altındaki Çocuk Sayısı ve Yabancı Uyruklu Suça Sürüklenen Çocuk Sayılarının Yüzdelik Oranda Karşılaştırılması

	GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ ÇOCUK SAYISI	YBNC UYRUKLU S.S.Ç. SAYISI	ORAN
2008	—	659	
2009	—	147	
2010	—	227	
2011	—	142	
2012	—	235	
2013	—	625	
2014	—	1.102	
2015	1.220.320	1.718	0,14
2016	1.350.342	1.887	0,14
2017	1.622.679	2.396	0,15

Kaynak: TÜİK (2018; Erişim Tarihi: 27 Ekim 2019).

Türkiye’de bulunan tüm sığınmacı ve yabancı uyruklu çocukların yıllar itibariyle sayılarına ulaşamamıştır. Tablo 27’de geçici koruma altındaki Suriyeli çocukların üç yıllık verileri ile TÜİK verilerinden elde edilen tüm yabancı uyruklu suça sürüklenen çocuk sayıları (bu sayının içinde Suriye uyruklu ağırlıklı olmakla birlikte Afgan, Filistin, vatansız olanlarda bulunmaktadır.) kıyas yapıldığında oran % 0,14 ve % 0,15 olduğu görülmüştür.

Türkiye’de Aralık 2017 itibariyle 3,4 milyon kayıtlı Suriyeli mülteci, 300-400 bin civarı kayıtsız Suriyeli mülteci, 450 binden fazla Suriyeli olmayan (Irak, Afganistan, İran gibi) mülteci bulunmaktadır (ICC, 2018:1). Toplam sığınmacı ve yabancı uyruklu çocuk nüfusuna ulaşılabilseydi, kıyas yapılan toplam nüfus arttığı için toplam nüfus içerisindeki suça sürüklenme oranları da buna bağlı olarak % 0.15’den daha da düşük olacaktır.

3.4.2. Ekonomik ve Sosyal Bulgular

Her ne kadar Türkiye göç sürecini kontrol altına almak için 2013 yılında Göç Mevzuatı ile Uluslararası Göç Mevzuatına uygun hukuki düzenlemeler yapmış olsa da ülkenin coğrafi konumu gereği düzensiz giriş ve çıkışlar zaman zaman kontrol edilememektedir. Bu doğrultuda göç dalgasının beraberinde gelen problemleri önlemek amacıyla kamusal harcamalara ek olarak STK ve gönüllü kuruluşların bu konudaki pozitif tavrı göç süreciyle birlikte ortaya çıkabilecek büyük sorunların önlenmesinde tampon görevi gördüğünü ifade etmek mümkündür (Kolukırcık ve Özcan, 2019:194). 2011 yılında ilk olarak 252 kişinin Suriye’den Türkiye’ye gelmesiyle başlayan Suriyeli sığınmacıların Türkiye’ye kitlesel göçü 2019 yılı Ekim ayı itibariyle 3 milyon 674 bin 588 kişiye ulaşmıştır. Bu sayının 1 milyon 619 bin 533’ü 0-18 yaş aralığındaki çocuklardan meydana gelmektedir (multeciler.org.tr, 2019;Erişim Tarihi: 2 Kasım 2019). Dolayısıyla, Türkiye nüfusu içinde Suriyeli sığınmacıların sayısının bu kadar hızlı ve yoğun şekilde artması yerel nüfusta çeşitli tedirginliklere neden olmaktadır. Yüksel Oktay, Menteşe ve Güven’in 2019 yılında gerçekleştirmiş olduğu Türk halkının Suriyeli sığınmacılara yönelik bakış açılarının değerlendirildiği Yalova özelindeki araştırmanın sonuçlarına göre;

- Suriyeli sığınmacılarla birlikte kent nüfuslarındaki aşırı şişkinlik nedeniyle şehir altyapılarında ciddi problemlerin meydana gelmesi ve demografik yapının başkalaşmasına dayalı yerel halkta endişeler çoğalmaktadır.
- Türk nüfusunun çoğunlukta olduğu mahallelerde Suriyelilerin artış göstermesinden dolayı yerel halkta güvenlik endişeleri çoğalmaktadır.
- Dil bariyeri, kültürel ve yaşamsal farklılıklar toplumsal uyumu zorlaştırmaktadır.
- Savaşta eşini kaybeden Suriyeli kadınlar başlıca sebep olmak üzere yerel halk arasında çok eşlilik tercihinin ve boşanma olaylarının çoğalmasına zemin hazırlamaktadır.
- Yoksulluk kökenli nedenlerden dolayı şehir ve ev değişimlerinin yaşanması sebebiyle Suriyeli çocukların eğitim yaşantıları sekteye uğramaktadır. Dolayısıyla bu da Suriyeli sığınmacı çocukları sokaklarda dilenme ve suç temelli faaliyetlere sevk etmektedir.
- Başta mevsimlik tarım işçiliği olmak üzere imalat ve hizmet sektörlerinde kaçak işyerlerinde düşük ücretle çalıştırılan Suriyeli çocukların sayısında artış meydana gelmektedir (2019:209-215).

Günümüzde Türkiye'ye gelmiş olan Suriyeli mülteci sayısı 4 milyona yaklaşmaktadır. Suriyelilerin kitlesel göçü Türkiye'nin uluslararası göç haritasındaki yerini de etkilemiş, Ortadoğu coğrafyasındaki siyasi karmaşıklık Türkiye'yi transit ülke konumundan kitlesel zorunlu göçlerin merkez ülkesi haline getirmiştir. Suriye krizi II. İkinci Dünya savaşından sonra meydana gelen en ağır insani krizdir ve bu kriz karşısında en büyük bedeli ödeyen ve en ağır yükü taşıyan çocuklardır. Suriyeli mülteci çocukların içerisinde bulundukları risk ortamının olası sonuçları, UNICEF tarafından bir nesil çocuğun “kayıp kuşak haline gelmesi” şeklinde tanımlanmaktadır. Türkiye emek piyasasında Suriyeli mülteci çocuklar “taze emek gücü” olarak görülmeye başlanmışlardır. Yerli çocuklardan farklı olarak; Suriyeli sığınmacı çocukların dil bilmemeleri, ülkelerindeyken okudukları sınıflar ile Türkiye'deki sınıfları arasında kopuklukların olması, belgelendirme ve aldıkları eğitimin tanınmama problemi, aldıkları eğitimin gelecekte tanınıp tanınmayacağı endişesi ve başvuru yapılmasına rağmen bazı okul yönetimlerinin başvuruları kabul etmemesi gibi nedenler de Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim yaşamlarına dâhil olmalarına engel olmaktadır (Sallan Gül, Türkmen ve Kahya Nizam, 2019: 921-925).

3.4.3. Yoksulluk

Türkiye'de farklı ülkeler uyruklu birçok refakatsiz çocuk bulunmaktadır. BMMYK, 2017 yılı verilerine göre Türkiye'de yer alan sığınmacıların %50'sinden fazlasını çocuklar oluşturmaktadır. Çocuk sayısının bu kadar ciddi düzeyde olması, başta barınma, sağlık, eğitim, sosyal olmak üzere temel ihtiyaçlar noktasında birçok riski de beraberinde getirmektedir. Belirtilen ihtiyaçların asgari düzeyde karşılanması ya da karşılanmaması durumunda çocuklar ve gençler arasında suç ve benzeri sapma davranışları görülebilmektedir. Sağlıklı ve üretken bir birey olabilmenin en önemli evresi olan çocukluk dönemi, başta Suriyeliler olmak üzere yabancı uyruklu diğer göçmen çocuklar için de sağlıklı bir şekilde yaşanmamaktadır. Özellikle Suriyeli çocukların eğitime

erişimleri incelendiğinde, kamp içinde yaşayan çocukların okullaşma oranı %92 iken, kamp dışında yaşayan çocuklarda bu oranın %26'ya kadar düştüğü anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda, yaşadığı yerin değişimine zorunlu bir şekilde maruz kalan, hızlı toplumsallaşma sürecine tanık olan çocukların sapıcı ve sonucunda suçlu davranışa doğrudan ya da dolaylı olarak yönlenmesi beklenmektedir. İç ve dış göç sonrasında çocukların yaşadıkları sorunlar arasında yüksek düzeyde anksiyete/depresyon, sosyal ilişkilerde problemler, hiperaktivite belirtileri, travma sonrası stres bozukluğu, düşük benlik saygısı, düşük yaşam doyumu, okul başarısızlığına bağlı problemler, suç ve şiddete yönelim yer almaktadır (Tapan ve Derin, 2019: 856-858).

Yalçın'a göre; aile kendi ülkesinde kalmışsa veya çocuk ebeveynlerinin telefon numarasını bilmiyorsa, emniyette isim bir harf bile yanlış yazılırsa aile çocuğunun nerede olduğunu bulamayabiliyor. Ailenin maddi sorunları ve yine onların dille ilgili problemleri ziyaretlere gelmelerini engelleyebiliyor veya zorlaştırabiliyor. Ayrıca görüşmeler esnasında tahliye olmuş çocukların belirttikleri hususlardan biri de Türk olmayan ve kimsesiz çocukların, hapishanedeki temel ihtiyaçlarını karşılayacak paralarının olmaması şeklinde ifade edilmektedir. Bu nedenlerle, çoğu yabancı uyruklu çocuğun hiç ziyaretçisi olmadığı belirtilmektedir (2016: 72-112). Çalışma izinleri olup olmaması fark etmeksizin Suriyeli sığınmacıların Türkiye emek piyasasında geniş bir alanda çalıştikları bilinmektedir. Çünkü sığınmacıların önemli bir kısmı içinde bulundukları kötü hayat koşulları nedeniyle çalışmak zorundadır ancak Türkiye'de ikamet izinleri bulunmasına rağmen sahip oldukları ikamet belgelerinde "çalışamaz" ibaresi yer almaktadır. Buna karşın, ikametgâhlarında yer alan çalışamaz ibaresi pratikte sığınmacıların çalışmalarına engel olmamaktadır. Bu doğrultuda Suriyeli sığınmacıların dünyanın farklı coğrafyalarında ağır yaşam koşullarına katlanmaya çalışan, çoğunlukla ağır ve tehlikeli işlerde sağlıksız koşullarda en az ücreti alarak yaşamlarını sürdürmeye çalıştikları bilinmektedir. Bu nedenle Suriyeli sığınmacıların çoğunlukla ucuz işgücü olarak tercih edilmektedirler (Aktaş, 2018:140).

3.4.4. Dil Bariyeri ve Eğitim

Zorunlu okul çağındaki her çocuğun, ihtiyaçlarına ve kabiliyetlerine uygun ve kendisini topluma dönüşe hazırlamak için tasarlanmış bir eğitim almaya hakkı vardır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, tutuklu çocukların haklarının korunması için de devletlere önemli görevler yüklemektedir.

Hapishanelerde yabancı bir çocuk olarak yer almak, hapishane personeli ve kendi akranlarıyla aynı dili konuşamamaktan dolayı iletişimsizliği ve pek çok problemi beraberinde getirmektedir. Dil bariyeri konusunda, Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü'nün kadrolu olarak görevlendirdiğı bir tercüman bulunmamakta ihtiyaç halinde ise kurumda barınan dil bilen tutuklu/ hükümlü veya kurumda görev yapan personelden yararlanıldığı ifade edilmektedir. Dil engeli, yabancı uyruklu çocukların mahremiyetleri açısından da kaygı uyandırmaktadır. Yabancı çocukların dil bariyeri, eğer hapishanede başka aynı dili konuşan bir çocuk yoksa işleri daha da zorlaştırmaktadır. Ayrıca, söz konusu çocuklar geçirdikleri onca travmatik yaşantıdan sonra duygularını ifade edebilmeyi ve hukuki danışmanlık almayı, günlük ihtiyaçlarını bile kurumda başka

aynı dili konuşan biri yoksa karşılayamamakta ve kendilerini çok yalnız, çaresiz hissetmektedirler (Yalçın, 2016:108-112).

3.4.5. Sağlık Sorunları

Başta Suriyeli mülteci çocuklar olmak üzere göçmen çocukların karşılaştıkları problemlerin oranı şu şekilde belirtilmektedir; %51 psikolojik endişe, %25 eğitim hayatından kopuş, %11 çocuk işçiliği, %3 cinsel istismar, %3 aile tarafından gösterilen şiddet, %2 çocuk istismarı, %2 refakatsiz çocuk, %1 çocuk gelinler, %1 çocuk anneler olarak gösterilmektedir. Suriyeli mülteci çocuklar hem kamplarda hem de kamp dışında açlık, hastalık, iş kazaları, istismar edilme, çocuk evliliği, ruhsal bozukluklar, cinayet, silahlı çetelere dâhil edilme ve uluslararası göç esnasında yaşam hakkı ihlallerine maruz kalmaktadırlar. Suriyeli çocuklar özellikle, Türkiye'ye göçleri sırasında yollarda yaralanma, günlerce yürüme sonucu göç yolunda şiddete ve tecavüze uğrama gibi sebeplerle fiziksel ve psikolojik sağlıkları bozulmuş olarak gelmektedirler. Ayrıca, yoksulluk, barınma, hijyen olanaklarının yetersizliği, kış aylarında ısınma problemleri mülteci çocukların önemli sağlık problemleri yaşamalarına neden olabilmektedir. Buna ek olarak, suçlu mülteci çocukların sağlık problemleri ile karşılaşmaları durumunda hapisanelerde dil problemlerinden dolayı dertlerini düzgün bir şekilde anlatamama, sağlık hizmetleri hakkında yeterince bilgi verilmemiş olması, tecavüz, istismar gibi konuları dile getirmekten utanma, karşı cinsteki sağlık personeline kendilerini doğru bir şekilde ifade edememe, hukuki engeller vb. sebeplerle sorunlar yaşamaktadırlar. Suçlu mülteci erkek çocukların ruhsal sağlıkları incelendiğinde; kendilerini kaybolmuş, işe yaramaz şekilde görmektedirler. Geride var olan ve devam eden travmalar, Suriye'ye geri gönderilme korkusu, gelecek yaşama dair belirsizlikler, dışlanmışlıklar, yoksulluk ve yoksunluk, psikolojik ve fiziksel sorunlarının daha da artacağına işaret etmektedir (Korkut, 2018: 63-68).

3.4.6. Toplumsal Dışlanma ve Uyum Sorunu

Nüfustaki bölgesel hareketlilik, iç ve dış göçler ve gecekondulaşmanın suçluluk ve suç ile olan ilişkisine yönelik çalışmalar bulunmaktadır. Bu etken faktörlerin kültürel ve ekonomik problemler ile bağlantılı olması ise suç olgusunu ortaya çıkarmaktadır. Bertolini'den aktaran Gönültaş'a göre; değişik gelenek ve kültüre sahip bölgeler arasındaki göçler, toplumsal uyumsuzluğun başlıca nedenini oluşturmaktadır. Çocuklardaki uyumsuzluk oranı ile göç eylemi arasındaki ilişki göç edenlerin kişilik yapısına bağlı olmamakla birlikte bu etken bireylerin toplumsallaşmaya entelektüel bakımdan, hazırlıklı olmayan kişiliklerine yapılan etkilerden doğmaktadır. Çocuk suçlular, gelecek adına ciddi ve kronik şiddet uygulayıcısı potansiyelindedirler ve bu durum sürekli olarak artış göstermektedir. Çocuk suçlular, daha geç yaşlarda ilk kez şiddete karışanlara göre daha uzun bir suç kariyerine sahip olma eğilimindedirler. Çocukların suç eğilimleri ve suç işleyiş süreçleri genel olarak sosyalizasyon sürecinin başarısı ile belirlenmektedir. Bazı çocuklarda öncelikle basit mala karşı suçlar tespit edilirken zamanla nitelikli ve organize suçlara kayış başladığı tespit edilmiştir. İşsizlik, gelir dağılımı adaletsizliği, geleneklerin farklılaşması, özellikle genç ve çocuk nüfusun

artışı bu etkenlerin ailelerde yaratmış olduğu umutsuzluk, çaresizlik duyguları çocukları suç işleme eğilimine daha yatkın hale getirmektedir (Gönültaş, 2009: 22-36).

Her çocuk salıverildikten sonra topluma, aile yaşamına, eğitime veya işe dönerken kendisine yardım etmek üzere düzenlenmiş programlardan yararlandırılmaktadır. Bu amaçla, erken salıverilme gibi usuller ve özel kurslar düzenlenmektedir (Şekerci, 2018:139).

2011 yılı verilerine göre 18 yaş altı çocukların %68,6'sı hapisneden tahliye olduktan yaklaşık bir yıl sonra adalet sistemi içerisine yeniden dâhil olmakta ve ceza almaktadırlar. Bu oran çocuklar için "iyileştirici" olduğu iddia edilen hapsedilme mekânlarının iyileştirici olmaktan oldukça uzak olduğunu ve ağır infaz rejimini olumlu yönde etkilemediğini açıkça ortaya koymaktadır (Yılmaz, 2011:10).

2008-2012 yılları arasında, tahliye edilmiş çocuklar üzerine İndiana'da yapılan bir çalışmada; suç işlemiş olan 8363 ergenin %25,3'ünün 12 ay içerisinde tekrar suç işlediği ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca, bu çocukların hepsinde toplumsal yaşama uyum problemleri olduğu da saptanan bulgular arasındadır. Bu nedenle, tahliye sonrası çocukları bekleyen yeni yaşamda; yaşanılacak yeni mekân ve çevre koşulları, sahip olunan meslek ve elde edecekleri kazancın dikkatle ele alınması gerekmektedir (Bülbül ve Doğan, 2016:35).

Göç ve sığınma konularında hâkim eğilim göçü kısıtlama ve güvenlik kaygılarını ön plana çıkarma şeklindedir. Bu kaygılar, anlaşılır olmakla birlikte sadece bu boyuttan bakmak yeterli bir yaklaşım olmayacaktır. Sığınmacılar, ülkelerinde zulüm görme riski olduğu için ülkelerini terk etmekte ve başka bir ülkeden sığınma istemektedirler. Dolayısıyla sadece güvenlik çerçevesinde bir bakış sığınma sistemine erişime büyük ihtiyaç duyan bu grubun kabulünü zorlaştıracaktır (Buz, 2008: 1-14).

3.4.7. Çocuk İşçiliği Sorunu

Sığınmacı ailelerin göç ettikleri ülkelerde yoksul duruma düşmeleri, maddi imkânsızlıkları, işsizlik, barınma sorunları gibi problemler sığınmacı ailelerin çocuklarını çalışmaya ya da küçük yaşta evlendirmeye zorlamaktadır. 4857 sayılı iş kanunumuzun 71. Maddesi gereğince 15 yaşını doldurmamış çocukların çalışması yasaklanmıştır. Çocukların çalıştırılması fiziksel, psikolojik ve sosyal kökenli ciddi sorunlara neden olmakla birlikte çocukların eğitim başta olmak üzere sağlıklı bir yaşam ve özgürlüklerinden de uzakta kaldıkları anlaşılmaktadır. Son yıllarda artan Suriyeli göçü ile birlikte özellikle mevsimlik tarım işçisi olarak Suriyeli çocukların istihdam edildiği belirtilmektedir. Yapılan bazı çalışmalar ise Suriyeli sığınmacı çocukların özellikle büyük şehirlerde kâğıt toplayarak ve mendil satarak sokak eksenli çalışma koşullarında ailelerine katkı sağlamaya çalıştıkları anlaşılmaktadır. Göç ile birlikte gelen yetişkinlerin istihdam konusunda sınırlandırılması göçmen çocukları çoğunlukla kaçak işyerlerinde ve sokaklarda denetimsiz ve düşük ücretle çalışmaya itmektedir. Ayrıca bu tip ortamlar, göçmen çocukları şiddet, suç, toplumsal dışlanma temelli nefret cinayetlerine dahi itebilmektedir. Bu doğrultuda çoğunlukla orta öğretim çağındaki bulunan erkek çocukların eğitim yaşantılarına da devam edemediklerini söylemek mümkündür. Buna ek olarak kız çocuklarının kayıt dışı çalışma sorunlarına ilave olarak çocuk yaşta evlendirilme,

istenmeyen gebelikler ve kuma gitme gibi sorunlarla karşılaştıkları bilinmektedir. (Korkut, 2018: 87-89).

Çok açık bir şekilde anlaşılmaktadır ki çocuk işçiliği konusu ve çocukların istihdam piyasasındaki varlığı mevzuatlar yoluyla güvence altına alınmış olsa da pratikte yasaların görünür bir şekilde gerçekleşmesinin yetersiz kaldığı görülmektedir.

3.4.8. Vatansızlık ve İkamet Alamama Sorunu

“Beklemek gözüaltının en kötü kısmı. Artık herhangi bir kontrolünüz yok gibidir, sadece oturup beklersiniz. Başka birisinin sizin kim olduğunuzu ve ülkenizin neresi olduğunu söylemesi için beklersiniz.”¹ (www.statelessness.eu, 2017; Erişim Tarihi: 25 Ekim 2019).

Vatansızlık durumu pek çok nedenle ortaya çıkabilmektedir; bir ülkenin vatandaşlık kanunlarında ortaya çıkan bir boşluk, ulus devletlerin kurulması, sınırların değişmesi, zorunlu göç veya politik dönüşüm ya da şiddetli çatışmalar kişilerin ya da grupların vatansız kalmasına neden olabilmektedir.

Türkiye’de ise vatansız kişilerin durumu YUKK kanunun 50. Maddesinde ele alınmaktadır. Buna göre; Vatansızlık durumunun tespiti Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne yapılmaktadır. Kanun kapsamında vatansız kişi olarak değerlendirilenler Vatansız Kişi Kimlik Belgesi alma zorunluluğu taşımaktadırlar. Vatansız kişiler için düzenlenmiş olan kimlik belgesi yabancı kimlik numarası da içermektedir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün onayı neticesinde Valilikler nezdinde belge düzenlenir ve bu belge ile vatansız kişiler, Türkiye’de yasal olarak ikamet edebilme hakkına sahip olmaktadır. Vatansız kişiler, Türkiye’de çalışma izni ile ilgili iş ve işlemlerde 4817 sayılı Çalışma İzinleri Hakkında kanuna bağlı olmakla birlikte buna ek olarak 6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu, madde 16/1 de belirtilen esaslara tabi olmaktadır. Vatansız kişiler birçok durumda yabancılara yönelik düzenlenen uygulamalar kıstasında eşit görünseler de herhangi bir ülke vatandaşı olmadıkları için diplomatik korumadan faydalanamamaktadırlar. Dolayısıyla, can ve mal güvenliklerine yönelik herhangi bir hukuksuzlukta savunmasız kalabilmektedirler. Çeşitli istisnalar mevcut olmakla birlikte vatansız kişiler, herhangi bir ülkenin vatandaşlığı altında bulunmadıkları için Türkiye’de işlenen suçların vatansız failleri de tıpkı Türk vatandaşları gibi Türk Ceza Kanununun hükümlerine göre yargılanmaktadır. Çocuk vatansızların ise yüksek yararları gözetilmekte olup aile ve refakatsiz çocuklar ayrı yerlerde barındırılmaktadırlar. Vatansız çocukların eğitim ve öğretim faaliyetlerinden yararlandırılması konusunda Milli Eğitim Bakanlığı yetkilidir (www.resmigazete.gov.tr, 2013; Erişim Tarihi: 25 Ekim 2019).

Suriye iç savaşı ile birlikte Filistinliler ve Suriyeliler başta olmak üzere Türkiye’de sığınma veya korunma talep eden çok sayıda vatansız bulunmaktadır. Türkiye’de yaşayan vatansız kişilerin sayı ve çeşitli bilgileri oldukça kısıtlıdır. Vatansız çocuklara yönelik verilerin yok denecek kadar az olması, bu alanda ihtiyaçların belirlenmesi ve politika geliştirilmesinin önünde önemli bir engel teşkil etmektedir.

¹ “The waiting is the worst part of detention. It’s like you don’t have any control any more, you just sit and wait. You wait for someone else to tell who you are and what is your country.”Pakistan asıllı Farid ile Polonya’da yapılan mülakattan alıntıdır. (www.statelessness.eu, 2017; Erişim Tarihi: 25 Ekim 2019).

GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Birçok bilim insanının göç konusunda yaptığı çalışmalara dayanarak göçü tamamen engellemenin imkânsız olduğu söylenebilir. Öyle ki korunaklı Avrupa’da mültecilere yönelik ne kadar dikenli teller çekilirse çekilsin, ya da duvarlar örülürse örülsün çaresiz insanlar bir şekilde sınırsal engelleri aşmanın bir yolunu bulacaktır (Harari, 2018:138). Buna karşın bizim tarihimiz, geleneklerimiz ve topraklarımızın mayası hoşgörü ve göç ile yoğrulmuştur (Erdoğan ve Kaya, 2015: 128-131).

Göç toplumsallaşma süreçlerini kesintiye uğratar. Eski toplumunda öğrendiği her şey geçerliliğini yitirir. Göçmen, bir çocuk gibi hayata katılmak için gereken toplumsal bilgileri yeniden tecrübe eder, yeniden sosyalleşir. Fiziki olarak ülkesinden uzak kalan göçmen zihin dünyası olarak ülkesinde kalmaya devam eder. Göçün yönü ister gelişmiş ister gelişmemiş ülkeye doğru olsun ilk kuşaklarda ne orada ne burada olamama hissini doğurmaktadır. Bu bağlamda göçmen ve ev sahibi toplumların barış ve huzur içinde birlikte yaşayabilmeleri modern dünyanın çözmesi gereken önemli problemlerden biri olmuştur (Adıgüzel, 2010: 22).

Uluslararası anlaşmazlıkların, savaş ve çatışmaların sıklıkla yaşandığı ve zorunlu göç problemlerinin çoğaldığı günümüzde, toplumların karşı karşıya kaldıkları en büyük sorunlardan birisi de mültecilik sorunudur. Yurtlarını terk etmek zorunda kalan bireylerin, göç ettikleri bölgelerdeki yaşama uyum süreçleri göç eden bireyler için olduğu kadar ev sahibi ülkenin vatandaşları açısından da oldukça sancılı geçmektedir. Bu bağlamda Suriye’de yaşanan savaş nedeniyle ortaya çıkan göç dalgası da bir sosyal tsunami olarak ifade edilmektedir (Canbey Özgüler, 2018: 54).

Göç; işsizlik oranı, sanayileşme, gelir, enflasyon gibi makro değişkenler ile ekonomik sistemler arasında karşılıklı etkileşime sebep olur. Bu nedenle farklı yerler arasındaki heterojenlik, her lokasyonun yapısal özelliklerini etkileyebilen bir nüfusu yeniden entegre etme sürecine neden olmaktadır (Aslan ve Özdil, 2018: 36)

Çocuklar ise göç sürecinin en edilgen parametresi ve çoğunlukla kendi iradeleri dışında davranmaya mecbur kalan aktörleri olması yönüyle ayrıca değerlendirilmeyi hak etmektedirler (Kesgin, 2017: 78-79). Göçmen çocuk konusu ulusal çocuk politikası ve göç politikasının kesiştiği bir noktada ele alınmaktadır (Bulut, 2015: 99). Şüphesiz, göç sürecinin en hassas halkasını çocuklar oluşturmaktadır. Göçmen ve çocuk olmak çift yönlü bir dezavantajlılığı beraberinde getirmektedir. Göçmen ve sığınmacı çocuklar içinde bulundukları olumsuz duruma ek olarak; göç süreci sonrası yaşanan travmalar, toplumsal dışlanma, aile bireylerinin kaybı, yoksulluk ve yoksunluk, çocuk işçiliği, eğitim ve öğretimden mahrum kalmak, ayrımcılık ve dışlanma gibi çeşitli sorunlarla da mücadele etmek zorunda kalmaktadırlar.

Göç olgusu ve göçmen krizi gibi kavramlar tartışılırken ilgili kavramlar üzerinden göçmenlerin kriz yaratmadığı, aksine ekonomik, politik kökenli krizlerin göçmenleri yarattığını ifade etmek mümkündür (Erbaş, 2019: 261-263). Göç edilen bölgede yaşayan ev sahibi topluluklar tarafından, toplumda meydana gelen olumsuz olaylardan dolayı

göçmen gruplar günah keçisi olarak gösterilmektedirler (Chen ve Zhong, 2013). Mears'a göre bu ve buna benzer şekilde hemen hemen tüm toplumlarda görülen; “ortada bir suç varsa mutlaka sonradan gelenler tarafından işlenmiştir “ gibi tarihsel ön yargılara bağlı olarak suç kavramının göç olgusuyla birlikte dile getirilmesi; dünyada bu konuda yapılan bilimsel çalışmaların ve deneysel araştırmaların çoğalmasını sağlamıştır. Yapılan çok sayıda araştırma göçmenlerin çocuklarının ev sahibi topluluk üyelerinin çocuklarına göre daha az suça meyilli olduğunu göstermiştir (2001). 2018 yılında Çocuklar ile ilgili erken çocukluk çalışması verileri derlenmek suretiyle yapılan çalışmada göçmen çocukların, yerlilere göre daha az dışlayıcı davranışlarda bulunduğu gözlemlenmiştir (Kremer, Sutton ve Kremer, 2018).

Türkiye'nin coğrafi manada emperyalist paylaşım ve mücadelelerin sürekli varlığını koruduğu bir bölgede olması ve sürekli düzensiz göç süreçlerine maruz kalıyor oluşu çeşitli sorunlara neden olmaktadır. Bu bağlamda Türkiye, düzensiz göç hareketliliğinde tampon bir ülke olarak konumlandırılmak istenmekte ve bir takım uluslararası anlaşmalar ile sorumlu tutularak göçün tüm yükünü taşıması beklenmektedir. Özellikle AB ülkelerinin kendilerine yönelen göç dalgasını önce dışsallaştırmak, sonra da güvenli bir hale dönüştürerek konuyu ötekileştirdikleri görülmektedir. Kendisini yerel topluma ait hissetmeyen ve geldiği toplumun kurallarına ve otoritesine uyum gösteremeyen göçmenlerin bazı sosyal sorunlara kaynaklık edebileceği ya da marjinal hareketler içerisinde yer alabileceği değerlendirilmektedir (Kolukırmık ve Özcan; 2019: 192-195). Bu doğrultuda göç sürecinin en hassas halkasını oluşturan çocukların, başta eğitim öğretim faaliyetleri olmak üzere çeşitli uygulamalarla kontrol altında tutulamaması, orta ve uzun vadede söz konusu çocukların sosyal ve ekonomik yoksunlukların etkisi ile birlikte şiddet ve suça yönelik eylemlere sürükleyebilecektir.

Bu çalışmada, Türkiye’de sığınmacı ve geçici koruma altında bulunan çocukların suça sürüklenme olgusu işlenmiş, Türkiye perspektifinde önleyici sosyal politikalar değerlendirilmiştir.

İç ve dış göç süreçlerinde kentsel alanlarda artan gecekondulaşma, kentsel hizmetlerin sekteye uğraması, işsizlik, göç ile gelenlerin toplumsal yapıya uyum sağlayamamaları, şehir kültürüne yabancılaşma ve kültürlerarası çatışma gibi problemler söz konusu çocukların suça yönelim sürecini hızlandırıcı yönde etki yapabilmektedir (Akduman, 2007:3-15).

Çatışma ortamı ve beraberinde yaşanan göç sonucunda ruhsal olarak hassas olan çocuk, içerisinde olduğu öfke halini çatışmaya sebep olanlara yansıtmaktan farklı olarak kendisini yeterince koruyamadığı düşüncesi ile aile ve çevresine karşıda yöneltebilir. Göçün tek başına suçluluğu arttırdığı söylenemez ancak çok sayıdaki olumlu veya olumsuz değişkenin varlığına bağlı olarak göçmenlerde suçluluk oranının artabildiği veya azalabildiği gözlenmiştir. Göçmenlerin yaş ve cinsiyet farkına göre bireysel faktörlerinin, kültürel uyum sorunlarının, ekonomik ve istihdama yönelik sorunların, ev sahibi ülkenin göçmenlere karşı izlediği politika ve tutumların, göç sürecinde yaşadığı sorunların, göçmenlerin etnik ve ırksal yapısının, göçün yoğunlaştığı yerleşim bölgelerinin yapısının suçluluk oranını arttırıcı etki yapabildiği görülmektedir (Kızmaz, 2018: 408-417).

Göçmen olmak, suçlu olmak anlamına gelmemektedir. Çoğu zaman göçmenlerin yaşam şartları ve imkânsızlıklar suçla anılmalarına neden olmaktadır. Toplumda oluşan bu kanaate rağmen adli olaylara karışma ve suç oranı 2011-2014 arasında % 0.3, 2017 yılında Başbakanın açıkladığı oran ise % 1.3'dür. Suriyelilerin top yekûn suç işleyen bir topluluk olmamakla birlikte, işsizlik, mali sıkıntılar, kolay para kazanma ve tüketim toplumu gerekleri suç eğilimini arttırmaktadır. Ancak asıl endişe edilmesi gerekenler genç sığınmacılardır (Karasu, 2018: 58-65). Dünyada devletler dışı silahlı aktörlerin %40'ı çocukları radikalleştirme ve terör örgütüne dâhil etme çabası içinde olmaktadır (Erkmen, 2019; Erişim Tarihi: 18 Ekim 2019).

Kendini seçme teorisine göre, kendi ülkelerini terk etmek zorunda kalanlar gittikleri ülkede ekonomik fırsatlar için sıkı çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Bu nedenle uzun dönemli gelişmelere duydukları ilgiden dolayı göçmenler gittikleri ülkelerde, başlarını hukuk sistemi ile belaya sokacak davranışlardan kaçınma eğilimi sergilemektedirler (Kızmaz, 2018:574-576).

Savaştan kaçan göçmenlerin ilk yıllarda geldikleri ülkede hayatta kalabilme ve sığınabildikleri için beklentileri çok yüksek değildir. Aynı zamanda aile bireylerini güçlüklerden koruma ve sınır dışı edilme veya kamplara gönderilme kaygısı nedeni ile kriminal eğilimlerde olmadıkları görülmektedir. Ancak sonraki kuşaklarda; eğitim eksikliği, sosyal dışlanmışlık, uyum sorunları, travmatik olayların devamı, istismara açık olmak, enformel sermaye ve sosyal denetim kurumlarının zayıflaması ve gelecekte sorunlu kuşakların inşa edilmesi durumunda suç eğiliminin artacağı öngörülebilir (Kızmaz, 2018: 418-423). Polat'dan aktaran Taşkın'a göre; özellikle ergenlik döneminde yaşadığı hızlı ve sıkıntılı gelişim nedeniyle, dünyayı algılayışı ve olayı değerlendirişi yetişkinlerden farklı olan çocukların, çevresinde kendisine yardımcı olarak kişi ya da kurumları bulamadığında, bazen topluma zarar verici düzeyde norm dışı davranışlar sergileyebileceklerini belirtmektedir (Erkmen, 2019; Erişim Tarihi: 18 Ekim 2019).

Kantzara toplumsal uyumu, toplumu bir arada tutan bir yapışkan, eğitimi de yapıyı sağlamlaştıran çimento olarak tanımlamaktadır (Duman; 2019: 345) Suç olgusuyla tanışmış olan çocukların özellikle tahliye dönemleri sonrasında tekrar suça sürüklenmemeleri için onlara uygun düzenli ve uygun bir çevreye girmeleri önem teşkil etmektedir (Aydoğan ve Aydoğan; 2004: 4).

Eğitim düzeyi arttıkça suç işleme ve tutuklanma ihtimalinin belirgin bir şekilde azaldığı görülmektedir. Bu durum yaptırımlardaki herhangi bir değişimden değil, eğitim durumunun suçla ilgili davranışları doğrudan etkilemesinden kaynaklanmaktadır. Suç işlemenin kişilikten veya çevresel faktörlerden değil öğrenmeden kaynaklanan bir davranış olduğunu iddia etmektedir (Ögel, 2014:6). Bir çocuğun suça sürüklenmesinde kişisel ya da kalıtsal faktörlerin yanı sıra içinde bulunulan ailenin ve sosyal çevrenin belirgin rol oynadığını ifade etmek mümkündür (Buran ve Çalık Var, 2019:150-154). Risk grubunda bulunan çocukların sokak yaşamına alışmalarını engellemek adına okulda tutulabilmelerini sağlamak, bu konuda atılabilecek en önemli adımlardan birini oluşturmaktadır (Zengin ve Kesgin; 2013: 15-18). Yapılan araştırmalar göstermektedir erken çocukluk eğitimden en çok göçmen ve düşük gelirli ailelerden gelen çocuklar fayda

sağlamaktadır. Çocuklara yaşamlarının en başından fırsat eşitliği sağlanması toplumsal eşitliğin sağlanması, yoksullukları azaltmak, fırsatları iyileştirmek, daha sağlıklı ve donanımlı bir nesil oluşturmak arzusu kısa vadeli plan olmakla birlikte uzun vadede, ekonomik büyüme suçun ve eşitsizliğin azaltılması, toplumsal uyumsuzlukların giderilmesi anlamına gelmektedir (Kavi ve Yıldırım, 2018;9). Özellikle okuryazar olmayan çocukların çevreyle uyum sağlamaları güç olduğundan dolayı suç işleme eğilimi olan arkadaş gruplarında yer alma olasılıkları da oldukça yüksek düzeyde olmaktadır.

Sakız'a göre; farklı kişisel ve eğitsel ihtiyaçları olan çocukların birlikte eğitilebilmesi için özellikle okul içinde farklı pedagojik yöntemlerin kullanılması gerekmektedir. Dolayısıyla, ana dili farklı olan öğrencilerin göç ettikleri yerlerde bulunan öğrencilerle birlikte bir eğitim hayatı sürdürebilmeleri için destekleyici dil dersleri, farklı donanımda öğretmenlerin görevlendirilmesi ya da mevcut öğretmenlerin yeterliliklerinin artırılması gerekmektedir. Dışlandıkları gerekçesiyle göçmen çocukların okula devam etmek istememesi, okul yöneticileri de bütünsel uyumu bozdukları gerekçesiyle göçmen çocukların okullarda sıcak bakmaması aşılması gereken sorunlarından bazılarıdır (2016:70-78). Belirtildiği üzere eğitim, yabancı çocukların topluma uyumunu kolaylaştıran en temel kriter olarak önem taşımakta ayrıca çocukların suça olan eğilimlerini ve suç işleme potansiyellerini önleme konusunda çocuklar üzerinde en önemli kontrol aracıdır (Öztürk, Cengiz, Köksal ve İrez, 2017:20-28).

Suriyeli sığınmacılar özelinde baktığımızda sorunlardan en fazla etkilenen grubun çocuklar olduğu bir kez daha görülmüştür. Aile bütçesine katkı sağlamak için çalıştırılmaları ve eğitimden mahrum bırakılmaları, cinsel istismara maruz kalmaları ve sağlıklı bir çocukluk dönemi geçirememeleri nedeni ile gelecekte kriminal tepkiler verme ihtimalleri artmaktadır (Kızmaz, 2018:402-412).

Milli Eğitim Bakanlığınca, yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla gelecek planlaması yapılmıştır. Bu planlama ile öncelikle dil becerilerinin artırılması ve dil öğretimi, öğrencilerin okula uyumu, yeni okulların inşası ve öğretmen kapasitesinin düzenlenmesi gibi başlıca konuları içermektedir. Bu eğitim anlayışı özel gereksinimi ve engelli olsun ya da olmasın, sosyal kültürel, eğitimsel, yaşamsal aktivite ve fırsatlara tüm toplum üyeleri ile eşit düzeyde erişimde güçlük yaşayan bütün çocukları kapsamakta ve bu çocukların diğer akranlarıyla birlikte eğitim alma hakkını vurgulamaktadır (Aktekin, 2017: 5-7).

Eğitim konusunda Türkiye Cumhuriyeti büyük bir sorumluluk altına girerek göçmenlere; çocuklar ve aileleri kayıt altına alındıktan sonra eğitim olanakları sunmakta ve olabildiğince engelsiz bir yol sağlamaktadır (Günay, Atılğan ve Serin; 2017: 53-55). Araştırmalara göre yabancı çocukların göç ettikleri ülkelerde ayrımcılığa uğradığı en önemli alanlardan biri de okul olduğu gerçeğidir. Bu bağlamda, eğitimsel anlamda yabancı çocukların entegrasyonunun sağlanması aynı zamanda söz konusu kitlenin ülkenin gelecek planları açısından pozitif yönde kazanılması anlamına da gelmektedir (Öztürk, Cengiz, Köksal ve İrez, 2017: 20-28).

Türkiye'de ilkökul düzeyindeki sığınmacı çocukların eğitime katılımlarının daha çok olduğu, lise düzeyindeki gençlerin eğitime erişimin daha az olduğu görülmektedir. Lise

çağındaki çocukların eğitime katılımlarının düşük olmasının sebepleri; eğitimde yaşadıkları boşluk, ekonomik sebepler, göç esansında yaşadıkları zaman kaybı nedeni ile yaşlarının ilerlemesi ve dil sorunları olarak görülmektedir (Coşkun ve Emin, 2018: 1-15).

Sığınmacı çocukların topluma uyumunu kolaylaştıran ya da zorlaştıran en önemli etkenlere baktığımızda; öncelikli olarak dil engeli, Suriyeli öğrencilerin okulla ilişkisi, ebeveynlerinin profili, rehberlik ve psikolojik destek almaları, ebeveynlerin gelir düzeyleri olduğunu görmekteyiz. Bu doğrultuda göçmen öğrencilerin dil eğitiminde başarı sağlamaları uyumu kolaylaştırırken başarısız olmaları içine kapanık, saldırgan bir tutum takınmalarına neden olabilmektedir. Türkçe dil bilgisi alanında lisans eğitimi alan adaylara yabancı çocuklara Türkçe eğitiminin nasıl verileceğine dair her hangi bir eğitim verilmediği tespit edilmiştir. Yine edinilen diğer bulgulara göre; yakınlarını kaybetmiş çocuklardaki travma olasılıkları, yerli öğretmenlerin ve velilerin sığınmacı çocuklara “öteki” düzeyindeki bakışı, okul idarecilerinin sığınmacı çocukların sorumluluğunu almaktan kaçınmak istemeleri, sığınmacı çocukların sık sık ikamet değiştirmeleri ve sosyo-ekonomik düzeyleri, Türkçe bilmedikleri için ilkokul bir ya da ikinci sınıfa kaydedilen çocukların yaşlıları ile birlikte sosyalleşememeleri gibi başlıca sebepler başta Suriyeliler olmak üzere sığınmacı çocukların toplumsal uyum problemini arttırmaktadır (Emin, 2019; 60-90).

Ev sahibi toplumun ulusal dilinin öğrenilmesi uyum sürecinin temel yapı taşı oluşturmaktadır. Toplumsal uyum tartışmaları her ne kadar göçmenleri hedef tema olarak belirlese de uyum süreci ev sahibi toplum, önemli kurum ve kuruluşlar ve son olarak göçmenlerin katıldığı güçlü bir ağı gerektirmektedir. Suriyelilerin uyum sürecini kolaylaştıracak en etkin çözümlerden birisi de öncelikli olarak lise ve ortaokul olmak üzere tüm Suriyeli çocukların okula gitme oranının daha da artırılması gerekliliğidir (Bostan, 2018: 58).

Türkiye’de sığınmacıların yükseköğretim kurumlarında eğitim almaları birçok açıdan çok önemli olmakla birlikte, toplumsal yanlış algılar ve stratejiyi iyi yönetememe riski altında uzun vadede uyum politikalarının asli unsuru olabilecek nitelikli gençleri ülkede kalmalarını teşvik etmek gerekmektedir (Erdoğan, 2017: 10).

Suriye iç savaşının akabinde gelişen göç hareketinde Suriyeli göçmenlerin sosyal anlaşma, kültürel etkileşim ve uyum konularında en çok Türkiye’de uyum sağladıklarını söylemek mümkündür (Günay, Atılğan ve Serin; 2017: 49-52).

İstihdamın büyük bir sorun olarak görüldüğü dönemlerde göçmenlerin düşman olarak görülmesi bir tesadüf değildir (Erbaş, 2019: 306-307). İnsan hakları evrensel beyannamesinde çalışma bir insan hakkı olduğu belirtilmektedir. Sığınmacılara çalışma hakkı verilmediği takdirde insan haklarına aykırı hareket etmekle birlikte, çalışmayan sığınmacı yasal olmayan yollara başvurmak, kayıt dışı çalışmak, emek sömürsüne maruz kalmak hatta göç ettiği ülkeye karşı olumsuz duygular beslemesine de sebep olabilmektedir (Yüksel Oktay ve Es, 2015: 399). Suriyelilerin işçi durumlarına İstanbul özelinde baktığımızda, geçmişte iç göç ile köyden gelen yoksul kesimin çalışma şekillerini devir aldıklarını, şartları uygun olmayan atölyelerde, az maaş ve sosyal güvenlik hizmetlerinden yoksun çalıştıkları görülmektedir (Zehra, 2015: 40). İşsizliğin

suça yönelmede itici bir güç olduğu düşünüldüğünde, Göçmenlerin kendi ülkelerinde yaşadıkları savaş, baskı ve ölüm gibi mağduriyetleri göz önüne aldıklarında, göç ettikleri ülkede geçimlerini sağlayacak bir işte çalışıp hayatlarını devam ettiriyor olmaları suça karşı koruyucu bir faktör olmakla birlikte uyum sürecinde de etkili olacaktır (Kızmaz, 2018: 420).

Uyum, göç eden ve göç alan toplumların karşılıklı sabır ve anlayışı ile tamamlanmaktadır. Göç uygarlıkların daima belirleyici dinamiklerinden birisi olmuştur. Türkiye, gelişmekte olan ekonomisi, yetişen insan gücü ve potansiyeli ile aynı zamanda göç yolları üzerinde de bulunan dünyanın en önemli kesişme noktalarından birinde bulunmaktadır. Başka coğrafyalarda görülmeyen bu insan hareketliliği günümüzde Türkiye'ye değer katan ve yeni fırsatlar yaratan önemli bir özelliktir. Öncelikle devletin bu alanda bir düzenleme, kurumsal altyapı ve güncel gereksinimlere cevap verebilecek yasalara sahip olması gereklilik arz etmektedir (T.C. Kalkınma bakanlığı,2014: 56).

İnsanların ailelerine, okula, dinlerine ve sosyal çevrelerine olan bağ ne kadar güçlü ise kontrol mekanizmaları da o kadar sağlam olur ve düşük öz kontrole sahip bireylerin suç işlememe olasılığı da o kadar düşecektir (Cömert ve Sevim,2017: 29-40).

Çok sayıda sığınmacı barındıran Şanlıurfa ilinde toplumsal gerginliğin çok olmamasında iki neden dikkat çekmektedir. Sığınmacılar ile yerel halk arasındaki akrabalık ilişkileri ve kültürel yakınlık ile sivil toplum kuruluşlarının etkin görev alarak kanaat önderleri ile sığınmacıları uyum ve suça karışmama konusunda yönlendirmesidir. Yaptıkları bir hatanın tüm Suriyelilere mal edileceği gerçekliğinin de farkındadırlar (Orhan ve Gündoğar, 2015: 23). Buna karşın suç işledikleri takdirde haber yapılırken özneyi Suriyeli mülteci olarak sunmak haberin öneminden ziyade suçu işleyen kişinin etnik kökenine dikkat çekmekte ve onların suç işleme oranlarının yüksek olduğu gibi bir algı oluşturmaktadır (Yıldırım ve Yurtdaş,2015).

Türkiye, uyum için önemli çalışmalar yapmış ve hala bu uyum çalışmalarına devam etmekte olup, aynı zamanda bu kadar çok mülteci barındırırken beklenenden çok daha az toplumsal tepki oluşmuştur (ICC, 2018, 23) Toplumsal tepkinin geçmiş Dünya örneklerine bakıldığında nispeten az olması ve bu kadar büyük bir kitlesel akının mukim ülke tarafından bu oranda kabulü birçok kuramın teorilerini geçersiz hale getirmiştir (Işıklı, 2018: 32).

Ev sahibi ülkenin göçmenlere bakışı; uygulanacak sosyal uyum programlarına yön vermektedir (Başkurt, 2009:94) .Türkiye’de başta Suriyeliler olmak üzere çeşitli göçmen ve mülteci grupları ile ilgili yapılması gereken politikalar temel ihtiyaçları karşılamaktan öteye geçmiş, sosyal, siyasal, ekonomik uyum ve güvenlik meselesine dönüşmüş, ilgili kurumlarda bu yönde çalışmalarını yürütmeye evrilmiştir (Orhan ve Gündoğar, 2015: 34) Türkiye, özellikle kadın ve çocuk mültecilere yönelik hassasiyet dolu yaklaşımı ve göçmenlere yönelik geliştirilen ve uygulanan sosyal politikalar nedeniyle Dünyada önemli bir noktada bulunmaktadır (Çelen, 2017: 321-324).

Yapılan alışmalar göstermektedir ki, adalet ve şiddet arasında sıkı ama ters bir bağ vardır. şöyle ki toplumsal adalet anlayışı azalan bireylerde, adaleti kendilerinin sağlama eğilimi oluşmaktadır (Yıldıırım ve Yurtdaş,2015: 23).

Brüksel Molenbeek, Belçika'dan IşİD'e katılan 553 kişiden 472'si bu bölgeden gitmesi, Paris saldırılarını gerçekleştiren bu bölgede büyümüştür. Bölgenin teröre olan insan kaynağı yanında diğer bir özelliği ise ikinci nesil, iyi eğitim almamış, toplumdan dışlanan, aile baskısı altında, işsizlik ve uyururucunun yaygın olmasıyla beraber radikalizm etkisinde kalan gençler dikkat çekmektedir (Karasu, 2018: 67). Bazı uluslararası çalışmalar göstermiştir ki; göçmenlerin suça katılım düzeylerinin ev sahibi ülkenin göçmenlere karşı nasıl bir politika izlediği ve ev sahibi ülkenin göçmenleri kabul etme şekline göre farklılık gösterdiğidir (Kızmaz, 2018: 406). 2007 yılında Lynch ve Simon'un yaptığı araştırmada g hacminin yüksek, güç bariyerlerinin az olduğu Kanada, ABD gibi ülkeleri göçmen ülkeler, göçmenliği teşvik etmeyen Japonya, Almanya, Fransa gibi ülkeler göçmeni olmayan ülke olarak tanımlamıştır. Bu tanımlamanın ardından yerli halk ile göçmen halkın suçluluk düzeyleri kıyaslanmıştır. Göçmen lkelerin daha fazla g almasına karşın göçmenlere karşı tutum ve politikalarının daha bütünlükçü olması nedeni ile suçluluk oranının göçmen olmayan ülkelere göre daha düşük olduğu görülmüştür (Kızmaz, 2018: 431).

Günümüzde yeni tip ırkçılık söylemi çıkmaktadır. Eski tip ırkçılıkta, bir ırkın diğerine göre biyolojik üstünlüğü ve ırklar arası mesafeden bahsedilirken, modern çağda bu söylem dilinin doğru olmadığı politik olarak ta kabul edildi.1970'lerden sonra ortaya çıkan modern ırkçılıkta ırkların eşitliğini savunan bir görünüm sergilemekle birlikte, örtük bir biçimde azınlıklara dair negatif düşünme biçimce kendini göstermektedir. Önceleri doğrudan ayrımcılığa maruz kalan öteki, şimdilerde örtük bir dışlanma ile karşı karşıya kalmaktadır. Türkiye'de ucuz işi gücü olarak çalışan "teki" suçlu iken çalıştıran "yerli" suçlu değil, yüksek kiralarda oturmaya mecbur bırakılan "teki" suçlu iken "yerli" suçlu değil, ikinci eş olarak alınan kadın "tekiler" suçlu iken aile birliğini sarsan "yerli" erkek suçlu değildir (Yıldıırım ve Yurtdaş, 2015).

2017 yılı itibariyle Türkiye'de yabancı uyruklu çocukların suça sürüklenme konusunda isnat edilen suç türlerine bakıldığında birinci sırada Pasaport Kanuna Muhalefet suçu olduğu görülmektedir. Kitlemel g ve düzensiz göç söz konusu olduğunda Yabancı uyruklu çocukların sınır kapılarından geçerken kanuna uygun bir şekilde giriş ve çıkış yapamayacakları aşıkrdır.

Suça sürüklenen çocukların, topluma kazandırılabilmesi için kanunlarda yer alan mekanizmalara işlevsellik kazandırmak en az önlemek kadar önem arz etmektedir. Göçmen ocuk ve gençlerin suça sürüklenişini önleyebilmek adına en önemli adımların küresel düzlemde alınacak tedbirlerden geçtiği aşıkrdır. Öyle ki küresel bağlamda savaş ve çatışmaların durdurulması, i ve dış glerin önlenmesi, yoksulluğın ve işsizliğin azaltılması öncelikli zorunluluklar olarak belirtilmektedir. Ayrıca, ocuk ve gençlerin suça eğilimini azaltmak adına sosyal, sportif ve kültürel etkinliklerden yararlanmalarına yardımcı olacak geliştirilmiş politikalara ihtiyaç duyulmaktadır (Bülbül ve Doğan, 2016:36).

Özellikle mülteci çocukların yaşadıkları psikolojik travmaları atlatmaları için çocukların farklı kültürdeki çocuklar ile kaynaşması için oyun, sanat, müzik terapisi ile psiko-sosyal destek sağlanmalıdır. Çocuklar ve gençler, sadece risk altındaki bir grup olarak odaklamak ve onları etiketlemek yerine gençleri çözümün bir parçası ve toplumun başarısına sağlanabilecek önemli bir katkı olarak görülmelidir (Acar, 2008: 10-18)

Türkiye’de Aralık 2017 itibarıyla 3,4 milyon kayıtlı Suriyeli mülteci, 300-400 bin civarı kayıtsız Suriyeli mülteci, 450 binden fazla Suriyeli olmayan (Irak, Afganistan, İran gibi) mülteci bulunmaktadır (ICC, 2018:1).

Bu doğrultuda «Sığınmacı ve Geçici Koruma Kapsamındaki Çocuklara Yönelik Uyum Politikaları: Suça Sürüklenen Çocuklar Örneği» isimli tez çalışmamızın konusu; Türkiye’de yer alan sığınmacı ve geçici koruma kapsamındaki çocuklarda suça sürüklenme olgusu ve Türkiye perspektifinde önleyici politikalar ile TÜİK verileri başta olmak üzere suça sürüklenmiş sığınmacı ve geçici koruma kapsamındaki çocuklara yönelik elde edilen istatistiki veriler ve literatür değerlendirilmiştir.

2017 tarihli TÜİK verileri incelendiğinde 22,9 milyon 0-17 yaş arası T.C. uyruklu çocuk, GİGM verilerine bakıldığında 0-19 yaş arası geçici koruma altındaki çocuk sayısının 1,6 milyon olduğu görülmektedir. Diğer uyruklarda ve vatansız çocuk sayıları da bilinmemektedir. 2017 tarihi itibarıyla Tablo 26’ya göre T.C. uyruklu çocuk sayısını, suça sürüklenen T.C. uyruklu çocuk sayısına (Pasaport Kanununa Muhalefet suçu hariç) oranladığımızda % 0,43 olduğunu görmekteyiz. Tablo 27’ye göre geçici koruma altındaki çocuk sayısını suça sürüklenen (Pasaport Kanununa Muhalefet suçu hariç) yabancı uyruklu çocuk sayısına oranladığımızda % 0,15 olduğu görmekteyiz. 2011 yılında Ülkemizde bulunan sığınmacı çocuk sayısı tam olarak bilinmemekle birlikte, 2011’den 2017’ye gelindiğinde kitlesel göç ile hızlı bir şekilde göç eden veya ülkemizde doğan çocuk nüfusunun toplamının 1.6 milyonu aştığı gerçeği ortadadır. Görüldüğü üzere sığınmacı çocuk sayısındaki bu hızlı artış ile yabancı uyruklu çocukların suç oranlarının artış hızı paralel değildir. Suça sürüklenme oranları da T.C. uyruklu çocuklara kıyasla daha yüksek değil azdır. Ancak bu durumda çocukların eğitim ve toplumsal uyum yönünden eksiklerinin giderilmemesi halinde gelecek yaşamlarında Türkiye için ucuz işgücü, kayıp kuşak veya suça eğilim içerisinde olmayacakları anlamına gelmemektedir.

Yabancı uyruklu çocukların suça sürüklenme sebeplerine baktığımızda daha önce belirttiğimiz gibi pasaport kanununa muhalefet suçu ilk sıra olup, hırsızlık, yaralama, sahtecilik, mala zarar verme gibi suçlar sıralamayı takip etmektedir.

Bu bağlamda sığınmacı ve mülteci çocukların suç eğilimleri ve suç işleyiş süreçleri sosyal uyum sürecinin başarısı ile paralellik göstermektedir. Buna ek olarak yoksulluk başta olmak üzere eğitim yaşamından kopuş ve sosyal yaşama katılım eksikliği, mülteci ve sığınmacı çocukları sokak yaşamına ve suça yönelten faaliyetlere sevk ettiği anlaşılmaktadır. Dil engeli ise suça sürüklenen çocukların cezai işlemlerinin uygulandığı sırada ve cezaevlerinde söz konusu çocukların kendilerini doğru bir şekilde ifade edememelerine ve ihtiyaçlarını belirtmelerine engel olmaktadır. Ayrıca, çocuk suçluluğu, kamu ve özel paydaşlar fark etmeksizin tüm kuruluşlarla birlikte sivil toplum kuruluşlarının da desteği ile birlikte çözülebilecek bir konudur. Buna ek olarak denetimli

serbestlik mekanizmasının daha aktif hale getirilmesi gerekmektedir. Son olarak tahliye sonrası hüküm giymiş çocukların cezaevlerine geri dönüşlerinin önüne geçilebilmesi adına rehberlik ve psikolojik danışmanlık faaliyetlerinin çoğaltılması önem taşımaktadır.

Göçmenleri hep bir sorun olarak görmek sonunda soruna dönüşmelerine sebep olacaktır. Ancak, toplumsal fırsata nasıl dönüşürler, birlikte yaşama kültürümüzü nasıl zenginleştirirler ve topluma katılımlarını sağlayarak toplumsal faydaya katkı sağlamaları nasıl sağlanır sorularını irdeleyerek bakmak ve kalıcı politikalar üretmek gerekmektedir. (Bulut,2015:110).

İnat'a göre (2017) "Suriye iç savaşının kaybedeni Suriye halkıdır, onlarla birlikte Orta Doğu'nun diğer halkları ve bütün insanlıktır. Buna karşılık kapısını zor durumdaki mültecilere açanlar, onların zor zamanlarını fırsata dönüştürmek yerine onlara yardım gayesiyle yaklaşanlar "Suriye sınavının" kazananlarıdır.

Uluslararası göç ile gelen kişilerin ülke içerisinde bir göçmen sorunu şekline dönüşmemesi için toplumdaki tüm paydaşların seferber olması gerekmektedir. Ulusal ve uluslararası kuruluşların vereceği desteğin toplumda tam karşılığının oluşabilmesi için tüm tarafların işbirliği içerisinde olması zaruridir. Kamu ve özel kurumların, sivil toplum kuruluşlarının, yerel yönetimlerin, eğitim kurumlarının ve halkın paydaş olarak hareket etmesi ile daha hızlı bir uyum süreci sağlanabilecektir.

Çocukları, kendilerini korumak için yeterince büyük olmadıkları ama mutluluk ve hüznü yetişkinler gibi hatta daha yoğun yaşayabildikleri gerçekliğini unutmadan değerlendirmeliyiz.

SONUÇ

Günümüzde dünya devletlerinin en önemli konularından biri göç olgusudur. Türkiye, son yıllarda gerçekleşen kitlesel göçünde etkisi ile 4 milyonu aşan sığınmacı ve geçici koruma altındaki kişiye ev sahipliği yapmak suretiyle dünyada en fazla sığınmacı ve en fazla çocuk sığınmacı bulunduran ülke konumundadır.

Uluslararası göçe konu olan çocuk sayısının ülkemizdeki sayısal fazlalığı nedeni ile «Sığınmacı ve Geçici Koruma Kapsamındaki Çocuklara Yönelik Uyum Politikaları: Suça Sürüklenen Çocuklar Örneği» isimli tez çalışmamızda, Türkiye’de yer alan sığınmacı ve geçici koruma kapsamındaki çocuklarda suça sürüklenme olgusu, Türkiye perspektifinde uygulanan önleyici politikalar ve TÜİK verileri başta olmak üzere suça sürüklenmiş sığınmacı ve geçici koruma kapsamındaki çocuklara yönelik istatistiki veriler değerlendirilmiştir. Uluslararası göçe konu olan çocuk ve suç bağlamında ulusal ve uluslararası literatür araştırması yapılmıştır. Çalışmamızda Türkiye’de suça sürüklenen yabancı, sığınmacı ve geçici koruma altındaki çocukların suça sürüklenme oranları, T.C. uyruklu suça sürüklenen çocukların oranlarına kıyaslanarak açıklanmıştır. Yapılan çalışma neticesinde son yıllarda sığınmacı ve geçici koruma altındaki çocuk sayısındaki hızlı artış ile yabancı uyruklu çocukların suç oranlarının kıyasında, artış hızının aynı olmadığı görülmüştür. Suça sürüklenme oranları da T.C. uyruklu çocukların suça sürüklenme oranları ile kıyaslandığında daha yüksek değil aksine daha az olduğu görülmüştür.

Türkiye sığınmacı ve geçici koruma altındakilere uyum için önemli çalışmalar yapmış, yapmaya da devam etmektedir. Ülkemiz hayata geçirdiği uyum politikaları ve toplumsal fedakârlık bakımından dünyada önemli bir noktadadır. Sığınmacı ve geçici koruma altında bulunan çocuklar ücretsiz temel eğitim ve sağlık hizmetlerinden faydalandırılmaktadır. Refakatsiz çocuklar ise diğer çocuklar ile aynı haklara sahip olup koruma altına alınmaktadır. Çocukların okullara devam etmesinin desteklenmesi ve temel ihtiyaçlarının karşılanması için sosyal yardım destekleri yapılmaktadır.

Ulusal ve uluslararası kaynaklardan göç olgusunu suça sürüklenen çocuklar bağlamında incelediğimizde asıl sorunun göç olgusu değil bu olgunun yönetilememesi olduğu görülmüştür. Göçmenlerin göç ettikleri ülkeye katkı sağlamaları veya sorun haline gelmelerinin ev sahibi ülkenin uyguladığı göçmen politikaları ile ilgili olduğu dünya örneklerinde gözlemlenmiştir. Göç sürecinin en hassas ve edilgen unsuru olan göçmen çocuk konusu da, sadece göç politikaları ile değil aynı zamanda ulusal çocuk politikaları çerçevesinde ele alınmalıdır.

Uluslararası göç ile gelen çocuk ve gençlerin ülke içerisinde bir göçmen sorunu şekline dönüşmemesi için toplumdaki tüm tarafların işbirliği içerisinde olması gerekmektedir. Ötekileştirilmeden, çocuk oldukları unutulmadan ve dünyada yetişkinlerin sebep olduğu savaş, çatışma ve şiddet ortamlarının sebebi olmadıkları gerçekliği her zaman göz önünde bulundurulmalıdır. Uyum politikaları; ulusal ve uluslararası kuruluşların, kamu ve özel

kurumların, sivil toplum kuruluşlarının, yerel yönetimlerin, eğitim kurumlarının ve halkın paydaş olarak katılımları ile daha verimli olacaktır.

Kendi ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan göçmenler gittikleri ülkede hukuksal sorun yaşamadan, sınır dışı edilmeden, aileleri ile birlikte hayatta kalma zorunluluğu taşırlar. İlerleyen zamanlarda dil bilmeme, eğitim eksikliği, sosyal dışlanmışlık, uyum sorunları, travmatik olaylar, ötekileştirilme, damgalanma, yoksulluk, yoksunluk, ırkçılığa maruz kalma, denetim mekanizmalarının olmaması gibi birçok olumsuz olayların yaşanması göçmenin marjinal veya kriminal yollara yönelmesine sebep olabilecektir. Yabancı bir ülkede, bir yabancı olarak hayata tutunmaya çalışan uluslararası göçe konu olan çocukların kültürel uyum, istihdam, eğitim ve özellikle ev sahibi ülkenin dilini öğrenmeleri konusunda desteklenmeleri halinde sorun olmaktan çıkıp bulundukları topluma katkı sağlayabileceklerdir.

Eğitim ve okullaşma düzeyi arttıkça suça yönelme azalmaktadır. Çocukların eğitim alması için yapılan tüm yasal düzenlemelere rağmen her çocuğun kendi içerisinde oluşan özel durumları bu eğitimlere katılmalarına engel olabilmektedir. Türkçe bilmeyen yabancı çocukların okullara devam etmek istemediği, okula uyum sağlayamadıkları, üst sınıflarda olması gereken çocukların, yaşanan göç nedeni ile zaman kaybı yaşadığı ve daha küçük çocuklar ile aynı eğitim seviyelerinde olmaları; aile bütçesine katkı sağlama, erken evlilik gibi sebepler okul devamlılığının önündeki engeller arasında sayılabilir. Çocukların ve gençlerin eğitim hayatına devam etmeleri için Türkçe öğrenmeleri konusunda özel ve özendirici politikalara ihtiyaç vardır. Okula devam eden çocukların da devamlılığının sağlanması için teşvik edici politikalara devam edilmelidir. Çocukların okullarda ayrımcılığa maruz kalabilecekleri de göz önünde bulundurulmalı, okullarda akranlar, veliler ve eğitimciler ile iş birliği içerisinde çalışılmalıdır. Bu politikalar çocuklara ihtiyaç duydukları fırsat eşitliğinin sağlanması, dezavantajlılığı nesillere aktarmayı ve kriminal eğilim göstermeyi engelleyebilecektir.

Dil bariyeri sadece eğitime devamlılıkları konusunda engel değildir. Suça sürüklenen çocuk perspektifinde konuya baktığımızda soruşturma, kovuşturma ve hükümlülük süreçlerinde de Türkçe bilmemek bir sorun olarak karşılırlarına çıkmaktadır.

Uluslararası göçe konu olan çocuğun öncelikle “çocuk” olduğu gerçekliğini unutmamak gerekmektedir. Suça giden sebeplerin öncelikle göç değil, yoksulluk, eğitimsizlik, dışlanma ve birçok dış etkenden dolayı gerçekleştiği göz önünde tutulmalıdır.

Çocukların suça sürüklenmeden korunması, suç gerçekleştiği takdirde ıslah sürecinin iyileştirilmesi ve ıslah sürecinden sonra da bu çocukların topluma kazandırılması tüm toplumun sorumluluğudur. Yerel ve ulusal basında yer alan haberlerde bir suç işlenmesi halinde haberin içeriğini ırk, mezhep, cinsiyet veya din gibi toplumsal çeşitlilikleri ön plana çıkararak yapmak bahsi geçen farklılığın suçlu olarak algılanmasına sebebiyet vermektedir. Dolayısı ile bir suç var ise “öteki” yapmıştır bakış açısının topluma dayatılması, birlikte yaşama kültürüne yapılmış en büyük yaralardan biri olacaktır. Çocukları, kendilerini korumak için yeterince büyük olmadıkları ama mutluluk ve hüznü yetişkinlerden daha yoğun yaşadıkları gerçekliğini unutmadan değerlendirmeliyiz.

Yabancı çocukları sorun olarak görmek, soruna dönüşmelerine sebep olabileceği gibi toplumsal fayda sağlama potansiyelinde bir birey olarak düşünmek tam tersi etkiye yol açarak ,onlara olduğu kadar biz ülke paydaşlarına artı değer kazandıracaktır.

Bir göçmen çocuğun yaşadığı travma ve dışlanmalar sonucunda suç işlemesi hatta terör faaliyetleri içerisinde olabilmesi ne kadar mümkün ise, aynı zamanda Apple'ın kurucusu Steve Jobs gibi Suriyeli bir çocuğun teknoloji geliştirerek dünya devi bir şirket olması da mümkündür.

KAYNAKÇA

- Acar, H. (2008). Türkiye'nin ulusal gençlik politikası nasıl yapılandırılmalıdır? *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 5(1). (1-20).
- AFAD, (2014). "Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar", https://www.afad.gov.tr/upload/Node/17934/xfiles/turkiye_deki-suriyeli-kadinlar_-2014_2_.pdf. Erişim Tarihi: 25 Eylül 2019.
- AFAD. (2017). "Türkiye'deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşama Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması". <https://www.afad.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 14 Ekim 2019.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2013). *Ulusal Çocuk hakları Strateji belgesi ve Eylem Planı 2013-2017*, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/12/20131214-15-1.pdf>. Erişim Tarihi: 1 Haziran 2019.
- Akduman, G. (2007). *Suçta Karışan 12-15 Yaşındaki Çocuklarda Akran İstismarı Ve Kendilik Algısının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akpınar, T. (2017). Türkiye'deki Mülteci Çocukların ve Kadınların Sosyal Politika Bağlamında Yaşadıkları Sorunlar. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*. 3. (16-29).
- Aktaş, M. (2018). Türkiye'deki Suriyeliler: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 42. (129-154).
- Aktekin, S. (2017). *Sınıfında Yabancı Uyraklı Öğrenci Bulunan Öğretmenler İçin El Kitabı*, (Ed.). Semih Aktekin. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü.
- Arabacı, B. L.ve Taş, G. (2017). Çocuklarda Suça Sürükleyen Faktörler, Ruhsal Problemler ve Hemşirelik Bakımı, *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*. 8(2).
- Arıboğan, D. Ü. (2017). *Duvar*. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Aslan, A. ve Özdiş, S. (2018). Çekici Göç Yaklaşımı İle Uluslararası Göç: Ampirik Bir Analiz, *Efil Ekonomi Araştırmaları Dergisi*.1 (2). (36-95).
- Atak, M. (2018). Göçmen Gruplarında Halk Sağlığı Sorunları ve Yönetimi. Yeter Demir Uslu (Ed.). *Göç ve Sağlık içinde* (39-44). İstanbul: Medipol Yayınları.
- Atalı, L. (2018). An Analysis On The Services Provided To The Syrians In Turkey In Terms Of Sports. *Journal Of Social And Humanities Sciences Research (Jshsr)*. 5(31). (4532-4537).
- Avcı, M. (2010). Tutuklu Çocuklar Üzerine Bir Araştırma: Çocukların Suça Yönelmesinde Etkili Olan Toplumsal Nedenler Ve Çözüm Önerileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 11(1). (49-73).
- Aydoğan, Y. ve Aydoğan, D. (2004). Suça Yönelmiş Çocukların Tahliye Sonrası Topluma Kazandırılması. *Aile ve Toplum*. 2(7).
- Balo, Y.S. (2015). *Çocuk Ceza Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Başkurt, İ. (2009). Almanya'da Yaşayan Türk Göçmenlerin Kimlik Problemi. *Hayef: Journal of Education*, 2(6). (81-94).
- Baştürk, Ş. (2014). Göçmenlere Yönelik Sosyal Politikalar. Aysen Tokol, Yusuf Alper (ed). *Sosyal Politika içinde* (345-373). Bursa: Dora Yayınları.
- Bauer, W. (2018). *Denize Gömülenler: Suriyelilerle Avrupa Yolunda*. (Çev. Süreyya Turhan). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2014). *Modernite, Kapitalizm, Sosyalizm: Küresel Çağda Sosyal Eşitsizlik*. (Çev. Doruk Ergun). İstanbul: Metis Yayınları.

- Bauman, Z. (2016). *Kapımızdaki Yabancılar*. (Çev. Emre Barca). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bostan, H. (2018). Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Uyum, Vatandaşlık ve İskân Sorunu. *Göç Araştırmaları Dergisi*. 4(2). (38-88).
- Bulut, Y. (2015) 10. *Uluslararası Göç ve Mülteci Uyum Sorununda Kamu Yönetiminin Rolü*. > file. C:/users/hp/downloads/% e2% ad% 90t% c3% 9crk% c4% b0ye, 20. Erişim Tarihi: 28 Temmuz 2019.
- Buran, M. Ve E. Çalık Var. (2019). Çocuk Destek Merkezlerinden Reşit Olarak Ayrılan Bireylerin Sosyal Hayata Uyum Süreci. *Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*. 2(1). (149-161).
- Buz, S. (2008). Türkiye’deki Sığınmacıların Sosyal Profili. *Polis Bilimleri Dergisi*. 10(4).
- Bülbül, A.ve B. Kıyıklık Kasapoğlu. (2018). Toplum Merkezlerinin Göç ve Uyum Sürecindeki Rolü. Yeter Demir Uslu (Ed.). *Göç ve Sağlık* içinde (9-14). İstanbul: Medipol Yayınları.
- Bülbül. S.ve S. Doğan. (2016). Suça Sürüklenen Çocukların Durumu ve Çözüm Önerileri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*. 59. (31-36).
- Campbell, G. and K. Jung. (2006). “*Historical Census Statistics on the Foreign-Born Population in the United States: 1850 to 2000*.” Population Division Working Paper Number 81. Washington, D.C.: U.S. Census Bureau. <<http://www.census.gov/population/www/techpap.html>>. ,Erişim Tarihi: 23 Temmuz 2019.
- Canbey Özgüler, V. (2018). , “*Kitlesel Göçlerin Emek Piyasalarına Etkisi: Türkiye’de Suriyeliler*”, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Sayı 74, s.77-102.
- Canbey Özgüler, V. (2018). Kitlesel Göç ve Suriyelilerin Eğitimi, *Efil Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. 1 (2).
- Coşkun, İ.ve M. N, Emin. (2018). Türkiye’de göçmenlerin eğitimi: Mevcut durum ve çözüm önerileri. *İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Derneği*.3. https://ilke.org.tr/images/yayin/pdf/turkiyede_gocmenlerin_egitimi_mevcut_durum_ve_cozum_o_nerileri.pdf, Erişim Tarihi: 20 Temmuz 2019.
- Cömert, Ö.ve Y. Sevim. (2014). Çocuk ve Suç İlişkisinin Sosyolojik Suç Kuramları ile İncelenmesi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), (29-40).
- Çelen, İ. (2017). Çalışma Hayatında Göçmenler. Salih Dursun, Serpil Aytaç (ed.) *Çalışma Yaşamında Özel Gruplar* içinde (277-329). Bursa: Ekin Yayınları.
- Çifçi, E. G. (2009). Türkiye’de Ve Dünyada Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Hizmetlerin Tarihsel Gelişimi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(19), (53-66).
- Çopur, Ö. Ve E. N. Ulutaşdemir, H. Balsak. (2015). Çocuk ve Suç. *Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi Erken Müdahale*. Ankara.
- Danış, M. Z. (2005). İnsan Hakları Boyutunda Çocuk Suçluluğu ve Suça İtilmiş Çocukların Sağaltımında Sosyal Hizmet Yaklaşımları. *III. Ulusal Çocuk ve Suç Sempozyumu Kitabı*, (Ed.) Emine Akyüz, Sevdâ Uluğtekin, Yüksel Baykara Acar, Özlem Cankurtaran Öntaş, Ankara. (345-356).
- Danış, M. Z. ve İ. Şahbikan (2014). Suça sürüklenmiş çocukların yeniden toplumsallaşma sürecinde ve insan hakları bağlamında sosyal hizmet yaklaşımlarının yeri ve önemi. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*.18.(627-651).
- Doğan, P. A. (2007). Çocuk Mahkemeleri. *SHU Derneği*.
- Duman, T (2019). Toplumsal Uyum İçin Eğitimin Önemi: Türkiye’deki Suriyeliler Örneği. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. (41). (343-368).
- Dursun, S. (2017). Çalışma Hayatında Çocuklar. Salih Dursun, Serpil Aytaç (ed.). *Çalışma Yaşamında Özel Gruplar* içinde (159-205). Bursa: Ekin Yayınları.

- Duruel, M. (2017). *Sosyo-Ekonomik Yönleriyle Hatay'daki Suriyeliler*. Kriter Yayınları: İstanbul.
- Duygu, F. (2018). Türkiye'de Doğan Suriyeli Çocuklar ve Sağlık. Yeter Demir Uslu (Ed.). *Göç ve Sağlık içinde* (15-19). İstanbul: Medipol Yayınları.
- Elkind, D. (1999). *Çocuk ve Toplum Gelişim ve Eğitim Üzerine Denemeler*. (Çev. Demet Öngen). Ankara: Çokaum Yayınları.
- Emin, M. (2019). *Geleceğin İnşası: Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi*. İstanbul: SETA Yayınları.
- Enzmann, D. Marshall, I. H., Killias, M., Junger-Tas, J., Steketee, M., & Gruszczynska, B. (2010). Self-reported youth delinquency in Europe and beyond: First results of the Second International Self-Report Delinquency Study in the context of police and victimization data. *European Journal of Criminology*, 7(2). (159-183).
- Erbaş, H. (2019). *Gidişlerden Kaçışlara GÖÇ ve GÖÇMENLER; Kuram, Yöntem ve Alan Yazıları*. Ankara:Phoenix Yayınları.
- Erdoğan, M. (2017). *Suriyeliler Barometresi, Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamının Çerçevesi Yönetici Özeti*. Erişim Adresi: <https://mmuraterdogan.files.wordpress.com/2017/12/sb-2107-yc3b6netici-c3b6zeti-06122017.pdf>. Erişim Tarihi: 1 Haziran 2019.
- Erdoğan, M.M. (2015). Avrupa'da Türkiye kökenli göçmenler ve 'Euro-Turks-Barometre Araştırmaları. *Göç Araştırmaları Dergisi*. (1). (108-148).
- Erdoğan, M.ve A. Kaya (2015). *Türkiye'nin Göç Tarihi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erkan, Y.ve Ö. Erdoğan. (2007). Göç ve Çocuk Suçluluğu. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 9 (9), (79-90).
- Erkmen, S. (2019). *PKK'nın Çocuk Savaşçıları*, <https://www.setav.org/etkinlikler/panel-pkknin-cocuk-savascilari/>, Erişim Tarihi: 18 Ekim 2019.
- Flagg, A. (2018). *The Myth of the Criminal Immigrant*. The New York Times. Retrieved from <https://www.nytimes.com/interactive/2018/03/30/upshot/crime-immigration-myth.html>, <https://www.nytimes.com/interactive/2018/03/30/upshot/crime-immigration-myth.html>, Erişim Tarihi: 24 Temmuz 2019.
- Geçici Barınma Merkezlerinin İçinde ve Dışında Kalan Suriyeliler*, <https://www.goc.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 24 Eylül 2019.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (2016). *Göç Raporu*, Ankara:İç İşleri Bakanlığı Yayınları.
- Gönültaş, M. B. (2009). Adana İlinde Mala ve Şahsa Karşı Suç İşleyen Çocukların Sosyodemografik Özelliklerinin Ortaya Konulması. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Gültaş, Aylin ve P.Yalçın Balçık. (2018). Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Sağlık Politikaları. *Sakarya Medical Journal*. 8. (193-204).
- Günay, E. D. Atılğan ve E. Serin. (2017). Dünya'da ve Türkiye'de Göç Yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF Dergisi.*, 7(2). (37-60).
- Güneş, M. (2015). Kamu Yönetiminde Geçici Koruma Rejimi Ve Yakın Gelecekte Türk Kamu Güvenliğinde Potansiyel Bir Sorun Olarak: Suriyeli Mülteciler. *XIII. Kamu Yönetimi Kongresi Bildiriler Kitabı İçinde, Konya*.
- Hällsten, M. R. Szulkin. Ve Sarnecki, J. (2013). Crime As A Price Of İnequality? The Gap İn Registered Crime Between Childhood İmmigrants, Children Of İmmigrants And Children Of Native Swedes. *British Journal of Criminology*, 53(3). (456-481).
- Harari, N.Y. (2018). *21. Yüzyıl İçin 21 Ders*. (Çev.Selin Siral). İstanbul: Kolektif Kitap.

- Harunoğulları, M. (2016). Suriyeli Sığınmacı Çocuk İşçiler ve Sorunları: Kilis Örneği. *Göç Dergisi*. 3(1). (29-63).
- Helsinki Yurttaşlar Derneği, (2010). Askıya Alınmış Çocukluk: Türkiye’de Sığınma Arayan Ailesinden Ayrı Düşmüş Mülteci Çocukların Durumu. *Helsinki Yurttaşlar Derneği Mülteci Destek Programı*. Mart 2010.
- International Crisis Group (ICC) (2018), *Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler: Kentsel Gerilimleri Azaltmak*. https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/241-turkey-s-refugee-crisis-the-politics-of-permanence-turkish_0.pdf. Erişim Tarihi: 27 Temmuz 2019.
- İşıklı, Ü. Ve E. İ. (2018). Türkiye’deki Göçmenlere Yönelik Sosyal Politikaların İncelenmesi. *TURAN-SAM*, 10(37). (32-38).
- İşıksaç, Y.(1999). Sosyolojik Açıdan Çocuk Suçluluğu ve Bir Hukuk Devleti Olan Türkiye’de Devletin Cezalandırma Yetkisini Kullanış Biçimi. *Mevzuat Dergisi*. 2(24).
- İçduygu, A.ve İ. Sirkeci. (1999). *Cumhuriyet Donemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri*. 75. (249-268.)
- İlticahaberleri.com, (2018), *Dublin Yol Haritası*, <https://ilticahaberleri.com/dublin-yol-haritasi/>. Erişim Tarihi: 5 Temmuz 2019.
- İnat, K. (2017). *Suriye İç Savaşının Bilançosu: Kazananlar ve Kaybedenler*, <https://www.setav.org/suriye-ic-savasinin-bilancosu-kazananlar-ve-kaybedenler/> Erişim Tarihi: 8 Ekim 2019.
- Kahraman, F. (2018). Mültecilik, Refakatsizlik ve Çocukluk: Suriyeli Refakatsiz Mülteci Çocukların Türkiye’deki Durumu. H. Hüseyin Aygöl, E. Eke (Ed). *21. Yüzyılda Uluslararası Göç ve Mülteciler Bir Türkiye Perspektifi* içinde (211-232). İstanbul: Nobel Yayınları.
- Karasu, M. A. (2018). Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacıların Kentlerde Neden Oldukları Güvenlik Riskleri. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 36(2). (51-73).
- Kavi, E. ve Y.Z. Yıldırım (2018). Çocuk ve gençlik Politikaları Açısından Sorun Önemi ve Suriyeli Mültecilere Yönelik Uygulamalar. *Karatahta İş yazıları Dergisi*. (11). (1-31).
- Kesgin, S. S. (2017). Türk Kamu Yönetiminde Göçmen Çocuklara Yönelik Politikalar, *Göç Dergisi*. 4 (1). (62-81).
- Kınık, K. (2018). Güvenlik ve İnsancılık Yelpazesinde Göç Politikaları. Yeter Demir Uslu (Ed). *Göç ve Sağlık* içinde (35-38). İstanbul: Medipol Yayınları.
- Kızmaz, Z. (2018). Göç ve Suç Arasında Bir İlişki Var Mı?: Bütüncül Bir Bakış. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (2), (562-599).
- Kızmaz, Z. (2018). Suriyeli Sığınmacılar: Güvenlik Kaygıları ve Suç. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (2), (392-431).
- Killias, M. (2011). Immigration and crime: The European experience. Florence: European University Institute.
- Koç, O. (2018). SGK Açısından Göç ve Sağlık. Yeter Demir Uslu (Ed). *Göç ve Sağlık* içinde (65-68). İstanbul: Medipol Yayınları.
- Kolukırık, S.ve N. Özcan. (2019). Farklılık ve Farkındalık Ekseninde Suriyeli Göçmen Nüfusun Sosyolojik Özellikleri: Payas İlçesi Örneği. *Göç Dergisi*. 6(2). (191-212).
- Korkut, M. (2018). *Mülteci Çocukların Sorunları ve Beklentiler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Kurt, H. K. (2019). *Kentin Öksüzleri: Refakatsiz Göçmen Çocuklara Yönelik Faaliyetler Konya Örneği*. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. 6(3) (630-644).

- Kurt. S. (2016) Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler Ve Türkiye Uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (36).
- Laughlin, H. H. (1939). *Immigration and Conquest*. New York City, New York.
- Lordoğlu, K.ve M. Aslan. (2016). En Fazla Suriyeli Göçmen Alan Beş Kentin Emek Piyasalarında Değişimi: 2011-2014. *Çalışma ve Toplum Dergisi*. 2016/2.
- Martinez, Ramiro and M. T. Lee. (2000). On Immigration and Crime. Pp. 485–524 in Criminal Justice 2000: The Nature of Crime: Continuity and Change, vol. 1, edited by Gary LaFree, Robert J. Bursik, Sr., James Short, and Ralph B. Taylor. Washington, DC: U.S. Department of Justice.
- Mears, D. P. (2001). The Immigration-Crime Nexus: Toward an Analytic Framework for Assessing and Guiding Theory, Research and Policy. *Sociological Perspectives*. 44.(1–19) .
- Meb.gov.tr, (2018), *Geçici Eğitim Merkezlerinin İllere Göre Dağılımı*, https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_10/23093037_22-Ekim_-2018__Ynternet_BYlteni.pdf. Erişim Tarihi: 2 Ekim 2019.
- Meb.gov.tr, (2018), *Yaygın Eğitim Faaliyetleri (Türkçe Kursları)*. https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_10/23093037_22-Ekim_-2018__Ynternet_BYlteni.pdf, Erişim Tarihi: 2 Ekim 2019.
- Multeciler.org.tr, (2019). *Kimler Kızılaykart SUY Alabilir?*. <https://multeciler.org.tr/kimler-kizilaykart-suy-alabilir/>, Erişim Tarihi: 12 Ekim 2019.
- Multeciler.org.tr, (2019). *Türkiyedeki Suriyeli Sayısı Ekim 2019*, <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>, Erişim Tarihi: 1 Kasım 2019.
- Multeciler.org.tr, (2019). *Yabancılar Yönelik Sosyal Uyum Yardımı Programı SUY?*, <https://multeciler.org.tr/yabancilara-yonelik-sosyal-uyum-yardimi-programi-suy/>. Erişim Tarihi: 12 Ekim 2019.
- Onur, B. (2005). Çocukluğun Dünü Ve Bugünü. *Kebikeç-İnsan Bilimleri için Kaynak Araştırmaları Dergisi*. 19.(99-112).
- Orhan, O.ve S. S. Gündoğar (2015). Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye etkileri. *Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi*, (ORSAM).
- Ögel, K. (2014). Çocuk, suç ve Bireyselleştirilmiş İyileştirme. *UNICEF Türkiye*, Ankara
- Öktem, M. Ve M. Selman. (2018). *Uluslararası Göç Hukukunda Çocuklar ve Hukuki Statüleri*. İstanbul: On İki Levha Yayınları.
- Özer, S. (2015) Kayıp Kuşak, *Güncel Hukuk* ,10/142, 17.
- Özer, Y (2013). Türk Kamu Yönetiminde Yeni Bir Çalışma Alanı Olarak Uluslararası Göç: Yasalaşma Ve İdari Yapılanma Sürecinin Değerlendirilmesi. *Siyasal / Journal of Political Sciences*, 0 (45). (627-6387).
- Özservet, Y. ve İ. Sirkeci. (2016). Çocuklar ve Göç. *Göç Dergisi*. 3(1).
- Öztürk, M. Ş. Cengiz, H. Köksal ve S. İrez. (2017) Türkiye’de Geçici Koruma Altında Yaşayan Yabancı Uyruklu Çocuklar (Ed). Semih Aktekin İçinde *Sınıfta Yabancı Uyruklu Öğrenci Bulunan Öğretmenler İçin El Kitabı* (20-28), Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Perruchoud, R. (2009). Göç Terimleri Sözlüğü (Çev. B. Çiçekli). *Cenevre: Uluslararası Göç Örgütü*.
- Pew Research Center, (2018). *Origins and Destinations of the World’s Migrants 1990-2017*. Washington, D.C.
- Resmi Gazete, (2006) *İskan Kanunu* (Sayı: 26301) Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/09/20060926-1.htm>, Erişim Tarihi: 15 Temmuz 2019.

Resmi Gazete, (2013). *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu* (Sayı 28615) Erişim adresi:<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm>, Erişim Tarihi: 15 Temmuz 2019.

Resmi Gazete, (2016). *Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma izinlerine Dair Yönetmelik*. (Sayı:29594) Erişim Adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/01/20160115.htm>, Erişim Tarihi: 27 Temmuz 2019.

Sakız, H. (2016). Göçmen Çocuklar ve Okul Kültürleri: Bir Bütünleştirme Önerisi. *Göç Dergisi*.3(1), .(65-81).

Sallan Gül, S. E. Türkmen. Ve Ö. Kahya Nizam. (2019). Türkiye’de Emegin En Savunmasız Hali: Şanlıurfa’da Suriyeli Çocuk İşçi Olmak. *Çalışma ve Toplum*. 2.

Sampson, R. J.ve P. Sharkey. (2008). Neighborhood Selection and the Social Reproduction of Concentrated Racial Inequality. *Demography* 45. (1–29).

Sellin, T. (1938). *Culture conflict and crime*. New York: Social Science Research Council.

Seyyar, A. (2010). Sosyal Siyaset Odaklı Gençlik Politikaları. *Kamuda Sosyal Politika Dergisi*. (14)

Şekerci, C. (2018). *Çocuk Mahpusun Hakları*, Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği, Türkiye Hapishane Çalışmaları Merkezi. , İstanbul: İncekara Yayıncılık.

Şimşek, D. (2019). Türkiye’de Suriyeli Mülteci Entegrasyonu: Zorlukları ve Olanakları, *Ekonomi, Politika Finans Araştırmaları Dergisi*. 4 (12). (172-187).

T.C. Kalkınma Bakanlığı (2014). *Onuncu kalkınma planı (2014-2018)*. Ankara: Kalkınma Bakanlığı. <https://kkp.tarim.gov.tr/OKP20142018.pdf>, Erişim Tarihi: 30 Temmuz 2019.

Tapan, M.ve M. Derin, (2019). Suça Sürüklenen Refakatsiz Suriyeli Çocuk: Sosyal Hizmet Müdahalesi Olgu Sunumu, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12 (64).

Taşkın, E. E. (2018). Çocuk Suçluluğu, Suça Sürüklenmiş Çocukların Tahliye Sonrası Süreçlerinin İncelenmesi, <http://www.isparta.adalet.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 16 Ekim 2019.

Tokol, A. (2016). Özel Olarak Korunması Gereken Gruplar (Dezavantajlı Gruplar). Abdurrahman İlhan Oral, Yener Şişman (ed) *Sosyal Politika* içinde (174-194). Eskişehir; Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Topçuoğlu, A. R. (2013). *Türkiye’de Göçmen Çocukların Profili, Sosyal Politika Ve Sosyal Hizmet Önerileri- Hızlı Değerlendirme Araştırması*, <https://www.academia.edu/38603613> , Erişim Tarihi:6 Ekim 2019.

TÜİK, (2018). *2017 Yılı İtibariyle 81 İlde Güvenlik Birimlerine Gelen veya Getirilen Çocuk Sayısı*. <https://biruni.tuik.gov.tr/giren hukumluapp/giren hukumlu.zul>, Erişim Tarihi: 27 Ekim 2019.

TÜİK, (2018). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre Türkiye’de Çocuk Nüfus Sayısı*, <http://www.tuik.gov.tr/Start.do>, Erişim Tarihi: 1 Kasım 2019.

TÜİK, (2018). *Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin 2011-2019 Yılları Arasında Türkiye’ye Giriş Sayıları* <http://www.tuik.gov.tr/Start.do>, Erişim Tarihi: 27 Ekim 2019.

TÜİK, (2018). *Tuik Verilerine Göre Pasaport Kanununa Muhalefet Suçuna Sürüklenen Çocuk Sayısı* <http://www.tuik.gov.tr/Start.do>, Erişim Tarihi: 1 Kasım 2019.

TÜİK, (2018). *Türkiye’de 2011-2017 Yılları Arasında Suça Sürüklenen Çocuk Sayısı* <http://www.tuik.gov.tr/Start.do>, Erişim Tarihi: 27 Ekim 2019.

TÜİK, (2018). *Türkiye’de Yıllara Göre Tutuklu ve Hükümlü Sayısı (2013-2017)*. <http://www.tuik.gov.tr/Start.do>, Erişim Tarihi: 27 Ekim 2019.

- TÜİK, (2018). *Yıllara Göre Farklı Uyruklara Mensup SSÇ Sayılarındaki Dalgalanmalar* <http://www.tuik.gov.tr/Start.do>. Erişim Tarihi: 27 Ekim 2019.
- Uğurlu, Z. İ.ve A. Gülsen. (2014). Çocuk Hakları ve Hukuki Bağlamda Çocuğun İhmal ve İstismardan Korunması. *Uluslararası Sosyal Eğitim Bilimleri Dergisi* 1(1).
- Uluslararası Göç Örgütü, (2009). Göç terimleri sözlüğü; “*Vatansız Kişiler*” Bülent Çiçekli (edt.) http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu (1). pdf. (<https://www.unhcr.org/tr/vatansiz-kisiler>), Erişim Tarihi: 20 Temmuz 2019.
- UNICEF, (2013). Erken Yaşlarda Çocuk Refahı ve Kadın İstihdamı Politika Belgesi, Ankara.
- Uysal, A. (2016). *Londra'daki Türkiyeli Çocukların Ulusaşırı Mekanlarda Duygusal Coğrafyalar*. *Göç Dergisi*. 3(1). (99-119).
- Ünsal, A. (2019). Uluslararası Göç Kavramı Ve Uluslararası Göçün Ülke Ekonomileri Üzerinde Muhtemel Etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, (18), (53-65).
- Van, V.(1941). The Criminality of the Foreign Born. *Journal of Criminal Law and Criminology*, (139-147).
- Www.adalet.gen.tr, (2016). Ceza değil eğitim evi. <http://www.adalet.gen.tr/ceza-degil-egitim-evi.html>, Erişim Tarihi: 15 Kasım 2019.
- Www.afad.gov.tr, (2013). *Suriyeli Misafirlerin Sağlık Ve Diğer Hizmetleri Hakkında Genelge*. https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2311/files/Suriyeli_Misafirlerin_Saglik_ve_Diger_Hizmetleri_Hakkinda_Genelge_20138.pdf, Erişim Tarihi: 25 Temmuz 2019.
- Www.afad.gov.tr, (2019). *Türkiye’deki Suriye’lilerin Demografik görünümü, yaşam koşulları ve gelecek beklentilerine yönelik saha araştırması*. https://www.afad.gov.tr/upload/Node/25337/xfiles/17aTürkiye_deki_Suriyelilerin_Demografik_Gorunumu_Yasam_Kosullari_ve_Gelecek_Beklentilerine_Yonelik_Saha_Arastirmasi_2017.pdf, T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Yönetim Başkanlığı, Erişim Tarihi: 25 Eylül 2019.
- Www.goc.gov.tr, (2013). *Yıllık Göç Raporu*, http://www.goc.gov.tr/files/files/2013_yillik_goc_raporu.pdf , Erişim Tarihi: 2 Temmuz 2019.
- Www.goc.gov.tr, (2016): *Türkiye’de Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmenler*. https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/YillikGocRaporlari/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf, Erişim Tarihi: 28 Eylül 2019.
- Www.goc.gov.tr, (2018). *Türkiye’de 2018 Yılında Ülkelerine Göre İkamet İzniyle Bulunan Yabancılar*, , <https://www.goc.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 24 Eylül 2019.
- Www.goc.gov.tr, (2018). *Uyum Hakkında, Türkiye ve Göç*, <https://www.goc.gov.tr/> , Erişim Tarihi: 13 Eylül 2019.
- Www.goc.gov.tr, (2019). *Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Yabancıların Yaşlarına Göre Dağılımı*. <https://www.goc.gov.tr/yillik-goc-raporlari>, Erişim Tarihi: 19 Eylül 2019.
- Www.ilo.org, (2019). *Çocuklar Çalışmamalı Hayallerinin Peşinde Koşmalı*, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-ankara/documents/publication/wcms_710265.pdf, Erişim Tarihi:30 Eylül 2019.
- Www.meb.gov.tr, (2017). *Mülteci Çocuklara Şartlı Eğitim Yardımı*, <https://www.meb.gov.tr/multeci-cocuklara-sartli-egitim-yardimi/haber/13820/tr>, Erişim Tarihi: 16 Eylül 2019.
- www.mevzuat.gov.tr, (2005). *Engelliler Hakkında Kanun*. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5378.pdf>. Erişim Tarihi: 13 Ekim 2019.
- Www.mevzuat.gov.tr, (2019), *Pasaport kanunu*, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5682.pdf>, Erişim Tarihi: 1 Kasım 2019.

- Www.penalreform.org (2016).Dünya Hapishanelerinde Eğilimler. Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği. Türkiye Hapishane Çalışmaları Merkezi. Erişim Tarihi: 21 Ekim 2019.
- Www.resmigazete.gov.tr, (2013). *Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm>, Erişim Tarihi: 25 Ekim 2019.
- Www.statelessness.eu, (2017). *Protecting Stateless Persons From Arbitrary Detention*. https://www.statelessness.eu/sites/www.statelessness.eu/files/attachments/resources/ENS_LockeInLimbo_Detention_Agenda_online.pdf, Erişim Tarihi: 24 Ekim 2019.
- Www.unhcr.org/tr, (2019), *Sığınmacılar hapsedilebilirler mi?*. <https://www.unhcr.org/tr/11103-siginmacilar-hapsedilebilirler-mi.html>, Erişim Tarihi: 26 Temmuz 2019.
- Www.unicef.org, (2019). *Şartlı Eğitim Yardımı Programı*. <https://www.unicef.org/turkey/en/media/8261/file>, Erişim Tarihi: 26 Eylül 2019.
- Xi, C. and H. Zhong. (2013). Delinquency and Crime among Immigrant Youth: An Integrative Review of Theoretical Explanations. *Laws Magazine*. 2(2). (10-32).
- Yalçın, A. (2016). *Türkiye’de Çocuk Mahkum Olmak*, Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği, Türkiye Hapishane Çalışmaları Merkezi. , İstanbul: İncekara Yayıncılık
- Yavuzer, H. (1994). *Çocuk psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi*.
- Yavuzer, H. (1994). *Çocuk Psikolojisi. İstanbul:Remzi Kitabevi*.
- Yavuzer, H. (2013). *Çocuk ve Suç*, İstanbul: Remzi Yayınları.
- Yıldırım, A. (2018). Göç ve Mülteciler Ekseninde MEB’in Politikalarının Süreç Yönetimi Bağlamında Değerlendirilmesi. H. Hüseyin Aygül, E. Eke (Ed). *21. Yüzyılda Uluslararası Göç ve Mülteciler Bir Türkiye Perspektifi* içinde (123-147). İstanbul: Nobel Yayınları.
- Yıldırım,S.ve , G.T.Yurtdaş (2015), Türkiye’deki Katılımcı Sözlüklerde Suriyeli Sığınmacıların Sosyal İnşası: Sosyal Medya ve Açıklayıcı Repertuarlar. *Middle East Journal Of Refugee Studies*.(1-1.).
- Yıldırımalp, S, E. İslamoğlu ve C. İyem. (2017). Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma. *Bilgi 35 Kış*, (107-126)
- Yılmaz, A. (2011). *Eski Mahpusların Topluma Yeniden Katılımı*, İstanbul: Mahsus Mahal Kitaplığı.
- Yüksel Oktay, E. B. Menteşe, ve G. Güven (2019). Türkiye’de Halkın Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Bakış Açısı: Yalova İli Örneği. 2. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve İnovasyon Kongresi*.Malatya.
- Yüksel Oktay, E.ve M. Es. (2015). Türkiye’ye Sığınan Kadınların Problemleri: Isparta Örneği, *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*.
- Yüksel, H. (2014). *Güncel Gelişmeler Işığında Sosyal Politika*. Bursa: Ekin Yayınları.
- Zehra, K. (2015). Göç, Mülteciler ve Uluslararası Arka Plan, *Güncel Hukuk Dergisi*.10(142). (38-41).
- Zengin, E.ve M. Keşgin. (2013). Yerel Yönetimlerin Çocuk Suçluluğunun Önlenmesinde İlgili Kurumlarla Etkileşimi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.37. (13-32).
- Zhou, M.ve , C.L. Bankstons (2006). Delinquency and acculturation in the twenty-first century: A decade’s change in a Vietnamese American community. Martinez, R. & Valenzuela, A. (eds), *Immigration and Crime: Ethnicity, Race, and Violence*. New York: New York University Press, pp. 117–139.

EKLER

EK 1: 2008-2017 Yılları Arasında Suça Sürüklenme Sebebi ile Güvenlik Birimlerine Gelen T.C. Uyruklu, Yabancı Uyruklu ve Uyruğu Bilinmeyen Çocukların TÜİK Verileri

	Sütunlar Suça Sürüklenen Çocuklar									
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
	Türkiye-TR	Türkiye-TR	Türkiye-TR	Türkiye-TR	Türkiye-TR	Türkiye-TR	Türkiye-TR	Türkiye-TR	Türkiye-TR	Türkiye-TR
İsnat edilen suç türü:6136 Sayılı (Ateşli Silahlar,Bıçaklar,Dİğer Alefler Hk.) Kanun'A Muh.ve Uyruk:Bilinmeyen	3			1			1	1		
İsnat edilen suç türü:6136 Sayılı (Ateşli Silahlar,Bıçaklar,Dİğer Alefler Hk.) Kanun'A Muh.ve Uyruk:Bilinmeyen	812	1006	1074	880	940	1303	1394	1474	1202	
İsnat edilen suç türü:6136 Sayılı (Ateşli Silahlar,Bıçaklar,Dİğer Alefler Hk.) Kanun'A Muh.ve Uyruk:Bilinmeyen	1	1			2	2	11	10	8	
İsnat edilen suç türü:Adliye Karşı Suçlar ve Uyruk:Bilinmeyen	1									
İsnat edilen suç türü:Adliye Karşı Suçlar ve Uyruk:T.C.	178	205	253	258	283	404	403	455	438	547
İsnat edilen suç türü:Adliye Karşı Suçlar ve Uyruk:Yabancı	3		1	3	2	4	9	29	56	65
İsnat edilen suç türü:Ale Düzenine Karşı Suçlar ve Uyruk:T.C.			524	445	628	857	1018	905	842	577
İsnat edilen suç türü:Ale Düzenine Karşı Suçlar ve Uyruk:Yabancı			1		2	2		3	7	8
İsnat edilen suç türü:Bilinmeyen ve Uyruk:Bilinmeyen	3					1				
İsnat edilen suç türü:Bilinmeyen ve Uyruk:T.C.	941	170				4	1	54	367	37
İsnat edilen suç türü:Bilinmeyen ve Uyruk:Yabancı	10	1						1	7	
İsnat edilen suç türü:Bilişim Suçları ve Uyruk:T.C.					81	105	82	142	73	113
İsnat edilen suç türü:Bilişim Suçları ve Uyruk:Yabancı										1
İsnat edilen suç türü:Cebir ve Uyruk:T.C.			773	185	144	18	16	13	15	17
İsnat edilen suç türü:Cebir ve Uyruk:Yabancı			4		2					
İsnat edilen suç türü:Çevreye Karşı Suçlar ve Uyruk:T.C.	53	161	141	134	116	184	138	22	28	36
İsnat edilen suç türü:Çevreye Karşı Suçlar ve Uyruk:Yabancı						1	2		2	
İsnat edilen suç türü:Cinsel Suçlar ve Uyruk:Bilinmeyen	8					1	1			
İsnat edilen suç türü:Cinsel Suçlar ve Uyruk:T.C.	1826	2120	2715	2241	2991	3203	3197	3305	3685	3669
İsnat edilen suç türü:Cinsel Suçlar ve Uyruk:Yabancı	14	1	8	2	6	25	37	62	90	142
İsnat edilen suç türü:Dİğer ve Uyruk:Bilinmeyen	115	3	1			4				
İsnat edilen suç türü:Dİğer ve Uyruk:T.C.	7338	6800	7476	5043	5540	2479	1172	1492	1274	359
İsnat edilen suç türü:Dİğer ve Uyruk:Yabancı	178	67	116	35	35	17	14	83	145	43
İsnat edilen suç türü:Dolandırıcılık ve Uyruk:T.C.									240	223
İsnat edilen suç türü:Dolandırıcılık ve Uyruk:Yabancı									7	6
İsnat edilen suç türü:Genel Ahlakı Aykırı Suçlar ve Uyruk:Bilinmeyen	1									
İsnat edilen suç türü:Genel Ahlakı Aykırı Suçlar ve Uyruk:T.C.	147	108	70	66	104	110	77	96	116	146
İsnat edilen suç türü:Genel Ahlakı Aykırı Suçlar ve Uyruk:Yabancı	1	2		2				5	7	9
İsnat edilen suç türü:Genel Tehlike Yaratıcı Suçlar ve Uyruk:T.C.										2785
İsnat edilen suç türü:Genel Tehlike Yaratıcı Suçlar ve Uyruk:Yabancı										29
İsnat edilen suç türü:Görevli Memura Mukavemet ve Uyruk:Bilinmeyen							1			
İsnat edilen suç türü:Görevli Memura Mukavemet ve Uyruk:T.C.	267	338	481	616	643	1006	942	828	513	505
İsnat edilen suç türü:Görevli Memura Mukavemet ve Uyruk:Yabancı	2				5	5	3	8	3	11
İsnat edilen suç türü:Hakaret ve Uyruk:Bilinmeyen	4									
İsnat edilen suç türü:Hakaret ve Uyruk:T.C.	698	937	1013	876	1225	1435	1444	1505	148	3879
İsnat edilen suç türü:Hakaret ve Uyruk:Yabancı	1		1	2	2	4	6	3	1	47
İsnat edilen suç türü:Hırsızlık ve Uyruk:Bilinmeyen	81	1	10	7		13	29	7		
İsnat edilen suç türü:Hırsızlık ve Uyruk:T.C.	17761	17845	21834	24584	28470	32887	30239	28608	24566	26029
İsnat edilen suç türü:Hırsızlık ve Uyruk:Yabancı	42	23	13	13	36	138	230	420	550	744
İsnat edilen suç türü:Kamu Sağlığına Karşı Suçlar ve Uyruk:T.C.										74
İsnat edilen suç türü:Kamu Sağlığına Karşı Suçlar ve Uyruk:Yabancı										1
İsnat edilen suç türü:Kişiyi Hümiyetinden Yoksun Kılma ve Uyruk:Bilinmeyen	1				1	1				
İsnat edilen suç türü:Kişiyi Hümiyetinden Yoksun Kılma ve Uyruk:T.C.	964	1380	1178	1434	1623	1623	1643	1877	2944	1702
İsnat edilen suç türü:Kişiyi Hümiyetinden Yoksun Kılma ve Uyruk:Yabancı		1				5	10	21	24	26
İsnat edilen suç türü:Konut Dokunulmazlığının İhlali ve Uyruk:Bilinmeyen	1									
İsnat edilen suç türü:Konut Dokunulmazlığının İhlali ve Uyruk:T.C.	365	290	385	371	503	577	515	491	411	488
İsnat edilen suç türü:Konut Dokunulmazlığının İhlali ve Uyruk:Yabancı			1				4	6	6	7
İsnat edilen suç türü:Kötü Muamele ve Uyruk:T.C.	132	93					1393	1649		
İsnat edilen suç türü:Kötü Muamele ve Uyruk:Yabancı							24	27		
İsnat edilen suç türü:Mala Zarar Verme ve Uyruk:Bilinmeyen	16	2				3		1		
İsnat edilen suç türü:Mala Zarar Verme ve Uyruk:T.C.	2551	2801	2915	3460	3647	4252	4190	4054	3678	4130
İsnat edilen suç türü:Mala Zarar Verme ve Uyruk:Yabancı	5	2	1	3	7	14	22	37	49	81
İsnat edilen suç türü:Mal Varlığına Karşı Dİğer Suçlar ve Uyruk:T.C.									1030	1209
İsnat edilen suç türü:Mal Varlığına Karşı Dİğer Suçlar ve Uyruk:Yabancı									15	33
İsnat edilen suç türü:Öldürme ve Uyruk:T.C.	317	480	404	390	455	458	545	528	440	436
İsnat edilen suç türü:Öldürme ve Uyruk:Yabancı		1			2	6	20	21	18	18
İsnat edilen suç türü:Pasaport Kanununa Muhalefet ve Uyruk:Bilinmeyen	3					1				
İsnat edilen suç türü:Pasaport Kanununa Muhalefet ve Uyruk:T.C.	12	7	13	16	5	21	36	60	48	109
İsnat edilen suç türü:Pasaport Kanununa Muhalefet ve Uyruk:Yabancı	31	80	58	83	91	126	2661	7940	10803	6967
İsnat edilen suç türü:Sahtecilik ve Uyruk:Bilinmeyen	1	2		3		1	3			
İsnat edilen suç türü:Sahtecilik ve Uyruk:T.C.	278	417	390	553	802	1663	1355	1460	935	1450
İsnat edilen suç türü:Sahtecilik ve Uyruk:Yabancı	3	5	14	29	44	155	294	395	216	226
İsnat edilen suç türü:Tehdit ve Uyruk:Bilinmeyen	10									
İsnat edilen suç türü:Tehdit ve Uyruk:T.C.	1842	2111	2759	2908	3519	4010	4381	4364	3572	3801
İsnat edilen suç türü:Tehdit ve Uyruk:Yabancı	1		4	2	5	10	10	33	27	55
İsnat edilen suç türü:Toplumsal Olaylar ve Uyruk:Bilinmeyen	4	1				1				
İsnat edilen suç türü:Toplumsal Olaylar ve Uyruk:T.C.	718	546	688	1027	965	1699	2192	2517	1719	1604
İsnat edilen suç türü:Toplumsal Olaylar ve Uyruk:Yabancı						2	10	39	49	76
İsnat edilen suç türü:Trafik Suçları ve Uyruk:Bilinmeyen	4									
İsnat edilen suç türü:Trafik Suçları ve Uyruk:T.C.	1056	239	473	614	657	611	571	547	475	
İsnat edilen suç türü:Trafik Suçları ve Uyruk:Yabancı	2						3	2	4	
İsnat edilen suç türü:Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Kullanmak, Satmak, Satın Almak ve Uyruk:Bilinmeyen	14	1				3	1			
İsnat edilen suç türü:Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Kullanmak, Satmak, Satın Almak ve Uyruk:T.C.	1811	2955	5547	4387	5804	10483	8827	6908	5928	6640
İsnat edilen suç türü:Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Kullanmak, Satmak, Satın Almak ve Uyruk:Yabancı	4	3	5	1	5	18	27	38	55	73
İsnat edilen suç türü:Yağma (Gasp) ve Uyruk:Bilinmeyen	9					1				
İsnat edilen suç türü:Yağma (Gasp) ve Uyruk:T.C.	1707	1617	1587	1472	1909	2354	2469	2219	1682	1544
İsnat edilen suç türü:Yağma (Gasp) ve Uyruk:Yabancı	2	1		4	2	16	26	43	48	47
İsnat edilen suç türü:Yangın Çıkarma ve Uyruk:Bilinmeyen						1				
İsnat edilen suç türü:Yangın Çıkarma ve Uyruk:T.C.	349	338	282	435	480	569	573	921	870	
İsnat edilen suç türü:Yangın Çıkarma ve Uyruk:Yabancı	2					3	3	2	3	
İsnat edilen suç türü:Yaralama ve Uyruk:Bilinmeyen	75	4	1	1	1	1	4	3		
İsnat edilen suç türü:Yaralama ve Uyruk:T.C.	19614	25153	30133	32296	38971	42372	44910	42093	38746	36512
İsnat edilen suç türü:Yaralama ve Uyruk:Yabancı	37	25	46	34	76	167	297	417	490	648
	62.430,00	68.344,00	83.393,00	84.916,00	100.831,00	115.439,00	117.486,00	118.245,00	108.675,00	107.984,00

EK 2: 2008-2017 Yılları Arasında Suça Sürüklenme Sebebi ile Güvenlik Birimlerine Gelen Yabancı Uyruklu ve Uyruğu Bilinmeyen Çocukların TÜİK Verileri

TÜİK GÜVENLİK BİRİMİNE SUÇ SÜRÜKLENME NEDENİ İLE GELEN YABANCI UYUKLU ÇOCUKLAR	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
6136 Sayılı (Ateşli Silahlar Ve Bıçaklar İle Diğer Aletler Hakkında) Kanun'A Muhalefet ve Uyruk:Bilinmeyen	3			1			1	1		
6136 Sayılı (Ateşli Silahlar Ve Bıçaklar İle Diğer Aletler Hakkında) Kanun'A Muhalefet ve Uyruk:Yabancı	1	1			2	2	11	10	8	
Adliye Karşı Suçlar ve Uyruk:Bilinmeyen	1									
Adliye Karşı Suçlar ve Uyruk:Yabancı	3		1	3	2	4	9	29	56	65
Aile Düzenine Karşı Suçlar ve Uyruk:Yabancı			1		2	2		3	7	8
Bilinmeyen ve Uyruk:Bilinmeyen	3					1				
Bilinmeyen ve Uyruk:Yabancı	10	1						1	7	
Bilişim Suçları ve Uyruk:Yabancı										1
Cebir ve Uyruk:Yabancı			4		2					
Çevreye Karşı Suçlar ve Uyruk:Yabancı						1	2		2	
Cinsel Suçlar ve Uyruk:Bilinmeyen	8					1	1			
Cinsel Suçlar ve Uyruk:Yabancı	14	1	8	2	6	25	37	62	90	142
Diğer ve Uyruk:Bilinmeyen	115	3	1			4				
Diğer ve Uyruk:Yabancı	178	67	116	35	35	17	14	83	145	43
Dolandırıcılık ve Uyruk:Yabancı									7	6
Genel Ahlaka Aykırı Suçlar ve Uyruk:Bilinmeyen	1									
Genel Ahlaka Aykırı Suçlar ve Uyruk:Yabancı	1	2		2				5	7	9
Genel Tehlike Yaratan Suçlar ve Uyruk:Yabancı										29
Görevli Memura Mukavemet ve Uyruk:Bilinmeyen							1			
Görevli Memura Mukavemet ve Uyruk:Yabancı	2				5	5	3	8	3	11
Hakaret ve Uyruk:Bilinmeyen	4									
Hakaret ve Uyruk:Yabancı	1		1	2	2	4	6	3	1	47
Hırsızlık ve Uyruk:Bilinmeyen	81	1	10	7		13	29	7		
Hırsızlık ve Uyruk:Yabancı	42	23	13	13	36	138	230	420	550	744
Kamu Sağlığına Karşı Suçlar ve Uyruk:Yabancı										1
Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma ve Uyruk:Bilinmeyen	1				1	1				
Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma ve Uyruk:Yabancı		1				5	10	21	24	26
Konut Dokunulmazlığının İhlali ve Uyruk:Bilinmeyen	1									
Konut Dokunulmazlığının İhlali ve Uyruk:Yabancı			1				4	6	6	7
Kötü Muamele ve Uyruk:Yabancı							24	27		
Mala Zarar Verme ve Uyruk:Bilinmeyen	16	2				3		1		
Mala Zarar Verme ve Uyruk:Yabancı	5	2	1	3	7	14	22	37	49	81
Mal Varlığına Karşı Diğer Suçlar ve Uyruk:Yabancı									15	33
Öldürme ve Uyruk:Yabancı		1			2	6	20	21	18	18
Pasaport Kanununa Muhalefet ve Uyruk:Bilinmeyen	3					1				
Pasaport Kanununa Muhalefet ve Uyruk:Yabancı	31	80	58	83	91	126	2.661	7.940	10.803	6.967
Sahtecilik ve Uyruk:Bilinmeyen	1	2		3		1	3			
Sahtecilik ve Uyruk:Yabancı	3	5	14	29	44	155	294	395	216	226
Tehdit ve Uyruk:Bilinmeyen	10									
Tehdit ve Uyruk:Yabancı	1		4	2	5	10	10	33	27	55
Toplumsal Olaylar ve Uyruk:Bilinmeyen	4	1				1		1		
Toplumsal Olaylar ve Uyruk:Yabancı						2	10	39	49	76
Trafik Suçları ve Uyruk:Bilinmeyen	4									
Trafik Suçları ve Uyruk:Yabancı	2						3	2	4	
Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Kullanmak, Satmak, Satın Almak ve Uyruk:Bilinmeyen	14	1				3	1			
Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Kullanmak, Satmak, Satın Almak ve Uyruk:Yabancı	4	3	5	1	5	18	27	38	55	73
Yağma (Gasp) ve Uyruk:Bilinmeyen	9					1				
Yağma (Gasp) ve Uyruk:Yabancı	2	1		4	2	16	26	43	48	47
Yangın Çıkarma ve Uyruk:Bilinmeyen						1				
Yangın Çıkarma ve Uyruk:Yabancı	2					3	3	2	3	
Yaralama ve Uyruk:Bilinmeyen	75	4	1	1	1	1	4	3		
Yaralama ve Uyruk:Yabancı	37	25	46	34	76	167	297	417	490	648
	693	227	285	225	326	752	3.763	9.658	12.690	9.363

EK 3: 2008-2017 Yılları Arasında Suça Sürüklenme Sebebi ile Güvenlik Birimlerine Gelen T.C. Uyraklu Çocukların TÜİK Verileri

TÜİK GÜVENLİK BİRİMİNE SUÇ SÜRÜKLENME NEDENİ İLE GELEN T.C. UYRUKLU ÇOCUKLAR	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
6136 Sayılı (Ateşli Silahlar Ve Bıçaklar İle Diğer Aletler Hakkında) Kanun'A Muhalefet ve Uyrak:T.C.	812	1.006	1.074	880	940	1.303	1.394	1.474	1.202	
Adliye Karşı Suçlar ve Uyrak:T.C.	178	205	253	258	283	404	403	455	438	547
Aile Düzenine Karşı Suçlar ve Uyrak:T.C.			524	445	628	857	1.018	905	842	577
Bilinmeyen ve Uyrak:T.C.	941	170				4	1	54	367	37
Bilişim Suçları ve Uyrak:T.C.					81	105	82	142	73	113
Cebir ve Uyrak:T.C.			773	185	144	18	16	13	15	17
Çevreye Karşı Suçlar ve Uyrak:T.C.	53	161	141	134	116	184	138	22	28	36
Cinsel Suçlar ve Uyrak:T.C.	1.826	2.120	2.715	2.241	2.991	3.203	3.197	3.305	3.685	3.669
Diğer ve Uyrak:T.C.	7.338	6.800	7.476	5.043	5.540	2.479	1.172	1.492	1.274	359
Dolandırıcılık ve Uyrak:T.C.									240	223
Genel Ahlak Aykırı Suçlar ve Uyrak:T.C.	147	108	70	66	104	110	77	96	116	146
Genel Tehlike Yaratan Suçlar ve Uyrak:T.C.										2.785
Görevli Memura Mukavemet ve Uyrak:T.C.	267	338	481	616	643	1.006	942	828	513	505
Hakaret ve Uyrak:T.C.	698	937	1.013	876	1.225	1.435	1.444	1.505	148	3.879
Hırsızlık ve Uyrak:T.C.	17.761	17.845	21.834	24.584	28.470	32.887	30.239	28.608	24.566	26.029
Kamu Sağlığına Karşı Suçlar ve Uyrak:T.C.										74
Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma ve Uyrak:T.C.	964	1.380	1.178	1.434	1.623	1.623	1.643	1.877	2.944	1.702
Konut Dokunulmazlığının İhlali ve Uyrak:T.C.	365	290	385	371	503	577	515	491	411	488
Kötü Muamele ve Uyrak:T.C.	132	93					1.393	1.649		
Mala Zarar Verme ve Uyrak:T.C.	2.551	2.801	2.915	3.460	3.647	4.252	4.190	4.054	3.678	4.130
Mal Varlığına Karşı Diğer Suçlar ve Uyrak:T.C.									1.030	1.209
Öldürme ve Uyrak:T.C.	317	480	404	390	455	458	545	528	440	436
Pasaport Kanununa Muhalefet ve Uyrak:T.C.	12	7	13	16	5	21	36	60	48	109
Sahtecilik ve Uyrak:T.C.	278	417	390	553	802	1.663	1.355	1.460	935	1.450
Tehdit ve Uyrak:T.C.	1.842	2.111	2.759	2.908	3.519	4.010	4.381	4.364	3.572	3.801
Toplumsal Olaylar ve Uyrak:T.C.	718	546	688	1.027	965	1.699	2.192	2.517	1.719	1.604
Trafik Suçları ve Uyrak:T.C.	1.056	239	473	614	657	611	571	547	475	
Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Kullanmak, Satmak, Satın Almak ve Uyrak:T.C.	1.811	2.955	5.547	4.387	5.804	10.483	8.827	6.908	5.928	6.640
Yağma (Gasp) ve Uyrak:T.C.	1.707	1.617	1.587	1.472	1.909	2.354	2.469	2.219	1.682	1.544
Yangın Çıkarma ve Uyrak:T.C.	349	338	282	435	480	569	573	921	870	
Yaralama ve Uyrak:T.C.	19.614	25.153	30.133	32.296	38.971	42.372	44.910	42.093	38.746	36.512
	61.737	68.117	83.108	84.691	100.505	114.687	113.723	108.587	95.985	98.621

ÖZGEÇMİŞ

1977 İstanbul doğumlu olan Tülay KALAV, evli ve 2 çocuk annesidir. İlk, orta ve lise eğitimini İstanbul-Şişli’de tamamladıktan sonra 1998 yılında Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesinden mezun oldu. Bankacılık ve muhasebe-finans sektöründe uzun yıllar yöneticilik çalıştıktan sonra mali müşavir olarak kendi ofisini kurdu. Kadın, Aile ve çocuk konusunda faaliyet gösteren çeşitli sivil toplum kuruluşlarında aktif görev aldı.

